KIRJALLISUUSLEHTI

Nro 2. Toukokuussa 1938. Hinta 5 mk. 7:s vuosikerta

ESPANJA

André Malraux'n romaanista L'Espoir

KIINA

Shelley Wang Yao Hsin-Nung Tsao Yu.

MOSKOVA

Maxim Gorkin murha

pentti haanpää, jarno pennanen (päätoimittaja ja vastaava julkaisija), **elvi sinervo, nyrki tapiovaara, tapio tapiovaara, arvo turtiainen**

Harald Rue:

Repliikki maalaustaiteesta

Ranskalaisen maalaustaiteen näyttelyssä, joka tällä hetkellä kiertää Skandinaviaa, on näytteillä eräs nykyhetken mielenkiintoisimpia maalauksia, *Picasson* G u e r n i c a. Sen järkkymätön nykyaikaisuus takaa sille keskeisen aseman näyttelyssä, se kun räikeästi eroaa tavanmukaisista asetelmista, naisvartaloista ja maisemista.

Taulu on maalattu Espanjan paviljonkia varten Pariisin maailmannäyttelyssä. Kuten *»Francon uni ja valhe»*-sarjan kuvissa, asettuu Picasso myös Guernicassaan taistelevien tasavaltalaisten puolelle.

Kauan aikaa ovat taidekauppiaat ja porvarillisen lehdistön toimittajat esittäneet Picasson vapaan taiteen profeettana. Kaksikymmentä vuotta sitten totesivat he Picasson suurimmaksi kumousmieheksi taiteen historiassa, se tapahtui samaan aikaan, kun maalaustaidetta alettiin pitää »puhtaana taiteena». Kun Picasso keväällä 1937 maalasi Guernica-taulunsa, vastusti hän kannattajiensa illusionia, ettei maalaustaide saisi asettaa itselleen muita päämääriä kuin puhtaasti taiteellisia. Tässä tunnusti Picasso äkkiä yhteiskunnallisten tosi-asioiden varsin hyvin soveltuvan taidemotiiveiksi, ei vain piirroksiin ja plakaatteihin, vaan maalauksiinkin.

Hän ei tehnyt sitä siitä syystä, että olisi kyllästynyt ympärillään hääriviin kopisteihin ja arvostelijaparasiitteihin eikä myöskään todistellakseen, että maalaustaide kykenee juuri siihen, jota hänen selittäjänsä ja jäljittelijänsä pitävät taiteen vihollisena. Picasso oli jonkun aikaa nähnyt Francon rosvolaumojen hävittävän isänmaatansa ja Guernicassaan loi hän läpileikkauksen koko sodankäynnistä. Hän katseli tässä kehittyneenä miehenä todellisuutta silmiin, kapitalismin raakuutta ja anarkiaa. Se oli teko, jota hän tähän asti oli huolellisesti välttänyt. Nyt otti hän aiheekseen fascistien sodan hirvittävimmässä muodossaan maalatessaan suurimman, mielenkiintoisimman ja järkyttävimmän taulunsa.

Goya kuvasi sodan monia erilaisia kohtauksia, nähtyjä ja keksittyjä, kooten niistä kokonaiskuvan espanjalaisten taistelusta Napoleonia vastaan. Picasso tahtoi kuvata sodan yhdessä ainoassa taulussa. Hän valitsee aiheeksi määrätyn draaman, Guernican pommituksen, mutta se tulee hänelle vain kiihkeämmän toiminnan lähtökohdaksi.

Sen huomaamme niin pian kun tarkastamme maalausta. Oikealla sivulla näemme katon tulessa ja palavan naisen; vasemmalla polvistuu äiti, surmattu lapsi sylissään. Se on Guernica, mutta kokonaiskuva jää käsittämättä, jos vain sen luullaan esittävän tämän kaupungin hävitystä.

Kaikki väri- ja viivarytmit viittaavat kuvan keskustaan, hevosen taisteluun sijoitettuun traditionaalisesti teatterimaiseen ryhmään. Tällä kohdalla vahvistaa maalari valonkin räikeän voimakkaaksi valokiilaksi, ja taistelun elämästä ja kuolemasta sotanäyttämöllä loihtii hänen siveltimensä yhdeksi ainoaksi mieliä tärisyttäväksi rytmiksi. Hevosen taisteluun keskittyy päätoiminta. Mutta hevosta ei pommitus surmaa, keihäs lävistää sen selän ja kyljen. Taulu ei kuvaa tässä enää Guernicaa.

Julkaistuista piirroksista ja taulun luonnoksesta nähdään Picasson alkuperäisesti ajatelleen sotilaan ja hevosen taistelevan toisiaan vastaan — kenties tarkoittaen sotapuoluetta ja kansaa — jolloin molemmat kaatuvat, mutta haavoittuneen hevosen kyljestä hypähtää esiin uusi siivitetty hevonen, samalla kun siipihepo tallaa soturin jalkoihinsa jättämättä jälelle muuta kuin kalpean vainajan. »Francon unessa ja valheessa«, jonka Picasso valmisti v. 1937 alussa, ennenkuin suunnitteli Guernica-taulunsa, hävittää härkä militarismin kerskuvan miehuusvoiman surmaten sen kuin naurettavan picadorin. Se on kenties tämä härkä, joka taulussa on kansan lannistumattoman voiman vertauskuva, samalla kuin toinen symboli, klassillinen siipihepo, pyyhitään pois. Taulu ei siis yksinomaan

Jatkuu sivulla 152

Me kansa

1

Yli mittaamattoman, aamuhämärässä uinuvan, arktisen maan,
yli manteren laajan,
me olemme tulleet — me kansa — syvästä yöstä uuteen
pimeyteen . . .
tuli öljyssä silmän,
kasvoilla kuumien kukkien pöly
ja otsalla auringonkiertojen kultainen, tuhatvuotinen vanne,
vapauden loistava merkki
kovalla otsalla päilyvä, hiestä himmeä merkki.

Me olimme hiili syvässä maassa, unessa kauan,
kahleissa roudan ja jään,
me olimme vuosisatojen haudassa hämärässä,
kun kansojen askeleet etäältä kumisivat pimeyteen . . .

me olimme sanaton huokaus
        jättiläismanteren mullassa rannattomassa,
me olimme rukous, taivaalle kohoava eläin,
        jäätynyt käsi ajattoman taivaan alla:
tule, yhteinen johtava Henki, ja kuljeta erämaan, erämaitten yli,
tule, kaivosmies, tuo lyhdyn vangittu valo
ja uusien tähtien kimallus lyhdyn lasissa himmeässä!

Me olimme hiili syvässä maassa, unhoitettu,
me olimme länteen vääntynyt, kivettynyt tuska ...

Me olimme malmi mustissa vuorissa pilviin jähmettyvissä,
me olimme malmissa kieletön kello ja takomaton auranterä,
me olimme moukarin hahmo reunalla maanosan ahjon,
reunalla valtaisan ahjon, – noen kiiltäessä niinkuin jauhettu pii, –
me olimme dynamo, terässydän, aikakausien sähköön
                                        kytkemätön!

Me olimme malmi mustissa vuorissa, kuningasvuorissa
                                        maanosan laajan,
me olimme kokoon kiedottu lippu iltataivaitten purppurassa!

Yli mittaamattoman, aamuhämärässä uinuvan, arktisen maan,
yli manteren laajan,
me olemme tulleet — me kansa — syvästä yöstä uuteen
                                        pimeyteen ...

2

Miten paukkui iltataivaan myrskyssä lippu silloin,
soi soitto tyynin illoin,
kun tulimme harjuille näille kerran!
Sora kirskui ja karskui kavion alla ja vaeltajasaappaan,
sora harjujen, suomalaisten, jääkausien kokoon pusertamain!

Miten lauloivat käheät kurkut,
ja liehuivat hevosten lämpimät, karheat harjat,
kun edessämme lepäsi koivuista lehtinen maa!
Hymy pilkisti lähteenä varjoista korven
ja auringonsäteitten tanssia nauroivat lapset maitohampain,
nauravat lapset, siemenessämme tänne vaeltaneet!

Miten paukkui iltataivaan myrskyssä lippu silloin,
soi kannel tuvasta illoin,
kun tulimme tänne, rakentaen maan ja kansan synnyttäen!

3

Me olemme vuosisatoja pimeässä raataneet,
isät nukkuvat pitkissä riveissä pelloissa viljaa kantavissa,
isät nukkuvat kuokan kovettamin kourin
        ja rataspyörän murskaamin ryntäin puistoissa näissä,
isät nukkuvat haudoissa laajan, pohjoisen maan,
        rinnalla kuokka ja tappara ilkan,
        työase, sota-ase uusien aikain, —
isät nukkuvat hiljaa — tähdet palavat tyynin öin, —
soi malmikello iltaan lohduttomaan,
soi elämänmalmimme meissä surullisesti,
ja lippuumme heittyy varjoja Hansa-laivain,
uusien hansain, teräskylkisten hansain — Suomen rantoja
                                        varjostavain!

Me nousemme — uusi polvi — haudoille loputtomille,
ja kohotamme kätemme: siunatut olkaa, sankarit työn ja taiston,
siunatut olkaa rataspyörän miehet
ja naiset, tehtaitten varjossa, lieskoissa sodan heidän
                                        vierellään, —
siunatut olkaa kukattomat, nimettömät haudat
aamutaivaitten aukeavan lippumme alla!

Isät nukkuvat ympäri laajaa maata haudoissaan, —
me nousemme, näemme: multa tulena loistaa,
karvas, jäinen kamara säihkyy valossa tähtien onnellisempain.
Yllämme uudet tähdet,
uudet, kirkkaat viitat aikojen erämaan, erämaitten yli!

Yhä malmi meissä ja hiili meissä kutsuu johdattajaa,
yhä odotamme henkemme lippua viemään erämaan,
erämaitten yli!
yhä olemme vääntynyt tuska, kurottunut käsi — eteenpäin!
Yhä vaellamme joukkona, kamaraa järkyttävänä,
yhä soittaa askel raskaasti jäiseen rumpuun pohjoisen maan...

Me olemme vuosisatoja pimeässä raataneet,
Isät nukkuvat pitkissä riveissä pelloissa, puistoissa näissä,
isät nukkuvat kuokan kovettamin kourin
ja rataspyörän murskaamin ryntäin maassa tässä, —
Tule henki päällemme, johtava, yhteinen henki vielä,
profeetta myrskyssä liehuvin hiuksin,
tule kädessä sauva ja polvella unohdettu
henkemme kallein kruunu — kannel!

Viljo Kajava

Englanti tervehtii Suomea

Uskollisena pyrkimyksellemme lähentää Suomea kaikkiin demokraattisiin kansoihin, eikä vain niitten fascistisiin tai taantumuksellisiin äärimmäisyysaineksiin, olemme haastatelleet kolmea englantilaista demokraattia Suomessakin yhä aktuaalisemmaksi tulevasta intellektuellien ja työläisten yhteistyöstä. Haastateltavamme edustavat yliopistoa, kirkkoa ja työväenliikettä ja antavat niiden piirissä esiintyvistä yhteisistä toivomuksista kuvan, joka täällä on ällistyttävä. Näitten vastauksien yhteishengessä me näemme voimaa, joka saa meidät aavistamaan englantilaisen opinionin lujat demokraattiset reservit ja yhä luottamaan muutokseen myöskin Englannin politiikassa, muutokseen, jonka viimeistään on seurattava pettymystä Italian uusien lupauksien täyttämättä jättämisestä. Mahtaisiko esim. Suomen evankelisluterilaisesta kansankirkosta kukaan vastata siten kuin Canterburyn tuomiorovasti, kukaan muu kuin ehkä — kansankirkon jäsen Sasu Punanen?

Teimme haastateltavillemme seuraavat kysymykset:

1. Minkä merkityksen annatte työväenluokan kulttuurityölle ja työläisten ja intellektuellien persoonalliselle kosketukselle?
2. Oletteko sitä mieltä, että työväenjärjestöt voivat ja että niitten pitää olla tämän työn edelläkävijöitä?
3. Voitteko mainita omasta maastanne joitakin tätä koskevia esimerkkejä?
4. Mitä velvoituksia asetatte työläisille ja intellektuelleille tässä suhteessa?

Lontoon yliopiston professori T. B. S. Haldane:

Olen pahoillani, kun en ole vastannut kirjeeseenne aikaisemmin. Vastaan tässä kysymyksiinne samassa järjestyksessä kuin ne olivat kirjeessänne.

1. *Asia on hyvin tärkeä, ja intellektuelleille se on yhtä hyödyllinen kuin työläisille, koska jälkimmäisillä on realistisempi näkökulma ja läheisempi kosketus tosiasioihin.*
2. *Työväen järjestöt voivat ja heidän pitäisi valmistella sellaista yhteistoimintaa.*
3. *Ammattiliittojen kongressi on muodostanut tiedemiehistä kokoonpannun komitean, jonka puoleen se kääntyy saadakseen neuvoja. Työväen teattereissa on käytännössä vapaaehtoinen yhteistoiminta, mukana on useita parhaita näytelmäkirjailijoitamme, muusikkoja ja laulajia.*
4. *Intellektuellien on opittava tuntemaan työläisten katsantokanta ja heidän on pidettävä arvossa sitä seikkaa, että vaikka työläiset eivät niin hyvin pysty*

sanalliseen ilmaisuun, heidän arvostelukykynsä on luotettava. Heidän on käsitettävä, kuten tiedemiehet, muusikot ja taiteilijat jo tekevätkin, että taitavaan ruumiilliseen työhön sisältyy korkeatasoista aivotyöskentelyä. Työläisten on tunnustettava teknillisen tiedon tärkeys, jos he aikovat saavuttaa päämääränsä, eikä heidän tulisi halveksia sanatarkkuutta ja harrastusta abstraktisiin kysymyksiin.

Uskon, että kosketus helpoimmin saadaan aikaan musiikin piirissä, koska siellä on pienempi kuilu eri luokkien välissä kuin muilla kulttuurin aloilla.
Menestystä toivoen

kunnioittaen

J. B. S. Haldane
(PP) [illegible]

Canterburyn tuomiorovasti A. Johnson:

Lähetän mielihyvin terveiseni Suomen työläisille ja toivon heille menestystä heidän taistelussaan fascismia vastaan. Kysymyksiin vastaan seuraavasti:

1. *Pidän hyvin tärkeänä työläisten ja intellektuellien lähentymistä. Heidän etunsa ovat samat, ja molempia uhkaa fascismi. Neuvosto-Venäjän yrityksistä suuremmoisimpia on sen ponnistelu sillan rakentamiseksi työläisten ja intellektuellien välisen kuilun ylitse.*
2. *On erittäin tärkeätä, että ruumiillisen työn tekijät koettavat kaikin tavoin saada aikaan liiton henkisen työn tekijäin kanssa.*
3. *Itse olen harjoitellut koneenkäyttäjänä, ja myöhemmin opiskellessani tieteellistä arvoa varten, elin monta vuotta työläisenä. Senjälkeen vasta opiskelin teologiaa ja filosofiaa, ja siitä lähtien olen lakkaamatta työskennellyt työläisten oikeuksien hyväksi ja osuustoiminnan puolesta yksityistä yritteliäisyyttä vastaan. Voisin mainita monia muita intellektuelleja ja uskonnollisia johtajia, jotka toimivat samalla tavoin.*
4. *Toivoisin näkeväni intellektuellit ja työläiset neuvotteluissa ja yhteistyössä. Tahtoisin heidän harkitsevan sitä, eikö olisi edullisinta sekä heidän että maailman rauhan kannalta, että yksityinen voitontavoittelu teollisuuden ainoana päämääränä välttämättömine romahduksineen ja työttömyyksineen, liikatuotantoineen, korvattaisiin suunnitellulla koko kansan tuotannolla, joka koituisi kaikkien hyväksi, takaisi kaikkien turvallisuuden rotuun ja sukupuoleen katsomatta, ja loisi kaikille mahdollisuudet kulttuurielämään sekä osallistumisen luovaan työhön.*

Tämä on suunnitelma, jonka intellektuellit tässä maassa ja muualla ovat antaneet työläisille ja jonka vain työläisten tahto voi toteuttaa.
Ja juuri tämän suunnitelman vuoksi fascismi hyökkää samalla tavalla työläisiä ja intellektuelleja vastaan.

ystävällisesti

Hewlett Johnson
Dean of Canterbury

Työväenpuolueen edustaja parlamentissa Stafford Cripps:

Lähetän tervehdykseni Suomen työläisille heidän viettäessään toukokuun ensimmäistä päivää työväenluokan suuren keskinäisen solidaarisuuden ilmauksena taantumuksellisia voimia vastaan, jotka tällä hetkellä pyrkivät kukistamaan Euroopan demokratian.

On tärkeämpää kuin koskaan, että henkisentyöntekijät olisivat läheisessä yhteistyössä ruumiillisen työn tekijäin kanssa joka maassa ja että he antaisivat kaiken mahdollisen avun työväenliikkeen johdossa ja kasvatustyössä. Vain silloin, kun demokratia on yhtenäinen ja älyllisesti korkealla tasolla, se voi menestyksellisesti taistella sotaa ja fascismia vastaan.

Työväenjärjestöt voivat ja niiden pitäisi ottaa johto käsiinsä tämän yhteistoiminnan järjestämisessä ja kehoittaa vapaiden ammattien harjoittajia ja liike- ja konttorityöläisiä kokoamaan voimansa.

Suur-Britanniassa ammattienharjoittajat ja henkisentyöntekijät ovat järjestyneet ryhmiin ja yhdistyksiin, jotka ovat läheisessä yhteistyössä Työväen Puolueen ja Ammattiliiton järjestyneiden työläisten kanssa.

Ammattien harjoittajain yhdistykset, sellaiset kuin Haldone Society (lakimiesten), Socialist Medical Association (lääkärien), Labour Teachers Association (opettajien) y.m. vahvistuvat jatkuvasti ja toimivat läheisessä yhteydessä työväenliikkeen kanssa.

Tämän lisäksi lukuisat henkisentyöntekijäin yhdistykset lähentyvät täydellistä liittymistä Ammattijärjestöjen keskusliittoon. Viime aikoina Pankkivirkamiesten liiton skottilainen osasto teki päätöksen liittymisestä.

Toisaalta Ammattijärjestöjen Keskusliitto on kutsunut neuvotteluihin joukon tiedemiehiä, jotka, huolimatta siitä, että ajattelevat myötätuntoisesti, eivät varsinaisesti kuulu mihinkään poliittisiin järjestöihin, kysyäkseen heiltä neuvoa monien kysymysten ratkaisussa.

Suuri joukko kirjailijoita ja taiteilijoita on asettanut kykynsä agitation palvelukseen Europan ja varsinkin Espanjan demokratian puolustamiseksi. Heidän työnsä on ollut sanomattoman arvokasta ilmaistessaan kansan toiveita ja tuntemista.

Myöskin teatteri on näytellyt tärkeätä osaa. Juuri nykyään meillä Lontoossa on Unity Theatre, joka pysyväisesti näyttelee työväenluokan propagandanäytelmiä.

Monet ammattityöläiset avustivat maksutta tämän teatterin rakentamisessa. Tällä tavoin he tahtoivat auttaa intellektuelleja näiden työssä yhteisen asian hyväksi.

Tämä on loistava esimerkki yhteistyöstä, jota tällä hetkellä niin kipeästi tarvitaan.

En ole maininnut näitä esimerkkejä kerskuakseni sillä vähäisellä, mitä olemme tehneet, vaan osoittaakseni, että me oivallamme yhteisen edun ja että me pyrimme käytännössä ilmaisemaan sitä toveruutta, joka tulee merkitsemään niin paljon todellisen ja pysyvän sosialidemokratian luomisessa.

Stafford Cripps

ELVI SINERVO

Vappukulkue

Nyt ryskyin murtuu pakkovalta . . .
Vappu . . .

Aurinko paistoi silmille. Oli siis kaunis ilma. Tietysti oli kaunis ilma. Ja joku lauloi kansainvälistä.

Oli parasta vielä hetken pitää silmiään kiinni. Viivyttää heräämistä. Juuri tämän aamun heräämistä. Tänään oli vappu — ainoa aamu vuodessa, jossa heräsi juuri näin.

Ovi kävi. Isä lähti jo. Isä lähti aina aikaisin. Hän oli lipunkantaja. Oli ollut aina, niinkauan kuin saattoi muistaa taaksepäin. Mutta tänä vuonna ei ollut lippuja, eikä viime vuonna.

»Lyötkö vetoa? Väitän, että tänä vuonna lyödään ennätys. Seitsemäntuhatta!» Einarin ääni oli kiihkeä ja korkea.

»Kittiä kanssa. Korkeintaan kolme . . .»

»Mutta kommunistitkin tulevat mukaan . . .»

»Jos! Eivätpä tulleet viime vuonnakaan.»

»Tänä vuonna tulevat. Talonmieskin sanoi tulevansa, vaikkei ollut viime vuonna.»

Tauno ponnahti sängystä. »Viisituhatta.»

»Lähtisitte siitä», sanoi äiti. »Tytötkin menivät jo tunti sitten. Huonekin on kuin sikolätti.»

Äiti ei koskaan ennättänyt kulkueeseen. Niin oli ollut aina. Muun perheen mentyä hän jäi kokoamaan hajalle heitettyjä vaatteita, kenkärajoja ja sukkia. Hän sai kulkueen kiinni vasta lähellä Mäntymäkeä.

Pojat lähtivät. Koululaiset eivät saaneet osallistua kulkueeseen, mutta pojat vakuuttivat kulkevansa vieressä.

Tauno hörppäsi nopeasti kahvinsa, puki ylleen. Kun hän eteisessä pani ylioppilaslakkia päähänsä, tuli äiti ovelle.

»Sinulla on jotakin likaa takissasi.» Hän pyyhkäsi takkia ja jäi sitten katsomaan hänen lakkiaan. »Onhan se nyt puhdas.»

Hän seisoi harja kädessään, kasvoilla pidätetty tyytyväisyys. Tämä oli Taunon toinen ylioppilaskevät.

Tauno alkoi viheltää, tuntui hiukan nololta. Sitten hän katsoi äitiin. Hänen ilmeensä pehmeni. »Tulisit nyt sinäkin kerran ajoissa. Siivotaan sitten kun palataan.» Äiti pudisti päätään. »Ikävää on tulla siivoamattomaan huoneeseen väsyneenä. Onhan meidän perheen osalta ilman minuakin.»

»No hei siihen asti!»

Alhaalla kadulla Tauno henkäisi syvään. Hiljainen tuuli rapisutti räystään

kouruun tarttunutta silkkipaperisuikaletta. Viimeöisen ilonpidon jälkiä. Hänkin oli kulkenut keskikaupungilla ihmisten virrassa. Kummallista, että Suomessa ei osattu iloita. Jos nyt siihen oli syytäkään. Kun joku päästi ilonkarjaisun, ei se koskaan tarttunut. Päinvastoin tuntui suorastaan tylsältä. Ylioppilastalon portailla lauloivat ylioppilaat: »Maa on niin kaunis . . .» Sekään ei tuntunut aidolta, oli kuin teeskentelyä. Ja ihmiset vetivät kireän naamion kasvoilleen ikäänkuin velvollisuudentunnosta.

Tauno pysähtyi. Jostakin kuului torvisoittoa. Ylhäällä lennähti ikkunoita auki. Kuudennessa kerroksessa kurottui nainen ikkunasta kirjavassa aamutakissa: »Ne tulevat jo!»

Esikaupungin työväentalolta lähtevä kulkue oli jo liikkeellä. Hänen oli kiirehdittävä. Soitto kuului yhä selvemmin. Hän melkein juoksi.

Tämä oli vappua. Jo pienenä hän kuullessaan torvisoittoa ulkona joutui kummallisen tunteen valtaan. Kurkkua kuristi, teki kipeätä, oli juostava, eteenpäin. Vappuaamujen tunnelma oli painunut kirkkaammin hänen muistiinsa kuin koskaan joulutunnelma.

Muutamia vuosia sitten — hän oli silloin ollut yläluokilla — oli vappuna satanut. Sosialidemokraattinen työväki oli peruuttanut kulkueen ja ulkoilmajuhlan. Isä ja hän olivat kuitenkin lähteneet liikkeelle. He seisoivat eduskuntatalon portaillla, kun kommunistit ja ammattijärjestöt marssivat ohitse. Satoi lumiräntää, märät hiutaleet sulivat ihmisten kasvoille ja tarttuivat kulmakarvoihin. Liput riippuivat kosteina, huojahtelivat raskaasti joukon yläpuolella, marssijoiden vaatteet liimaantuivat sääriin, heidän kasvonsa kiilsivät märkinä. Pilvet riippuivat niin matalalla, että liput tuntuivat hipovan niitä. Synkkä sää löi leimansa kulkueeseen, teki siitä raskaan ja uhkaavan, mutta jollakin tavoin vaikuttavamman kuin tavallisesti. Loputtoman paljon heitä tuntui olevan, askeleet kuuluivat läiskähdellen märkään maahan, voimakkaasti ja raskaasti laulaen he astuivat, näytti siltä kuin he todella olisivat olleet matkalla tekemään jotakin.

Eduskuntatalon portaille oli pysähtynyt muitakin ihmisiä. He kalistelivat hampaitaan, mutta seisoivat kuitenkin siksi, kunnes viimeinen märkä lippu oli huojuen kadonnut museon taakse. »Kehtaavatkin kiusata lapsia», sanoi eräs nainen Taunon vieressä. »Ihan sinisiä, katsokaa.» Lapset kulkivat juuri ohitse, matalana, hiukan epätasaisena rivinä, laulaen ja heilutellen märkiä punaisia viuhkojaan.

Silloin isä oli tehnyt jotain odottamatonta. Hän käännähti ja sanoi hitaasti: »Noo, marssitetaanpa niitä partiolaisiakin polvet paljaina eräinä juhlapäivinä katsomatta, minkälaisen ilman Jumala antaa.»

Sen sanottuaan hän nyykäytti Taunolle ja lähti menemään. He kulkivat vaiti, molempiin oli kulkue tehnyt vaikutuksen. Tauno tunsi hämärästi olevansa loukkaantunut ja häpeissään.

»Olipa tämä noloa», mutisi isäkin. Muuta hän ei sanonut koko matkalla. Tauno katsoi häneen uteliaasti. Hän ei tiennyt, tarkoittiko isä ilmaa vai jotakin muuta.

Pari vuotta senjälkeen tuli fascismi. Työväki ei enää marssinut kahtena kulkueena, osa marssi, toinen seisoi katuvierillä. Enää ei menty kaupungin lävitse, oli kuljettava esikaupungin katuja. Liput oli pantava naftaliiniin, kansainvälistä ei saanut laulaa. Keskikaupungilla myyjiltä oli mahdotonta saada punaista huiskua. Vappua oli juhlittava valkein tai sinimustin huiskuin.

Söörnäisistä valui loppumaton jono kaupunkiin päin. Hakaniemi oli mustanaan kansaa. Autoja hurahteli ohitse. Tauno näki erään osakuntatoverinsa vilahtavan jossakin autossa, suu avoinna. Hänen kasvojensa vieressä heilui ilmapallo.

Säästöpankin rannassa olivat rivistöt valmiina. Kulkueen etupäässä välkkyivät messinkitorvet. Airueet juoksivat edestakaisin viittoen käsillään. Poliiseja oli paljon. Hevoset keinahtelivat levottomasti, niiden silkinkaltainen karva kiilsi auringossa.

Tauno tunkeutui ihmisten lävitse oman yhdistyksensä riviin. Hän tunsi innostuksen jälleen tulvahtavan lävitseen. Väkeä oli varmasti enemmän kuin viime vuonna. Ihmiset tervehtivät toisiaan iloisesti, puheensorinasta erottuivat muita kovemmin järjestysmiesten huudot.

Olis se sentään toista kun olisi punaliput . . .

Eikä edes laulaa saa . . . Oikein valtion suojeluksen alaisina marssitaan.

Varmasti kuusituhatta . . . Ei, ei sitä saanut mukaan . . . sisu antanut perään. Näyttää siltä, että kerrankin marssitaan yhdessä . . . Sekö nyt olisi tullut . . . pelkää . . . Ei, kaadetaan ensin Kivimäen hallitus . . .

Torvet rämähtävät soimaan. Puheensorina lakkasi silmänräpäyksessä, ihmismassa värähti, muodostui tasaisiksi riveiksi, tuhannet kädet kohosivat, päät paljastuivat. Työn orjat sorron yöstä nouskaa . . . Sävel ja sanat olivat niin kauan kuuluneet yhteen, että jokaisen marssijan päässä sävelet kuuluivat sanoina, heidän huulensa liikkuivat. Ensimmäisinä ratsastivat poliisit, heidän jälessään kiemurteli valtava kirjavaselkäinen käärme marssin tahdissa aaltoillen. Se kääntyi Hämeentielle, vyöryi alhaalla kivitalojen välissä. Tauno katseli ikkunoita, ne olivat täynnä vilkkaasti liikkuvia päitä. Muutamille oli tämä vain joka kevät toistuva näytelmä, karnevaalikulkue. Pahinta oli, että sellaisiin kuului suuri osa työläisiäkin.

Hän muisti toverinsa, jonka oli tavannut kadulla viime yönä. He olivat seisseet hetken jossakin kulmassa ja lausuneet arveluitaan suomalaisesta kansanluonteesta. Sitten toveri oli äkkiä vilkaissut häneen ja sanonut puoliksi hymyillen: »Ja huomenna sitten marssitaan, vai!»

»Tietysti», vastasi Tauno yhtä hyväntuulisesti.

Toverin hymy levisi, muuttui sitten hiukan pilkalliseksi. Hän katseli Taunoa tarkkaavasti ja sanoi:

»Eipä silti, minun puolestani kukin saa kävellä vaikka käsillään pitkin katuja, mutta kyllä on vähän kummallista, että sinäkin vakavissasi marssit kaduilla laulaen: »nälkä meill' on aina vieraanamme.»

Tauno tulistui. »Tällä hetkellä se on totta», sanoi hän terävästi. Ainakin kolmas osa kansaamme voi laulaa ne sanat vuoden jokaisena päivänä tavuakaan liioittelematta.» »En tarkoita», lisäsi hän hiukan lauhtuen, »että minulla juuri nyt on nälkä, eikä kaikilla niillä, jotka huomenna marssivat. Mutta jos tätä menoa jatkuu, voi tulla aika, jolloin kadut, ettet aikoinasi tätä laulua ymmärtänyt. Fuksiluennoilla pääsit esimakuun siitä, minkälaisia lauluja sinut joskus voidaan p a k o t t a a laulamaan.»

Toveri kohautti olkapäitään. Tauno puraisi huultaan. Häntä harmitti, että oli kiihtynyt. Toinen luuli, että tässä oli vain tunneasioista kysymys. Arveli nähtävästi loukanneensa hänen pyhimpiä tunteitaan. Hänen kasvoilleen levisi kiusaantunut ilme. He erosivat nolosti hymyillen.

Ei, eilisen toverin kaltaisiin ei kannattanut suuttua. Tarvittaisiin vielä uusi pula, ennenkuin he käsittivät, että kansainvälisen kieltäminen ei merkinnyt ainoastaan työväen erään hiukan huvittavan, mutta silti suvaittavan tradition lopettamista.

Kulkueen alkupää kohosi mäkeä. Tauno kääntyi ja katsoi taakseen. Loppua ei vielä näkynyt. »Enemmän kuin viime vuonna», sanoi hän ääneen.

»Katuvierellä on kuitenkin enemmän», sanoi hänen vieressään kulkeva. Tauno katsahti häneen. Hän oli pitkä, hiukan kalpea mies, Salmi nimeltään.

Oli tullut yhdistykseen vuosi sitten. Hänkin oli istunut Tammisaaressa vuoden kolmenkymmenen jälkeen.

Tauno katseli ihmisiä katuvierellä harmistusta tuntien. »Toisinaan tekisi mieli mennä ja hutkia noita. Luulevat tätä heidän huvikseen järjestetyksi sirkukseksi, sensijaan että tulisivat mukaan», sanoi hän toverilleen.

»Ne tulevat kyllä vielä mukaan.»

Toinen sanoi sen niin rauhallisesti ja varmasti, että Tauno katsahti häneen uudelleen. Salmi oli kohottanut kasvonsa ja näytti kokoavan katseellaan talojen ikkunoihin sullotut päät.

»Sinun uskosi on vahva», sanoi Tauno.

»Ei siihen uskoa tarvita. Tieto riittää.»

Tekikö tuo pilkkaa? Tauno tunsi punastuvansa. Hän oli vihainen jostakin, itselleen.

Kotitalon ohitse kuljettaessa Tauno nosti päätään. Äidin pienet, nelikulmaiset kasvot katselivat sieltä eräästä ikkunasta. Hän tiesi kunkin perheenjäsenen paikan kulkueessa ja noukki heidät katseellaan vuoron perään, heilautti kättään, hymyili.

Nyt soi barrikaadimarssi. Se oli riipaisevin kaikista työväen lauluista. Kansainvälinen oli täynnä voitonvarmuutta ja voimantuntoa, mutta barrikaadimarssi oli kuin epätoivoinen ja kostonhimoinen huuto.

Käännyttiin Helsinginkadulle. Sieltä imi kulkue lisää ihmisiä. Nuori nainen seisoi kadunkulmassa katsellen etsivästi joukkoon. Hänen vieressään seisoi pieni tyttö. »Tuolla on isä», kirkaisi lapsi äkkiä. Nainen tarttui tytön käteen, he kiirehtivät juoksujalkaa kulkueeseen.

Erään tämän kadun talossa asui Pauli, Taunon paras toveri kouluajoilta. Talon kohdalla Tauno jälleen katsoi ylös, ja hänen kasvonsa kiristyivät. Vuosia sitten hänen tarvitsi vain viheltää. Kaksi terävää pitkää vihellystä. Heti ilmestyi ikkunaan Paulin pyöreä, kankeatukkainen pää. Kuului vastausvihellys, ja hetken kuluttua oli Pauli alhaalla. Hän juoksi portaat ilmiömäisen nopeasti. Mutta vappukulkueeseen ei Tauno häntä saanut. Se johtui vanhemmista. »Niinkauan kuin käyt koulua, ei tarvitse politikoida», sanoi hänen isänsä, kun Tauno oli houkutellut Paulia liittymään nuorisoyhdistykseen. Ja Pauli oli tottelevainen poika. Niin tottelevainen, että hän meni rippikouluunkin tehdäkseen äidilleen mieliksi. Sitten tuli abiturienttikevät. Tuletko nyt? kysyi Tauno. Ei, oli niin levotonta, saattoi tapahtua vaikka mitä. Vielä ei ylioppilaslakki ollut päässä. Sattuisi joku opettaja tai koulutoveri näkemään.

Senjälkeen ei asiasta enää puhuttu, he vieraantuivat toisistaan. Paulin kanta oli selvä. Ei politiikkaa, oli ensin luettava itsensä valmiiksi, saatava paikka. Herra jumala, painostus oli näihin aikoihin niin suuri.

Tuollainen teki vihaiseksi. Tauno näki edessään Paulin isän, varmakäytöksisen miehen. Hän oli työläinen, hyvinansaitseva tosin, mutta työläinen joka tapauksessa. Käsittikö hän, mistä johtui, että hän yleensä ansaitsi niin paljon, että kykeni kouluttamaan lapsensa? Tuollaiset työläiset, he olivat raukkamaisia, hirtettäviä. Jumalan armona tai onnen antimina he ottivat vastaan palkankoroitukset, jotka työväki saavuttaa sitkein taisteluin, he kouluttavat lapsensa, tekevät näistä herroja. Politiikkaa, varjeltukoot lapset siitä. Kaikkihan on jo saavutettu, lapset ovat sivistyneitä, uutteria, saavat hyväpalkkaisen toimen, asuvat monen huoneen huoneistossa, lastenlapset opetetaan kunnioittamaan isovanhempia, jotka olivat työläisiä, mutta eteenpäin ja ylöspäin pyrkiviä.

Tauno ravisti niin äkkiä päätään, että hänen vierustoverinsa käännähti katsomaan. Tuli melkein vilu, kun ajatteli Paulia.

Nuokin tuolla, mitä he oikeastaan ajattelivat? Tienvierellä olevat louhitut kalliot olivat mustankirjavina ihmisiä. Kyyhöttivät kuin linnut toinen toistaan

ylempänä, katselivat. Tuolla oli Juho-setä. Hän istui kolossaan kuin epäluuloinen yölintu, kasvoilla synkkä ilme. Sitkeä ja puutunut vanha kommunisti, joka mieluummin olisi antanut hirttää itsensä kuin astunut kolostaan uuden ammattijärjestön riveihin. Koskaan hän ei suostuisi astumaan samaa jalkaa niiden kanssa, joita hän piti luokkansa pettäjinä.

Häntä saattoi ymmärtää. Ei pysynyt ajan tasalla, vanha mies. Tauno vilkaisi jälleen vierustoveriinsa Salmeen, ja turvallinen tunne valahti häneen. Jos hänen kaltaisiaan oli paljon, ei ollut mitään hätää.

Töölönlahdelta puhalsi tuuli. Se tempoi ilmapalloja ja lennätti viuhkoista irtaantuneita suikaleita. Alppilaan menevä autojono katkaisi kulkueen. Tauno etsi tuttuja kasvoja valkeitten lakkien alta. Miltähän tuntuisi olla noiden joukossa ja ajaa tällä hetkellä tästä? Ajatus tuntui hänestä niin vieraalta, että hän naurahti.

Soittokunta alkoi nousta Mäntymäelle. Taas soi kansainvälinen. Mäen harjalle tultaessa Salmi ja Tauno käännähtivät yhtaikaa ja jäivät katselemaan jonoa, joka huojuen tulvi rautatiesillan aukosta. Sillalla seisoi pari miestä, valokuvaajia kai. He olivat kuin muurahaisia kirjavan jättiläisvirran yläpuolella.

Elokuvakadun tyttö

Kahdeksan vuotta tanssin Elokuvakadun tanssiopistossa
viidensadan kuukausipalkalla
seitsemän iltaa viikossa.
Tanssin nuorukaisten kanssa,
jotka puristivat minua kouristuksenomaisesti hikisin, nuorin käsin,
ja astuivat kömpelösti jaloilleni,
tanssin dandyjen askelien mukaan,
tanssin hurjien, hämäräkatseisten miesten kanssa,
joiden intohimot saivat ruumiini värisemään
ja vastaamaan heidän kuiskauksiinsa,
tanssin, tanssin —
ja kutomakoneen rätinä vaikeni jazzin melussa.
Eilen tuli kaksi viikkoa kuluneeksi siitä,
kun johtaja sanoi minut irti.
Nyt tunnen, kuinka vanha olen,
ja kuinka hedelmättömänä on elämäni kukkinut.
Menen kotiin antaakseni hermojeni tyyntyä,
sillä pelkään:
Jos ne äkkiä laukeavat, niin minä tuhoudun.

Pentti Lahti

TYÖLÄISET RIKOLLISINA

Jokapäiväisen lehdistön sivuilta avautuu eteemme uutisia suoritetuista rikoksista, ja niitä tarkkaileva lukija huomaa surullisen usein rikoksen suorittajana työläisen. Huomioidessa rikoksen laatua ja olosuhteita, missä se on tapahtunut, voi aavistella — vaikkapa ei ryhtyisi rikostilastoja tutkimaankaan — kuinka vähäpätöisistä teoista saa rikoksien ketju alkunsa ja tekee niin monen monesta työväenluokan yksilöstä vakinaisen vankila-asukin. Mahdollisuudet normaalielämään palaamisesta ovat näet näin erehtyneellä tuiki vähäiset, kun taas vankilan portit ikäänkuin selko selällään odottavat takaisin siellä kerran käynyttä.

Ainakin näihin asti on tästä puolesta julkisuudessa hyvin vähän puhuttu ja vielä vähemmän suuri yleisö vaivannut, tai vaivaa päätään työläis- enempi kuin muidenkaan rikosten syitä miettimällä.

Ja etenkin nykypäivien ihmisteurastuksen ja rosvousten uutistulvassa, joille teoille niitä kauhistuvat toimittajatkaan tuskin löytänevät otsikoihin vastaavia laatusanoja, jäävät useimmalta lukijalta huomaamatta sellaiset pienet uutiset kuin esim.:

»Murtovarkaus».

»Viime keskiviikkona huomasi Oulunsalossa kauppias A. S. sivumyymälärakennukseen murtaudutun yläkerran päätyikkunan kautta. Mentyään rakennukseen totesi myymälänhoitaja kaupasta kadonneen melkoisen määrän ruokatavaroita m.m. jauhoja, ryynejä, margariinia, makkaraa ja tupakkaa.

Varkaudesta ilmoitettiin poliisille, joka saapui paikalle ja ryhtyi tutkimuksiin. Yöllä oli satanut lunta ja tähän uuteen lumeen oli jäänyt jälkiä, joita poliisi seurasi puolen kilometrin päässä olevaan A:n torppaan. Asiaa tutkittaessa saatiin selville, että murtovarkauden oli suorittanut torpan poika E., joka tunnustikin rikoksensa. Varastetut tavarat löydettiin torpan kellarista. Ainoastaan margariinista oli osa poissa, sillä sitä oli ennätetty hieman syödä. Syyte E. A:la vastaan tulee esille ensi viikolla alkavilla käräjillä.»

Saamme olla melko vakuutettuja siitä, että lain kirjain ei ole voinut ottaa huomioon seikkoja semmoisia esim.: oliko torpan väki jo kauankin ollut nälissään? montako suuta oli odottamassa ruokaa? oltiinko työttömiä tai olivatko ansiot niin vähäiset etteivät riittäneet välttämättömimpiin tarpeisiin? ja minkälaisissa olosuhteissa ja millaisessa sielullisessa kiristyksessä torpan poika lähti kotoaan ja talvisen lumen pehmeänä päälleen langetessa asteli kohti myymälää tarkoituksella anastaa osan sen ruokavaroista, ehkäpä vain vaivaisen nälän tyydyttämiseksi.

Ei, sellaiset seikat eivät liikuta oikeutta, vaan antaa se tuomionsa määrättyjen pykälien mukaan ja torpan poika E. saa varmasti muutaman ajastajan olla miettimättä, mistä vatsan täytettä kotiinsa kantaisi.

Mutta, ehkäpä hänenkin kiertokulkunsa, tuhansien kaltaistensa tavoin, vankilan ja vapauden välillä tästä alkoi.

Ettei laki ole helläkätinen tällaisia näpistelijöitä kohtaan — ylläoleva lienee raskaampi rikos kuin näpistely — on tullut huomioiduksi lakimiespiireissäkin, koskapa Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen aikakauskirjassa »Lakimies» v. 1931 olleessa kirjoituksessa: »Rangaistukset näpistämisestä ja varkaudesta», tarkistettaessa Rikoslain 28 luvun 1 § esitetään seuraaviakin ajatuksia:

»Tarkastellessa näitä rangaistussäännöksiä ei voi olla tekemättä sitä päätelmää, että ne ainakin sikäli kun ne määräävät minimirangaistuksen ovat näpistämiseen nähden liian ankaria. Ne eivät anna tuomarille tarpeeksi mahdollisuuksia ottaa asianmukaisella tavalla huomioon niitä olosuhteita, joissa teko

on tapahtunut. Tästä on seurauksena, että rangaistukset näpistämisestä tulevat teon objektiivista puolta silmällä pitäen ja verrattuna muiden oikeushyvien loukkauksesta säädettyihin rangaistuksiin suhteettoman ankariksi, monasti sellaisiksi, että ne eivät voi olla loukkaamatta oikeustajuntaa. Ja lain ankaruutta lisää usein vielä se, että rangaistus oikeuskäytännössä määrätään useasti minimiä suuremmaksi. Lain ja lainkäytön havainnollistuttamiseksi esitettäköön seuraavat tapaukset:

Työmies J. K. oli $^{22}/_{1}$ 1930 Helsingin kaupungissa Perämiehenkadulla olevassa talossa sijainneen paperikauppaan johtaneesta porrassyvennyksestä luvattomasti anastanut Helsingin Sanomat-nimisen sanomalehden numeroita kuusi kappaletta, arvoltaan, 88 pennin mukaan kappaleelta 5 markkaa 28 penniä. Anastettu omaisuus oli heti saatu takaisin. Helsingin raastuvanoikeus tuomitsi J. K:n Rikoslain 28 luv. 5 § 2 mom. ja 8 §:n mukaan kolmaskertaisesta varkaudesta 1 vuodeksi kuritushuoneeseen ja olemaan 4 vuotta vailla kansalaisluottamusta. Tämän päätöksen vahvisti Turun hovioikeus $^{28}/_{3}$ 30.

Työmies K. J. S. oli $^{22}/_{11}$ 30 luvattomasti anastanut yhteensä 34 markan 83 pennin edestä omaisuutta, joka oli saatu takaisin. Hangon raastuvanoikeus tuomitsi S:n Rikoslain 28 luv. 5 § 2 mom:n ja 8 §:n nojalla kolmaskertaisesta varkaudesta 1 vuodeksi kuritushuoneeseen ja olemaan 6 vuotta vailla kansalaisluottamusta. Tämän päätöksen vahvisti Turun hovioikeus $^{7}/_{1}$ 1931.

Työmiehet J. H. K. ja Y. A. K. olivat yhdessä anastaneet eräästä puutarhasta kaksi, yhteensä 15 markan arvoista kaalinkerää. Raastuvanoikeus tuomitsi J. H. K:n kolmaskertaisesta varkaudesta Rikoslain 28 luv. 5 § 2 mom:n ja 8 §:n mukaan 1 vuodeksi kuritushuoneeseen ja olemaan 5 vuotta vailla kansalaisluottamusta. Y. K. tuomittiin 15 päivän sakkoon. Tämän päätöksen vahvisti Vaasan hovioikeus $^{24}/_{10}$ 1930.

Työmies A. V. S. oli lukitsemattomasta ruokakomerosta anastanut kolme kananmunaa joiden arvo yhteenlaskettuna oli 3 markkaa. Kihlakunnan oikeus tuomitsi S:n kolmaskertaisesta varkaudesta Rikoslain 28 luv. 5 § 2 mom:n ja 8 §:n mukaan 2 vuodeksi kuritushuoneeseen ja olemaan 5 vuotta vailla kansalaisluottamusta. Turun hovioikeus tutki asian $^{28}/_{8}$ 1930 ja alensi rangaistuksen 1 vuodeksi kuritushuonetta.

Mainituissa tapauksissa on syylliselle tuomittu rangaistus ollut lievin, mikä lain mukaan on voinut seurata kolmaskertaisesta varkaudesta. Mutta siitä huolimatta tuntuu se liian ankaralta.»

Niin! Työläisrikolliset asuttavat vankilat, mutta kuinka usein he joutuvatkaan sinne maksamaan kirjaimellisesti muutamia suupalojaan vuosikaupalla. Lain ankara koura tavoittaa heidät armottomasti.

Ja sitten löytyy ihmisiä, joiden mielestä Rikoslaki ei takaa riittävän ankaria rangaistuksia!

Ettei lain kaikki kohdat ole yhtä ankaria huomaamme seuraavista parista sanomalehdistä otetusta uutisesta:

»Tuomarin tuomio.»

»Helsingin kaupungin raastuvanoikeus julisti tiistaina päätöksen V. F. O:ta vastaan nostetussa jutussa.

Raastuvanoikeus katsoi näytetyksi, että O. oli Asunto Osakeyhtiö Tunturilaaksonk. 11:n isännöitsijänä vuosina 1932—33 kavaltanut mainitun yhtiön varoja yhteensä 164,148 mk 46 p., sekä sen lisäksi vielä väärentänyt yhtiön nimen erääseen 25,000 markan suuruiseen uudistusvekseliin, joka määrä sisältyy kavallettuun summaan. Raastuvanoikeus tuomitsi O:n jatketusta kavalluksesta ja yksityisen asiakirjan väärennyksestä kerrassaan pidettäväksi 1 v. 1 kk. kuritushuoneessa ja menettämään kansalaisluottamuksensa 3 vuodeksi, sekä velvoitettiin korvaamaan kavallettu rahamäärä.»

»Helsingin kaupungin raastuvanoikeus tuomitsi tiistaina johtaja V. A. R:n seitsemästä kavalluksesta kerrassaan pidettäväksi 1 vuoden vankeudessa. R. on seitsemältä eri henkilöltä saanut yhteensä 220,000: — markan osakepääoman maksuksi eräässä aijotussa laivanvarustusyhtiössä, mutta käyttänyt rahat toisiin tarkoituksiin yhtiötä perustamatta.»

Niin että ero on kolmen kananmunan luvattomasti syöjällä ja satojen tuhansien kavaltajilla!

Kuinkas se olikaan: »Pienet varkaat hirtetään j.n.e.»

A. L. H.

OLAVI SIIPPAINEN

Almanakka

Meitä oli kaksi nuorta, kunnianhimoista miestä. Kohtalo oli leikkinyt meidän kanssamme: se oli heittänyt meidät köyhyyteen, jossa kaikki hyvät pyrkimykset syntyivät tukahtuakseen, se oli antanut meille palavan himon kaikkeen, joka oli meille syntyperämme vuoksi kielletty: tietoon ja kauneuteen. Jos se olisi antanut meille tuon himon synnyinlahjaksi, olisi asia ollut ehkä toisin. Ehkä meille olisi auennut joku tilaisuus, ainakin kertomuksissa tapahtui niin. Mutta me tulimme tietoisiksi tuota paheestamme vasta sitten, kun jo ymmärsimme sen tuhoisuuden ja siitä aiheutui ristiriita meidän nuoruutemme ja lukuhimomme välillä.

Me olimme nuoria ja voimakkaita, me tiesimme sen. Me olimme myöskin lahjakkaita, moni henkilö oli sanonut sen, eikä meille tuottanut mitään vaikeutta uskoa tuota mielipidettä. Se antoi meille itsevarmuutta ja tarmoa ja me upottauduimme opiskeluumme intohimoisesti. Päivisin teimme kahdeksan tuntia työtä, olimme niinkuin toverimmekin, mutta iltaisin emme menneet ravintoloihin eikä tanssipaikkoihin niinkuin ennen, vaan kirjastoihin. Hyvä jumala, se ei ollut aina helppoa. Me olimme nuoria ja veremme kohisi punaisena ja kiihkeänä suonissamme. Mutta me taltutimme sen. Me taltutimme sen tosiaankin. Meillä oli unelma, joka väikkyi meidän silmiemme edessä ja kiihotti meitä. Päivä päivältä tuo unelma läheni ja viimein tuli päivä, jolloin se ei ollut enää unelma, vaan totuus: meidät hyväksyttiin erääseen korkeakouluun oppilaaksi.

Olimme huumautuneita saadessamme tiedon siitä. Ensimmäinen etappi oli saavutettu! Ja meidät valtasi naivi halu tiedoittaa voitostamme tovereillemme, jotka olivat hymyilleet meille ja ponnistuksillemme. Heidän täytyi saada tietää voitostamme. Sen vuoksi emme menneet juhlimaan voittoamme ravintolaan emmekä teatteriin, vaan yksinkertaisesti erääseen nuoriso-osaston juhlaan. Olimme kuuluneet tuohon osastoon ja siellä oli mielestämme liian usein huomautettu meille, että kurkotimme taivaalta kuuta.

Se oli hyvin vaatimaton tilaisuus. Tehän tiedätte tuollaiset juhlat: laulua, puhe, lausuntaa. Koko illan lämmittelimme siinä ihailun hohteessa, joka hehkui tuttaviemme silmistä: sellaisia poikia! Ja silloin tiesimme, etteivät ponnis-

tuksemme olleet turhia. Mutta sitten eräs tapahtuma murskasi kaiken varmuutemme.

Joku neitonen oli lopettanut lausuntansa, ja yleisön eteen meni keski-ikäinen mies. Hän oli varmaankin ollut kovilla elämässään, sen näki hänen kasvoistaan. Mutta hänen silmissään oli lämmin hohde, joka lievensi hänen maalaismaisen pukunsa koomillisuutta. Emme nauraneet hänelle, mutta ilman tuota katsetta olisimme hymyilleet hänen puvulleen ja avuttomuudelleen. Hän puhui hiljaisella äänellä, josta emme aluksi saaneet selvää. Mutta pian hänen äänensä voimistui, hän luki ulkomuistista almanakkaa.

Hän luki sitä omituisella, laulavalla tavalla, joka on vanhahkoille, lukemiseen tottumattomille ihmisille ominaista. Vaikutus oli välitön: se oli naurettava. Me nauroimme samoin kuin koko yleisö, hän itse hymyili hyväntahtoisesti, hieman avuttomasti, hän mainitsi kuukauden, päivämäärän, päivän ja nimet, joille tuo päivä oli omistettu. Senjälkeen hän luki markkinat ja hevospäivät. Oli todellakin mainio keksintö lukea ulkomuistista almanakkaa. Ei Koskenniemeä, ei Välisalmea, vaan yksinkertaisesti Helsingin Yliopiston julkaisemaa almanakkaa. Luennan jälkeen menimme onnittelemaan miestä keksinnöstään.

Hän oli hiljainen, hyväntahtoinen mies, joka hymyili riemullemme. Meitä kummastutti, ettei hän ollut lainkaan tietoinen suorituksensa naurettavuudesta. Hän näki, että hänen esityksensä oli huvittanut toisia ja oli onnellinen siitä, mutta hän itse ei tajunnut siinä mitään huvittavaa. Ja vähitellen meidänkin riemumme hiljentyi hänen puhuessaan oloistaan.

— Minulle ei ole ollut juuri lukemista, sanoi hän. — Ei ole kannattanut tilata lehtiä eikä ostaa kirjoja. Joskus olen saanut tietysti lainaksi, mutta kovin monella naapurillakaan ei ole varaa niihin. On vain jäänyt kolme kirjaa: raamattu virsikirja ja almanakka. Niitä on tullut joutoaikoina luettua ja niin on almanakka jäänyt muistiin. Osaan minä myöskin raamattua ja virsiä. On tullut puuhattua joskus yhdistyksessä ja sitten minut lähetettiin opintokurssille tänne, ja täällä joku keksi, että osaan almanakan ulkomuistista.

Me vaikenimme. Miten traagillista! Ajatelkaa: mies elää torpassaan elämää, joka ei ole muuta kuin puutetta, mutta siitä huolimatta hän jaksaa elättää itsessään tuollaista lukuhalua. Me olimme olleet naurettavia, olimme kerskuneet vähäisillä ponnistuksillamme ja mitättömällä voitollamme. Olimme kyenneet kohoamaan hieman, mutta meillä oli kaikki edellytykset kohota: meillä oli vapaata aikaa, laatuunkäypä toimeentulo ja laajat kirjastot käytettävänämme. Mutta tässä oli mies, joka kätki itseensä mitä kiihkeimmän himon tietoon, mutta jonka oli täytynyt olosuhteitten pakosta jäädä tiedottomuuteen. Mikä kohtalo! Ja kuvitellessamme itseämme tuon miehen paikalle, tiesimme, ettemme olisi kyenneet siihen mihin hän. Ja meihin virtasi syvä nöyryys tämän miehen edessä, me vaikenimme. Mutta meidän nöyryyteemme sekaantui hiven varmuuttakin: me kuuluimme tuon miehen kanssa samaan kansaan, samaan luokkaan, meitä poltti sama tuli, pyrkimys ja tahto. Meillä oli allamme pohja, joka ei pettäisi. Me voisimme kenties ponnistelujemme avulla kohota hieman, ei heidän yläpuolelleen, vaan heidän kanssaan.

Kaupunkikuvia

Iltapilvien punerrus tummuu,
talojen, kattojen yli heittäen hämynsä
leveille, lämpimille kaduille.
Suurista, mustista tehtaista
tyttöjen kalpeat, uneksivat virrat
vyöryvät niille . . .

●

Tammisesta ovesta astumme kirkonpuiston
santaiselle tielle,
keväiseen tuuleen, päivän kirkkauteen.
Kellojen vuosisatainen kumahdus
pojansydämiin iskee katkerasti:
kuuden vuoden todistus
— elämään valmiit.

●

Sinun pienen veljesi ovat he työntäneet kadulle,
hänen silmänsä ovat himmeää asfalttia
ja kätensä haparoivat likaista hiekkaa.
Kivimuurien takana kolisevat
ylpeät tehtaat,
sokea mies ilmeettömin kasvoin
vaeltaa, vaeltaa.

●

Yö —
lokakuun rajussa sateessa
ja sataman kalpeissa lyhdyissä
kiskojen kiiltävät tangot,
loppuunajettu hiililaiva laiturin sylissä,
kylmin pannuin, kahlittuna,
elottomasti lepää kuin väsynyt eläin.
Merelle päin kääntyneet nostoranojen kynnet,
koukkuisina, valmiina,
odottavat vaunua ja ihmistä.

●

Laitakadun jää
särkynyt askelien alla,
viileän illan himmeä peili,
oudossa kaipauksessa —
niin paljon unohdusta soittavat
kahviloitten naukuvat gramofoonit.
Voimaton kuu, sädekimppu platinaa
pilviin peittyy!

Veikko Niemi

Nälkää 1918

LAURI PAALU

He asuivat suuressa vinttihuoneessa keskellä Helsinkiä, puutalon piharakennuksessa. Vaikka huone oli suuri, oli illalla kova järjestely, että kaikille saatiin makuupaikka. Isä ja äiti nukkuivat rautasängyssä, johon piti panna pahvit patjan alle, ettei koko patja olisi luisunut reijistä pois. Vanhin poika, Jalmari, nukkui pukkisängyssä, toisessa Lempi, tytöistä vanhin. Nuorimmat pojat Urho ja Arvo nukkuivat lattialla, tytöt Kyllikki ja Reeta puusohvassa, jonka kansi teki »kortteerimiehen», Mikkokummin, sängyn virkaa. Pari tuolia päihin, yksi keskelle, ja siihen kortteerimies iltaisin kömpi, vuodesta toiseen, oli jo Kotkassa siihen niin kotiutunut, ettei parempaa kaivannut. Kortteerimiehenä ollessaan oli päässyt Reetan kummiksikin ja kuului lujasti kotiväkeen. Kesäisin oli tilavampaa, kun pojat voivat nukkua suuressa komerossa.

Isä kävi räätälintöissä, äiti herrasväellä siivoomassa. Mikko ja Jalmari olivat rautatehtaalla. Toiset pojat »plankkasivat» kadulla ja jakoivat lehtiä. Aina jotenkuten toimeen tultiin, kun vaatteet kulkivat perintönä vanhimmalta nuorimmalle. Reeta sai käyttää sekä tyttöjen että poikien pieniksi käyneet vaatteet, ja oli aina vaatteiden mukaan joko Reeta tai Antti.

Työväenyhdistykseen olivat isä ja äiti kuuluneet jo ennen suurlakkoa, olipa äiti ollut perustamassa Kuusankosken naisyhdistystäkin suurlakkoviikolla. Heti kansalaissodan sytyttyä ilmoittautuivat isä, Mikko ja Jalmari punaisten riveihin, äiti meni Säätytalolle jakamaan punaisille ruokaa.

Isä oli useilla rintamilla, haavoittui Tampereella selkään ja oli senjälkeen vahtipalveluksessa Helsingissä. Jalmari, silloin 17 vuotias, oli hänkin useilla rintamilla, lomalla käydessään löi kirveellä jalkateräänsä, mutta pari päivää levättyään lähti uudelleen sotaan. Lupasi palattuaan ostaa Reetalle kellon. Kirjoitti Möhköstä ja kertoi, että Lahden valtauksen jälkeen joku sanoi hänelle, ettei hän enää uskalla mennä valkoisten hallussa olevaan kaupunkiin, mutta hän sanoi, ettei hän akka ole, ja meni. Varasti rikkaan rouvan tohvelit, näytti toisille ja rehellisenä miehenä vielä palautti ne samaan eteiseen. Paluumatkalla haavoittui olkapäähän, putosi kuoppaan, josta toverit auttoivat pois, ja pakeni kuolleen suojeluskuntalaisen vaatteissa. Sanoi Möhköstä menevänsä rajan yli. Senjälkeen ei hänestä kuulunut mitään. Reeta ei saanut koskaan kelloaan.

Lempi, joka täytti aprillipäivänä 15 vuotta, karkasi pojan puvussa Mikkokummin kanssa rintamalle. He joutuivat vapunpäivänä Okeroisissa vangiksi. Heidät vietiin Hennalan rautatehtaalle. Saivat siellä tulla toimeen 9 vuorokautta paljaalla vedellä, Lempi vietiin sitten Hämeenlinnaan, Mikko Tammisaareen. Lempi pääsi heinäkuun 4:nä pois niin hyvinvoipana, että varpaista näkyivät vain kynnet. Pöhöttynyt niin mahdottomasti, laihtui viikossa aivan puoleen mittaan.

Isä vangittiin kotoa ja vietiin Viaporiin. Seuraavana päivänä lupasivat tulla hakemaan äidin. Äiti varoitti lapsia, että *vaikka mitä tapahtuisi, ei saa itkeä*. Sanoi jokaiselle, mitä piti tehdä, jos hänet viedään,

mutta ei saa itkeä, hänellä on silloin paljon vaikeampaa. Kaikki rahat sidottiin Kyllikin vatsan ympärille.

Heitä tuli kaksi miestä, vanha ja nuori, vanhalla browninki kädessä ja toinen vyöllä, kivääri selässä. »Onko sillä rivoliteetti?» kysyi Reeta hiljaa Arvolta. — Kysyivät aseita.

»Eivätkös nuo riitä?» kysyi äiti.

»Älä soita akka suutasi, tai minä ammun», sanoi vanha mies hyvin rumalla rätisevällä äänellä.

»Huono lahtari, jos ei yhdestä akasta henkeä saisi», vastasi äiti.

»Kohta paukahtaa, orota vaan!», rätisi vanha mies. Potkaisivat rikki komerossa taulun, johon oli punaiselle pohjalle maalattu nouseva aurinko ja sanat: »Kaikkein maiden köyhälistö, liittykää yhteen!» Lähtivät pois ilman muita aseita kuin mitä itsellään oli.

Sinä iltana ammuskeltiin pihalta ikkunoiden väliseinään. Kukaan ei saanut seisaallaan kulkea ikkunan ohi ja sähkö piti sammuttaa. Ulkohuoneeseen ei uskallettu mennä. — Seuraavana päivänä tuli häätö.

He saivat huoneen Kalliosta, vanhasta kivitalosta. Likainen ja pienihän se oli edelliseen verrattuna, mutta olihan väkikin toistaiseksi vähäinen.

Sitten tuli nälkä. Arvo pääsi kesäsiirtolaan, Urho kävi saksalaisilla laivoilla kiilloittamassa saappaita ja sai sieltä keittoa ja leipää. Ne olivat juhlapäiviä, keitto oli ihanaa, perunoita, lihaviksi pullistuneita riisejä, joskus lihansirujakin. Äiti itki, mutta antoi Urhon kuitenkin mennä. Kerran hän näki Urhon kiilloittavan suojeluskuntalaisen saappaita kadulla. Sinä iltana hän itki kauan eikä kukaan ymmärtänyt, miksi.

Joskus kävivät Kyllikki ja Reeta kaupungin ulkopuolella keräämässä nokkosia ja voikukan juuria. Juurista keitettiin kahvia, jota juotiin purkkikaramellien kanssa. — Elannosta sai kortilla leipää ja Reetalle maitoa, hän kun ei ollut täyttänyt viittä vuotta.

Kaksi kertaa oli Reeta nälkäkuumeessa. Ensimmäisellä kerralla sai Kyllikki ylimääräisen pienen pullan kortilla Elannosta ja se pulla pelasti Reetan. Toisella kerralla Fiina-täti, perhetuttava, toi kirjekuoressa jauhoja, joista keitettiin velliä.

Reeta ei muistanut enää, miltä tuntui elämä ilman nälkää. Joka aamu hän ensi töikseen repäisi seinäalmanakasta lapun, ja jos tuli punainen numero näkyviin, tiesi se silakoita. Äiti lähti kiireesti torille, ja jos hän ei saanutkaan niitä, tiesi se pitkää aikaa, ennenkuin taas tuli punainen numero seinäalmanakkaan.

Äiti pelkäsi, että isän päästessä Viaporista ei olisi mitään ruokaa ja isä kuolisi. Häntä varten pidettiin ikkunan poikkipuulla pientä pullaa, johon ei saanut koskea. Yksin ollessaan kävivät lapset haistelemassa sitä, joskus oli sen kyljessä pienet hampaanjäljet, mutta koskaan ei se hävinnyt siitä.

Vihdoin tuli isä. Vieraana, ryppyisenä, vaatteet roikkuen. Hävinnyt oli pyöreä räätälinvatsa, silmät olivat suuret ja siniset. Hänen piti istua ikkunalla, että Reeta sai näyttää toisille lapsille ulkona, että »toi on meidän isä.»

Isän jälkeen tuli »trokari» ja myi jauhoja. Suuri mies, puhui käheällä äänellä, Reetasta niin kiltin näköinen. »Trokari»-nimi sai Reetan mielessä salaperäisen hyvyyden kehän. Hänen tuomistaan jauhoista keitti isä puuroa ja hämmentäessään lauloi: »Kitkat katkat, pitkät matkat . . .» Ja sitten jokainen sai suuren lautasellisen kuumaa puuroa.

Mikkokummi tuli joskus paljon myöhemmin vanhat naisten päällyskengät jaloissaan. Jalmari ei tullut.

Nälän loppumista seuranneet tapaukset ovat kokonaan häipyneet Reetan mielestä . . .

JAN FRIDEGÅRD

MIELENOSOITUS

Ruotsalainen kertoja Jan Fridegård on vähän yli 40-vuotias mies, mutta käytyään pitkän ja harvinaisen kovan elämänkoulun, jossa vankilalla ja sairaalalla on oma käänteentekevä merkityksensä, saattoi hän aloittaa kirjallisen toimintansa vasta niin myöhään kuin v. 1931, jolloin ilmestyi runokokoelma »Den svarta lutan» (Musta luuttu). Verrattain myöhäisen ensiesiintymisensä sekä romaaniensa perusteella, jotka eudtstavat uutta ruotsalaista naturalismia, luetaan hänet yleensä Ruotsin nuoreen kirjailijapolveen kuuluvaksi.

Ensimmäinen romaani »En natt i juli» (Heinäkuun yö) v. 1933 meni samoinkuin mainittu esikoiskokoelmakin huomaamattomasti ohi. Ne edustivatkin epäilemättä vielä sangen kesyä, satumaista runo- ja kertomataidetta, joskin romaanissa jo panee merkille persoonallisen aiheenvalinnan ja — käsittelyn. Huomattakoon, että sama muonamiesmaailma, johon Fridegård myöhemminkin yhä uudelleen palaa, esiintyy jo esikoisromaanissa, samalla kun hän jo siinäkin osoittaa mielenkiintoa tavallisen kriminaalirikollisen probleemaa kohtaan.

Vasta Lars Hård-trilogialla, jonka ensimmäinen osa ilmestyi v. 1935, saavutti Fridegård asemansa. Tämä romaani, jota on pidettävä hänen tähänastisena pääteoksenaan, on rohkea teko ruotsalaisellakin parnassolla: se on häikäilemätön, raaka ja alaston kuvaus epäonnistuneen ihmisen kielteisestä, vihamielisestä suhteesta yhteiskuntaan, rikollisuuden pohjimmaisen ongelman syväpeilaus, jossa on eletyn tuntu. Tyyliltään se on kirkasta runoutta, omaperäistä ja jäljittelemätöntä.

Fridegårdin uusi kirja »Offer» (Uhri), joka ilmestyi viime syksynä, jatkaa Lars Hårdin yhteiskunnallista tilitystä. Kirjan keskeisenä kuvauksena on järkyttävä abortti, jossa nuori maalaistyttö menettää henkensä voimatta ajoissa hankkia sitä rahasummaa, joka takaa asiantuntevan lääkärinavun. Miehinen päähenkilö Mörk, johon tutustumme jälempänä julkaistavassa suomennoskatkelmassa, on jälleen eräs noita salaisen vamman, pelon, lamauttamia yksilöitä, jotka kohtalokkaalla tavalla antavat leimaa toivottomuuden ja kyvyttömyyden hallitsemalle yhteiskunnallemme.

Jan Fridegårdin kustantaja on nykyään Holger Schildt, joka on julkaissut kaikki muut hänen romaaninsa paitsi ensimmäisen, joka ilmestyi Bonnierin toimesta.

Kaikki vyöryivät samaan suuntaan, ja ilma oli täynnä levottomuutta. Katsoessaan kulmasta pitkälle samansuuntaiselle kadulle näki Mörk, että katu oli mustanaan väkeä. Loputtoman pitkä työläisjono marssi essiin ja heidän huutojensa tahti sai ilman värisemään. Se oli sellainen suurten tapausten enne, joka ilmenee sodan edellä, jolloin solut, yksilöt vavisten niittautuvat yhteen suuremmaksi kokonaisuudeksi itsensä unohtaen.

Nyt lakkasi tahdikas huuto, silmänräpäyksen ajan kuului ainoastaan tuhansien jalkojen töminä ja sitten kajahti ilmoille Kansainvälinen. Se nousi ja laski rivien mukana, ja kohta alkoi se kuulua myös kauempana olevalta poikkikadulta. Valtava määrä punaisia viirejä lipui ohi. Mörk seisoi ovella tuntien, miten viidenkymmenentuhannen miehen yhteinen voima tarttui häneen, miten heidän asiansa koski häntäkin. Mutta hänen kellariasunnossaan istui porvarisnainen odottaen pienen eroottisen ongelmansa ratkaisua, välinpitämättömänä viidenkymmenentuhannen asiaa kohtaan.

Kun hän palasi, istui nainen edelleenkin veripunaisella leposohvalla ympärilleen katsellen.

— Tiedättekö, tämä on niinkuin oopiumiluola, sanoi hän. Täällä on hyvin mielenkiintoista. Voiko tuon oven lukita?

— Kyllä.

— Lukitkaa se sitten. Minä voin silloin kuvitella, että minut on ryöstetty ja teljetty kiinalaiseen oopiumiluolaan.

Mörk totteli, ja nyt kuului vain vaimea ääni autojen kulkiessa ohi kadulla. Viemäriputki lauloi kovalla, ruosteen runtelemalla äänellä, huljahti kerran ja lakkasi. Huone oli pieni, tummanpunainen ja epätodellinen kuin painajaisuni.

— Minä voin keittää kahvia, sanoi Mörk. Minulla on täällä kaasuhella.

— Kiitos, vastasi nainen nurkastaan, vahvaa, mustaa kahvia.

— Nainen, ajatteli Mörk, on selvinpäin yhtä tunteellinen ja valmis satunnaiseen seikkailuun kuin mies ollessaan humalassa. Minun pitäisi nyt olla humalassa päästäkseni samalle tasolle hänen kanssaan. Onko tämä kellariluola mielenkiintoisempi kuin hänen seitsemänhuoneen lokaalinsa.

Oikeastaan tämä kaikki on hitonmoista, ajatteli hän sytyttäessään kaasun. Jos en olisi kuullut hänen soittavan sillä tavoin, olisi tämä ollut mahdotonta. Mutta nyt tiedän, että hän on ajatteleva ja tunteva ihminen, vaikka ryhtyykin tällaiseen rikkautensa köyhyydessä.

— Siellä on valtava mielenosoitus tänä iltana, sanoi hän kovalla äänellä.

— Niin, sellainen siitä kai tulee, vastasi nainen välinpitämättömästi. Näin lehdistä, että Norrlannissa on ollut jotakin kahinaa.

— Minulla ei ole viime päivinä ollut varaa hankkia lehtiä. Kun tämä asia on selvä, lähden ulos katsomaan, ajatteli Mörk.

— Oikea oopiumiluola, sanoi nainen unisen iloisesti. Jospa minulla vain olisi oopiumipiippu. Makaisin tässä ja katselisin, miten tuo kauhea katto häviäisi ja valkoiset pilvet liukuisivat sinisellä taivaalla.

Ja hän laskeutui selälleen kattoon katsellen.

— Ja minä, sanoi Mörk painokkaasti, kuristaisin teidät, riistäisin sormukset käsistänne ja piilottaisin ruumiin kellariin. Täällä on hyvä kellari.

Ja hän avasi kellarinoven. Kamala, raaka tuoksahdus tulvahti sisään ja rotat juosta kahistivat permannolla olevien paperien yli.

— Niin, se olisi samantekevää, vastasi nainen. Silloin jatkuisi elämäni ehkä huumauksessa enkä tuntisi mitään. Tulkaa tänne!

— Mutta kahvi, minun on hoidettava . . .

— Kahvi, toisti nainen silmänsä avaten. Hänen katseessaan oli ihmetystä ja halveksuntaa, jonka nähdessään mies meni nopeasti leposohvalle.

Silloin tällöin kuului torven törähdys ja rumpujen kumea ääni joukkojen marssiessa poikkikaduille. »Taisteluun», huusivat messinkitorvet, ja heti senjälkeen kajahti tahdikas, kolmitavuinen ulvonta: »hä-vet-kää, hä-vet-kää». Nainen liikkui pehmeästi sovittautuen parhaaseen asentoon, kuuntelematta joukon liikettä. Mutta mies oli rauhaton kuin vangittu susi, joka kuulee tovereittensa ulvonnan metsästä. Ainoastaan tiukan silmänräpäyksen ajaksi kadotti hän kosketuksensa harmaaseen virtaan, joka lakkaamatta vyöryi kaduilla.

Kahvi oli kiehunut tummanvihreäksi liemeksi, mutta nainen joi sitä himokkaasti. Hän oli taas tyyni ja ystävällinen, mutta Mörk tunsi, että hänestä koko ajan huokui tuo hänelle ominainen viileys. Äsken koettu ei siis riittänyt hänelle, hän oli rauhallisempi, muttei lämmin ja iloinen.

Mörk tunsi jonkinlaista voitonriemua ajatellessaan, että hän oli ollut tekemisissä tuon naisen kanssa, joka osasi soittaa niinkuin hän. Rikkaus ja seitsemän huonetta merkitsivät nyt vähemmän, kun kolmen kuukauden vuokra oli maksettu.

»Työn orjat sorron yöstä nouskaa», kahahtivat tuhannet äänet, kun hän raoitti ovea.

— Sulje ovi, sanoi nainen. Vai haluatko ehkä mennä mukaan?

— En, valehteli Mörk ja pani merkille, että nainen sinutteli häntä.

— Sinä vaikutat niin levottomalta. Mutta minä lähden kohta, niin saat mennä minne haluat.

Ja hänen ajatuksensa tuntuivat taas liikkuvan jossakin etäällä.

Kun hän lähti, eivät he vaihtaneet mitään hellyydenosoituksia, ainoastaan kädenpuristuksen kuin toverukset.

Kaksi tuntia sitten oli Mörk nähnyt suuren työläisjoukon alkupään eikä marssi ollut vieläkään päättynyt. Uusia joukkoja vyöryi esiin, Kansainvälinen kaikkui edelleenkin kaduilla ja haukkumasanat singahtivat iltataivasta kohti.

— Minkä vuoksi he ovat toimeenpanneet mielenosoituksen, kysyi hän eräältä työvaatteissa olevalta mieheltä.

Mies silmäili häntä kiireestä kantapäähän terävän ivallisesti.

— Mikäs tonttu sinä olet, kun et sitä tiedä?

— En ole lukenut lehtiä viime aikoina.

— Joo, ne ovat murhanneet joukon työläisiä Norrlannissa, ampuneet kuin koiria. Mutta nyt piru vieköön! Jos ei vallankumous puhkea tänä iltana, niin ei sitten koskaan. Kentällä on seitsemänkymmentäviisituhatta miestä eikä marssi lopu vielä pitkään aikaan. Mene sinne katsomaan, senkin unikeko!

Suurten herrasväen asumien talojen ikkunoissa ja parvekkeilla seisoi keski- ja yläluokka hämmästynein, kalpein kasvoin. Omistamattoman joukon irtipäästetty alkuvoima muutti koko ilmapiirin. Suuriäänisimmät ruotsalaishalveksijat olivat nyt ääneti, loistoautot ja kymmenen huoneen asunnot menettivät nyt voimansa ja merkityksensä. Tässäkö nyt oli rauhallinen, hyväluontoinen ruotsalainen työläinen, tämä karjuva joukko!

Mörk näki kentän muuttuneen mustaksi ihmismereksi. Hän heittäysi siihen tunkeutuen keskustaa kohti. Maa oli paljas ja kuiva, ruoho oli aikoja sitten sotkettu lukemattomien jalkojen voimalla maahan.

Ensi kerran tarttui häneen yhteenkuuluvaisuuden suuri henki ja hän tunsi voimakasta iloa. Hän näki lähimpänä olevien työläisten karkeat hahmot, suoniset kädet ja ajamattomat leuat, ja hän tahtoi olla heidän toverinsa, tapella ja kernaasti kuolla heidän puolestaan, jos tarvittiin.

Etäämpänä oleva suuri mäki pimeni äkkiä tuhansien syöksyessä sinne. Korkeat punaiset liljat puhkesivat satalukuisina mustan massan keskelle.

— Siellä ovat kommunistit, tuumi pari nuorempaa poikaa. Tuolla se alkaa paukkua, jos alkaa, painutaan sinne.

Ylpein mielin raivasi Mörk tiensä läpi joukon, hän ihaili joukkoa, vaikkei vielä ollutkaan siihen sulautunut. Hän oli vielä toistaiseksi katselija. Hänen mieleensä tuli muonamiesten ja torpparien suuri joukko, josta hän oli irtaantunut.

Kansa oli ollut kuin suuri, kärsivällinen eläin, ajatteli hän. Hänen mieleensä tuli herraskartanon rouva, jota hänen isänsä oli palvellut. Tällä rouvalla oli ollut tapana puhua »kansasta» erikoisella tavalla nenäänsä, ja kun työläinen oli koskettanut messinkistä ovenkahvaa, oli tämä antanut puhdistaa sen hänen kosketuksensa jäljiltä. Ja hänen isoisänsä sukupolvi, joka sai selkäänsä herraskartanon konttorissa, kun patruuna oli huonolla tuulella!

Vetojuhta surullisesti vuotavin silmin, ajatteli hän kulkien kommunistien kokoontumispaikkaa kohti. Mutta nyt se herää, nostaa päänsä ja katsoo ympärilleen.

»Niin valta silloin teidän on», kajahtivat nyt uuden loputtoman joukon tuhannet bassoäänet. Nyt oli koolla lähemmäs satatuhatta miestä. Hän katsahti ympärilleen käsittämättä, miksi hän tunsi itsensä ylpeäksi ja iloiseksi. Johtajien puhetta hän ei kuullut ollenkaan. Heidän äänensävystään huomasi, että he halusivat ennenkaikkea rauhoittaa. He eivät rohjenneet avata uomaa, jossa odotti suuri ruuhka.

Itäinen metsä oli hiljainen aivankuin se olisi ihmetellyt kaikkea näkemäänsä, pohjoisrinteellä kasvavat tammet olivat hajallaan aivankuin juoksemassa alas mäkeä. Sorinan yli kuului kerran rahtilaivan sireenin kuin jättiläishärän kuolinmyrinä. Läntisen taivaan olisi pitänyt tänä iltana olla myrskynpunainen, ajatteli hän, mutta se oli himmeän sees, Iltaruskon keskellä välkehti suuri tähti kuin jalokivi sametilla.

Nyt alkoi komunistijoukko liikehtiä, kokous oli päättynyt. Viereiseltä töyräältä näki hän vavisten, miten kymmenen — tai viisitoistatuhatta miestä käsittävä osasto alkoi juosta kaartinkasarmeja kohti. Vallankumous, ajatteli hän ja tunsi henkeään ahdistavan. Missä on minun paikkani, oli hänen seuraava ajatuksensa, kun hän kiirehti samaan suuntaan.

Mutta kasarmien portit olivat kiinni ja sisäpuolelta tuijotti ainoastaan pelästynyt vartija. Miehistöllä oli kasarmikielto. Kiihtymys laukesi vähitellen kuin rauta-aidan takana muriseva koira, kun ei ketään voimakasta johtajaa astunut esiin. Joukko näytti olevan epätietoinen mitä tehdä . . . johtaja . . . johtaja! Kiivetäkö yli aidan vai syöksyäkö suoraan tankkitalleihin!

Mutta kuuden sukupolven rauhallisuus levitti pian lamauttavan mahtinsa joukkoon, veri alkoi taas sykkiä satavuotistahdissaan. Pian lähtivät muutamat satamiehiset ryhmät kotiin, kahvilat täyttyivät ja naiset kiskoivat miehiään käsivarresta pois vaaralliselta alueelta.

Tunnin kuluttua oli kenttä tyhjä kesäisessä yössä. Jokunen koditon tähyili maahan toivoen ehkä löytävänsä joitakin ahdingossa hukattua. Ruoho oli sotkettu ja kuollut. Noustessaan mäelle näki Mörk maassa syviä tankinpainamia, tankin, tämän kauhean, nykyaikaisen alkumatelijan jalanjälkiä.

ESPANJA

TOIVO

Työväen kansainvälinen taistelupäivä on tänä vuonna lähellä Espanjan vapaustaistelun alkamisen kaksivuotismuistopäivää. Sanomattoman vaikeissa olosuhteissa, Saksan ja Italian koneellistettujen armeijoitten vyöryessä heidän ylitseen pitävät toverimme yhä vieläkin puoliansa kappaleiksi jaetussa, raadellussa Espanjassa. Meidän ajatuksemme ovat Teidän luonanne, toverit Espanjassa, ja siksi me julkaisemme suuren ranskalaisen kirjailijan André Malraux'in kuvauksen teidän taistelunne alusta, ensimmäisen jakson hänen kohdakkoin suomeksi ilmestyvästä teoksestaan »Toivo». Jos milloinkaan on sana TOIVO ollut kirjoitettuna ihmiskunnan lippuihin, on se teidän lippuunne kirjoitettu, toverit Espanjassa. Ja jos milloinkaan on toivo ollut riittämätön, on se meidän lipuissamme tänä toukokuun ensimmäisenä 1938. Kirjoittakoot tuhannet, sadattuhannet väkevät työläiskädet sosialismin punaisiin lippuihin yli maailman toukokuun ensimmäisen päivän TEON, ilmetköön työväenluokan ja maailman demokraattien tahto puolustaa Espanjaa niin voimakkaana, että se pakottaa saivartelevat, heikot ja rikollisen toimettomat demokratiat auttamaan Espanjan tasavaltaa, suomaan sille sen turvan, jotka kansainvälinen oikeus ja kansainliiton peruskirja sille takaavat.

I LUKU

MADRID

Kivääreitä kuljettavien kuorma-autojen kolina täytti kesäyössä valvovan Madridin. Jo useita päiviä olivat työväenjärjestöt ennustaneet fascistisen kapinan uhkaa, paljastaneet kasarmeissa tapahtuvan värväämisen ja sotatarpeiden kuljetuksen. Nyt oli Marokko vallattu. Kello yksi päivällä oli hallitus vihdoin päättänyt jakaa aseita kansalle; kolmen aikaan oikeutti ammattiyhdistyksen jäsenkortti saamaan niitä. Oli jo aikakin: maaseudulta tulevat puhelut eivät enää olleet yhtä toivehikkaat kuin ne olivat olleet kahteen saakka.

Pohjoisaseman puhelinkeskus hälyytti asemia toinen toisensa jälkeen. Rautatietyöläisten ammattiosaston sihteeristö, Ramos ja Manuel, määrätyt päivystämään yöksi, johtivat. Lukuunottamatta Navarroa, joka oli katkaistu, oli vastaus ollut varma. Joko: hallitus on tilanteen herra, tai: työväen järjestöt valvovat kaupunkia odottaen hallituksen ohjeita. Mutta keskustelu alkoi vähitellen muuttua:

— Halloo Huesca?
— Kuka on puhelimessa?
— Madridin työväen komitea.
— Ei enää kauan, roskajoukko! Arriba España!

Seinällä, nastoilla kiinnitettynä, Claridadin julkaisema (seitsemältä illalla) lisälehti: kuusi palstaa »Aseisiin toverit».

— Halloo Avila? Kuinka on laitanne? Asema täällä.
— Näytä itsesi, roisto, eläköön Kristus-Kuningas!
— Näkemiin! Terve!
Ramos oli saanut kiireellisen hälyytyksen.
Pohjoisaseman linjat etsivät yhteyttä Saragossan, Burgoksen ja Valladodin kanssa.
— Halloo Saragossa? Aseman työväen komitea?
— Ammuttu. Ja kohta käy teille samoin. Arriba España!
— Halloo Tablada? Täällä pohjois-Madrid, ammattiosaston vastaava.
— Puhelin vankilassa, huoran äpärä! Sinut kyllä etsitään korvakuulon mukaan.
— Kohtauspaikka Alcala, toinen kahvila vasemmalla.
Keskuksessaolijat katselivat kiharatukkaisen Ramoksen kujeellista roistonnaamaa.
— Halloo Burgos?
— Täällä komentaja.
Ramos katkaisi.

Eräs puhelin hälyytti.
— Halloo Madrid? Kuka olette?
— Rautatiekuljetuksen ammattiosasto.
— Täällä Miranda. Asema ja kaupunki ovat meidän. Arriba España!
— Mutta Madrid on meidän. Terve!
Nyt ei voinut enää luottaa pohjois-seutujen apuun, lukuunottamatta Valladolidia. Jäi vain Asturia.
— Halloo Oviedo? Kuka puhuu?
Ramos tuli varovaiseksi.
— Aseman edusmies.
— Täällä Ramos, ammattiosaston sihteeri. Kuinka on laitanne?
— Eversti Aranda on uskollinen hallitukselle. Valladolidissa eivät asiat ole hyvin, lähetämme kolmetuhatta aseistettua kaivosmiestä meikäläisten avuksi.
— Milloin?
— Heti.
— Terve!

»Seuraa tuota junaa puhelimen avulla», sanoi Ramos Manuelille. Hän soitti Valladolidiin:
— Halloo Valladolid? Kuka puhuu?
— Aseman edusmies.
— Mitä kuuluu?
— Kasarmit ovat meikäläisten hallussa. Odotamme apujoukkoa Oviedosta: tehkää voitavanne, jotta se saapuisi mahdollisimman pian. Mutta älkää olko levottomia: me kyllä suoriudumme. Mutta kuinka on teidän laitanne?
Aseman edessä laulettiin. Ramos ei kuullut omaa ääntään.
— Kuinka? kysyi Valladolid.
— Hyvin menee. H y v i n m e n e e.
— Joukot kapinoineet?
— Ei vielä.
Valladolid katkaisi.
Sitä kautta saattoi johtaa kaikki pohjoisen apujoukot.
Yhdistämisen ohella, jota hän ymmärsi huonosti, ja toimistopahvin, raudan ja aseman savun hajussa (ovi oli auki lämpimään yöhön), Manuel otti vastaan

kaupunkien puhelinsoittoja. Ulkona laulua ja pyssynperien kalinaa, täytyi lakkaamatta pyytää toistamaan (fascistit katkaisivat). Hän merkitsi asemat verkostoa esittävälle kartalle: Navarro, katkaistu; Biskajan lahden koko etelä-osa, Bilbao, Santander, San-Sebastian, uskolliset, mutta linja poikki Mirandaan. Toisaalta, Asturia ja Valladolid uskolliset. Puhelinsoittoja keskeytymättä.

— Halloo. Täällä Segovia. Kuka siellä?

— Ammattiosaston edustaja, sanoi Manuel katsoen kysyvästi Ramokseen. Mikä hän tosiaan olikaan?

— Pian leikkaamme teiltä ne!

— Se tulee tapahtumaan huomaamatta. Terve.

Nyt soittivat fascistiset asemat itse: Carracia, Lerma, Aranda del Duero, Capulveda ja uudelleen Burgos. Burgoksesta Sierraan kulkivat uhkaukset nopeammin kuin apujunat.

— Täällä sisäministeriö. Pohjoisaseman puhelinkeskus? Ilmoittakaa asemille, että kansalliskaarti ja iskukaarti ovat hallituksen puolella.

— Täällä Etelä-Madrid. Mitä kuuluu pohjois-asemalle, Ramos?

— Näyttävät pitävän hallussaan Mirandaa ja isoa aluetta sen eteläpuolella. Kolmetuhatta kaivosmiestä on matkalla Valladolidiin. Sieltä tulee apua. Entä te?

— Sevillan ja Grenaden asemat ovat heidän. Muu osa kestää.

— Cordova?

— Ei ole tietoa: tappelua käydään esikaupungeissa, sillä rautatieasemat ovat heidän hallussaan. Vakava mellakka Trianassa. Samoin Penarroyassa. Mutta juttusi Valladolidista hämmästyttää minua: eikö se ole heidän?

Ramos vaihtoi puhelinta ja hälyytti:

— Halloo Valladolid? Kuka puhuu?

— Aseman edustaja.

— Kas? . . . Meille sanottiin, että fascistit olivat siellä.

— Erehdys. Kaikki on hyvin. Ja siellä? Ovatko sotilaat nousseet kapinaan?

— Ei.

— Halloo Pohjois-Madrid? Kuka on puhelimessa?

— Kuljetusten vastuunalainen.

— Täällä Tablada. Et ole soittanut tänne?

— Meille on sanottu, että olisitte ammuttu tai köytetty, tai jotain sentapaista.

— Olemme säästyneet siitä. Sensijaan se on fascistien kohtalo. Terve.

— Täällä Kansan Talo. Ilmoittakaa kaikille uskollisille asemille, että hallituksella, jota kansanvaltaiset joukko-osastot tukevat, on yliote Barcelonassa, Murcia'ssä, Valenciassa, Malagassa, koko Estramadurissa ja koko Levantissa.

— Halloo! Täällä Tordesillas. Kuka puhuu?

— Madridin Työläisneuvoja.

— Sinun kaltaisesi roistot on ammuttu. Arriba España.

Medina del Campo, sama kaksinpuhelu. Valladolidin linja jäi ainoaksi suureksi, yhteyttä ylläpitäväksi linjaksi pohjoisen kanssa.

— Halloo Leon? Kuka on puhelimessa?

— Ammattijärjestön edustaja. Terve.

— Täällä Pohjois-Madrid. Onko Oviedon kaivostyöläisten juna kulkenut ohi?

— On.
— Tiedätkö missä se on?
— Mayorgan tienoilla, luulisin.
Ulkona, Madridin kaduilla yhä vain laulua ja pyssynperien kalinaa.
— Halloo Mayorga? Täällä Madrid. Kuka puhuu?
— Kuka te olette?
— Madridin työläisneuvoja.
Katkaistiin. Siis? Missä oli juna?
— Halloo Valladolid? Oletteko varmoja, että kestätte, kunnes kaivostyöläiset saapuvat?
— Olemme.
— Mayorga ei vastaa!
— Ei merkitse mitään.

— Halloo Madrid? Täällä Oviedo. Aranda on noussut kapinaan, taistelu on käynnissä.
— Missä kaivostyöläisten juna on?
— Leon'in ja Mayorgan välillä.
— Säilyttäkää yhteys!
Manuel soitti, Ramos odotti.
— Halloo Mayorga? Täällä Madrid.
— Kuka?
— Työläisneuvoja. Kuka puhuu?
— Espanjalaisten falangien sadanpäällikkö. Junanne on aikoja kulkenut ohi, idiootit. Kaikki asemat ovat meidän Valladolidiin asti. Valladolid on ollut meidän keskiyöstä lähtien. Kaivostyömiehiänne odotetaan konekiväärien kanssa. Aranda on jo päässyt niistä irti. Pikaisiin kuulemiin!
— Kuulemiin!
Manuel hälyytti Mayorgan ja Valladolidin välillä olevat asemat toisen toisensa jälkeen.
— Halloo Sepulveda? Täällä Pohjois-Madrid, työläiskomitea.
— Junanne on kulkenut ohi, aasit. Pitäkää varanne, olette täysiä lehmiä ja vielä tällä viikolla leikkaamme teiltä sellaiset.
— Fysioloogisesti ristiriitaista. Terve.

Hälyyttäminen jatkui.
— Halloo Madrid. Halloo! Halloo! Madrid? Tällä Navalperal de Pinares. Asema. Olemme ottaneet kylän takaisin. Hei! Fascistit on riisuttu aseista ja kiinni. Levittäkää tietoa. Heikäläiset soittavat joka viides minuutti saadakseen tietää, onko kaupunki edelleen heidän. Halloo!
— Täytyisi lähettää kaikkialle vääriä uutisia, sanoi Ramos.
— Ne tarkistavat ne.
— Se saisi joka tapauksessa aikaan epäjärjestystä heikäläisten keskuudessa.

— Halloo pohjois-Madrid? Täällä U.G.T. [1]) Kuka puhelimessa?
— Ramos.
— Meille on kerrottu, että eräs hampaisiin asti varustettu juna on liikkellä. Se on lähtenyt Burgoksesta. Onko sinulla pillejä?
— Jos niin olisi, se tiedettäisiin täällä, sillä kaikki asemat ovat meidän Sierraan asti. Täytyi kuitenkin ryhtyä varokeinoihin. Hetkinen.
— Soita Sierraan, Manuel.

[1]) Union Générale du Travait = Yleinen Työnliitto.

Manuel hälyytti asemat, toisen toisensa jälkeen. Hän piti kädessään viivotinta, ja näytti kuin hän olisi ottanut mittaa. Koko Sierra oli uskollinen. Hän hälyytti postikeskukseen: samat tiedonannot. Sierran tällä puolen fascistit joko eivät olleet ryhtyneet mihinkään tai olivat lyötyjä.

Kuitenkin fascisteilla oli hallussaan puolet pohjois-osasta. Navarrossa oli Mola, Madridin »Turvan» entinen päällikkö; kolme neljäsosaa armeijasta oli hallitusta vastaan niinkuin tavallista. Hallituksen puolella kaarti ja kansa, ja ehkä kansalliskaarti.

— Täällä U.G.T. Onko Ramos?

— Kyllä.

— Siis juna?

— Ramos teki selkoa asiasta.

— Entä yleensä? kysyi hän vuorostaan.

— Hyvin. Oikein hyvin. Paitsi sotaministeriössä. Kuudelta sanoivat, että kaikki oli mennyttä. Niille selitettiin, ettei niin ollut, mutta väittävät sotilaitten pötkivän pakoon. Heidän jutuistaan viis: kuulen sinua tuskin, kun laulavat kadulla.

Ramos kuulee vastaanottajassa laulua, joka sekaantuu lauluun ulkona asemalla.

Vaikka hyökkäys oli epäilemättä kaikkialla tapahtunut samaan aikaan, näytti siltä niinkuin olisi marssiva armeija lähestynyt: fascistien hallussa olevat asemat tulivat yhä lähemmä Madridia; ja kuitenkin, tunnelma oli ollut niin kireän jännittynyt jo joitakin viikkoja, väkijoukko niin levoton odottaessaan hyökkäystä, joka sen ehkä täytyisi ottaa vastaan aseettomana, että tämä yö tuntui suunnattomalta vapautukselta.

— Onko suksiauto vielä täällä? kysyi Ramos Manuelilta.

— On.

Hän jätti keskuksen erään aseman vastuunalaisen haltuun. Muutamia kuukausia aikaisemmin hän oli ostanut alennusmyynnistä pienen auton lähteäkseen Sierraan hiihtämään. Joka sunnuntai Ramos käytti sitä mainostamiseen. Tänä yönä Manuel oli antanut sen uudelleen kommunistisen puolueen käytettäväksi. Puolue oli vienyt voiton, ja Manuel oli täälläkin kertaa valinnut työnteon toverinsa Ramoksen kanssa.

He lähtivät autoineen. Kolmen sadan metrin päässä heidät pysäytettiin ensimmäisellä tarkastusasemalla.

— Asiapaperit.

Asiapaperit, se oli ammattiyhdistyksen jäsenkortti. Manuel ei juuri pitänyt mukanaan kommunistisen puolueen jäsenkorttia. Hän teki työtä elokuvastudiossa (hän oli ääni-insinööri), ja jonkinlainen montparnasselainen tyyli teki hänen asunsa harhaanjohtavaksi: vaatteitten puolesta voi hänet lukea porvaristoon kuuluvaksi. Ainoastaan tuuheat kulmakarvat tummaihoisissa, säännöllisissä ja vähän raskaissa kasvoissa olivat proletaarin. Miliisit olivat tuskin vilkaisseetkaan Manueliin, kun he jo tunsivat Ramoksen iloisen, vankan ja kiharan pään. Auto lähti uudelleen liikkeelle olanlyönnein, tervehdyksin ja kohotetuin nyrkein: yö oli pelkkä veljeys.

Ja kuitenkin taistelu oikeisto- ja vasemmistososialistien välillä, Caballeron vastarinta sen mahdollisuuden varalta, että Prieto muodostaisi ministeristön, ei ollut näinä viime aikoina ollut vähäistä . . . Toisessa tarkastuksessa F.A.I:n[1]) miehet suhtautuivat epäilevästi vanhoihin vastustajiinsa, U.G.T:n työläisiin.

---

[1]) Fédération Anarciste Internationale = Kansainvälinen Anarkistiliitto.

Onhan tästä kaikesta jotain hyvääkin, ajatteli Ramos. Aseiden jakelu ei ollut päättynyt: kiväärien täyttämä kuorma-auto lähestyi.

— Luulisi kengänpohjiksi! sanoi Ramos.

Tosiaan, kivääreistä näkyi vain perän teräksinen osa.

— Se on totta, sanoi Manuel: luulisi kengänpohjikshi.

— Onko sinulla puhevika?

— Minulta katkesi hammas syödessä. Kieleni ei enää välitä muuta kuin siitä. Se antaa palttua antifascismille.

— Mitä syödessä?

— Kahvelia.

Siluetit syleilivät kivääreitä, jotka ne juuri olivat ottaneet vastaan toisten varjossa odottavien motkottaessa toisiinsa puristuneina kuin tulitikut. Naisia kulki ohi, korit täynnä kuulia.

— Ei ole liian aikaista, sanoi eräs ääni. Kyllä jo onkin odotettu, että ne putoavat naamaamme.

— Luulin jo, että hallitus jättäisi meidät murskattaviksi.

— Älä huoli; tällä tavoin ne vain katsovat, kuinka kauan kestämme. Roistosakkia ne ovat!

— Kansa se on tänä yönä Madridin toivo . . .

Joka viidensadan metrin päässä uusi tarkastus: fascistiset autot kiertelivät kaupunkia konekivääreineen. Ja aina samat kohotetut nyrkit ja sama veljeys. Aina sama outo ele yökulkijoilla: he eivät lakanneet tunnustelemasta käsin kivääreitään: oli oltu vuosisata ilman kivääreitä.

Perille saavuttaessa Ramos heitti pois savukkeensa ja murskasi sen jalallaan.

— Lakkaa polttamasta.

Hän katosi äkkiä, tuli takaisin kymmenen minuutin päästä kolmen toverin kanssa. Kaikki kantoivat narulla sidottuja sanomalehtikääröjä. Manuel oli rauhallisesti sytyttänyt uuden savukkeen.

— Jätä savukkeesi, sanoi Ramos vakavana: se on dynamiittia.

Toverit asettivat kääröistä puolet etupenkille, puolet taakse, ja menivät takaisin taloon. Manuel oli jättänyt paikkansa murskatakseen jalalla savukkeensa heittämättä sitä kauemmaksi. Hän kohotti Ramokseen hämmentyneet kasvonsa.

— Mitä? Mikä sinua vaivaa? kysyi tämä.

— Raivostutat minua, Ramos.

— No niin, lähdetään.

— Emmekö voisi löytää toista vaunua? Voisin ohjata toista vaunua.

— Räjäytämme siltoja, ja alamme Avilan sillasta. Kuljetamme dynamiittia, ja se lähetetään edelleen salaa määräpaikkoihin, Pegurinokseen j.n.e. Et kai aio hukata kahta tuntia, mitä? Tämä vaunu tietää ainakin, että se kulkee.

— Niin, sanoi Manuel surullisesti ja sovittelevasti.

Ei hän oikeastaan välittänyt niin paljon autosta; ihastuttavat sivuseikat kiinnittivät hänen huomionsa. Auto lähti liikkeelle, Manuel edessä, Ramos takana puristaen vatsaansa vasten kranaattipakettia. Ja yht'äkkiä Manuel huomasi, että auto oli tullut hänelle yhdentekeväksi, oli vain tämä sekavan ja rajattoman toivon täyttämä yö, jolloin joka ihmisellä oli jotain tehtävää maan päällä. Ramos kuuli etäisen rummun pärinän, se oli kuin hänen sydämensä lyönnit.

Joka viides minuutti heidät oli pysäytetty tarkastuksen vuoksi.

Miliisit, joista monet eivät osanneet lukea, löivät olkapäälle vaunussa olijoita heti, kun he tunsivat Ramoksen ja tuskin he olivat kuulleet tämän kiljuvan: Älkää polttako! kun he, nähden autossa olevat kääröt, alkoivat tömistellä jalkojaan ilosta: dynamiitti oli Asturian vanha tarunomainen ase.

Auto lähti uudestaan liikkeelle.

Alcalassa. Manuel antoi auton syöstä eteenpäin. Hänen oikealla puolellaan, täynnä aseistettuja työmiehiä oleva F.A.I:n kuorma-auto kääntyi äkkiä vasemmalle. Tänä yönä kulkivat kaikki autot kahdeksankymmenen tuntinopeudella. Manuel koetti väistää kuorma-autoa, tunsi kevyen vaununsa kohoavan maasta ja ajatteli: »Loppu».

Tultuaan tajuihinsa hän löysi itsensä maassa vatsallaan dynamiittikääröjen keskellä, jotka kierivät kuin kastanjat, — jalkakäytävällä onneksi. Maassa, hänen kasvojensa alla, kiilsi hänen verensä katulampun valossa; ei juuri tehnyt kipeää, nenästä vuoti verta niinkuin haavoittuneelta sankarilta; hän kuuli Ramoksen ulvovan: »Älkää polttako, toverit!» Manuel rupesi ulvomaan samoin, kääntyi vihdoin ja näki ystävänsä hajareisin, kiharat liimautuneena kasvoihin, käden puristaessa raivokkaasti kranaatteja vasten vatsaa, ympärillä kivääriä kantavia miehiä, jotka liikehtivät kääröjen välissä uskaltamatta koskea niihin. Kaiken keskellä kärysi itsekseen Ramoksen savukkeenpätkä (hän oli käyttänyt hyväkseen sitä, että oli ollut yksin takana sytyttääkseen vielä kerran savukkeen). Manuel sammutti sen jalallaan. Ramos alkoi pinota kääröjä seinää vasten. Mitä tuli suksi-autoon, oli parasta olla siitä enää puhumatta.

Kova-ääninen huusi: *Kapinalliset joukot marssivat Barcelonan keskustaan. Hallitus on tilanteen herra.*

Manuel auttoi kääröjen pinomisessa. Ramos, joka tavallisesti oli niin toimelias, jäi äkkiä liikkumattomana paikalleen.

Mitä sinä odotat kättäsi liikuttaaksesi?

Halloo! Kapinalliset joukot marssivat Barcelonan keskustaa kohden.

— En voi enää liikuttaa käsivarsiani: kouristus oli liian voimakas. Kai pian tulen ennalleni. Pysäytetään ensimmäinen käyttökelpoinen auto ja lähdetään liikkeelle.

II LUKU

BARCELONA

Maa oli raikas kasteesta. Keskikesän aamunkajo levitti valoaan yli Barcelonan. Koko yön auki olleessa pienessä kahvilapahasessa, joka sijaitsi valtavan tyhjän puistokadun varrella, jakoi Sils, kutsuttu Negukseksi, revolvereita tovereilleen. Hän kuului iberiläiseen anarkisti-liittoon ja kuljetustyöläisten ammattiosastoon.

Kapinalliset joukot olivat jo niin lähellä, että niiden ääriviivat näkyivät. Kaikki puhuivat.

— Mitä varten ne tänne tulevat?

— Ampuakseen meitä kalloon, siitä saat olla varma.

— Upseerit ovat vannoneet uskollisuutta Companysille vielä eilen.

— Radio vastaa sinulle.

Pieni kovaääninen, kapean salin perällä, toisti nyt joka viides minuutti: »*Kapinalliset joukot kulkevat kohti kaupungin keskustaa.*»

— Jakaako hallitus aseita?

— Ei.

— Eilen pidätettiin kaksi F. A. I:n toveria, jotka tanssivat kivääreittensä kanssa.

— Mikä onnettomuus!

— Mitä Tranquillidad'issa [1]) sanotaan? Luulevatko ne saavansa kivääreitä?

— Tuskin.

[1]) Kahvila, jossa anarkistit kokoontuivat.

Entä revolvereja?
Negus jatkoi omiensa jakamista.
— Nämä ovat fascisti-upseerit hyväntahtoisesti luovuttaneet anarkististen tovereittensa käytettäviksi. Partani herättää luottamusta.
Kahden ystävänsä ja muutamien apurien kanssa oli hän tyhjentänyt kahden sotalaivan salongit. Hänellä oli edelleen yllään mekaanikon sininen suojuspuku, johon hän oli ollut pukeutunut tunkeutuessaan laivaan.
— Nyt, sanoi hän ojentaen viimeisen revolverin, kootkaamme kolikkomme. Ensimmäisestä auki-olevasta asekaupasta täytyy ostaa kuulia. Kaksikymmentäviisi jokainen, sillä tämä, mitä meillä on, ei ole tarpeeksi.
— »*Kapinalliset joukot kulkevat kohti keskustaa . . .*»
— Asekaupat eivät tänään ole auki, nyt on sunnuntai.
— Ei mitään sepustuksia, avaamme ne itse.
— Jokainen menköön etsimään tovereitaan ja tuokoon ne joukkoomme. Kuusi miestä jää, muut lähtevät.
»*Kapinalliset joukot . . .*»
Negus komentaa, ei virkansa puolesta ammattijärjestössä, vaan koska hän on ollut vankilassa viisi vuotta; koska Barcelonan raitiotieyhtiön annettua lakon jälkeen lähtöpassit neljällesadalle työläiselle, Negus oli eräänä yönä apunaan kymmenkunta toveria pistänyt tulen Tibidadon mäellä varastossa oleviin vaunuihin, laskenut ne liikkeelle liekeissä ja jarrut irroitettuina. Autojen kauhistuneina ulvoessa olivat ne syöksyneet aina Barcelonan keskustaan asti. Senjälkeen järjesti hän vähemmän tärkeän mielenosoituksen, se kesti kaksi vuotta.

He lähtivät sinertävään varhais-aamuun, ja jokainen kysyi itseltään, mitä seuraava aamunnousu merkinnee. Joka kadun kulman takaa tuli vastaan ryhmiä niiden kuljettamina, jotka olivat lähteneet kahvilasta ensimmäisinä. Kun he saapuivat Diagonaliin, näkivät he joukkoja vyöryvän esiin päivännousustá.
Askelten töminä lakkasi, yhteislaukaus ahmaisi bulevardin sen pituussuunnassa: pitkin Barcelonan suurinta puistokatua, suoraan eteenpäin, upseerit etunenässä, marssivat Pedralbesin kasarmin sotilaat kohti kaupungin keskustaa.
Anarkistit asettuivat ensimmäisen poikkikadun suojaan; Negus ja kaksi muuta kääntyivät takaisin.
Ei ollut ensimmäinen kerta, kun nähtiin nämä upseerit. Ne olivat samat, jotka olivat ottaneet kolmekymmentä tuhatta vankia Asturiasta, samat, jotka 1933 olivat olleet Saragossassa, samat, jotka olivat kukistaneet talonpoikain kapinaan-nousun, ne samat, joiden ansiosta Jesuiittaveljeskunnan omaisuuden veroitus, joka jo kuudennen kerran vuosisadan aikana oli määrätty suoritettavaksi, oli jäänyt kuolleeksi kirjaimeksi. Ne samat, jotka olivat karkoittaneet Neguksen vanhemmat. Katalonian laki karkoittaa viininviljelijä-tilalliset kun viini tulee viljelykseen kelpaamattomaksi: heti, kun phylloxera-hyöteinen ilmaantuu viiniin, katsotaan se viljelykseen kelpaamattomaksi ja viininviljelijät karkoitetaan viljelyksiltä, joita he ovat hoitaneet kaksi- tai viisikymmentä vuotta. Ne, jotka tulevat heidän tilalleen, ovat vailla oikeutta viiniin, ja ne tulevat vähemmästä maksusta. Näiden samojen fascistiupseerien toimesta ehkä . . .
Upseerit etenivät ajotien keskustassa, kehystäen joukkoa, suojapatrullien kulkiessa edellä jalkakäytävillä; joka kulmassa patrullit ampuivat kadun pituussuuntaan, ennen kuin lähtivät sitä kulkemaan. Katujen sähkölamput eivät vielä olleet sammutetut; néon-mainosten valot loistivat kirkkaammin kuin aamun valo. Negus palasi tovereittensa luo.
Ne ovat varmasti nähneet meidät, täytyy kiertää ne ja kohdata ne uudestaan takaapäin.
He juoksivat kuulumattomin askelin, melkein kaikilla oli urheilutossut

Diagonalissa he asettuivat väijyksiin erään poikkikadun porttiholvien alle, rikkaan korttelin kauniitten, syvien porttien alle. Bulevardien puut olivat lintupuita. Jokainen näki vastapäätä, kadun toisella puolella liikkumattoman toverin, revolveri käsivarren päässä.

Tyhjä katu alkoi kajahdella askelten säännöllisestä melusta. Eräs anarkisti kaatui, häneen oli ammuttu ikkunasta. Mistä? Vihollisjoukko oli viidenkymmenen metrin päässä. Kuinka hyvin mahtoikaan nähdä vastapäisen kadunpuolen ikkunakehysten takaa! Liikkumattomina seisten, pitäen hallussaan joka porttiholvia tyhjällä kadulla, joka täyttyi joukon jalkojen töminästä, anarkistit odottivat, että heidät teurastettaisiin ikkunoista niinkuin markkina-ammunnassa.

Patrullin yhteislaukaus. Kuulat lensivät ohi niinkuin heinäsirkkaparvi; patrulli meni menojaan. Joukon leveimmän kohdan kulkiessa katua lähti revolverin pamaus joka porttiholvista.

Anarkistit osaavat ampua.

Eteenpäin! huusivat upseerit, ei tätä katua pitkin, vaan kaupungin keskustaa kohti: jokainen asia ajallaan. Monumentaalisen sisäänkäytävän koristeiden välissä, jotka häntä suojasivat, Negus näki sotilaat vain vyöstä jalkoihin. Hän ei nähnyt ainoatakaan asetta, sillä jokainen kivääri oli tähtäysasennossa: sotilaat ampuivat ohikulkiessaan. Puseroiden liepeiden alla juoksi paljon siviilihousuja: ne olivat fascistisotilaita.

Takajoukkoa suojaavat patrullit kulkivat ohi, juoksun kohu heikkeni.

Negus kokosi toverinsa, vaihtoi katua ja pysähtyi. Se, mitä he tekivät, oli hyödytöntä. Vakava taistelu oli epäilemättä tapahtuva keskuksessa, Katalonian torilla. Olisi täytynyt päästä joukkojen selkäpuolelle. Mutta miten?

Joukot olivat jättäneet yhden osaston ensimmäiselle aukeamalle. Vähän varomatonta ehkä oli . . . Sillä oli hallussaan pika-kivääri.

Työläinen juoksi ohi revolveri kädessä.

— Kansalle annetaan aseita!

— Meillekinkö?

— Sanon sinulle, että kansalle annetaan aseita!

— Anarkisteillekin?

Toinen ei kääntynyt.

Negus etsi kahvilan ja soitti sieltä anarkistilehteen. Oli totta, että kansa aseistettiin, mutta anarkistit olivat tähän saakka saaneet vain kuusikymmentä revolveria. »Parempi hakea ne itse sotalaivoilta.»

Tehtaanpiippu ulvahti aamussa. Niinkuin päivinä, jolloin ratkaistaan vain pienet kohtalot. Niinkuin päivinä, jolloin Negus ja hänen toverinsa sen kuultuaan kiiruhtivat pitkien, harmaitten muurien ohi, loputtomien muurien ohi. Samassa aamunkajossa, samojen sähkömainosten loisteessa, jotka vielä paloivat näyttäen ripustetuilta raitiotielankaan. Toinen tehtaanpiippu. Kymmenen. Kaksikymmentä.

Sata.

Koko joukko pysähtyi tielle, kangistuneena. Koskaan ei kukaan Neguksen kumppaneista ollut kuullut enempää kuin viisi tehtaanpiippua kerrallaan. Kun ennen muinoin Espanjan uhatut kaupungit vapisivat niiden kaikkien kirkonkellojen soidessa, vastasi Barcelonan proletariaatti laukauksiin tehtaanpiipun huohottavalla hälyytyshuudolla.

— Puig on Katalonian torilla, huusi mies, joka juoksi keskustaa kohti toisten seuratessa. Heillä oli kivääreitä.

— En luullut hänen vielä päässeen sairaalasta, sanoi eräs Neguksen tovereista.

Kaikki yht'aikaa ulvahtavat tehtaanpiiput kadottivat lähtevien laivojen kolkon kaiun muuttuakseen kapinaan nousseen laivaston matkavarustukseksi.

— Aseiden jaosta huolehdimme me itse, sanoi Negus katsellen joukko-osastoa ja pikakivääriä.
Hän hymyili raivokkaasti; hänen viiksiensä ja mustan partansa välissä työntyivät hampaat hiukan eteenpäin. Kaikista vallatuista tehtaista tuleva piippujen vuorotellen pitkä ja kiireinen ulvahdus täytti talot, kadut, ilman, ja koko lahden vuoriin saakka.

*

Parcin kasarmin joukot — niinkuin kaikki muutkin — kulkivat kohti keskustaa.
Mustaan verkkopaitaan pukeutunut Puig piti hallussaan erästä aukeamaa kolmensadan miehen avulla; hän oli pienin ja levein. Kaikki eivät olleet anarkisteja; enemmän kuin sata oli saanut hallituksen jakamia kiväärejä. Ne, jotka eivät osanneet ampua, kysyivät selitystä kiväärin käytössä. »Omaisuudella ei ole mitään tekemistä tässä yhteydessä», sanoi Puig jakaen kivääreitä parhaimmille ampujille yleisen hyväksymisen vallitessa.
Sotilaat saapuivat pitkin suurinta katua; Puig jakoi miehensä kaikkien sen poikkikatujen kesken. Negus oli juuri tullut tovereittensa ja pikakiväärin kanssa, mutta Negus yksin osasi käsitellä pikakivääriä. Mitään ääntä ei kuulunut, ei urheilupuvuissa olevien miliisien juoksua, ei raitiovaunuja — eikä sotilaiden askeleitakaan, jotka olivat vielä liian kaukana. Siitä lähtien kun tehtaanpiiput olivat vaienneet, oli hiljainen uhka väijynyt painostavana Barcelonan yllä.
Sotilaat etenivät kivääri valmiina ampumaan erään hotellin ja hajuvesikaupan suunnattomien ilmoitusseinämien välissä. Onko mainos menneisyyttä? ajatteli Puig. Kaikki anarkistit tähtäsivät.
Ensimmäinen rivi sotilaita — siviilihousuissa — ampui erästä katua, hajaantui valkeiden kyyhkysten lentäessä heidän yläpuolellaan. Monet kyyhkysistä putosivat. Toinen rivi ampui toista katua ja hajaantui. Puigin miehet, jotka olivat turvassa, ampuivat myös, ei kadun pituutta, vaan lähitulena. Paikka ei ollut suuri. Ensimmäinen rivi otti juoksuaskeleen, pääsi Neguksen pikakiväärin luo, ja niinkuin aalto pakenee jättäen rannalle ruuhkan, vetäytyi se takaisin puistokadulle jättäen jälkeensä poimun makaavia tai kieriskeleviä ruumiita.
Erään hotellin ikkunassa paitahihaiset henkilöt (siviilejä vai sotilaita?) osoittivat suosiotaan. He olivat ulkomaalaisia urheilunharrastajia, joita oli tullut olympialaisia varten. Eräs tehtaanpiippu uudisti laivanhuutonsa.
Työläiset syöksivät ajamaan takaa sotilaita.
— Paikoillenne! ulvoi Puig, liikuttaen lyhyitä käsivarsiaan. Häntä ei kuunneltu. Ei minuuttiakaan kun kolmasosa seuraajista oli kaatunut: sotilaat olivat turvassa kadun porttiholvien alla, työläiset huomasivat olevansa samassa tilanteessa, missä sotilasjoukot olivat olleet viisi minuuttia aikaisemmin. Aukeaman perällä ruskahtavia ruumiita ja haavoittuneita, edessä mustia tai sinisiä ruumiiden välissä kuolleita kyyhkysiä; kaiken yllä alkoi kaksikymmentä tehtaanpiippua huutaa keskikesän auringon paisteessa.
Puig ja hänen miehensä haalivat välittämättä torilla makaavista haavoittuneista joukkonsa kokoon, ampumisen hakkaavassa melussa ja tehtaanpiippujen huutojen uudistuessa. Sotilaat peräänt yivät voimisteluaskelin: jolleivät he olisi sitä tehneet, kansanrintaman taistelijat olisivat kiertänet heidät puistokadun kanssa samansuuntaisten katujen kautta ja odottaneet heitä katusulun turvassa. Kasarmin portit sulkeutuivat raudan kolistessa.
— Puig?
Se olen minä, entä sitten?
Lakkaamatta saapui uusia sotureita. Kansalliskaartilaisten ja iskukaartilaisten taistellessa keskustassa, ja koska kommunisteja oli vähän Barcelonassa, huomasivat anarkistijohtajat virallisesti olevansa taistelun päälliköitä. Puig oli

suhteellisen vähän tunnettu: hän ei kirjoittanut »Työläisten solidaarisuuteen.» Mutta tiedettiin, että hän oli järjestänyt avun Saragossan lapsille, ja sentähden ei-anarkistit pitivät parempana olla tekemisissä hänen kuin F.A.I:n päälliköiden kanssa. (Keväällä 1934, viiden viikon aikana, Saragossan työläiset olivat Durrutin johtamina vieneet läpi suurimman lakon, mitä Espanja oli tuntenut. Kieltäytyen kaikesta raha-avusta he olivat pyytäneet proletariaatin solidaarisuutta ainoastaan lastensa auttamiseksi; enemmän kuin sata miestä oli tuonut Solidarid'iin ruokavaroja ja pohjarahoja, jotka Puig heti oli lähettänyt edelleen, ja jono hänen järjestämiään kuorma-autoja oli kuljettanut Barcelonaan Saragossan työläisten lapset.) Toiselta puolelta, anarkistien ollessa maksamatta mitään jäsenmaksuja, olivat Puig Durruti ja koko Solidaires'in ryhmä auttaakseen lakkolaisia ja anarkistista kirjakauppaa, anastanut kuorma-autot, jotka kuljettivat kultaa Espanjan pankista. Kaikki, jotka tunsivat Puigin tarunomaisen elämäkerran, olivat yllätettyjä nähdessään tuon pienen paksuselkäisen pedon, jolla oli käyrä nokka ja ilkkuva katse, ja joka jo aamusta alkaen oli koko päivän hymyillyt. Ainoa, minkä saattoi yhdistää tuohon elämäkertaan, oli musta verkkopaita.

Hän jätti paikalle kolmanneksen miehistään, joiden luku yhä lisääntyi ja jotka alkoivat pystyttää katusulkuja. Hän jätti myös pikakiväärin. Eräs tulokkaista osasi käyttää sitä. Saapui paljon sotilaita, jotka olivat siirtyneet kansan puolelle. He olivat riisuutuneet paitahihasilleen peläten, että muuten syntyisi sekaannusta, mutta he olivat säilyttäneet kypäränsä. Heille oli aamulla annettu kaksi lasia rommia ja sanottu, että on kysymyksessä kommunistisen salahankkeen kukistaminen.

Puig lähti toisten kanssa Katalonian torille. Oli aikomus kukistaa ensin kaupungin keskustan kapinalliset ja tulla senjälkeen takaisin kasarmeja kohti.

He saapuivat perille Katalonian kujan kautta. Heitä vastapäätä hallitsi toria Colon-hotelli ananas-tornillaan ja konekivääreillään. Pedralbeksen kasarmin joukot, eristettyinä, pitivät hallussaan kolmea tärkeintä rakennusta: perällä oli hotelli, oikealla puhelinkeskus, vasemmalla Eldorado. Rivisotilaat tuskin ottivat osaa taisteluun, mutta konekiväärit sallivat upseerien, vyötäröön asti naamioituneiden fascistien ja niiden, joista oli tullut sotilaita kahdessa viikossa, hallita toria.

Kolmisenkymmentä työläistä sinkosi halki aukion, joka kohosi hieman torin pinnasta sen keskustassa, koettaen käyttää hyväkseen muutamia puita, jotka sitä ympäröivät. Konekiväärit avasivat tulensa. Jono miehiä kaatui. Korkealla kehässä lentävien kyyhkysten varjot kulkivat maassa makaavien ruumiiden yli, yli miehen, joka heilutti vielä kivääriä päänsä yläpuolella, käsivarsi ojennettuna.

Puigin ympärillä näkyi nyt kaikkien vasemmistopuolueitten merkkejä. Tuhansia miehiä oli koolla.

Ensi kertaa liberaalit, U.G.T:n miehet, anarkistit, tasavaltalaiset, ammattijärjestöön kuuluvat sekä sosialistit juoksivat yhdessä vihollis-konekivääreitä kohti. Ensi kerran anarkistit olivat äänestäneet, jotta Asturiavangit pääsisivät vapaiksi. Asturialaisten sekaveri loi Barcelonan yhtenäisyyden ja herätti Puigi'issä toivon nähdessään itsensä pitämässä tuota vihdoinkin aukilevitettyä mustaa ja punaista lippua, joka tähän saakka oli ollut melkein salainen lippu.

— Parcin sotilaat ovat vetäytyneet takaisin leiriinsä, huusi parrakas mies, joka juoksi kukko kainalossaan.

— Goded on tullut Baleareilta, huusi toinen.

Goded oli fascistien parhaita kenraaleita.

Auto ajoi ohi, kuomussaan valkean Espanjan U.H.P. »Meidän mainoksemme», sanoi itsekseen Puig, joka ajatteli pienen torin ilmoitusseiniä.

Osa hyökkäävistä koetti liukua seiniä pitkin ja käyttää hyväkseen markiisien ja parvekkeiden suojaa, ollen koko ajan alttiina vähintään kahdesta konekiväärikopista lähtevälle tulelle. Kurkku kuumana ja kuivana niinkuin hän olisi polttanut kolme pakettia savukkeita, Puig katseli kun he kaatuivat toinen toisensa jälkeen.

He etenivät, koska vihollista vastaan kulkeminen kuuluu asiaan vallankumouksessa. Hotellin eteen pysähtyessään, juuri tuolla jalkakäytävällä pyöreiden kahvilapöytien seassa heidät ammuttaisiin kirkkaassa auringonpaisteessa. Sankarius, joka ei ole kuin sankariuden jäljittelyä, ei johda mihinkään. Puig rakasti näitä kovia miehiä, ja hän rakasti niitä, jotka kaatuivat. Masennus valtasi hänet. Taistella joitakin kansalliskaartilaisia vastaan ei ollut sama kuin ottaa hotelli Colon, mutta tuo vaatimaton kokemus riitti saamaan hänet käsittämään, että hyökkäävillä ei ollut yhtenäistä järjestystä eikä määrättyjä kohteita.

Aukeamaa kiertävän leveän boulevardin asfaltilla hyppelivät kuulat kuin hyönteiset. Miten paljon ikkunoita! Puig laski hotellin ikkunat: enemmän kuin sata, ja hänestä näytti niinkuin suunnattoman kattokilven O:issa olisi ollut konekivääreitä: cOlOn.

— Puig?

— Mitä?

Hän vastasi melkein vihamielisesti tuolle kaljupäiselle, jolla oli pienet harmaat viikset: Häneltä tultiin pyytämään käskyjä, mutta se, mikä hänessä oli vakavinta, kielsi niitä antamasta.

— Menemmekö sinne?

— Odota.

Pienet ryhmät yrittivät edetä torilla. Puig oli kehoittanut miehiään odottamaan; miehet luottivat häneen: he odottivat. Mitä?

Uusi aalto — irtokauluksisia pikkuvirkailijoita, joilla oli hattu päässä — lähti vyörymään Cortes-kadulta, mutta romahti maahan Gracia-kujan kulmassa Colon'in ja Eldoradon konekivääri-tulen alla.

Kaunis sää, maassa makaavat ruumiit ja veri.

Puig kuuli ensimmäisen kanuunanlaukauksen.

Jos kanuunat olivat työläisten, oli hotelli hukassa, mutta jos oli kysymyksessä kasarmeista toria kohden marssivat joukot, oli kansan vastarinta niinkuin 33, niinkuin 34 . . .

Puig juoksi puhelimeen: oli vain kaksi kanuunaa ja ne olivat fascistien.

Hän keräsi miehensä, astui sisään läheisimpään autotalliin, järjesti miehet kuorma-autoihin ja ohjasi kulkunsa kesäisten puiden alle, joista varpuset pakenivat.

Kaksi kanuunaa, 75:ttä, oli asetettu molemmin puolin leveää puistokatua, jota ne lakaisivat. Niiden edessä olivat sotilaat, siviilihousuiset tällä kertaa, pyssyineen ja konekivääreineen; taempana niitä oli enemmän, noin satakunta, nähtävästi ilman konekivääreitä. Puistokatu päättyi parinsadan metrin päässä, toisen kadun sulkemana, johon se yhtyi suorassa kulmassa. T-kirjaimen keskellä oli porttikäytävä; porttikäytävässä ampui kanuuna 37.

Puig lähetti pienen juokon ottamaan selvää, olivatko T:n haaroissa olevat tykkimiehet suojattuja ja sijoitti miehensä eräälle puistokadun poikkikadulle.

Hänen takanaan, autontorvien läähättävässä ulvonnassa kaksi Cadillac'ia saapui vinkuroiden ja laahustaen kuin rosvofilmeissä. Ensimmäinen, jota ohjasi pieniviiksinen, kaljupäinen mies, luikerteli pyssyjen ja konekiväärien lähitulessa kranaattien alla, jotka kulkivat liian ylhäältä. Rynnäten esiin kahden kanuunan välistä, se heitti syrjään sotilaita niinkuin lumiaura, ja murskautui vihdoin seinään porttikäytävän viereen, missä oli kanuuna 37, jota kohti se nähtävästi

oli yrittänyt. Mustia pirstaleita verilaiskien keskellä, kärpänen murskautuneena seinässä.

37 jatkoi ampumistaan tähdäten jälkimmäistä autoa, joka ryntäsi esiin kahden kanuunan välistä sen törähdystorven ulvoessa, ja syöksyi porttiholviin 120:n tuntinopeudella.

37 lakkasi ampumasta. Kaikilta kaduilta työläiset tuijottivat holviin, mustaan aukkoon, hiljaisuuden vallitessa, autontörähdyksenkin lakattua. He odottivat, että autossaolijat ilmestyisivät esiin. Autossaolijat eivät ilmestyneet esiin.

Tehtaanpiiput olivat jälleen alkaneet huutaa, ikäänkuin autontorvien vielä ilmaan jäänyt ääni, suunnattomaksi kasvaneena, olisi täyttänyt koko kaupungin tehdäkseen kunniaa vallankumouksen ensimmäisille sankarihautajaisille. Suuri kyyhkysparvi, joka oli tottunut jokapäiväiseen kohuun, kierteli kadun yllä. Puig kadehti kuolleita tovereitaan, ja kuitenkin häntä halutti nähdä seuraavat päivät. Barcelona sulki sisäänsä kaikki hänen elämänsä unelmat.

— Se siitä, kunnioitettavaa työtä, muttei vakavaa työtä, sanoi Negus.

Ne Puigin miehet, jotka oli lähetetty tutkimusmatkalle, tulivat takaisin: »Kanuunoiden takana, oikealla ei ole kuin kymmenkunta henkeä.»

Epäilemättä fascisteja oli liian vähän, jotta he olisivat voineet pitää hallussaan katuja ympärillään: Barcelona on shakkilautakaupunki.

— Ota komento, sanoi Puig Negukselle. Aion koettaa kiertää vastapäiselle suunnalle takaapäin: tule toisten kanssa niin lähelle kanuunoita kuin mahdollista, ja rynnätkää päälle heti, kun olemme kiertäneet niiden ohi.

Hän lähti viiden toverin kanssa.

Negus ja hänen miehensä etenivät.

Oli kulunut tuskin kymmenen minuutia, kun kauhistuneet sotilaat kääntyivät ympäri tykkimiesten yrittäessä kääntää tykkejään: Puig'in auto, pieni taustassa ollut vartio-asema, kuppelehti alas kanuunoiden päälle. Konekivääri pisti esiin kahden autolasin kaistaleen välistä, auton takaosan heittelehtiessä vasemmalta oikealle niinkuin villiintynyt vaaka. Puig näki tykkimiesten, joita heidän kuulansa eivät enää auttaneet, suurentuvan kuin elokuvissa. Eräs fascistien konekivääri ampui ja suureni. Neljä pyöreätä reikää triplexissä. Eteenpäinkumartuneena, lyhyitten sääriensä vaivaamana Puig murskasi kaasuttajan ikäänkuin hän olisi tahtonut särkeä auton seinän päästäkseen kanuunoitten toisella puolella olevien tovereittensa luo. Kaksi valkeareunaista reikää lisää triplexissä. Vasemassa jalassa veti suonta, kouristuneesti olivat kädet takertuneet ohjauspyörään, kanuunat, jotka sylkevät suojalasiin, pikakiväärin rätinä korvissa, talot ja puut, jotka kieppuvat ympäri — kyyhkysparvi muuttaen väriään samaan aikaan kuin suuntaa — Neguksen ääni huutaa . . .

Puig selvisi tainnoksesta löytäen jälleen Vallankumouksen ja anastetut kanuunat, hän oli saanut ainoastaan voimakkaan sysäyksen takaraivoon, kun auto oli kiepsahtanut ympäri. Kaksi hänen tovereistaan oli kuollut. Negus sitoi hänet.

— Kas noin, sinulla on turbaani. Sinusta tuli araabi ja sillä hyvä.

Puistokadun toisessa päässä menivät ohi kansalliskaarti ja iskukaarti. Siviilihousuisia miehiä ja upseereita kuljetettiin »Turvaan» ja aseettomat sotilaat vietiin kasarmeihin. Nämä kulkivat keskustellen saattojoukkona olevien työläisten kanssa, jotka olivat jakaneet keskenään heidän kivääriinsä. Kaikki toiset lähtivät takaisin Kataloonian torille.

Siellä tilanne ei ollut muuttunut; ruumiit ainoastaan olivat lukuisemmat. Puig saapui tällä kertaa Gracian kujan kautta, jonka kulmassa oli hotelli Colon. Kova-ääninen huusi:

Pratin lentoasema yhtynyt kansan vapauksien puolustajiin.

Sitä parempi, mutta missä?

Vielä kerran, kaikilta hotelliin päin kohtisuorassa olevilta kaduilta lähtivät anarkistit, sosialistit, kovakauluksiset pikkuporvarit ja talonpoikaisryhmät liikkeelle: aamu oli pitkällä, talonpojat alkoivat saapua. Puig pysäytti miehensä. Kolmesta konekivääriaukosta tulvahti hyökkäävä aalto, jätti jälkeensä ruumisseppeleen ja vetäytyi takaisin.

Kuin uusi kyyhkysparvi, lehahti erään fascistisen yhdistyksen ikkunoista papereita, ne putosivat hitaasti maahan tai takertuivat puihin.

Ensi kerran Puig, sensijaan että olisi tuntenut yrityksen toivottomaksi niinkuin 1934, — niinkuin aina — piti voittoa mahdollisena. Siitä huolimatta, että hän tunsi Bakuninia, (hän oli ilmeisesti ainoa, joka häntä oli lukenut) vallankumous oli hänen silmissään aina ollut järjestymättömän joukon hulinaa. Mieletöntä maailmaa vastassa hän ei odottanut anarkialta muuta kuin tietä viitoittavia kapinoita; koko poliittisen probleeman ratkaisi hänen osaltaan rohkeus ja luonne.

Hän muisti Leniniä tanssimassa lumella päivänä, jolloin Neuvostoliitto oli ollut olemassa 24 tuntia enemmän kuin Pariisin kommuuni. Nyt ei ollut enää kysymys esimerkkien antamisesta, vaan voittajana olemisesta; ja jos hänen miehensä lähtisivät liikkeelle niinkuin muut, he kaatuisivat niinkuin nuo, eivätkä ottaisi hotellia.

Kahdelta boulevardilta, jotka suuntautuivat V:nä aukeaman yli Colon'ia kohti, ja Cortes-kadulta, joka puomina kulkee torin editse, saapui aivan yhtaikaa kolme kansalliskaartin rykmenttiä. Puig näki vanhojen vihollistensa kaksikulma-hattujen loistavan auringossa. Tapa, jolla ne etenivät eläköönhuutojen kaikuessa, ilmaisi, että he olivat hallituksen puolella. Hiljaisuus torilla oli niin suuri, että kuuli kyyhkysten lennon.

Fascistit epäröivät ällistyneinä nähdessään poliisin hallituksen puolella. He eivät suinkaan olleet epätietoisia siitä, että kansalliskaartilaiset olivat valioampujia.

Eversti Ximenes nousi ontuen aukion porras-askelmat ja kulki suoraan hotellia kohti. Hän oli aseeton. Hän oli kulkenut jo kolmasosan torista, kukaan ei ollut ampunut. Sitten avasivat konekiväärit jälleen tulensa, kolmelta puolelta. Puig juoksi sen talon toiseen kerrokseen, jonka edessä hän oli seissyt. Kaikista vihollisistaan ne, joita anarkistit olivat eniten vihanneet, olivat kansalliskaartilaiset. Eversti Ximenes oli kiihkeä katolilainen. Ja katso: tänään taistelivat he yhdessä oudossa veljeydessä.

Ximenes oli kääntynyt; hän kohotti päällikön-sauvansa ja kolmelta kadulta syöksyi kaksikulma-hattuja. Ximenes ontuen edelleen (Puig muisti, että hänen miehensä kutsuivat häntä Vanhaksi Ankaksi), lähti uudelleen kulkemaan hotellia kohti, yksin suunnattoman aukion halki kuulien sataessa. Vasemmalta etenivät kaartilaiset Centralin seinustaa pitkin, josta ei voitu ampua kohtisuoraan alaspäin; oikealta tulevat kulkivat Eldoradon vieritse. Eldoradon konekiväärien olisi luullut ampuvan vasemmalla kulkevia, mutta kansalliskaartia vastaan koetti jokainen fascistijoukko puolustaa itseään, sensijaan, että olisi puolustanut liittolaistaan.

Colon'in konekiväärit tähtäsivät vuorotellen oikeata ja vasenta puolta, eikä vaivatta, sillä kaartilaiset eivät edenneet rintamana, vaan limittäin, ja tarkasti käyttäen hyväkseen puiden suojaa. Anarkistit, joita nyt saapui kaikilta kaduilta, seurasivat heitä; samaan aikaan kulkivat Puigin ohi rientomarssissa, saappaitten jymistessä, Cortes-kadun kaartilaiset, joita kukaan ei enää ampunut. Torin keskellä, suoraan hänen editseen ontui eversti.

Kymmenen minuuttia myöhemmin hotelli Colon oli vallattu.

*

Kansalliskaartilaiset pitivät hallussaan Kataloonian toria. Yöllinen Barcelona oli täynnä lauluja, huutoja ja laukauksia.

Aseistettuja siviilejä, porvareita, työmiehiä, sotilaita ja iskukaartilaisia kulki kahvilan valossa; kaartilaiset joivat pöytien ääressä.

Eversti Ximenes joi myös toisen kerroksen pienessä salongissa, josta oli tehty komentoasema. Hän valvoi koko korttelia; jo muutaman tunnin aikana olivat monet ryhmänjohtajat käyneet kysymässä häneltä ohjeita.

Puig astui sisään. Hänellä oli nyt yllään nahkatakki ja vyöllään isokokoinen revolveri — romantiikkaa vailla oleva puku, päässä likainen ja verinen turbaani. Sellaisena hän näytti vielä pienemmältä ja leveämmältä.

Missä olemme hyödyllisimmät, hän kysyi. Minulla on tuhatkunta miestä.

— Ei missään: tällä hetkellä kaikki on hyvin. Ne yrittävät poistua Atarazanasta. Parasta on, että odotatte puolisen tuntia; ei ole hyödytöntä tällä hetkellä, että reservinne on olemassa joukkojeni lisäksi. Ne näyttävät olevan voittajia Sevillassa, Burgoksessa, Segoviassa ja Palmassa puhumattakaan Marokosta. Mutta täällä ne lyödään.

— Mitä teette sotilasvangeista?

Anarkisti tunsi olonsa helpoksi aivankuin he olisivat yhdessä taistelleet jo kuukausia tuskin huomattavasti käytöksellään osottaen, että hän tuli pyytämään neuvoja eikä käskyjä. Ximenes tunsi ennestään hänen piirteensä, oltuaan useita kertoja tutkinut hänen henkilökorttiaan, joissa oli tarkat mitat kasvojenosien suhteista ja pääkallosta. Hän oli hämmästynyt Puigin tanakan yläruumiin lyhyydestä. Vaikka viimeksimainittu ei ollutkaan tärkeimpiä anarkistijohtajia, ärsytti hän häntä enemmän kuin toiset hänen Saragossan lapsille järjestämänsä avun takia.

— Hallituksen ohjeiden mukaan on sotilaat riisuttava aseista ja päästettävä vapauteen, sanoi eversti. Upseereja kuulustellaan Sotaneuvostossa.

»Tehän olitte Cadillac'issa, jonka ansiosta voitiin vallata kanuunat, eikö totta?

Puig muisti nähneensä, että kadun päässä oli kulkenut ohi kansalliskaartin kaksikulmahattuja joukossaan myös joitakin iskukaartin kasketteja.

— Kyllä.

— Hyvin tehty, sillä jos he olisivat saapuneet tänne kanuunan kanssa kaikki voisi olla nyt toisin.

— Teillä oli onnea kulkiessanne torin yli . . . .

Eversti, joka rakasti kiihkeästi Espanjaa, oli kiitollinen anarkistille, ei hänen kohteliaisuutensa takia, vaan tuosta puhetyylistä, jonka niin monet espanjalaiset osaavat ja siitä, että hän oli vastannut hänelle niinkuin hän olisi ollut Kaarle V:n kapteeni. Sillä oli selvää, että »onnella» hän tarkoitti »rohkeutta».

— Minä pelkäsin, sanoi Puig — pelkäsin — etten ehtisi kanuunan luo. Ja te, mitä te ajattelitte?

Ximenes hymyili. Hän oli paljain päin, hänen valkeat, kerityt hiuksensa muistuttivat ankan untuvaa; sen lisäksi oli hänellä pienet mustat silmät ja lapionenä, joten hänen miehillään oli ollut täysi syy ristiä hänet ankaksi.

— Tuollaisissa tapauksissa jalat sanovat: »Mitä olet tekemässä, idiootti!» Ja erikoisesti se jalka, joka ontuu . . .

Hän sulki toisen silmänsä ja kohotti etusormensa:

»Mutta sydän sanoo: Jatka . . .» En ollut koskaan ennen nähnyt kuulia poukahtelevan niinkuin rakeita sateessa. Ylhäältä käsin sekoittaa miehen helposti hänen varjoonsa ja se vähentää ampumisen tehokkuutta.

— Hyökkäys oli hyvä, sanoi Puig kateellisena.

— Niin oli. Teidän miehenne osavat kyllä tapella, mutta he eivät osaa tapella yhdessä.

Heidän alapuolellaan jalkakäytävällä paarit kulkivat ohi, tyhjinä ja veren tahraamina.

— He osaavat tapella, sanoi Puig.

Kukkien myyjät olivat heittäneet paareille neilikoita niiden kulkiessa ohi, ja valkeat kukat makasivat paarien hihnakankaalla veriläiskien vieressä.

»Vankilassa, sanoi Puig, en kuvitellut, että oli niin paljon veljeyttä.»

Sana vankila sai Ximeneksen tulemaan tajuihinsa, ja tekemään yht'äkkiä sen havainnon, että hän, Barcelonan kansalliskaartin eversti oli par'aikaa juopottelemassa anarkistijohtajan kanssa, ja hän hymyili uudelleen. Kaikki nämä äärimmäiset ryhmäjohtajat olivat urhoollisia, ja monet olivat haavoittuneita tai kuolleita, Ximenekselle niinkuin Puigille rohkeus oli myös eräs isänmaa. Anarkistisoturit kulkivat posket mustina hotellin valossa. Ei yksikään ollut ajannut partaansa: taistelu oli alkanut liian aikaisin aamulla. Toinen paari kulki ohi, jotain oli jäänyt riippumaan toiseen sen aisoista.

Keltaisenpunainen valo kohosi torin takaa, toinen kaukana kukkulalla; senjälkeen syttyi väreileviä kirkkaanpunaisia palloja siellä täällä. Niinkuin Barcelona oli huutanut apua aamun koittaessa kaikilla tehtaanpiipuillaan, niin paloi se tänä yönä kaikkien kirkkojensa tulilla. Palaneen tuoksu tunkeutui salonkiin, jonka ovi oli auki kesäyöhön. Ximenes katseli suunattomia punaisia roihuja, jotka heidän alapuolellaan oli sytytetty ja jotka leijuvat Katalonian torin yllä, nousi ylös, ja teki ristinmerkin. Ei tarkoituksella niinkuin hän olisi tahtonut näyttää uskoansa, vaan: niinkuin hän olisi ollut yksin.

— Tunnetteko teosofiaa? kysyi Puig.

Hotellin oven edessä sanomalehtimiehet, joita he eivät nähneet liikehtivät puhuen Espanjan papiston neutraalisuudesta, tai Saragossan munkeista, jotka olivat lyönneet krusifiksillä kuoliaaksi Napoleonin sotavanhuksia. Heidän äänensä kohosivat kuuluen selvinä yössä huolimatta paukahduksista ja kaukaisista huudoista.

— Noh, mutisi Ximenes irroittamatta katsettaan roihuista. Jumala ei ole tehty pantavaksi ihmisten leikkiin kuten rippileipä varkaan taskuun.

— Kenen ovat Barcelonan työläiset kuulleet puhuvan Jumalasta? Eikö niiden, jotka Hänen nimessään ovat saarnanneet Astuurian kukistamisen hyveitä, eikö?

— Noh, Ne asiat, jotka saavat ihmiset ymmärtämään elämää, ne ovat: lapsuus, kuolema, rohkeus . . . Ei ihmisten juhlapuheet! Olettakaamme, että Espanjan kirkko ei ole enää tehtävänsä arvoinen. Entä ne murhaajat, jotka vaativat teitä avuksensa — ja niitä ei puutu . . . — estävätkö ne teitä täyttämästä omaa tehtäväänne.? On huonoa arvostella ihmisiä vain heidän alhaisimpien tekojensa mukaan . . .

Ximenes katseli kaukaisia liekkejä:

— Oletteko katselleet ihmisten muotokuvia tai kasvoja, jotka ovat puolustaneet kauniita asioita.? Odottaisi heidän näyttävän iloisilta tai ainakin levollisilta . . . Kuitenkin, hallitsevana heidän ilmeessään on aina suru . . . .

— Papit ja sydän ovat kaksi eri asiaa. En voi puhua kanssanne niistä asioista. Minulla on tapana puhua, enkä ole tietämätön, olen typographi. Mutta on muita asioita: olen puhunut usein kirjailijoiden kanssa painossa; se on samanlaista kuin teidän kanssanne: puhun teille papeista ja te puhutte minulle Pyhästä Teresiasta. Puhun teille katkismuksesta ja te puhutte minulle . . . kuinka, joko? Tuomas Akvinolaisesta.

— Katkismus merkitsee minulle enemmän kuin pyhä Tuomas.

— Teidän katkismuksenne ja minun katkismukseni eivät ole samat: elämämme ovat liian erilaiset. Olen lukenut katkismuksen uudelleen kaksikymmentä viisi vuotiaana: olin löytänyt sen täällä katuojasta (Se on moraalinen

kertomus). Ei opeteta ojentamaan toista poskea ihmiselle, jotka kahteentuhanteen vuoteen eivät ole saaneet muutakuin korvapuusteja.

Puig hämmensi everstin, koska äly ja typeryys olivat hänessä jakaantuneet toisella tavalla kuin mihin eversti oli tottunut.

Viimeiset kapakkavieraat, päästetyt vapauteen liinavaatevarastoista, pesuhuoneista, kellareista ja ullakoilta, jonne fascistit olivat heidät sulkeneet, lähtivät, tulipalon oranssinen heijastus hullaantuneilla kasvoillaan. Savupilvet tulivat yhä sakeammiksi ja tulen tuoksu niin voimakkaksi kuin jos itse hotelli olisi palannut.

— Papisto, kuulkaahan. Ensinnäkään en pidä ihmisistä, jotka puhuvat, eivätkä tee mitään. Olen toista rotua. Mutta olen myös samaa ja juuri sentähden inhoan niitä. Ei köyhille eikä työläisille ole opettamista kuinka astuurialaisia sorretaan. Ja että he tekevät sen . . . . . rakkauden nimessä! Se on kaikkein iljettävintä. Kaverit sanovat: idioottilauma, tekisitte viisaammin jos panisitte pankit palamaan!. Minä sanon: ei. Että porvari tekee sen, se on säännönmukaista. Papit eivät. Kirkot, joissa on tapahtunut kolmetuhatta pidätystä, kidutuksia y.m., että ne palavat, se on hyvä. Lukuunottamatta taideteoksia: katedraali ei pala.

— Ja Kristus?

— Anarkisti, joka on onnistunut. Ainoa. Ja papeista puheenollen sanon teille erään asian, jota ehkä ette hyvin ymmärrä, koska ette koskaan ole ollut köyhä. Vihaan ihmistä, joka tahtoo antaa minulle anteeksi jotain jossa olen tehnyt parastani. *En halua että minulle annetaan anteeksi.*

Kovaääninen huusi yöllisellä torilla:

Madridin joukot eivät vielä ole osoittaneet tahtoaan.

Järjestys vallitsee Espanjassa.

Hallitus on tilanteen herra.

Kenraali Franco on pidätetty Sevillassa.

Barcelonan kansan voitto fascisteista ja kapinaannousseista on nyt täydellinen.

Négus astui sisään liikuttaen käsivarsiaan ja huusi Puigille:

— Parcin kasarmin sotilaat ovat tulleet ulos. Ne ovat tehneet katusulun.

— Terve, sanoi Puig Ximenekselle.

— Näkemiin, vastasi eversti.

Puig ja Negus lähtivät ajamaan täyttä vauhtia autolla, joka oli takavarikoitu. Yö oli ruosteenpunainen ja täynnä lauluja. Caracoleksen kaupunginosassa miliisit heittivät bordellien ikkunoista vuodepatjoja kuorma-autoihin, jotka heti lähtivät katusulkuja kohti.

Nyt oli sama meno kaikkialla yöllisessä kaupungissa: patjoja, katukäytäviä, ajopelejä . . . Eräs niistä, kummallisen näköinen, oli tehty rippituoleista; toinen, jonka edessä hevoset olivat kaatuneet, oli lyhtyjen nopeassa valossa sen näköinen niinkuin kuolleitten hevosten päitä olisi ollut kasassa.

Puig ei käsittänyt, mitä hyötyä oli fascisteille rakennelmistaan, sillä hehän tappelivat nyt yksin sotilaiden ollessa heille vihamielisiä. He ampuivat röykkiön takaa, josta törrötti tuolinjalkoja, pimeä teki kaiken epäselväksi: laukaukset olivat pudottaneet katulyhdyt. Heti kun Puig ja hänen turbaaninsa tunnettiin, täyttivät iloiset hyvä-huudot kadun: niinkuin kaikissa taisteluissa, jotka pitkittyivät, alkoi eräänlainen päällikkö-ihailu. Yhä Neguksen seuraamana meni Puig lähimpään autovajaan ja otti sieltä kuorma-auton. Puistokatu oli pitkä, yössä siniseltä näyttävien puiden reunustama. Fascistit ampuivat piilossa. Heillä oli konekivääri. Fascisteilla oli aina konekivääreitä.

Puig pani lisäsi vauhtia, työnsi lusikan pohjaan niinkuin hän oli tehnyt päivällä. Nopeuden muutoksesta aiheutuneen melun vaiettua kuuli Negus yksinäisen laukauksen kahden kuulasateen välillä ja näki Puigin kohottautuvan

äkkiä, nojaavan nyrkkejään ohjauspyörään niinkuin pöytään ja huutavan kuin ihminen, jolta kuula on katkaissut hampaat.

Eräs barrikaadin peilikaappi uppoutui yhdellä iskulla kuorma-auton lyhtyjen ympärille, joiden kuva oli näkynyt kaapissa; Neguksen konekiväärin vimmatussa kalkkeessa, huonekaluläjä romahti kuin luhistettu ovi.

Aukosta kulkevat miliisit sivuuttivat auton, joka oli pysähtynyt huonekaluihin. Fascistit pakenivat läheistä kasarmia kohti. Negus, keskeyttämättä ampumistaan katseli ohjauspyörää vasten sortunutta turbaanin peittämää, kuollutta Puigiä.

III LUKU

MADRID

20 p:nä heinäkuuta.

Kaksikulmaiset kansalliskaartilaiset ja iskukaartilaiset pujottelivat väkijoukossa. Miehet olivat yläruumis paljaana tai paitahihasillaan. Naiset karkoitettiin, mutta he tulivat takaisin. Kaartilaiset yrittivät turhaan saada aikaan järjestystä; etualalla oli väkijoukko hajanaisina ryhminä, mutta taempana se oli taaja ja sieltä kuului yhtämittainen huuto. Eräs upseeri kuljetti baariin sotilasta, joka oli karannut Montagnen kasarmista. Jaime Alvear oli nähnyt, että he suuntasivat kulkunsa baaria kohti, ja oli kiirehtinyt sinne ennen heitä. Kanuuna tykytti säännöllisesti niinkuin väkijoukon sydän taustana heikot konekiväärin laukaukset, joita lähti kaikista ikkunoista ja kaikilta ovilta, kimeät huudot ja alhaalta Madridista nouseva kuuman kiven ja asfaltin tuoksu.

Kahvilavieraiden päät kuhisivat ryhmässä sotilaan ympärillä niinkuin kärpäset. Hän läähätti.

— Eversti sanoi: Täytyy pelastaa . . . tasavalta.

— Tasavalta?

— Niin, ottaen huomioon, että se joutuu bolsheviikkien ja juutalaisten ja anarkistien käsiin.

— Mitä sotilaat vastasivat?

— Hyvä!

— Hyvä?

— Niin, niin, mitä . . ! se oli heistä yhdentekevää. Sanon teille, että ne olivat erikoisesti uudet tulokkaat, jotka vastasivat niin. Kahdeksassa päivässä kasarmi oli tullut täyteen uusia.

— Entä vasemmistosotilaat? kysyi muuan ääni. Liikkumattomissa laseissa tärskyivät viina ja manzanilla taistelun rytmissä. Sotilas joi. Hän alkoi vähitellen hengittää tasaisemmin.

— Ei sinne jäänyt muita kuin sellaisia, joista ei tiedä, mitä ovat. Kaikki toiset olivat lähteneet kahden viikon aikana. Sinne oli ehkä jäänyt noin viisikymmentä vasemmistosotilasta, mutta niitä ei näkynyt. Sanotaan, että ne olivat sidottuina jossain nurkassa.

Kapinalliset olivat olleet vakuutettuja, että hallitus ei asestaisi kansaa, ja odottivat Madridin fascisteja, jotka eivät vielä olleet liikahtaneetkaan. Yhtäkkiä tuli hiljaisuus. Kova-äänisestä kuului jotain. Sanomalehdet ilmestyivät vain kerran päivässä, Espanjan kohtalo ilmaistiin vain kova-äänisellä.

Barcelonan kasarmien antautuminen jatkuu.

Ammattiliittolaiset ovat Ascasin ja Durrutin johdolla vallanneet Atarazaneksen kasarmin. Ascasi sai surmansa hyökkäyksessä.

Montjuichin linnoitus antautunut kansalle taistelutta.

Koko baari huusi ihastuksesta, sillä Asturiassa ei ollut yhtään niin merkityksellisesti synkkää nimeä kuin Montjuich.

. . . sotilaiden kieltäytyessä panemasta täytäntöön upseeriensa käskyjä kuultuaan Espanjan laillisen hallituksen ilmoittavan, että he olivat vapautettuja kaikesta tottelevaisuudesta kapinallisten upseerien suhteen.

— Kuka taistelee tällä hetkellä kasarmissa, kysyi upseeri.

— Upseerit ja uudet. Kaverit pötkivät tiehensä minne voivat. Kellari taitaa olla niitä täynnä. Kun kanuunanne alkoi toimia, ei kukaan enää ryhtynyt mihinkään; ihailtiin vain tekoa. Sanoin kavereille: everstin puhe oli sekin fascistinen tempaus. Ampua rautapaloja kansaan! Ja hyppäsin teidän puolellenne.

Sotilas ei voinut hillitä olkapäittensä vapisemista. Kanuuna ampui yhä kaikunaan pommin räjähdys.

Jaime oli nähnyt kanuunan. Sitä käsitteli eräs iskukaartin kapteeni, joka ei ollut tykkimies ja joka onnistui ampumaan, mutta joka ei osannut tähdätä. Vieressä liikuskeli kuvanveistäjä Lopez, sen sosialistisen nostoväen komentaja, johon Jaime kuului. Perspektiivi ei sallinut asettaa kanuunaa ampumaan kohti porttia; sivultapäin katsottuna näytti kuin kapteeni olisi ampunut kohti muureja. Ensimmäinen laukaus oli tähdätty liian ylös ja pommi räjähti jossain esikaupungissa. Toinen osui paksun keltaisen pölyn peittämään tiiliseinään. Joka pommin lähtiessä kanuuna, jota ei oltu kiinnitetty paikalleen perääntyi rajusti ja Lopezin miliisit, paljaat käsivarret ojennettuina kohti kanuunan pyöriä niinkuin Ranskan vallankumousta esittävissä kaiverruksissa, työnsivät sen vaivalloisesti paikalleen. Eräs pommi oli kuitenkin lävistänyt ikkunan ja räjähtänyt kasarmin sisällä.

Huomatkaa, hei, sanoi sotilas, kun astutte sisään kasarmiin, että kaverit eivät ole ampuneet teitä. Ja jos ne tekevät sen niin ne tekevät sen tahallaan!

— Mistä voi tuntea uudet?

— Hetikö . . ? En tiedä . . .

»Mutta myöhemmin se on helppoa, heillä ei koskaan ole perhettä nähkääs . . .

Hän tarkoitti, että fascistit, jotka olivat astuneet armeijaan ottaakseen osaa kapinaan, olivat piiloittaneet elegantit vaimonsa, kun taas sotilaiden vaimot täyttivät kaikki lähikadut. He olivat muuten ainoat ryhmät koko väkijoukossa, jotka olivat hiljaisia.

Piirittävän ammunnan melu lisääntyi äkkiä kuorma-autojen räminän säestäessä: lisää iskukaartilaisia saapui. Eräs heidän panssaroiduista autoistaan oli jo tullut. Kanuuna tärskytti yhä laseissa olevaa viiniä. Miehiä tuli sinne uutisia kertomaan kivääri olalla niinkuin näyttelijät puvuissaan tulevat studion tarjoiluhuoneeseen juomaan eri kohtausten välillä. Mutta baarin shakkilauta-lattian valkeille ruuduille jäi veristen saappaanpohjien kuvat.

— Vielä yksi muurinsärkijä!

Suunnaton pölkky eteni todellakin kuin geometrinen hirviö viidenkymmenen miehen kantamana, jotka olivat rinnakkaisissa riveissä lankun molemmin puolin, kumartuneina eteenpäin niinkuin hinaajat, ilman kaulusta tai yllään kaulus, mutta kaikilla kivääri selässä. Se kulki kadun esteitten, tiilisirujen ja rautapalasten yli, iski porttia kuin suunnaton gong-gong, ja vetäytyi takaisin. Vaikka kasarmi oli täynnä huutoja, pamahduksia ja savua, kajahteli se korkean porttinsa takana kuin tyhjä luostari ainakin. Kolme pölkyn kantajista kaatui fascistien kuulista. Jaime asettui eräälle tyhjäksi jääneistä paikoista. Juuri kun juntta lähti uudelleen liikkeelle, eräs ammattijärjestöläinen, jolla oli valtavat kulmakarvat, pani päänsä käsiensä väliin kuin tukkiakseen korvansa, ja putosi liikkeessä olevan juntan päälle, käsivartten riippuessa toiselta puolelta, jalkojen toiselta. Suurin osa kantajista ei ollut nähnyt häntä, ja juntta jatkoi hidasta ja raskasta kulkuaan, mies koko ajan puulla. Jaime'ille, joka oli kaksikymmentäkuusi vuotta vanha, Kansanrintama oli tämä veljeys elämässä ja kuolemassa. Työläisjärjestöistä, joilta hän toivoi enemmän kuin yhdeltä-

kään heistä, jotka jo useamman vuosisadan olivat hallineet hänen maataan, hän tunsi nuo »rivimiehet», nimettömät ja kaikkiin töihin pannut, jotka Espanjassa olivat itse uhrautuvaisuus. Auringon paistaessa täydellä terällään, falangistien kuulien sataessa, Jaime työntäen tätä suunnatonta lankkua, joka kantoi kuollutta toveria kohti porttia, tunsi sydämensä kipeän täydeksi. Juntta kaikui uudelleen porttia vasten, ruumiin kieppuessa sen edessä. Kaksi toveria, joista toinen oli Ramos, ottivat sen viedäkseen pois. Juntta palasi takaisin, vielä hitaammin. Taas kaatui viisi miestä. Siellä, missä juntta oli kulkeutunut, oli kahden ruumis-rivin välissä valkea ja tyhjä tie.

Heinäkuun aamu kului. Miesten kasvot kiilsivät hiestä. Suuret, kumeat kanuunalaukaukset ja pölkyn iskut määräsivät hyökkäyksen kaikkien äänten tahdin, ja alempana, kohdassa, jossa tie lähti nousemaan kasarmiin, kuhisi pikkuvirkailijoita, työläisiä, pikkuporvareita riiputtaen kädessään narusta kivääriä. (Hallitus oli jakanut kiväärit, muttei ollut antanut olkahihnoja.), patruunakotelojen ollessa ripustettu liian lyhyillä nahkaremmeillä rinnan päälle. He odottivat seuraavaa hyökkäystä silmät suunnattuina ylös porttiin.

Juntta hiljensi vauhtiaan, kanuuna lakkasi ampumasta, paljaat päät ja kaksikulmaiset taipuivat taaksepäin; fascistit olivat itse lakanneet ampumasta. Kuului lentokoneen matalaa surinaa.

— Mikä se on?

Silmät liukuivat Jaime'en. Samaan sosialistiosastoon kuuluvat toverit tiesivät, että tämä suuri, mustakiharainen punanahka oli Hispanossa insinöörinä. Kone oli Espanjan armeijan vanhoja Brequet'eja, mutta fascistit olivat myös armeijasta. Se laskeutui tehden suuren kaarroksen hiljaisuuden vallassa olevan väkijoukon yllä: kaksi pommia räjähti kasarmin pihalla ja lentolehtiset putosivat kuin värilliset silkkipaperit karnevaaleissa leijuen kauan kesätaivasta vasten hyvä-huutojen kaikuessa.

Alhaalta kadulta syöksyi väkijoukko ylös rappusille. Juntta kajahti vielä kerran oveen, epätoivoiset laukaukset olivat vastauksena. Juuri kun juntta vetäytyi takaisin hulmahti eräästä fasaadin ikkunasta lakana: sen päähän oli tehty suunnaton solmu, jotta se sinkoaisi paremmin. Juntta ei nähnyt sitä, keräsi voimansa ja upotti uuden iskun porttiin, jota fascistit tulivat avaamaan.

Sisäpiha oli aivan tyhjä.

Tämän tyhjän toisella puolella olivat vangit.

*

Ensimmäiseksi poistuivat sotilaat, monet yläruumis paljaana. Eräs etummaisista horjui; väkijoukon ahdistaessa häntä kysymyksillään, heittäytyi hän nelinkontin ja joi ojasta. Senjälkeen tuli upseereita kädet ilmassa. Jotkut olivat välinpitämättömiä tai teeskentelivät sitä, eräs oli peittänyt kasvonsa kaskettiinsa, toinen kulki hymyillen niinkuin kaikki olisi ollut vain leikinlaskua; tuo tuolla piti käsiään vain olkapäitten korkeudella näyttäen siten tulevan syleilemään miliisejä.

Heidän yläpuolellaan pääikkunoiden viimeinen kanuunoiden rikkirepimä ikkunaverho kohosi ylös; ikkunan parvekkeelle ilmestyi nuorukainen, joka nauroi ääneen, kolme kivääriä selässään ja kaksi kädessä. Hän heitti ne kadulle huutaen: »Terve!»

Sotilaiden vaimot, juntan miliisit ja kansalliskaartilaiset kiirehtivät. Naiset juoksivat huutaen luostarin käytävissä, jotka olivat oudon hiljaiset kanuunan vaiettua. Jaime ja hänen toverinsa, pyssy olallaan, saapuivat ensimmäiseen kerrokseen. Toisia miliisejä oli tullut sisään jonkun aukon kautta: upseerit kulkivat kiväärit valmiina ja patruunavyöt heidän virkamiestakkiensa ympärillä saattueenaan iloisia, irtokauluksisia siviilejä.

Aukko oli ilmeisesti laaja, sillä miliisejä tuli paljon. Väkijoukon »eläköön» tunkeutui ulkoa ja vapisutti seiniä. Jaime katsoi ikkunasta: tuhat nyrkkiin päättyvää käsivartta sinkosi paitahihasillaan olevasta väkijoukosta yht'aikaa niinkuin voimistelussa. Takavarikkoon otettujen aseiden jako alkoi.

Seinä, jonka eteen muodostui kasa uudenaikaisia kiväärejä ja teatterisapeleita peitti kadulta suuren pihan, jonka Jaime näki. Pihan perällä oli polkupyörämakasiini. Sillä aikaa kuin miliisit olivat taistelleet, oli makasiini ryöstetty, ja pihalle siroteltu käärepapereita, narunpätkiä ja pyöriä. Jaime ajatteli ammattijärjestöläistä, joka oli ollut kaksinkerroin juntan päällä.

Ensimmäisessä salissa istui upseeri pää käsiin vaipuneena hänen verensä juostesssa vielä pöydällä. Kaksi toista makasi maassa revolveri vähän matkan päässä ojennetusta kädestä.

Toisessa, melkein pimeässä salissa sotilaat olivat makuulla, he ulvoivat: terve! hei! mutteivät liikkuneet: heidät oli köytetty. He olivat niitä, joita fascistit olivat epäilleet uskollisuudesta tasavallalle tai sympatiasta työväenliikettä kohtaan. Köysistään huolimatta he hakkasivat saappaankorkojaan lattiaan ilosta. Jaime ja yleisö syleilivät heitä espanjalaiseen tapaan ja vapauttivat heidät köysistä.

— Alhaalla on vielä tovereita, sanoi yksi heistä. Jaime ja hänen toverinsa laskeutuivat rappusia pitkin vielä pimeämpään huoneeseen, kiiruhtivat köytettyjen tovereitten luo syleillen heitäkin: heidät oli ammuttu edellisenä päivänä.

LUKU IV

21 p:nä heinäkuuta

— Päivää, sanoi Shade mustalle kissalle, joka katseli häntä epäillen. Shade istui Granjan kahvilassa. Hän lähti pöydästään ja ojensi kätensä: kissa katosi jälleen väentungokseen ja yöhön. »Kissat tulevat myös vapaiksi vallankumouksessa, mutta minä jatkan niiden inhoamista: minä, minä olen aina sorrettu.

— Tule istumaan, kilpikonna, sanoi Lopez. Kissat ovat epätoverillisia siivottomuuksia, ja ehkä fascisteja. Koirat ja hevoset ovat typeryksiä: niistä et saa mitään irti kuvanveistoksessa. Ainoa eläin, mikä on ihmisen ystävä on Pyreneitten kotka. Petolintu-kaudellani minulla oli eräs Pyreneitten kotka, lintu, joka ei syö mitään muuta kuin käärmeitä. Käärmeet maksavat paljon, ja koska en voinut varastaa niitä Kasvipuutarhasta, ostin halpaa lihaa ja leikkelin sitä pitkiksi kaistaleiksi. Liikuttelin niitä kotkan edessä, ja se — kiltteydestä — teeskenteli olevansa petettävissä, ja söi maiskuttaen.

Täällä Barcelonan radio, kuului kova-äänisestä. *Kansan valtaamat kanuunat ovat asemissa Capitaniaa vastassa, jonne kapinalliset päälliköt ovat paenneet.*

Pitäen silmällä Alcalaa, ja tehden muistiinpanoja huomista artikkeliaan varten Shade huomasi, että kyömynenäinen kuvanveistäjä muistutti Washingtonia, huolimatta lerppahuulestaan ja harjastukastaan, mutta vielä enemmän erästä etelä-amerikkalaista, suurta papukaija-lajia. Varsinkin juuri tällä hetkellä, jolloin Lopez liikutteli »siipiään».

— Näyttämölle, ulvoi hän: veivataan!

Sähkölamppujen räikeässä valaistuksessa vallankumouksen täydessä naamioasussa, Madrid oli suunnaton yöllinen studio.

Mutta Lopez rauhoittui; miliisit tulivat puristamaan hänen kättään. Taiteilijoiden keskuudessa, jotka kävivät Granjassa, hän oli vähemmän tunnettu sentähden, että oli edellisenä päivänä ampunut Montagnen kanuunalla niinkuin

XVI:lla vuosisadalla, tai lahjakkuutensa takia kuin siitä, että oli askettäin vastannut lähetystön attashealle, joka tuli pyytämään häntä veistämään rintakuvan Alban herttuattaresta: »Ainoastaan, jos hän käyttäytyy nii-iinkuin virtahe-e-po». Maailman vakavimmin ilmein oltuaan alituisesti penkonut Kasvipuutarhassa ja tuntien eläimet paremmin kuin Pyhä Fransiskus, hän vakuutti, että virtahepo tuli, kun sitä vihelsi, oli aivan rauhallinen, ja lähti jälleen tiehensä kun sitä ei enää tarvittu. Varomaton herttuatar sai muuten kiittää onneaan, että oli pelastunut Lopezin kynsistä: hän veisti dioriittiin ja kun maili oli kaksi tuntia kuunnellut hänen kengitys-sepän nakutustaan, näki hän rintakuvansa muuttuneen seitsemän millimetriä.

Sotilaat marssivat ohi paitahihasillaan ja eläköön-huutojen ja lasten seuraamina... Ne olivat joukkoja, jotka olivat hyljänneet Alcala-de-Henares'in kapinoivat upseerit mennäkseen kansan puolelle.

— Katso noita pojan naskaleita, jotka kulkevat ohi, ne ovat hulluina ylpeydestä. On jotain, josta pidän tässä kaikessa: miehet ovat niinkuin lapset. Se, mitä rakastan, muistuttaa aina lapsia. läheltä tai kaukaa. Katselet miestä, näet sattumalta lapsen hänessä ja hän on valloittanut sinut. Naiseen nähden olet tietysti joka tapauksessa mennyttä kalua. Katso nyt niitä: kaikki se lapsellinen, minkä ne peittävät tavallisesti, tulee niissä esiin: miliisit pitävät täällä hammaspuikko-orgioita ja toiset kuolevat Sierrassa ja se on sama asia. Amerikassa kuvitellaan, että vallankumous on kiivauden purkaus. Ja kuitenkin vallitsevana täällä on hyvä tuuli.

— Ei ole muuta kuin hyvä tuuli.

Lopez ei ollut saivarteleva muuta kuin silloin kun hän puhui taiteesta. Hän ei löytänyt sanoja ja sanoi ainoastaan:

— Kuule.

Autot kulkivat molempiin suuntiin täyttä nopeutta, ammattiosastojen tai U.H.P:n suurten valkeiden kirjainten peittäminä. Niissä olijat tervehtivät toisiaan kohotetuin nyrkein ja huusivat »Salud!» ja tuo huuto oli niinkuin tämän riemuitsevan väkijoukon yhteinen luja ja veljellinen sydän. Shade sulki silmänsä.

— Jokaisella ihmisellä on tarve joskus saavuttaa innostuksensa huippu, sanoi hän.

— Guernico sanoi, että vallankumouksen suurin voima on toivo.

— Garcia myös sanoo niin. Koko maailma sanoo niin. Mutta Guernico harmittaa minua: kristityt harmittavat minua. Jatka.

Shade muistutti bretagnelaista pastoria, ja Lopez piti sitä hänen antiklerikalisminsa pääsyynä.

— Kuitenkin, se on totta, kilpikonna! Katso minua, mitä olen tahtonut viiteentoista vuoteen? Taiteen ylösnousemusta. Hyvä. Täällä on kaikki valmista, näetkö tuon seinän vastapäätä: heidän varjonsa kulkevat sen yli, eivätkä he vilkaisekaan siihen, idiootit. Täällä on kokonainen liuta taiteilijoita, niitä työntyy esiin katukivien välistä; vapautin viime viikolla erään Escurial'in soran alta, — hän nukkui. Heille täytyy antaa seiniä. Jos etsii seiniä, löytää niitä kyllä lian, punamullan tai Siennan saven alta. Teet sen valkeaksi ja annat sen taiteilijalle.

Shade polttaen savipiippuaan sachem'in elein kuunteli tarkkaavaisesti: hän tiesi, että nyt Lopez oli vakavissaan. Hullu jäljittelee taiteilijaa, ja taiteilija muistuttaa hullua. Shade karttoi kaikenlaisia taideteorioita, jotka uhkasivat vallankumousta, mutta tunsi meksikolaisten taiteilijoitten saavutukset ja Lopezin suuret villit freskot, joissa harotti espanjalaisia pedonkynsiä ja sarvia ja jotka todella olivat taistelussa riehuvan miehen kieltä.

Kaksi autobussia täynnä miliisejä, lähti Toledoon. Kiväärit törröttivät autosta kuin villisian piikit. Toledossa ei taistelu vielä ollut päättynyt.

»Annamme seiniä taiteilijoille, veikkoseni, alastomia seiniä: ryhtykää työhön, hei, piirtäkää, maalatkaa! Teidän on puhuttava niille, jotka kulkevat ohi, sillä he tarvitsevat sitä. Ei voi tehdä taidetta, joka puhuu massoille, kun ei ole mitään sanottavaa heille, mutta me taistelemme yhdessä, tahdomme yhdessä luoda itsellemme uuden elämän, ja meillä on kaikki sanoa itsellemme. Katedraalit taistelivat kaikkien puolesta kaikkien kanssa paholaista vastaan, — jolla muutoin on Francon kita. Me . . .

— Katedraalit saavat minut hikoamaan. Täällä on enemmän veljeyttä kadulla kuin missä tahansa katedraalissa toisella puolella. Jatka.

— Taide ei ole probleema aiheista. Puuttuu suuri vallankumouksellinen taide ja minkätähden? Koska kaiken aikaa kinastellaan vain johtavista periaatteista sensijaan, että puhuttaisiin tehtävistä. Täytyy toki sanoa taiteilijoille: teillä on tarve puhua taistelutovereille (jollekin, mikä on täsmällistä eikä niin abstraktista kuin massat)? Eikö? Hyvä, tehkää muuta. Kyllä? Siis, tuossa on seinä. Seinä ystäväni, ja siinä kaikki. Kaksi tuhatta henkeä on kulkeva ohi joka päivä. Tunnette ne. Tahdotte puhua heille. Nyt, ryhtykää hommaan. Teillä on vapaus ja halu käyttää sitä. Se siitä. — Emme luo mestariteoksia, sitä ei tehdä tilauksesta, vaan luomme tyylin.

Pankkien ja vakuutusyhtiöiden espanjalaiset palatsit tuolla ylhäällä varjossa, ja, vähän alempana, ministeriöiden koko siirtolakomeus olivat lähtövalmiit ajassa ja yössä eriskummaisine ruumisvaunuineen, klubihuoneustoon kuuluvine kiiltävine koruesineineen, kynttiläjalkoineen, merenkulkuministeriön pihalle ripustettuine kaleerilaiva-lippuineen, liikkumattomat tässä henkäyksettömässä yössä.

Muuan vanhus lähti kahvilasta; hän oli kuunnellut keskustelua ohikulkiessaan ja pani kätensä Lopezin olkapäälle.

— Teen taulun, vanhus, joka lähtee ja henkilö, joka pesee itseään. Viimeksimainittu idiootti, urheiluhullu, hidas-älyinen, levottomasti liikehtivä: fascisti . . .

Lopez kohotti päätään: puhuja oli eräs etevä espanjalainen taiteilija, hän ajatteli ilman muuta: tai kommunisti.

. . . Fascisti tietenkin. Ja vanhus, joka poistuu, se on vanha Espanja.

— Raskas Lopez, tervehdin teitä.

Hän lähti ontuen yöhön, jonka täytti väkijoukon suunnaton huuto : iskukaartilaiset, jotka olivat lyöneet Alcalan kapinalliset, palasivat Madridiin. Pöytiä jalkakäytävillä, kaikkien nyrkkiin puristetut kädet ojentuivat yöhön. Kaartilaiset kulkivat ohi, nyrkit ilmassa hekin.

— Ei ole mahdollista, aloitti Lopez uudelleen kiihtyneenä, että ihmiset, joilla on tarve puhua ja joilla on tarve kuunnella, eivät synnyttäisi tyyliä. Jätettäköön heidät vain rauhaan, annettakoon heille kaikki uudenaikaiset teknilliset maalausvälineet ja myöhemmin opetettakoon muovaamaan savea, niin saat nähdä.

— Se, mikä on hyvää suunnitelmassasi on, että olet hullu, sanoi Shade ajatuksissaan nykien perhossolmionsa päitä. En rakasta muita kuin hulluja. Tarkoitan sitä mitä ennenaikaan sanottiin viattomuudeksi. Kaikilla niillä ihmisillä on liian suuret päät, ne eivät tiedä, mitä tehdä niillä. Kaikki nuo tyypit ovat hulluja niin kuin me . . .

Auton nopeuden vaihdoksesta aiheutuvaa kirskuntaa, huutoja, marssimista Internationaalen tahdissa nousi kadulta. Nainen kulki kahvilan ohi sylissään pieni ompelukone, jota hän puristi rintaansa vasten kuin sairasta eläintä.

Shade oli liikkumattomana käden puristaessa piipun vartta. Hän näpsäytti vain taaksepäin pienen huopahttunsa, jonka lierit kääntyivät ylöspäin. Eräs upseeri metallitähti sinisessä haalarissa puristi ohikulkiessaan Lopezin kättä.

— Mitä Sierraan kuuluu? kysyi tämä.

— Emme väisty, miliisejä saapuu koko ajan.

— Aivan niin, sanoi Lopez upseerin jatkaessa matkaansa. Tulee päivä, jolloin se tyyli on oleva vallalla koko Espanjassa niinkuin on katedraaleja koko Espanjassa, ja niinkuin on vallankumouksellisia freskomaalareita kaikkialla Meksikossa.

— Niinpä, mutta vain, jos sitoudut jättämään minut rauhaan katedraaleinesi.

Kaupungin autot, jotka oli kaikki takavarikoitu ja syösty koko vauhdillaan palvelemaan sotaa tai — haavetta, risteilivät veljellisten huutojen kaikuessa. Aamusta lähtien tasavallalle siirrettyjen entisten fascistilehtien Montagnessa ottamat valokuvat kiersivät pengermällä ja miliisit tarkastelivat niitä löytääkseen niistä itsensä. Shade mietti, omistaisiko tämän yön artikkelinsa Lopezin suunnitelmalle, Granjan pittoreskeille nähtävyyksille, tai toivolle, joka vallitsi kadulla. Tuolle kaikelle ehkä. (Hänen takanaan viittoili eräs hänen maamiehensä, neljänkymmenen senttimetrin suuruinen amerikkalainen lippu rinnassa, samassa kuuli hän, että mies oli kuuro-mykkä.) Syntyisikö tyyli näistä lävistetyistä muureista, näistä miehistä, jotka kulkisivat ohi, — samoista, jotka kulkivat hänen ohitseen tällä sekunnilla, tämän markkinajuhlan vapauden valtaamina? Heillä oli yhteisenä maalariensa kanssa ollut tuo maanalainen rippi, uskonnollisuus, joka oli vallankumous; he olivat valinneet saman tavan elää, ja saman tavan kuolla. Ja kuitenkin . . .

— Suunnitelmasi on kotoisin kuusta, se on jotain joka joko sinun itsesi tai Vallankumouksellisten Taiteilijoiden Liiton tai ministeriön, tai Kotkien ja Virtahepojen Liiton, täytyy organisoida, vai mitä? kysyi Shade.

Ihmiset kulkivat ohi liinavaatemyttyjen kanssa, lakanat arvokkaasti kokoon taitettuina, he puristivat niitä kainalossaan kuin asian-ajajan salkkua; eräs pikkuporvari muassaan kirkkaanpunainen untuvapeite, jota hän piti rintaansa vasten niinkuin äskeinen nainen oli pitänyt ompelukonetta, toisia nojatuoli nurin käännettynä pään päällä.

— Saadaan nähdä, vastasi Lopez. Minä en ainakaan sitä järjestä nyt, sillä väkeni lähtee Sierraan. Mutta voit olla rauhallinen!

Shade hajoitti puhaltaen piippunsa sauhun:

— Lopez-vanhukseni, jos tietäisit, mikä minua huolestuttaa ihmisissä!

— Nyt ei ole paras hetki ajatella sitä . . .

— Älä unohda, että olin Burgoksessa toissapäivänä. Ja se oli samanlaista, voi! SE oli samanlaista . . . Raukat idiootit veljeilivät sotilasjoukkojen kanssa . . .

— Sanohan, kilpikonna: täällähän ne ovat sotilasjoukot, jotka veljeilivät idiootti-raukkojen kanssa.

— Ja suurissa hotelleissa nahkoihin puetut kreivittäret joivat monarkistitalonpoikien kanssa, joilla oli baretti päässä ja peitto harteilla. . . . .

— Ja talonpojat antoivat tappaa itsensä kreivittärien tähden, mutta kreivittäret eivät antaneet tappaa itseään talonpoikien tähden; täytyyhän sitä olla jokin järjestys.

— Ja ne sylkevät, kun ne kuulevat sanat tasavalta ja ammattijärjestö, surkuteltavat otukset . . . Olen nähnyt papin kiväärin kanssa, hän luuli puolustavansa uskoaan; ja eräässä toisessa kaupunginosassa sokean. Hänellä oli uusi side silmillään ja siihen oli kirjoitettu sinipunaisella musteella: »Eläköön Kristuskuningas». Luulen tosiaan, että hän piti itseään vapaaehtoisena, sekin raukka . . .

— Hän oli sokea. .

Taaskin niinkuin aina, kun kovaääniset huusivat »*Halloo*» vatsastapuhujaäänellään, levisi hiljaisuus heidän ympärilleen:

Täällä Barcelonan radio, saatte kuulla kenraali Godedin äänen.

Kaikki tiesivät, että Goded oli Barcelonan fascistien päällikkö, ja että hän oli kapinan sotilaallinen komentaja. Hiljaisuus näytti ulottuvan yli koko Madridin.

Täällä, sanoi väsynyt, välinpitämätön ääni, jolta ei puuttunut arvokkuutta, *kenraali Goded. Käännyn kansan puoleen ilmoittaakseni, että onni ei ole ollut minulle suotuisa ja että olen vankina. Sanon sen, jotta kaikki ne, jotka eivät halua jatkaa taistelua, tuntisivat itsensä vapaiksi kaikesta velvollisuudesta minua kohtaan.*

Se oli voitetun Companys'in julistus v. 1934. Suunnaton hurraahuuto kaikui yöllisessä kaupungissa.

— Tämä vahvistaa sitä, mitä aioin sanoa, aloitti Lopez, joka ilon merkiksi tyhjensi lasinsa yhdellä kulauksella. Kun tein korkokuvani, joita sinä kutsut skyytiläisiksi jutuikseni, ei minulla ollut kiveä. Hyvä sellainen maksaa aika tavalla: vain hautausmaat ovat sitä täynnä, eikä siellä juuri muuta olekaan. Siis, tyhjensin hautausmaan yöllä. Kaikki veistokseni tuolta kaudelta ovat veistetyt ikuisiin kaipauksiin; niin hylkäsin dioriitti-kiven. Nyt siirrytään suurempaan mittakaavaan: Espanja on täynnä kiveä oleva hautausmaa, tehkäämme siitä veistoksia, kuuletko minua, kilpikonna!

Miehet ja naiset kantoivat mustan kiiltävän kankaan verhoamia myttyjä; eräällä vanhalla naisella oli seinäkello, hänen mukanaan olevalla lapsella matkalaukku, toisella kenkäpari. Kaikki lauloivat. Vähän jälempänä tuli mies vetäen kärryjä, joihin oli ahdettu koko rihkamakaupan sisällys, niin että kärrynaisoillakin roikkui tavaroita, ja säesti heidän lauluaan. Eräs nuorukainen, jonka käsivarret huitoivat kuin tuulimyllynsiivet, pysäytti heidät ottaakseen valokuvan. Joku sanomalehtimies: hänellä oli magnesiumkone.

— Mitä merkitsee tämä kaikki muuttaminen, kysyi Shade vetäen pienen hattunsa takaisin otsalle. Pelkäävätkö he tulevansa pommitetuiksi?

Lopez kohotti katseensa. Se oli ensimmäinen kerta, kun hän katsoi Shadea ilman liikutusta tai vimmaa.

— Tiedäthän, että on paljon pyhiä vuoria[1]) Espanjassa? Tänään iltapäivällä on hallitus antanut käskyn, että niissä säilytetyt pantit on palautettava omistajilleen ilman mitään maksua. Koko Madridin kurjuus on tullut, ei yhtäkkiä tuloaan julistaen, vaan jokseenkin vähitellen. (Varmastikaan se ei ollut uskonut omaan kurjuuteensa.) Ne ovat nyt jälleen liikkeellä untuvapeitteineen, kellonperineen, ompelukoneineen . . . Köyhien yö . . .

Shade oli viisikymmentävuotias. Koska hän oli paljon kokenut (muun muassa amerikkalaisen kurjuuden, sitten rakastamansa naisen pitkän, kuolettavan sairauden) hän ei kiinnittänyt sen enempää huomiota siihen, mitä hän nimitti tylsyydeksi tai eläimellisyydeksi, nimittäin elämän perustekijöihin: tuskaan, rakkauteen, lannistumiseen, tietämättömyyteen. Ihmisryhmät kulkivat alaspäin pitkin puistokatua kärryineen, joista tuolinjalat piikkeinä törröttivät, heidän jäljessään tulivat seinäkellolliset; ja, ajatus, että kaikki Madridin »hurskauden vuoret» nyt olivat auki yöllä vielä kerran pelastetulle köyhälle kansalle, tämä väkijoukko, joka hajaantui köyhiä kortteleita kohden takaisinsaatuine pantteineen, olivat ensimmäisiä asioita, jotka saivat Shaden ymmärtämään, mitä sana vallankumous saattoi merkitä ihmisille.

Fascistien autoja vastaan, jotka syöksyivät konekiväreineen hämäriä katuja pitkin, kiisivät takavarikkoonotetut autot; niiden yllä yhtämittainen, hyljätty, uudelleen siepattu, laulava, kadotettu »terve!» yhdisti yön ja ihmiset aselevon veljeyteen, — joka oli lujempi vielä lähestyvän taistelun tähden: fascistit saapuivat Sierraan.

Suomentanut M-nn.

---

[1]) Mont-de-pieté = hurskauden vuori = panttilainakonttori.

KIINA

ULVO KIINA!

Ulvo, Kiina!
Karju, idän vanha leijona!
Pärsky tulta, keltainen lohikäärme,
loppuun asti kiusattu eläin!
Koska olet sinä varastanut,
ryöstänyt muilta,
viisas, torkkuva peto,
siron maljakon tekijä,
hauraan runon muokkaaja,
ilotulitusten synnyttäjä?
Aikaa on kulunut siitä,
kun sinä himoitsit
toisen ihmisen maata.
Joten he luulivat
sinun myös omaasi hylkivän.

Niin HE saapuivat sotaisin laivoin,
järjestivät asetuksia,
vaikutusvaltaisia tukikohtia,
kansainvälisiä sopimuksia,
lähetysasemia,
pankkeja
ja nuorten miesten kristillisen yhdistyksen.
He pieksivät sinua ruokokepeillä
ja uhkasivat sinua —
eivät antaneet pääsi nousta
paitsi sivaltaessaan sen poikki.
Keltaiset miehetkin tulivat
ottaakseen sen, mitä valkoiset
eivät vielä olleet ottaneet.
Keltaiset miehet pudottivat pommeja Tshapeissa
ja nimittivät sinua samoilla nimillä
kuin valkoisetkin:
        Koira! Koira! Koira!
        Kuli-koira!
        Punainen koira!
        Kurja, punainen koira!
Ja viimein sinulla ei ollut paikkaa
tehdä maljakoitasi,
kirjoittaa runojasi,
järjestää ilotulituksia juhlapäivinäsi.
Ja viimein he veivät sinulta kaiken rauhasi,
riistivät tyyneytesi.
PRESIDENTTI, KUNINGAS, MIKADO
luulivat sinua todella koiraksi.
He potkivat sinua päivisin
radioilla ja sähkösanomilla,
satamissa lojuvin sotalaivoin,
vonkuvin ruokokepein.
Kesyksi leijonaksi he luulivat sinua:
Vanha, kesy, unelias leijona!
        Ha! Haa!
        Haaa—aa—a! . . . Ha!
Naura, pieni kuli-poika Shanghain telakalla, naura!
        Et ole kesy leijona.
Naura, punainen kenraali Siang-Kiangin vuorilla, naura!
        Et ole kesy leijona.
Naura, orja-lapsi, valkoisen miehen tehtaassa, naura!
        Et ole kesy leijona.
Naura — ja ulvo, Kiina! Sylje tulta!

Avaa kitasi, idän vanha lohikäärme,
ahmaistaksesi Jangtsella liikkuvat sotaiset laivat!
Taivaalla liikkuva vihollinen kitaasi nielaise!
Syö terästä, vanha ilotulitusten mestari —
ja syökse vapaus vihollisesi silmille!
Katkaise idän kahleet,
        pieni kulipoika!
Katkaise idän kahleet,
        punainen kenraali!
Katkaise idän kahleet,
        orjalapsi suuressa tehtaassa!
Murtakaa sopimusten rautainen portti!
Lyökää maahan lähetystalon ahdas ovi!
Repikää liitoksistaan suurpankin
pyörivät ovet!
Nujertakaa maan, leivän ja vapauden vihollinen!
        Nouse ja ulvo, Kiina!
        Sinä tiedät mitä tahdot!
        Ja saat sen vain
        ottamalla!
        Ulvo, Kiina!

LANGSTON HUGHES

Engl. Suom. *Toini Aaltonen*

Kiina taistelee neljällä rintamalla

Professori Shelley Wang

Koko Kiinan pitkässä historiassa ei löydy tapausta, joka voisi vetää vertoja siellä tällä hetkellä käytävään sotaan. Niin raakaa ja barbaarista vihollista ei sen kauaksi ulottuvassa menneisyydessä ole milloinkaan tavattu. Viime marraskuussa pudotettiin kolmenkymmenen tunnin aikana seitsemänsataa pommia Sooshovissa, idän Venetsiassa, jonka seitsemän neliömailin suuruista pinta-alaa kansoittaa 300,000 asukasta. Tämä merkitsee sataa pommia kutakin neliömailia kohden.

On olemassa kiinalainen sanaparsi, »Taivaassa paratiisi; maan päällä Sooshow ja Hangkow». Kuvitelkaa niitä hirvittäviä näkyjä tässä maanpäällisessä paratiisissa, jotka sata neliömailille pudotettua pommia saivat aikaan. »Kadut olivat ruumiiden peitossa», kirjoitettiin The Timesissa.

Meillä on takanamme kokemuksia sodista englantilaisten, ranskalaisten ja muiden idän ja lännen suurvaltojen kanssa. Mutta nämä sodat olivat kuitenkin valtataisteluja suurvaltojen ja taantumuksellisen Manshu-dynastian välillä, eivätkä kohdistuneet Kiinan kansaan kokonaisuudessaan. Vuonna 1900 sattuneiden mellakoiden takana oli toisella puolella joukko henkisesti taantumuksellisia vallankumouksellisia, jotka kuuluivat erääseen ulkolaisvastaiseen salaseuraan ja tukivat Manshu-dynastiaa jonkunlaisen uskonnollisen mystismin nimissä, ja toisella puolella kahdeksan imperialistista suurvaltaa. Tämä kapinayritys oli näin muodoin luonnollisesti tuomittu tuhoutumaan. Tämän hetken sodassa sen sijaan japanilaisten puolella on joukko militaristeja ja fascisteja, jotka ovat ekonoomisesti, sosiaalisesti ja poliittisesti taantuneita, kun kiinalaisten puolella on kokonainen kansa, jota henkisesti kannustaa yhteinen pyrkimys edistykseen. Tässä mielessä on Kiina nouseva valta ja Japani rappeutuva.

On totta, että sotilaallisesti arvioiden Japani on paljon edellä Kiinaa. Siksi on välttämätöntä, että me mobilisoimme koko kansan joukkoliikkeenä mukaan hyökkäykseemme vihollistamme vastaan. Teemme sen kaikilla rintamilla — sotilaallisella, poliittisella, diplomaattisella ja kulttuurillisella. Vain siten me voimme olla varmoja lopullisesta menestyksestämme.

Sotilaallinen rintama

Kiinalla on ainakin miljoonaan nouseva, sekä toimiviin että reservivoimiin luettava armeija, joka taistelee vihollista vastaan kolmenlaista eri taktiikkaa käyttäen.

Rannikkoseudulle sijoitetuilla armeijakunnilla on verrattain nykyaikaiset taisteluvälineet, joten se voi käydä asemasotaa vihollista vastaan. Suurimman

osan tästä joukosta on Kiinan keskushallitus kouluuttanut kenraali Tshiang-Kai-Shekin johdolla. Sen taistelutahdosta ja sotakelpoisuudesta olemme saaneet näytteen niissä sankarillisuutta kysyvissä taisteluissa, joita käytiin Shanghain seuduilla kolme kuukautta.

Shansissa käydyt taistelut ovat hyvänä esimerkkinä toisenlaisesta taistelutaktiikasta, jota käytetään Kiinan sisäosissa. Kansallinen 8. Armeija, entinen puna-armeija, on huonosti varustettu, mutta se korvaa puutteensa erinomaisella liikuntakelpoisuudellaan. Koska nämä joukot työskentelevät yhteistyössä talonpoikaisväestön kanssa, on heidän helppo löytää heikkoja kohtia japanilaisessa rintamassa. Kaikki punaisen armeijan hyökkäykset tapahtuvat sivustasta, ei rintaman suuntaan. Tällä tavalla on japanilaisia joukkoja yksi toisensa jälkeen saarrettu ja tuhottu, ja sotasaaliina ovat kiinalainen armeija ja sissijoukot hankkineet itselleen muonaa ja sotavarusteita. Jos kaikki kiinalaiset talonpojat oppisivat tämän sodankäymistavan, eivät japanilaiset milloinkaan valloittaisi Kiinaa, eivät edes sukupolvien aikana.

Kolmatta taistelutapaa käy se osa kansastamme, joka elää japanilaisten joukkojen hallussa olevilla alueilla. Sitä ovat vapaaehtoisten sissijoukkojen hyökkäykset ja sitä ovat paikallisen armeijan keskuuteen järjestetyt kapinat. Yksinpä Manshuriassakin, joka on ollut japanilaisten hallussa jo kuusi vuotta, liikkuu kaikkialla kaupungin ulkopuolella sijaitsevassa rautatieverkostossa vapaaehtoisia sissijoukkoja. Eivätkä rautatielinjatkaan ole säästyneet hyökkäyksiltä, missä vain on löydetty heikkoja kohtia. Kapinoita on puhjennut niissä kiinalaisissa joukko-osastoissa, jotka japanilaiset itse ovat koonneet, kouluuttaneet ja komentaneet. Yksinpä The Timesissakin on näkynyt selostuksia sellaisista tapauksista. Jos kapinat ovat mahdollisia Manshuriassa jo kuusi vuotta kestäneen japanilaisen hallituskauden kuluttuakin, kuinka voivat silloin japanilaiset toivoa valloittavansa koko Kiinan?

Poliittinen ja diplomaattinen rintama

Lukemattomia poliittisia erimielisyyksiä on ilmennyt Kiinassa eri puolueiden ja osastojen välillä, mutta nyt japanilaisten hyökkäysten painostamana eri puolueet ja ryhmäkunnat liittyvät yhteen vastustaakseen täysin voimin maahan tunkeutuvaa vihollista. Vaikuttavin esimerkki tästä on kahden äärimmäisyyspuolueen, kuomingtangien ja kommunistisen puolueen, työskenteleminen yhdessä monia vuosia kestäneiden sovittamattomien erimielisyyksien jälkeen. Kaikki toisetkin poliittiset osastot työskentelevät poikkeuksetta samoissa merkeissä.

Diplomaattisella rintamalla havaitsee yhtenäisyyden. Koko yhtenäinen Kiina takanaan ovat diplomaattimme onnistuneet saamaan voimakkaasti esille vakavan protestinsa Kansainliitossa ja yhdeksän vallan neuvottelutilaisuuksissa. Samalla ovat ulkomailla oleskelevat kiinalaiset opiskelijat, intellektuellit, uskonnollismieliset henkilöt, kauppiaat ja työläiset aloittaneet propagandan Kiinan puolesta selostaakseen asemaamme ja voittaakseen ymmärtämystä ja tukea osaksemme. Englannissa esimerkiksi on China Campaign-komitean käytettävissä yli kolmekymmentä kiinalaista puhujaa kaikkia kokoustilaisuuksia varten. Kansainvälisen Rauhanliiton Kiinan osaston tukemana leviää toiminta muihinkin maihin.

Kulttuuririntama

Joku aika sitten tuntuivat monet kiistanalaiset kulttuurikysymykset sovittamattomilta, ja syy asetettiin usein kiinalaisten intellektuellien hartioille. Pahan juuri on ollut kuitenkin historiallisissa ja aineellisissa olosuhteissa. Mutta kun Kiinan yhteiskuntaluokat liittyivät yhteen, eheytyi myöskin sen henkinen elämä.

Lännen imperialistit yrittivät istuttaa kapitalismia Kiinaan, tehden kuitenkin kaikkensa estääkseen kansallisen pääoman muodostumisen, koska se olisi voinut ruveta kilpailemaan eurooppalaisen suurtuotannon kanssa. Tämä merkitsi sitä, että vanha kulttuuri murrettiin ilman, että sallittiin uudelle kulttuurille tilaisuutta hahmoittua. Näin vajosi kiinalainen kulttuuri täydellisen sekasorron tilaan.

Maailmansodan aikana oli kuitenkin kiinalaisella kapitalismilla tilaisuus kehittyä, ja siksi heti sodan päätyttyä siellä kasvoi porvarillinen kulttuuriliike. Samoihin aikoihin kuitenkin sen proletariaatti kasvoi lukumäärässään ja voimassaan, minkä lisäksi vallankumouksen onnistuminen Venäjällä antoi uutta vauhtia Kiinan vallankumoukselliselle liikkeelle, joten porvarillinen kulttuurimuoto ei näin ollen ennättänyt saada lujaa jalansijaa. Esille nousseet yhteiskunnalliset kysymykset vaativat pikaista ratkaisua, ja sosialistinen liike kehittyi nopeasti Kiinassa. Tapaukset kehittyivät niin rajusti, että feodaaliset jäännökset, heikot porvarilliset kulttuuri-ilmiöt ja kehittyvä yhteiskunnallinen kulttuuriliike kietoutuivat yhteen ulospäin sangen sekavalta näyttäväksi mylläkäksi. Probleemit, jotka siirtyminen feodalismista kapitalismiin ja kapitalismista sosialismiin nosti, olivat vallitsevia näinä viitenätoista vuotena.

Tällä hetkellä kysymykset ovat kuitenkin yksinkertaistuneet. Kaiken ratkaisee yhteinen kansallinen puolustuskysymys, yhteinen aseellinen vastarinta japanilaisia vastaan, ja kaikkeen on olemassa vain yksi ratkaisu — sosialismi.

Joukkoliikkeen rintama

Viimeinen ja tärkein ase japanilais-vastaisessa taistelussa on joukkoliike. Ainoastaan voimakkaan joukkoliikkeen avulla ja näitä joukkoja aseistamalla voimme päästä täydelliseen voittoon.

Joukkoliikkeen merkityksellisimmän osan muodostavat kehittyneimmät ainekset työläisten ja talonpoikien joukosta, jotka muodostavat noin 85 prosenttia koko asukasluvusta. The Timesin pääartikkelissa marraskuun 30:nä sanottiin: »On totta, että suurin osa kiinalaisesta talonpoikaisväestöstä ei suurestikaan välitä, kuka heitä hallitsee niin kauan kuin heitä vain hallitaan hyvin.» Tämä ei kuitenkaan enää pidä paikkaansa suuren, vuonna 1925—27 sattuneen vallankumouksen ja viimeisen kymmenen vuoden pitkän kamppailun jälkeen.

Muistan hyvin, kun Fukien vallankumouksen aikana eräässä kokouksessa eräs talonpoika hyppäsi puhujalavalle ja selosti kansainvälistä tilannetta puhuen voimakkaalla talonpoikaismurteella. Hänen käytöksensä, hänen elehtimisensä ja varsinkin hänen ahavoituneet kasvonsa paljastivat, ettei hän ollut paikallaan istuva henkisentyöntekijä. Kokouksen jälkeen eräs englantilainen Shanghaissa oleskeleva kirjeenvaihtaja sanoi, että vasta sinä päivänä hänelle paljastui kuinka perusteelliset tiedot kiinalaisella maalaisväestöllä oli kansainvälisestä tilanteesta. Ja sen he ovat tosiasiassa oppineet jokapäiväisen olemassaolonsa taistelussa.

Tällä hetkellä maataviljelevä luokka alkaa vähitellen olla järjestynyttä. Opiskelijat joutuvat uhraamaan melkein puolet ajastaan sotilaskoulutukseen ja joukkoliikkeen organisoimiseen. Japanilaisten hallitsemilla alueilla heitä on käytetty muodostamaan omia sissiosastoja. Peipingin lähistöllä sijaitseva ylioppilaiden sissiosasto käsittää noin 20,000 miestä. Eräässä tilaisuudessa jotkut heistä pukeutuivat japanilaisten santarmien pukuun, tunkeutuivat Peipingiin ja avasivat vankilat vapauttaen yli 500 poliittista vankia.

Kiinan taistelun eri rintamat ovat niin lujasti kietoutuneet toisiinsa, että niitä on vaikea toisistaan eroittaa. Kun esimerkiksi joukkoliike on kehittynyt sissiryhmäksi, on melkein mahdotonta eroittaa tämän rintaman työskentelyä sotilaallisesta rintamasta. Kaikki erilaiset voimat ovat todellisuudessa kehittymässä sulautuakseen yhdeksi ainoaksi rintamaksi — aseelliseksi kansalliseksi yhteisrintamaksi japanilaista väkivaltaa vastaan. Kiinassa tällä hetkellä käyty sota ei ole kahden armeijan välinen voimankoetus, vaan pikemminkin siinä on kysymyksessä erään kansankokonaisuuden taistelu fascisteista ja militaristeista kokoonpantua joukkoa vastaan. Mikäli mahdollista vielä merkityksellisempää on se tosiasia, että mitä lujemmaksi yhteisrintama muodostuu, sitä raaemmaksi muuttuvat hyökkääjät. Viisi kuukautta kestäneiden taistelujen jälkeen on käynyt yhä selvemmäksi, että kansanrintama ja aseellinen vastarinta ovat koko kansan yhteisen edistyksen elinehto.

KIINALAINEN KIRJALLISUUS JA YHTEISRINTAMA

Yao Hsin-Nung, johtavan kiinalaisen kirjallisen aikakauslehden päätoimittaja selostaa, mikä osa kirjailijoilla on ollut taistelussa feodalismia ja fascismia vastaan.

Vain se, joka on käynyt kiinalaisissa kaupungeissa ja kauppaloissa ja tutustunut kiinalaiseen maaseutuun, voi täydellisesti käsittää, mikä hirvittävä ylivalta feodaalisilla traditioilla on kansan mielikuvituksessa. Tuollaiset tyypilliset kiinalaiset traditiot, kuten kasvojen peittäminen tai täysin laillistettu jalkojenpuristamistapa, hämäräperäiset ennakkoluulot ja syvälle juurtunut vanhanaikainen idealistinen ajattelutapa, ahdas pikkukaupunkilaisuus — ne eivät ole muuta kuin pieni osa siitä kaikesta, mikä on henkisesti kahlehtinut miljoonia kiinalaisia ja helpoittanut osaltaan imperialististen vallantavoittajien pyrkimyksiä.

Mahdollisesti ne suoranaiset vaikuttimet, jotka aluksi herättivät kiinalaisissa miehissä heidän kirjailijakutsumuksensa, olivat hyvinkin vaihtelevat. Jotkut heistä tunsivat halua ivata niitä vanhentuneita ideoita ja opinkappaleita, jotka ovat estäneet heidän yksilöllistä kehitystään. Toiset taasen sai liikkeelle viha ulkolaista imperialismia kohtaan, jonka aikomuksena oli paloitella heidän maansa. Mutta muutamat, kuten esimerkiksi Lu Hsyn, käsittivät kaikessa valtavuudessa vanhaa hävittävien ja uutta Kiinaa rakentavien voimien merkityksen. Toiset taas tulkitsivat intohimoisissa vuodatuksissa vain oman sydämensä tunteita, jotka heijastivat muuttuvan ajankohdan epämääräisyyttä. Mutta pohjasävynä näille erilaisille koulukunnille ja tendensseille oli ehdoton halu luoda realistinen kuva maailmasta, halu kohottaa kiinalainen ajattelutapa siihen pisteeseen, että se kykenisi oikein ja rehellisesti erittelemään kaikki nykyhetken elämän moni-

mutkaiset ilmiöt ja estymät ja muodostamaan johtopäätelmänsä tieteelliseen totuuteen nojautuen.

Aluksi tämä totuuden etsiminen oli länsimaiseen porvarilliseen ajattelutapaan koulittujen kirjailijoiden tehtävä. Erikoinen piirre modernille kiinalaiselle kirjalliselle kehitykselle oli kuitenkin siinä mukana olevien nopea kehittyminen todella vallankumoukselliseen asenteeseen materialistisen dialektiikan tietä.

Kielellinen vallankumous

Aina niin myöhään kuin vuoteen 1917 oli kiinalaisessa kirjallisuudessa vallitsevana Wen Yen-tyylinen kirjoittamistapa — konfutselaisten klassikoiden ajatteluun ja tulkintaan sovellutettu kirjallisvoittoinen kieli. Tämä tyyli oli vaikeatajuista, täynnä klassillisia vertauskuvia, jotka olivat ymmärrettävissä vain asiaanperehtyneille esteetikoille. Pia Hwa-kirjallisuus, johon kuuluivat romaanit ja novellit, oli taasen kirjoitettu tavallisella jokapäiväisellä kansankielellä, ja se oli yleisesti halveksittu kaikissa kirjallisissa ja sivistyneissä piireissä, jotka pitivät sitä karkeana.

Länsimaiseen demokraatiseen kulttuuriin nojautuva uusi kiinalainen porvarillinen älymystö oli varsinaisen kirjallisen uudestisyntymisen uranuurtajia. He syöksivät valtaistuimelta Wen Yen-tyylin, joka oli tehnyt kirjallisuudesta imperialististen mandariinien erikoisen yksinoikeuden, ja osoittivat Pia Hwan kansankielisen kirjallisuuden merkityksen sen kansanvaltaisen kirjallisuuden perustana, joka helpottaisi laajoja kansanjoukkoja perehtymään moderniin ajattelutapaan. Tänä ajankohtana käännettiin lukemattomia teoksia länsimaisesta kirjallisuudesta ja monia kokeita tehtiin länsimaisten kirjallisten muotojen sovelluttamiseksi kiinalaiseen lauseenmuodostustapaan. Vuonna 1920 tasavaltainen hallitus virallisesti hyväksyi Pia Hwa-tyylin. Ensimmäisen todella merkityksellisen luovan työn suoritti Lu Hsyn, jonka »Hullun miehen päiväkirja ja »Ah Q:n tarina» ilmestyivät 1918 ja 1919 välisenä aikana. Nämä novellit jo paljastivat selvästi sen kielellisen realismin ja yhteiskunnallisen selvänäköisyyden, joka on tehnyt hänen neroutensa kiistattomaksi. Hän on suorittanut tienraivaustyön sille kirjalliselle liikkeelle, jonka tunnuslauseena on ollut: »Kirjallisesta vallankumouksesta vallankumoukselliseen kirjallisuuteen». Tämä liike oli loistava voima kansallisen vallankumousliikkeen suuressa rynnistyksessä feodalismia ja imperialismia vastaan, ja se suoritti suurimman tehtävänsä vuonna 1925 Pohjois Kiinaan järjestetyssä vallankumouksellisessa ristiretkessä.

Uudella liikkeellä oli miehekäs ja vallankumouksellinen »romanttinen» siipensä, jota edusti »Luovien ryhmä» Kuo Mo-jon johdolla. Voimakkaampaa realistista suuntaa johti Kirjallisuustutkijain ryhmä, johon kuului muun muassa Mao Tun, eräs Kiinan tunnetuimpia novellisteja ja arvostelijoita. Lu Hsyn herätteitä seuraten heidän periaatteenaan oli realistisiin huomioihin nojaten heijastaa yhteiskunnallisia ilmiöitä ja paljastaa ja pohtia ihmiskunnan probleemoja». Nämä kirjailijat antoivat murhaavan tuomionsa kaikille vanhoille loppuunkuluneille ideoille ja tavoille ja pohtivat pelkäämättä uuden elämän kipeitä kysymyksiä.

Lukemattomat kirjalliset aikakauslehdet levittivät näitä uusia ajatuksia yhä laajemmaksi kasvavaan modernien intellektuellien piiriin. Kun vallankumous puhkesi vuonna 1925 pyyhkäistäkseen asevoimin feodaaliset kenraalit vallasta, niin monet kirjailijat kuten Kuo Mo-jo ja Mao Tun jättivät kynänsä ja liittyivät armeijaan upseereina, poliittisina komisaareina tai propagandisteina.

Uuden kirjallisuus-suunnan pohjimmainen pyrkimys — vallankumouksellisen realismin julistaminen — alkoi vähitellen tulla yhä ilmeisemmäksi. Siksi ei ollut lainkaan ihme, että vasemmistolaisen kirjallisuuden tunnuslauseineen, »vallankumoukselliseen proletäärikirjallisuuteen» oli pakko pysähtyä etenemisessään, kun taantumukselliset poliittiset voimat saavuttivat väliaikaisen voiton vuoden 1927 vallankumouksessa.

Vasemmistokirjailijain liitto

Vuonna 1930 perustettiin Vasemmistokirjailijain liitto, jonka johdossa oli Lu Hsyn. Se oli vasemmistolaisten ryhmien yhteisrintama — kaikkien niiden ryhmien, jotka pysyivät uskollisina vallankumouksellisille perinteille. Tämä liitto johti sen hetken kirjallista ja sivistyksellistä elämää ja käytti laajassa mittakaavassa hyväkseen propagandalehtisiä, esseitä ja sanomalehtien kirjallisuuspalstoja.

Ankaran poliittisen painostuksen alaisina lukemattomat liiton jäsenet joutuivat suuriin uhrauksiin. He antoivat näytteen vallankumouksellisesta urhoollisuudestaan, saavuttaen aatteilleen yhä useampia uskollisia kannattajia. Uuden realistisen liikkeen nimessä he pyrkivät syventämään realismiaan saavuttaakseen suuremman mestaruuden henkilökuvauksessa. He ponnistivat murtaakseen sen kaavamaisuuden, joka niin suuressa määrin pyrki tärvelemään heidän työnsä hedelmiä. Huomiotaherättäviä teoksia kirjoittivat silloin Mao Tun (Kajastus) ja Ting Ling (Äiti), joka saavutti suuren menestyksen elinvoimaisella tutkimuksellaan nykyaikaisesta nuorisosta.

Näissä vaikeissa olosuhteissa, aikana, jolloin raa'at japanilaiset tungettelijat hallitsivat maata ja taantumukselliset voimat pyrkivät hävittämään vallankumouksellisen kulttuurin kansan tietoisuudesta, ei ollut lainkaan ihme, että muutamat kirjailijat vajosivat pessimismiin. Heidän suhtautumisensa heijastui siitä kirjoittamistavasta, jota Lu Hsyn nimitti »Kolmanneksi tyyliksi», ja jolle oli tunnusominaista dekadentti sensualismi ja »kaupunki-ismi» — neuroottisia kuvauksia kaupunkielämästä — kevyeen, ajanvietetyyliin sovellutettuna. Iältään lyhyen humoristisen liikkeen taas sai syntymään Yu Lin-tang, joka hiljattain saavutti sekä Englannissa että Amerikassa laajan menestyksen »Minun maani ja minun kansani»- nimisellä kirjallaan.

Liikkeen pohjimmainen alkuperäinen elinvoima pysyi kuitenkin pilaantumattomana. Kun taantumukselliset hankkivat alulle uuden liikkeen Wen Yen vanhentuneen kirjallisuuden palauttamiseksi, vasemmistokirjailijain ryhmä muodosti vasta-toimenpiteenä liikkeen kansankielen kehittämiseksi ehdottaen latinalaista kirjasinjärjestelmää sovellutettavaksi kiinan kieleen. Kansallisen Pelastuksen-ryhmän kulttuurityöntekijät kiinnittivät huomionsa halpahintaisten koulujen perustamiseen, joiden päätehtävänä oli kirjallisuuden tuntemuksen levittäminen kansan keskuuteen. Tällaisista kouluista oli loistavin esimerkki Shanghaissa sijaitseva Liang Isai-opisto, jossa oli yli 5,000 oppilasta. Näin suoraviivaisesti kirjailijat työskentelivät laajentaakseen lukijajoukkojensa rivejä — ainoa oikea pohja kansan syville riveille kuuluvan kirjallisuuden levittämiseksi.

Monien kamppailujen koettelemina ja kovettamina kirjailijat jatkoivat hellittämättä taisteluaan yhteisrintaman puolesta yhä kasvavasta japanilaisesta yliherruudesta huolimatta. Totta kylläkin he olivat pakoitetut vuonna 1935 poliittisista vaikutteista keskeyttämään julkisen työskentelynsä, mutta keväällä vuonna 1936 perustettiin uusi Yhteisrintaman kirjailijain ryhmä.

Edustavin tästä uudesta nuoresta kirjailijaryhmästä on Tien Chun, joka saapui Shanghaihin vuonna 1934. Hän on manshurialaisen maanviljelijän poika, yksi suuresta perheestä, jonka jäsenet kiihkeästi ja hellittämättä ovat pitäneet yllä urhoollista sisssi-sotaa japanilaisia maahantungettelijoita vastaan, ja tällä hetkellä hän on Kiinan nuorison tulisimpia edustajia. Vuonna 1935 hän julkaisi teoksensa »Kylä elokuussa», elävän ja seikkaperäisen kuvauksen sissisodasta, johon hän itse oli ottanut osaa. Lu Hsyn tervehti häntä lahjakkaimpana kirjailijana, mitä moderni kiinalainen kirjallisuus oli tähän mennessä tuottanut. Hänen vaimonsakin, Hsiao Hungin, tämä sama arvovaltainen kriitikko asetti Kiinan lupaavimpien naiskirjailijoiden joukkoon. Tien Chun kirjoittaa, että hän on saanut kirjallisen makunsa sellaisilta kirjailijoilta kuin Hsyn ja Kuo Mo-jo. Ulkomaalaisista kirjailijoista hän ihailee eniten Goetheä ja Shehovia. Hän myöntää saaneensa merkitsevimmät vaikutteensa Serafimovitshin »Rautaisesta tulvasta» ja Gorkin »Äidistä». Halliten täydellisesti aiheensa hän saa tapahtumakuvauksiinsa ja manshurialaisten alkuasukkaiden karakterisoimiseen väkevän paatoksellisen voiman.

Tsao Yu on tämän hetken menekkikirjailijoita, ja hän kuuluu samoin nuorempaan kirjailijaryhmään. Hänen »Ukonilma»-nimistä näytelmäänsä pidetään parhaimpana modernina kiinalaisena näytelmänä. Tämä tragedia on kreikkalaisten klassillisten näytelmien mukaan hahmoiteltu, mutta sen sisältö on erittäin kiinalainen. Sen karakterisointi on mestarillista ja se on hyvin konstruoitu. Se paljastaa häikäilemättömästi feodaalisen kauppiasluokan vääntyneitä moraalikäsitteitä.

Viimeiseen hetkeensä asti oli Lu Hsyn yhteisrintaman kirjallisen taisteluosaston sieluna ja päänä. Kuvaavaa onkin, että juuri Lu Hsyn muistoksi järjestetyssä juhlatilaisuudessa nämä erilaiset kirjalliset suunnat liittyivät viimein yhteen. Ne käsittivät tunnuksiensa toisiaan täydentävän luonteen. Ne päättivät yhdessä julkaista suuren kirjailijan kootut teokset ja kirjeet ja julkaisivat yhdessä manifestin yhteisrintaman puolesta. Näin sekä henkisesti että elimellisesti yhtyneinä lujaksi rintamaksi kirjailijat lähestyivät vuoden 1937 kesäkuun kriitillisiä päiviä — jolloin japanilaiset tekivät uuden hyökkäyksen Pohjois Kiinaan.

Vastatoimenpiteet hyökkääjiä vastaan

Ensimmäiset tiedot japanilaisten hyökkäyksestä Peipingiin ja Tientsiniin synnyttivät suuttumuksen myrskyn koko kansassa. Hallituksen ja kansan orgaanit toimivat kuumeisella kiihkolla järjestääkseen maanpuolustuksen siihen kuntoon, että ne olisivat voineet antaa nujertavan vastaiskun tungettelijoille.

Muutaman päivän kuluessa olivat kaikki vanhat kansalais-järjestöt uudestaan organisoitu ja uusia perustettiin toisensa jälkeen.

Kulttuuririntamalla toimivat järjestöt kuuluvat Kulttuurijärjestöjen Maanpuolustusliiton keskeisen hallinnon alaisuuteen. Tämän liiton tehtävänä on suojella sitä kiinalaista kulttuuria, joka on niin paljon antanut maailmalle. Se pyytää apua ja kannatusta kaikilta kansainvälisiltä kulttuurijärjestöiltä, jotka uskaltautuvat auttamaan maailmaa sen kamppailussa fascismia ja sotaa vastaan.

Kiinan vallankumoukselliset kirjailijat käsittävät hyvin mikä sekä kansallinen että samalla kansainvälinen merkitys on sillä puolustus-sodalla, jota Kiinan kansa käy japanilaista imperialismia vastaan. He taistelevat suojellakseen Kiinan tuhansien vuosien vanhaa kulttuuria fascistiselta hävitykseltä. He taistelevat koko tulevan maailman kulttuurin puolesta feodalismin ja fascismin taantumuksellisia voimia vastaan.

500-vuotias nuorukainen

Voi tuntua merkilliseltä perspektiivilyhennykseltä, mutta tällä hetkellä meitä kiinnostaa eniten kiinalaisessa kuvaamataiteessa sen viimeiset viisi vuotta.

Jaloin porsliini ja pronssi seisovat vaieten ulkopuolella, kun elävät voimat ja elävä taide ovat rintamalla. Ne seisovat ja odottavat. Ehkä ne kuiskaavat toisilleen, että koko se kansa, elämänkatsomus ja kauneuskäsitys, jota ne edustavat, on vaarassa, mutta ne voivat vain odottaa, miten sota päättyy, viekö vieras väkivalta ne mukanaan »sotakorvauksena», vai saavatko ne jäädä kauneudellaan lohduttamaan haavoihin lyötyä, mutta nyt herännyttä kansakuntaa. Voiton jälkeen ne haluaisivat tulla jälleen esiin ja haluaisivat nyt tulla paljon lähemmäksi työtä tekeviä talonpoikais-käsiä kuin mitä ne ovat olleet vuosituhansien aikana palvellessaan feodalisia ylimyksiä. Jalot porslinit ja pronssi kuulevat, kuinka maa vavahtelee jalkojen alla, mutta ne eivät pääse liikkeelle. Niihin on valettu karjuvan jalopeuran kuva, mutta jalopeura ei kykene karjaisemaan.

Mutta nyt on syntynyt ja muodostumassa taide, joka voi olla mukana vapaustaistelussa.

Kiinan jatkuvasti suurin taitelija-ryhmä rakentaa pelkästään klassillisille kiinalaisille perinteille. Vaikkakaan ei olisi välitöntä tuntemusta tähän taiteeseen, voi arvata — ja arviointia tukee tutustuminen johonkin kuvakokoelmaan — että se sentään on vain jälkitaidetta, taideteollisuutta, kerran löydettyjen ja kerran elävien muotojen toistamista ilman persoonallista kosketusta aiheeseen. Kiinakin on muuttunut. Tuhatvuotinen kiinalainen on nyt toinen kuin ennen, eikä hän saavuta sitä samaa kosketusta, joka sen vanhassa taiteessa on ollut ja jota kutsutaan nyt pyhäksi mysterioksi, mutta joka kerran on ollut vain välitön yhteiskunnallisen ja henkisen elämän ilmaus. Taiteen virtaavaan veteen voi astua vain yhden kerran. Sillä taide on ilmaisua eikä muotoa.

Pelastus ei ole liioin tullut länsimaisen taiteen taholta, johon suuri joukko taiteilijoita ankkuroitui maailmansodan kummallakin puolen. Ei sen tähden, että öljy olisi ollut heille vieras tai väärä ilmaisuväline, vaan koska he jälleen tarttuivat vain muotoon. He tahtoivat jälleen muuttaa itsensä muuksi kuin mitä olivat. Itä ei kyennyt muuttumaan länneksi.

Vasta tällä vuosikymmenellä on tapahtunut murros, joka näyttää avaavan sulut kiinalaisen taiteen uudelle kukoistukselle. Onko sanottu joku taikasana — Sesam aukene? Ei, ei muuta kuin että nuori polvi, nuori vallankumouksellinen taiteilijapolvi on — kirjallisuudessa tapahtuneen herätyksen innoittamana — riistäytynyt irti sekä klassillisen kiinalaisen että länsimaisen taiteen säännöstelemistä rajoista. He käsittävät taiteen nykyaikaista vallankumouksellista kiinalaista sielujensa luonnolliseksi ilmaisuksi — kyllin yksinkertainen ja itsestään selvä asia tullakseen merkitsemään suurta käännettä. Vanhan kiinalaisen taiteen jalot muodot eivät enää rajoita heitä, ne kuuluvat heille veren ja silmän perintönä, koska ne ovat Kiina ja he ovat kiinalaisia, mutta he antavat muodoille uuden sisällön. Kenelle onkaan nyt luonnollisempaa kuin heille toteuttaa heräävien kansojen ohjelmaa: kansallinen muoto, sosialistinen sisältö. Muutos on nuori, mutta joka vuosi opiskelee taidelaitoksissa 3,000 nuorta ihmistä. . . .

Kun ryövärit tunkeutuvat maahan, on tämän taiteen paikka rintamalla.

Jalo porsliini ja pronssi voivat nyt iloita korkeuksistaan: uudet kädet antavat muodon jalopeuralle, joka osaa karjaista.

Nyrki Tapiovaara

Kiinalainen teatteri

Nykyaikaisella realistisella näytelmällä on tärkeä tehtävä Kiinan kansan vallankumouksellisen hengen kasvattamisessa.

Ennen parhaillaan käytävän sodan puhkeamista oli kaikilla Kiinan suurimmilla kaupungeilla omat yleisön suosimat teatterinsa, joissa klassillisen draaman taiteellisia perinteitä noudatettiin muuttumattomina. Kurjimmissa niistä (usein suurissa teollisuuskaupungeissa), ilmeni pyrkimys käyttää hyödyksi koreita, modernejä näyttämöeffektejä vetämään uutuus-nälkäisen yleisön huomio ja kannatus puoleensa. Paraimmissa niistä sellaiset rehelliset taiteilijat kuin Mei Lan-fang ja Yang Shiao-ho pyrkivät säilyttämään klassillisen tyylin puhtaana.

Mei Lan-fangin esitykset ovat hurmaavia juhlakulkueita, suurenmoista perinteistä kiinni pitävää teatteritaidetta, jossa pantomiini, tanssi, laulu, musiikki ja värit sulautuvat täydelliseen sopusointuun. Pieniksi makupaloiksi on joukkoon sijoitettu hitaita teenjuontiseremonioita, pyyhkeiden heittelemisiä ja kodikasta rupattelua. Aiheet esityksiin on otettu historiallisesta menneisyydestä, eivätkä ne ole muuta kuin »suurien» henkilöiden draamoja. Hallitsijat, hallitsijattaret, hovinaiset, ritarit, paholaiset ja jumalat ovat niiden sankareita. On kuitenkin runsas määrä ohjelmistoa, joka käsittelee hieman maallisempiakin asioita kuten yleistä turmeltuneisuutta, alasvajonneiden paheellisuutta ja anoppikysymystä, hyljeksittyä rakkautta ja aviottomia lapsia. Ja tosiaankin, heijastaen kansan heräämistä poliittiseen ja yhteiskunnalliseen tietoisuuteen, nämä maalliset probleemi-näytelmät ja komediat alkavat saada yhä suurempaa kannatusta osakseen työntäen tieltään historialliset draamat.

Klassillinen teatteri ei kuitenkaan käsittele ajankohtaisia kysymyksiä nykyaikaisesta näkökulmasta, ja siinä juuri piilee sen heikkous. Vuonna 1930 Mei Lan-fang itse kirjoitti: »Siitä lähtien kun kävin Amerikassa olen tuntenut vastustamatonta halua lähentää klassilliset oopperamme elävän elämän kanssa. Olen aikonut kirjoittaa uudelleen vanhoja näytelmiä ja sovelluttaa ajankohtaisia kysymyksiä uusiin näytelmiini voidakseni tarjota yleisölle, mitä se haluaa, ja tehdäkseni teatterista muuta kuin pelkän huvittelupaikan.»

Vanhan draaman uudistaminen ei ole kuitenkaan vielä tapahtunut ja seurauksena siitä on ollut, että se on yhä enemmän saanut väistyä elokuvien ja nykyaikaisemman teatterin tieltä. Tämä ilmiö on silmiinpistävin juuri suurissa kaupungeissa. Noin kuusikymmentä vuotta sitten oli esimerkiksi Shanghaissa kolmekymmentä vanhaa teatteritaloa. Nyt niitä on siellä enää yksitoista.

Nykyaikainen teatteri

Ensimmäinen yritys Kiinassa nykyaikaisen realistisen teatteriesityksen luomiseksi ilmeni vuonna 1911, ja kunnia siitä lankeaa »Setä Tuomon Tuvalle». Vuoden 1926 vallankumouksellisen taisteluretken aikana kehittyi voimakas »julistava teatteri» esittäen suorasukaisesti realistisia aiheita päivän polttavim-

mista kysymyksistä. Niinä vaikeina vuosina, jotka seurasivat v. 1927 taantumuksellisten vallankaappausta, uusi teatteri melkein tyrehtyi olemattomiin, mutta onnistui kuitenkin säilyttämään joten kuten olemassaolonsa suurien länsimaisten klassikkojen avulla. Silloin esitettiin Ibsenin »Nukkekoti», Gogolin »Reviisori», dramatisoituna Hugon »Kurjat» ja Tolstoin »Ylösnousemus». Useita kansallisia näytelmiä nykyaikaisesta moraalista ja tavoista esitettiin niinikään.

Uusi kansallinen liike, joka kasvoi jokaisesta japanilaisen imperialismin hyökkäyksestä, tuki voimakkaasti uutta teatterisuuntaa. Tähän saakka oli tämän liikkeen takana ollut vain intellektuelleihin kuuluvia opiskelijoita, mutta vetoomus yhteiseen puolustustahtoon ja kansalliseen pelastukseen veti kaikkien kansankerroksien huomion sen puoleen. Vuonna 1936—7 esitettiin sellaisia näytelmiä kuin »Syksyn Aurinko», »Koti koillisessa» (se käsitteli Manshurian tapahtumia), »Salakuljettajat» (tähdätty japanilaisia salakuljettajia vastaan), »Sai King Hwa» (ulkolaisten asemasta Peipingissä sissisotien puhjettua), »Taipingin kuningaskunta» (käsitteli Taipingin kapinaa). Lukemattomia uusia teatteriryhmiä syntyi näihin aikoihin.

Vuonna 1937 uusi liike alkoi jo kypsyä. Kiinan Liikkuva Teatteriseurue ja Shanghain Kokeiluteatteri ovat johtavia nykyaikaisia ammattiteattereita käsittäen ainakin viisikymmentä eri teatteriryhmää ja lukemattomia pienempiä amatööriteattereita suuremmissa kaupungeissa.

Vuonna 1937 nähtiin Shanghaissa loisteliaasti lavastettuna ja esitettynä Shakespearea, (Romeo ja Julia), Tshehovia, Gogolia ja Dumas'n »Kamelianainen» ja lisäksi vielä »Ukonilma» ja »Aurinko nousee», kaksi nykyaikaista näytelmää, jotka ovat kahden nuoren näytelmäkirjailijan käsialaa.

Tsao Yu on saavuttanut johtavan tämänhetken näytelmäkirjailijan aseman. Parhaimpien nykyaikaisten näyttelijöittemme suorituksia voidaan hyvällä syyllä verrata Moskovan Taiteellisen Teatterin paraimpien näyttelijöiden suorituksiin, ja ohjausmenetelmät ovat meillä sangen vaihtelevat. Shanghaissa on tällä hetkellä m.m. kuusi työläisten teatteriryhmää.

Tarpeetonta lienee huomauttaa, että kaikki teatteritoiminta on täydellisesti lamassa japanilaisten vallitsemilla alueilla. Luonnollinen kehitys on kaikella tavalla tukahdutettu. Teatteriryhmät ovat kaikkialla antautuneet maanpuolustuksen palvelukseen. Sodan ensimmäisinä kuukausina muodostettiin viisi eri julistusnäytelmäseuruetta, jotka saivat tehtäväkseen esiintyä rintamamiehistölle. Rintaman takana olevat näyttelijät, draamakirjailijat ja teatterijohtajat ovat keskittäneet kaiken tarmonsa uuden demokraattisen ja realistisen teatterin hyväksi, teatterin, jolla on niin suuri osuus nykyaikaisen ajattelutavan kehittämisessä, ensin intellektuellien piireissä ja nyt suurien kansanjoukkojen keskuudessa.

Kiinassa moderni teatteri on saanut kasteensa valkoiselta terrorilta, ja nyt aseistettu, fascistinen imperialismi pyrkii hävittämään sen maan tasalle, nujertamaan kaiken kehityksen tuhotakseen siten moraalisen vastarinnan Kiinassa. Mutta sen vallankumouksellisen hengen synnyttämänä, joka tällä hetkellä innoittaa miljoonia kiinalaisia, se nousee jälleen kuin Fenix lintu hävityksen tuhasta. Tämä uusi henki takaa loistavan kehityksen vapaalle ja itsenäiselle Kiinalle. Mutta sitä ennen on käytävä sota . . .

UKONILMA

Nelinäytöksinen murhenäytelmä

TSAO YU

Näytelmän alkaessa vanhempi Chou elää yhdessä laillisen vaimonsa, Chou Fan-Yin, ja heidän poikansa kanssa. Heidän luonaan elää myöskin Choun vanhin poika, Chou Ping, joka on hänen ensimmäisestä, salaisesta rakkaussuhteestaan. Perheen palvelijoita ovat Lu Kwei, kielas vanha juoppo, hänen ottotyttärensä, Shih Feng, ja hänen ottopoikansa Ta-hai, Chou kaivosten työläinen. Nämä molemmat lapset ovat itse asiassa vanhemman Choun ja hänen entisen jalkavaimonsa, Lun, joka lapsineen ajettiin talosta ja jonka on kuviteltu menehtyneen.

Chou Ping, vanhin Choun Pojista, on ollut häpeällisessä rakkaussuhteessa äitipuolensa kanssa. Nyt hän tuntee kuitenkin vapauttavaa, ja kuten hän kuvittelee, puhdasta rakkautta palvelustyttöä, Shih Fengiä (sisartaan) kohtaan.

Kohtaus: Chou-perheen palvelijan, Lu Kwein, asunto. Shih Feng, Lu Kwein ottotytär, on yksin huoneessaan. Kello on noin yksitoista illalla. Ulkoa kuuluu hiljainen vihellys. Shih Feng hypähtää ylös ja kuuntelee henkeään pidättäen. Ikkunaan naputetaan hiljaa.

(Ote kolmannesta näytöksestä)

Shih Feng: (Ääni väristen) Oletko se sinä, Chou Ping? En tahdo tavata sinua nyt.

Chou Ping: Sanotko tuon sydämestäsi?

Shih Feng: (Vetoovasti) Äitini on kotona.

Shou Ping: Et sinä voi sillä minua pettää! Hän on tällä hetkellä syvässä unessa.

Shih Feng: (Todella hätääntyneenä) Ja sitäpaitsi . . . veljeni . . . Lu Ta-hai . . . Tiedäthän sinä, että hän vihaa sinua.

Chou Ping: (Kärsimättömästi) Sinä tiedät kyllä hyvin, että hän juuri lähti ulos.

Shih Feng: (Perääntyen) Pyydän sinua, lähde pois.

Chou Ping: En, sitä en tee. (Yrittää avata ikkunaa. Shih Feng panee vastaan kaikilla voimillaan.)

Chou Ping: (Matalasti ja tiukasti) Shih Feng, minä rukoilen sinua, päästä minut sisälle.

Shih Feng: Ei, ei! Nyt on jo melkein keskiyö, ja minä olen riisuutunut mennäkseni nukkumaan.

Chou Ping: Mitä? Joko sinä olet riisuutunut?

Shih Feng: (Nyökäyttää päätään) Olen! Olin jo nukkumassa kun sinä tulit.

Chou Ping: Siinä tapauksessa minä lähden. Mutta avaa sentään ikkunasi.

Shih Feng: En avaa. Sinun on mentävä nyt!

Chou Ping: (Rukoilevasti) Shih Feng! Minä tahtoisin kerran suudella sinua. Vain kerran.

Shih Feng: (Epätoivoissaan) Oh, Vanhempi Nuori Isäntäni, tämä ei ole sinun talosi. Sääli minua!

Chou Ping: Sinä olet nähtävästi unohtanut kaiken sen, mitä kerran on ollut välillämme. Tahtoisitko saattaa minut jälleen entiseen onnettomuuteeni?

Shih Feng: (Päättävästi) Kyllä. (Pakottaa sanat suustaan) Olen unohtanut sinut. Ole hyvä ja poistu nyt.
Chou Ping: Eikö veljeni ollut täällä jonkun aikaa sitten?
Shih Feng: (Epäröiden) Kyllä . . . hän . . . hän . . . oli.
Chou Ping: (Huoaten kuin asia olisi häneen koskenut) Ah, siinä tapauksessa en ihmettele käytöstäsi.
Shih Feng: (Pelästyneenä) Mutta tiedäthän sinä, etten minä hänestä pidä.
Chou Ping: (Moittivan katkerasti) Ja kutenkin hän oli luonasi tänä iltana, ja nyt sinä kieltäydyt tapaamasta minua. (Huonotuulisena ja kärsimättömästi) Jos sinä tuntisit ja ajattelisit kuten ennenkin . . . Miksi sinä et laske minua sisälle? En voi elää ilman sinua, Shih Feng. Rakastan sinua. (Vakavasti) Olin väärässä, suo anteeksi!
Shih Feng: Huomenna tulen luoksesi! Huomenna saat tehdä minulle, mitä ikinä tahdot.
Chou Ping: (Riemuissaan) Huomenna?
Shih Feng: (Hymyilee katkerasti. Itkee) Niin, huomenna.
Chou Ping: Onko se totta? Kyllä! Pysykäämme lujina siksi, Shih Feng!
Shih Feng: Lähdethän nyt?
Chou Ping: Kyllä. (Hänen askeleensa etääntyvät. Jännityksen lauettua tuntuu Shih Fengistä ilma huoneessa tukahuttavalta. Hän avaa ikkunan ja jää seisomaan sen eteen. Kylmä ilma hivelee hänen polttavia poskiaan. Yhtäkkiä Chou Ping ilmestyy ikkunan taakse. Shih Feng parahtaa ja yrittää sulkea ikkunan, mutta Chou Ping on voimakkaampi.)
Chou Ping: Ei, nyt sinä et enää aja minua pois!
Shih Feng: Sinä et saa . . . Älä tule tänne!
Chou Ping: (Tunkeutuu sisälle. Hän on likainen ja hänen kasvonsa ovat veressä) Kuten näet, tulin kaikesta huolimatta!
Shih Feng: (Peräytyen) Sinä olet humalassa.
Chou Ping: En ole. (Rukoilevasti) Shih Feng, miksi pakenet minua? Miksi olet muuttunut? Minä lähden pois aikaisin huomenaamulla ja sinä yrität pettää minua sanomalla, että tapaat minut huomenna. Meillä on niin vähän aikaa käytettävissämme. Miksi sinä pelkäät tavata minua?
Shih Feng: Sinun kasvosi ovat veressä.
Chou Ping: (Tunnustelee kasvojaan ja katselee verta käsissään) Kaaduin.
Shih Feng: Ole ystävällinen ja lähde nyt. Minä rukoilen sinua.
Chou Ping: (Nauraa hermostuneesti) Anna minun nähdä kasvosi. (Tarttuu Shih Fengin käsiin)
(Kuuluu ukkosen jyrinää läheltä)
Shih Feng: (Työntää hänet luotaan) Ukkonen . . . Ole hyvä ja sulje ikkuna.
Chou Ping: (Sulkee ikkunan ja palaa sitten hänen luokseen) Mitä sinä pelkäät?
Shih Feng: Sinua minä pelkään. (Työntää häntä luotaan) Sinä olet kauhean näköinen. Kasvosi ovat kokonaan veressä. En tunne sinua . . .
Chou Ping: (Nauraa hiljaa ja enteellisesti) Keneksi sinä oikein minua luulet, hupsu lapsi? (Tarttuu hänen käsiinsä)
(Kuuluu kuin joku nainen huokaisi ja liikkuisi ikkunan luona)
Shih Feng: Mikä se oli? Joku naputtaa ikkunaan.
Chou Ping: (Kuuntelee) Eikö mitä. Se on vain tuuli tai mahdollisesti haamu.
(Ukkonen jyrisee jälleen uhkaavasti. Seuraa hirvittävä jyrähdys. Shih Feng heittäytyy parahtaen Chou Pingin syliin. Jyrinää seuraa raju sadekuuro. Näyttämö pimenee. Tuulenpuuska riuhtaisee ikkunan auki. Salaman sinertävässä valossa eroittuvat Chou-Fan-Yin kasvot ikkunassa. Hän antaa sateen piestä itseään demoonisella raivolla. Sitten hän työntää kätensä sisälle ja sulkee ikkunan. Jyrinän tauottua kuuluu Shih Fengin ääni huoneen hämäryydestä)
Shih Feng: (Arkana) Chou Ping, minä pelkään!

(Hetkisen näyttämö on täydellisesti pimeänä, lukuunottamatta pientä lamppua, joka on pienellä pyöreällä pöydällä, ja ikkunan takana näkyviä sinertäviä salamanleimahduksia. Lu Ta-hain ääni kuuluu jostakin hänen vaatiessa jonkun avaamaan ovea, minkä jälkeen hänen kuullaan astuvan sisälle. Valkenee. Chou Ping istuu pyöreällä tuolilla Shih Fengin seistessä hänen vierellään.)

Chou Ping: (Kuunnellen) Kuka tuo on?

Shih Feng: Se on Ta-hai!

Ääni: (Lun, heidän äitinsä) Miksi sinä tulit takaisin, Ta-hai?

Lu Ta-hain ääni: Satoi niin ankarasti, että yhtiön rakennus sortui.

Shih Feng: (Hätäisesti) Se on veljeni. Sinun on mentävä.

Chou Ping: (Kiirehtii ikkunan luo yrittäen avata sitä, mutta se ei liikahdakaan) Tämäpä merkillistä!

Shih Feng: (Peloissaan) Mikä nyt tuli?

Chou Ping: Joku on sulkenut ikkunan ulkopuolelta. Se ei liikahdakaan.

Shih Feng: Älä pidä melua. Ne ovat juuri oven takana käytävässä.

Lu Ta-hain ääni: Missä vuodelaudat ovat?

Lun ääni: Ne ovat Shih Fengin huoneessa.

Shih Feng: He tulevat tänne. Sinun täytyy . . . piiloutua.

(Samalla kun Shih Feng ohjaa Chou Pingiä vasemmalle ovelle, astuu Lu Ta-hai oikeanpuoleisesta ovesta sisälle lamppu kädessään.)

Lu Ta-hai: (Huutaen) Mitä tämä merkitseen? (Nähdessään Shih Fengin ja Chou Pingin, jotka seisovat liikkumattomina paikoillaan, hän syöksähtää eteenpäin. Huutaa käheällä äänellä) Äiti! Tule pian! Minä näen haamuja!

Lu: (Syöksyy huoneeseen. Nähdessään molemmat rakastavaiset parahtaa. Hän ainoastaan tietää heidän todellisen sukulaissuhteensa) Hyvä Jumala! Mitä te olette tehneet?

(Shih Feng syöksyy katumuksen ja häpeän ajamana ulos huoneesta. Lu on pyörtymäisillään ja tukee itseään ovipieleen)

Lu Ta-hai: (Chou Pingille) Vai niin, sinäkö se jälleen olet! (Sieppaa veitsen pöydältä ja syöksyy Chou Pingiä kohden. Lu kiertää kätensä epätoivoissaan hänen ympärilleen)

Lu, äiti: Pysähdy, Ta-hai. Jos sinä kohotat kätesi, tapan itseni sinun edessäsi.

Lu Ta-hai: Päästä minut! Päästä minut!

Lu: (Chou Pingille, joka seisoo hämmästyneenä paikoillaan jähmettyneenä) Pakene, hupsu!

(Chou Ping juoksee ulos oikeanpuolimmaisesta ovesta.)

Lu Ta-hai: (Huutaa) Isä, ota kiinni hänet! (Lu Ta-hai ponnistelee päästäkseen hänen peräänsä raahaten äitiään lattian yli, mutta Chou Ping on jo paennut.)

(Lu Kwei astuu huoneeseen)

Lu Kwei: Hän pääsi pakoon — mutta missä on Shih Feng?

Lu Ta-hai: Hän juoksi karkuun, hävitön lutka.

Lu: (Huutaen Shih Fengin jälkeen) Lapseni? Shih Feng! Vesi on kanaalissa tulvinut. Älä ole lapsellinen, Shih Feng! (Juoksee ovelle)

Lu Ta-hai: (Pidättää häntä) Minne sinä aiot?

Lu: Meidän on löydettävä hänet. (Juoksee ulos huutaen 'Shih Feng'. Myrsky nielee viimein hänen äänensä.

Yhtäkkiä Lu Kwei pistää myöskin hatun päähänsä ja syöksyy ulos jättäen Lu Ta-hain seisomaan yksin pöydän ääreen. Ta-hai menee sitten vuoteen luo, vetää esille revolverin kirstustaan, katsoo sitä hetkisen ja pistää sen sitten taskuunsa. Sitten hän poistuu nopeasti. Myrsky muuttuu ulkona yhä raivokkaammaksi, ja silloin tällöin sen keskeltä kuuluu Lun ääni hänen huudellessaan tytärtään.)

III:nen näytöksen loppu.

MOSKOVA

Maxim Gorkin murha

Ainutlaatuisena sensationa ovat tiedot Moskovan oikeudenkäynneistä kiertäneet maailmaa. Ihmiskunnalle on paljastettu rikoksia, joitten vertaista saa hakea renessanssin ajasta ja osoitettu nämä rikokset aseiksi nykyaikaisessa poliittisessa kamppailussa. Mutta jos oikeusjuttujen järjestäjät ja niistä tuomion langettaneet tuomarit ovat luulleet, että maailma olisi kavahtanut näitä rikoksia ja antanut tunnustuksensa ihmisille, jotka tekivät niistä lopun, he erehtyivät. Valtavasti suurin osa maailman yleistä mielipidettä on päinvastoin sepittänyt niistä historian tähänasti suurimman oikeusilveilyn, julmuuden, oveluuden ja lavastustaidon satanistisen oikeusnäytelmän, pirullisimman nykyaikaisista propaganda-aseista. Stalinin verisen diktatuurin raa'an jatkumisen osoituksen.

Maailma on ollut täynnä vapauden ritareita, fascistinen sanomalehdistö etunenässä, sitten vankimpana iskujoukkona muu taantumuslehdistö, suuret porvarilliset afäärilehdet.

Vaikkakin hämmästyisi sitä alttiutta, jota juuri tämän Moskovan prosessien vastaisen kamppailun kärki- ja ydinjoukot nyt osoittavat ihmisten ruumiillista loukkaamattomuutta, poliittista vapautta ja oikeusturvaa kohtaan, ei Neuvostoliiton kehitystä myötämielisesti seurannut ihminenkään ole voinut vapautua kokonaan ahdistavasta kysymyksestä: mitä Moskovan oikeudessa, mitä Neuvostoliitossa todella on tapahtunut? Vaikkakaan nämä ihmiset eivät ole voineet suoralta kädeltä mennä leimaamaan Neuvostoliiton tuomioistuimia ja hallitusta syypäiksi näin inhoittaviin rikoksiin, on toiselta puolelta ollut vaikea leimata samalla tavoin niitäkään miehiä, joitten nimet ovat painuneet Neuvostoliiton historiaa pintapuolisestikin seuranneiden mieleen eräinä maan ensimmäisten joukosta. On ollut mahdotonta ymmärtää, miten näin on käynyt; kaikkien todistusten, kaikkien tunnustusten edessä ovat tarkkailijan järki ja sydän olleet laskea aseensa.

Niinkauan kuin kysymyksessä olivat porvarillisen vastavallankumouksen prosessit, Schachty-juttu, teollisuuspuolueen juttu, englantilaisten insinöörien juttu, niinkauan kuin näkyi, miten kansainvälisten suurkapitalistipiirien ahnaat tunnottomat kynnet tunkeutuivat Neuvostoliittoon välittömänä interventioarmeijojen jatkona ja mobilisoivat siellä deklassoituvia porvarillisia ja talonpoikaisia aineksia taisteluun neuvostovaltaa vastaan, oli tämä julmaa nähtävää, mutta niin helppo käsittää. Vasta kun kriisi tuli esiin kommunistisessa puolueessa, Neuvostoliiton työväenluokan johtajien joukossa, muuttui sen kuva kaoottiseksi ja uskomattomaksi.

Neuvostoliiton viimeisestä oikeudenkäynnistä, »Neuvostovastaisen oikeistolaisen ja trotskilaisen blokin rikosjutun käsittelystä SNTL:n korkeimman oikeu-

den sotilaskollegiossa» on nyt julkaistu maailmankielillä täydellinen pikakirjoitusselostus, yli 800 sivua vankka kirja. Tämän kirjan nopeakin läpikäyminen heittää valoa kauas aikaisempiin prosesseihin, kirja tavallaan päättää tämän vuosisadan ehkä merkillisimmän näytelmäsarjan: Kirovin murhaa seuranneitten oikeusjuttujen pöytäkirjat. Ei niin, etteivätkö suuretkin prosessit vielä olisi mahdollisia, mutta niin, että nämä oikeudenkäynnit joka tapauksessa nyt ovat saavuttaneet kulminatiopisteensä, se mitä tämän jälkeen voi tapahtua on vain toistoa tai heijastusta.

Nyt on mahdollista rekonstruoida työväenliikkeen erinäisten virtausten kehittyminen täysin vastavallankumouksellisiksi fascistien liittolaisiksi ja eräissä tapauksissa omalta ideologialtaankin täysin fascistisiksi. Nyt näemme miten Trotski ja trotskilaiset tai Bucharinin silloiset vasemmistokommunistit tuntiessaan koko vuoden 1918 tapahtumien paineen epäilivät leniniläisen puoluejohdon tietä, neuvottelivat salaa vastavallankumouksellisten ainesten vasemmiston, vasemmistososialivallankumouksellisten kanssa ja olivat valmiit jopa yhdessä näiden kanssa kukistamaan Leninin johtaman hallituksen ja muodostamaan yhteisen kokoomushallituksen tilalle. Nyt näemme miten Trotskin turha taistelu ylivallasta puolueesta johtaa hänet etsimään tukea illegaalista toiminnasta ja ulkovalloista ja kuitenkin menettämään asemansa puolueessa, menettämään sen ystävineen perinpohjaisesti. Tämä taas pakottaa esiin uuden nykyaikaisen poliittisen tyypin, kaksoisolennon, ihmisen joka on julkisesti kokonaan toista kuin sisäisesti, joka toimii kahdella kokonaan toisistaan eroavalla tavalla kuin konsanaan tri Jekyll ja mr Hyde. Erotetut trotskilaiset palaavat puolueeseen herttaisina pienen harha-askeleen ottaneena tri Jekyllinä, mutta salaa kehittävät he yhä katkeramman kamppailun puoluetta ja neuvostohallitusta vastaan, ajautuvat yhä vaarallisempien liittolaisten joukkoon, muodostavat vallankumouksellisia teorioita, joissa asiallinen logiikka yhä enemmän antaa tilaa ajatuksen häikäisevälle uhkapelille ja sen alla viihtyvälle henkilökohtaiselle vallantavoittelulle. Samalla tavalla kehittyvät Bucharinin vasemmistokommunistit, käyvät ensin muodonvaihdoksen oikeistolaisiksi, sitten julkisesti kieltävät oikeistolaisuutensa ja kuitenkin organisoivat yhdessä muitten neuvostovastaisten ainesten kanssa maailmanhistorian suurimman salaliiton. Kaikkien näitten ryhmien joukkokannatus on ollut pieni puolueen ja työväestön keskuudessa, mutta niitten jäsenet kiipeävät kaksoisolentoina, verrattomina näyttelijöinä yhteiskunnassa asemiin toinen toisensa jälkeen ja etsivät joukkokannatusta ja nimittävät joukkokannatuksekseen kaikkia niitä ilmiöitä, missä luokkataistelu vielä jatkuu neuvostokansan keskuudessa, pitävät joukkoinaan, johtavat ainoina joukkoinaan vastavallankumouksellisia aineksia. Salaliitto tuntuu ulottuvan kaikkialle, salaliittolainen Rykov on jonkun aikaa jopa kansankomissaarien neuvoston puheenjohtajana, kaikissa komissariaateissa on heitä joko komissaareina tai muuten johtavilla paikoilla, heidän on valtiollisen poliisin päällikkö ja monet huomattavat osastopäälliköt, heitä istuu ministereinä ulkomailla ja teollisuuslaitoksien johtajina, armeijan ylijohdossa he ovat saavuttaneet jalansijaa ja vihdoin heidän miehiään on luotettavimpien neuvostokansalaisten ja johtajien yksityissihteereinä.

Ei ole ihme että tämä salaliitto saavuttaa uusia jäseniä, sen voiman ja suhteitten runsauden on täytynyt huumata sen omia osanottajiakin. Mutta huolimatta ennenkuulumattomasta häikäilemättömyydestä, sabotaasista, vahingonteosta, murhista, sopimuksista vieraan vallan vakoilujärjestöjen kanssa j.n.e., kaikesta tästä huolimatta tämä salaliitto ei pysty kehittämään määrätietoista strateegista operatiota vallan saavuttamiseksi. Se on ontto, ontto joukkokannatuksen puutteessa, ontto kokoonpanoltaan. Salaliiton johto on todella vain »kontaktikeskus» vailla yhteistä ideologiaa, salaliittolaiset näyttelevät myöskin

toisilleen, jokainen tavoittelee omia päämääriään ja on valmis ratkaisevaan toimintaan vasta sitten, kun se on hänelle edullista.

Siellä on maan rajojen ulkopuolella Trotski vihansa ja juonittelutaitonsa koko loistossa, siellä on sisäpuolella suuri teoreetikko Bucharin, suuri teoreetikko siinä mielessä, että hän haluaa olla sitä mihin hintaan tahansa ja että hänen jokaiseen askeleensa liittyy ideolooginen sumuverho, joka peittää askeleen luultavasti häneltä itseltäänkin. Hänen rinnallaan on realistinen politiikko Rykov, jonka kohtaloksi tulee se, että hän tarttuu asiallisella varovaisuudellaan ja viileydellään yhä väärempiin realiteetteihin. Kaikki nämä kolme ovat vakuutettuja siitä, että heistä on tuleva uuden Venäjän johtajia, he ovat valmiit vain väliaikaisesti jakamaan johdon toistensa ja muitten kanssa, pysyväisempää on ehkä vain Rykovin ja Bucharinin ystävyys. Mutta heidän rinnallaan on Jagoda, joka lukee ja ihailee Hitlerin Mein Kampfia ja tavoittelee korkeinta valtaa. Syrjemmällä Tuhatshevski kärsivällisesti muodostaa sotilassalaliittoansa ja asettuu yhteyteen näiden poliittisten suunpieksäjäin kanssa vain saadakseen onnistuneen valtiokaappauksen jälkeen heiltä ideoloogista tukea. Nämä voimat eivät pysty antamaan yhteistä ratkaisevaa iskua, ne lykkäävät alati sitä, ne odottavat suotuisaa tilannetta. Tuhatshevski uskoo vihdoin tähtensä nousevan toukokuun puolivälissä 1937, mutta saman kuukauden alussa hänet jo tavottaa Jeshov.

Näitä oikeudenkäyntejä vastaan on hyökätty siksi, että ne pääasiallisesti ovat rakentuneet syytettyjen tunnustuksille että oikeuden käytettävissä olleiden tutkintopöytäkirjojen materiaalia on julkaistu vain kappaleittain, että tärkeimmät yksityiskohdat on käsitelty suljetuissa istunnoissa. Tämä on johtunut siitä, että asiat ovat melkein järjestään sotilassalaisuuksien luontoisia, jotka kaikissa maissa käsitellään suljettuina. Tästä johtuu että rikosten kuva voidaan julkisen aineiston perusteella rekonstruoida vain pääpiirteissään, valaisevat yksityiskohdat käsitellä vain esimerkkeinä, mutta että ehdottoman tarkka, minutiöösi detalji detaljilta seuraaminen on mahdotonta. Tämän nojalla nyt on sanottu, että tunnustukset ovat arvottomat, että ne on saatu tavalla tai toisella kiristämällä. Nämä tavat kuvitellaan tavallisesti vastaanottajan henkisen tason mukaan joko salaperäisestä nukutusaineesta tai kidutuksesta raffineeratumpaan perheenjäsenten ja sukulaisten vaarantamiseen saakka.

Itse asiassa, joka lukee esimerkiksi viimeisestä pöytäkirjasta kautta näitten kahdeksansadan sivun kulkevan jännittyneen taistelun Bucharinin ja yleisen syyttäjän Wyshinskin välillä, joka seuraa heidän sähkökipinöitten tavoin vastakkain räsähtäviä repliikkejään, joka näkee Bucharinin yrityksen viimeiseen saakka verhota toimintansa ja oikeistolaisten toiminta eräänlaisella ideoloogisella suuruudella, joka näkee Wyshinskin häikäilemättömän, toisinaan jopa epäsympaattisen energian tämän verhon alasrepimisessä, joka kuulee Bucharinin kiukun ja katkeruuden ja myrkylliset huomautukset tämän johdosta — sen on mahdotonta keksiä mitään lavastusta tässä. Tällaisen näytelmän voi vain elämä itse tarjota ja tällaisten syytettyjen tunnustuksille antaa lukija pakostakin todistusvoiman. Puhumattakaan että tapaukset voidaan rekonstruoida näistä eri lausunnoista, eri kuvauksista, erilaisten tempperamenttien ja pyrkimysten läpi nähtyinä, ne voidaan kuitenkin rekonstruoida aivan kylliksi detaljoiduksi vastavallankumouksen historiaksi.

En pyri tässä antamaan mitään referaattia, analyysista puhumattakaan, pöytäkirja on aivan liian vähän aikaa ollut kädessäni. Mutta olen koettanut sensijaan valita itse alkuperäisestä materiaalista kohtia, jotka antavat lukijalle riittävän kuvan sen laadusta, panevat hänet itse tutkimaan asiaa ja kenties ottamaan siitä lähemmin selvää. Aineisto on ryhmitetty Maxim Gorkin murhan ympärille, mutta sen luonteesta johtuu että toisissa kuulustelupöytäkirjan osissa

valaistaan laajempiakin yhteyksiä, toisinaan on taas jätetty pois jotain vähän merkitsevää Maxim Gorkin murhaakin koskevaa.

Nämä julkaistutkin osat antavat käsityksen sellaisista kulissientakaisista asioista, sellaisista rikoksista ja kaksinaisuudesta, joitten uskomista eniten estää meidän hyvyytemme. Mutta ne ehkä myös opettavat meidät näkemään jotain, jotain jolla on merkitystä kaikissa maissa, näkemään sellaista, mitä muualla peitetään, mutta mikä tässä oikeusjutussa on uskomattoman rehellisesti ja pelkäämättä Neuvostoliiton mainetta tuotu esiin. Näkemään, mihin pisteeseen saakka fascismi taistelee, mitä kaikkia väyliä myöten se tunkeutuu ihmisiin muuttaakseen heidät rikollisiksi välikappaleikseen. On luonteenomaista ja paljastavaa, että sen murhanhimon huomattavimmaksi kohteeksi joutui juuri Gorkin kaltainen suuri lämmin rakastava ihminen.

Jarno Pennanen

Ote Wyshinskin syytekirjelmästä

Niinkuin esillä olevan rikosasian tutkimuksessa on todettu, ovat A. M. Gorki, V. R. Menshinski ja W. W. Kuibyshev kaatuneet terroritekojen uhreina, jotka oli suorittanut »Oikeistolaisten ja trotskilaisten blokin» yhtynyt keskus.

Niistä syistä, jotka olivat saaneet oikeistolaiset ja trotskilaiset tekemään A. M. Gorkin kauheudessaan esimerkkiä vailla olevan murhan, ilmitoi syytetty J a g o d a seuraavaa:

»Oikeistolaisten ja trotskilaisten järjestön yhtynyt keskus koetti kauan vaikuttaa Gorkiin ja saada hänet luopumaan Stalinista. Tässä tarkoituksessa tyrkytettiin Gorkille sensijaan Kamenevia Tomskia ja muutamia muita. Mutta todellisia tuloksia ei siitä ollut. Gorki jäi Stalinin uskolliseksi ja hehkuvaksi kannattajaksi ja hänen edustamansa linjan puolustajaksi. Kun ensi kertaa tuli esiin kysymys Stalinin syöksemisestä johdosta ja oikeistolaisten ja trotskilaisten vallankaappauksesta, ei keskus voinut jättää huomioonottamatta Gorkin erikoista vaikutusta maassa ja hänen arvovaltaansa ulkomailla. Jos Gorki jää elämään, tulee hän kohottamaan äänensä meitä vastaan. Emme voi sitä sallia. Sentähden yhtynyt keskus, kun se oli tullut vakuutetuksi, että oli mahdotonta irroittaa Gorki Stalinista, piti välttämättömänä tehdä päätös hänen likvidoimisestaan.» (Osa 2, siv. 200)

Jagodan ilmoitukset todistaa oikeiksi myös syytetty R y k o v, joka neuvoston valtiovallan häntä kuulustellessa t.v. tammikuun 10:nä, esitti seuraavaa:

»Tiedän, että Trotski koetti joka tavalla herättää puoluelaisissaan kontaktikeskuksessa vihamielisiä tunteita Gorkia kohtaan. Tämä selittyy luonnollisesti siitä, että Trotski tiesi sangen hyvin, että Gorki piti häntä keinottelijana ja seikkailijana. Toiselta puolen oli yleisesti tunnettua, kuinka läheistä Gorkin ystävyys Staliniin oli, ja se seikka, että hän oli Stalinin taipumaton poliittinen kannattaja, sai aikaan järjestömme katkeran suhtautumisen häneen.»

(Osa 1, siv. 166.)

Syytetty Rykov lisäsi siihen:

»Vuonna 1935 oli minulla eräs keskustelu Jenukidsen kanssa, joka selitti minulle suoraan, että ryhmän trotskilais-sinovjevilainen osa ryhtyy Gorkin poliittisen toiminnan likvidoimiseen eikä sen toteuttamiseksi ole pelkäävä mitään keinoja. Tästä keskustelusta kävi minulle selväksi, että saattoi olla kysymys myös terroristisista keinoista Gorkin likvidoimisessa.»

(Osa 1, siv. 166, 167)

Tämän todisti oikeaksi myös syytetty B u c h a r i n, joka esitti, että v:n 1935 alussa Tomski oli hänelle ilmoittanut seuraavaa:

»... ryhmän yhtyneen keskuksen trotskilainen osa ehdotti, että oli ryhdyttävä järjestämään jokin vihamielinen teko A. M. Gorkia, stalinilaisen politiikan kannattajaa vastaan.»

(Osa 5, siv. 119)

Tämän ohessa lausui syytetty Bucharin, että hän ei pitänyt päätettynä, että jo silloin olisi ollut kysymys Gorkin fyysiillisestä poistamisesta. Että juuri Gorkin fyysillinen loukkaaminen oli tekeillä, se käy selvästi ilmi syytetyn Bessonovin lausunnoista, joka henkilökohtaisesti oli saanut tämän keinon »suuntaviivan» välittömästi Trotskilta heidän tavatessaan viimeksi heinäkuun lopulla 1934.

Tämän kohtauksen aikana selitti Trotski, syytetyn Bessonovin mukaan, että

»... olisi anteeksiantamatonta hempeilemistä, ellemme heti ryhtyisi johdonmukaisesti Stalinin ja hänen kannattajiensa johdonmukaiseen fyysilliseen poistamiseen.»

ja sanoi sitten:

»M. Gorki on hyvin lähellä Stalinia. Hänen merkityksensä on erinomaisen suuri sympatioiden voittamisessa Neuvostoliitolle, mitä tulee maailman ja varsinkin Länsi-Euroopan julkiseen demokraattiseen mielipiteeseen. Gorki on hyvin tunnettu kansan keskuudessa Stalinin läheisimpänä ystävänä ja puolueen yleislinjan puolustajana. Ne, jotka intelligenssin keskuudesta ovat meitä vielä äsken kannattaneet, hylkäävät meidät huomattavassa määrässä Gorkin vaikutuksesta. Tällaisesta asiantilasta vedän sen johtopäätöksen, että Gorki täytyy poistaa. Välittäkää tämä määräykseni Pjatakoville kaikkein ehdottomimmassa muodossaan: »Gorki fyysillisesti hävitettävä hinnalla millä hyvänsä.»

(Osa 11, sivu 74, 75)

Näiden kansanvihollisen L. Trotskin ohjeiden perusteella teki myös »oikeistolaisten ja trotskilaisten blokki» kauhean päätöksensä A. M. Gorkin murhasta.

»Päätöksen toimeenpano annettiin minun tehtäväkseni»», ilmoitti syytetty Jagoda.

Tämän konnamaisen suunnitelman välittömiksi suorittajiksi hankki syytetty Jagoda esilläolevassa rikosasiassa syytetyt A. M. Gorkin entisen perhelääkärin tri. L. G. Levinin, professori D. D. Pletnjovin, A. M. Gorkin sihteerin P. P. Krjutschkovin ja oman sihteerinsä P. P. Bulanovin.

Bessonov tuo Trotskin käskyn

Ote syytetty S. A. Bessonovin kuulustelusta oikeuden aamupäiväistunnossa maaliskuun 2 pnä 1938. Selostaessaan tapaamistaan Trotskin kanssa heinäkuun lopulla 1934 lausui syytetty Bessonov m.m.:

»Sitten siirtyi hän (Trotski) Neuvostoliiton trotskilaisen järjestön työmetoodeihin ja korosti erikoisesti kysymystä äärimmäisten terrorististen taistelukeinojen teroittamisen tarpeellisuudesta. Tämän yhteydessä puhui hän juuri niillä sanoilla, jotka ovat merkityt syytekirjelmään ja jotka tänään täällä ovat luetut, sanat, että olisi luonnollisesti anteeksiantamatonta hentomielisyyttä, jos me, hänen kannattajansa Neuvostoliitossa, emme ryhtyisi heti Stalinin ja kaikkien hänen läheisten kannattajiensa poistamiseen. Minun yllätyksekseni johti hän tässä yhteydessä puheen Maxim Gorkiin, luonnehti Maxim Gorkin osan ja hänen

aivan erikoislaatuisen vaikutuksensa ei ainoastaan Neuvostoliitossa, vaan ennenkaikkea ulkomailla, viittasi siihen, kuinka erikoisen lähellä hän on Stalinia samoinkuin siihen, miten Maxim Gorkin lausunnot olivat ratkaisevalla tavalla vieroittaneet monia Trotskin eurooppalaiseen älymystöön kuuluvia kannattajia hänestä, Trotskista, ja vieneet heitä lähemmä puoluejohdon kantaa. Tässä yhteydessä tuli hän tuohon loppuvaatimukseensa ja sanoi minulle suoraan, että oli välttämätöntä poistaa Gorki. Hän käytti samoja sanoja, jotka täällä on esitetty, sanoja: välttämätöntä tuhota Gorki millä hinnalla tahansa. Ne olivat ohjeet.

Wyschinski: Oletteko välittänyt ne?

Bessonov: Kyllä, heti senjälkeen, syksyllä 1934, olin Moskovassa ja kerroin Pjatakowille perinpohjin tämän keskustelun.

Jagoda sihteerinsä kuvaamana

Iltaistunto maaliskuun 8 pnä 1938.

Oikeuspaikan päällikkö: Oikeus saapuu, pyydän yleisöä nousemaan seisaalleen.

Puheenjohtaja: Olkaa hyvä ja istuutukaa. Istunto jatkuu. Syytetty Bulanov, vahvistatteko lausunnon, jonka olette alustavassa tutkimuksessa antanut?

Bulanov: Kyllä, minä vahvistan sen. Joukko tosiasioita ja tietoja, joita olen alustavan tutkimuksen kuulustelussa ilmoittanut valtionsyyttäjälle ja joita minä nytkin tulen esittämään on selvinnyt minulle Jagodan omista sanoista, keskusteluista Jagodan kanssa sekä Jagodan ja muitten keskusteluista minun läsnäollessani.

Niitten vuosien kuluessa ,joina työskentelin Jagodan yksityissihteerinä ja Kansankomissariaatin sihteerinä, totuin katselemaan kaikkea Jagodan silmillä, vietin useitten vuosien aikana suurimman osan päivääni kansankomissariaatissa Jagodan kanssa ja Jagodaa varten, täysin eristettynä puolue-elämästä, puolueesta ja seuraelämästä. Hän oli niin sanoakseni ainoa yhteyteni ulkomaailman kanssa. Vihdoin viimein sai Jagoda minusta täysin uskotun ihmisen, hän tiesi, etten koskaan kavaltaisi häntä ja senvuoksi hänellä ei ollut mitään salaisuuksia keskustellessaan minun kanssani tai minun läsnäollessani muiden kanssa, eikä hän tällöin noudattanut mitään konspiratiota. Sillä tavalla tulin vihityksi hänen kaikkiin rikoksiinsa.

Minun täytyy sanoa, että ensimmäisen kerran ilmoitti Jagoda — suureksi yllätyksekseni — kuuluvansa oikeistoon v. 1931, ilmeisesti hän piti, että minä olin jo silloin täysin kouluutettu ja valmis ihminen.

Salaliitosta kuulin Jagodalta ensi kerran. 1934, vähitellen keskustelu keskustelulta johdatti Jagoda minut vastavallankumoukselliseen työhön. Puolue-elämästä erillään olevana tunsin sokeata luottamusta Jagodaan.

Wyschinski: Minä vuonna sanoitte Jagodan sanoneen teille, että hän on oikeistolainen?

Bulanov: Vuonna 1931.

Wyschinski: Mistä alkaen työskentelitte yhdessä Jagodan kanssa?

Bulanov: Suunnilleen loppuvuodesta 1929.

Wyschinski: Jatkakaa lausuntoanne.

Bulanov: Jagoda sanoi minulle kerran keskustellessamme, että he (se tahtoo sanoa, hän ja hänen takanaan olevat oikeistolaiset) ovat yhtyneet trotskilaisten ja sinovjevilaisten kanssa, että normaalia tietä, legaalilla taistelulla puolueessa

ei mitään voiteta, että ainoa keino vallan saavuttamiseksi — on väkivaltainen vallananastusmetoodi, välitön aseellinen vallankaappaus.

Vallankaappauksessa näytteli hänen sanojensa mukaan toista pääosaa Jenukidse ja toista, eikä vähemmän tärkeätä, hän itse, Jagoda. Heillä oli vaikutuspiirinsä: Jenukidsellä Kreml, Jagodalla sisäisten asian Kansankomissariaatin koneisto. Jagoda itse uneksi tällöin ja myöskin muulloin — enkä oikeastaan tahdo nimittää sitä uneksimiseksi, sillä hän laski sitä hyvinkin reaalisesti, — että hänen piti vallankaappauksen onnistuessa päästä kansankomissaarien neuvoston puheenjohtajaksi.

Wyschinski: Kansankomissaarien neuvoston puheenjohtajaksi?

Bulanov: Juuri niin. Puoluetyö jäisi, suunnitteli hän, Tomskille, Bucharinille ja Rykoville, jolloin Tomski hänen laskelmiensa mukaan jäisi, kuten aikaisemminkin, ammattiyhdistysten johtajaksi. Keskuskomitean sihteereitä olisivat Rykov ja Bucharin, minkä ohessa Jagoda korosti, että kun hän kerran on kansankomissaarien neuvoston puheenjohtaja olisi keskuskomitean sihteereitten osa hänen alaisinaan kokonaan toinen kuin nykyisin. Minkälainen — kaipaa tuskin selittämistä.

Johtuu mieleeni — pyydän oikeutta ottamaan huomioon, että kaikki mitä sanon ei ole yhden keskustelun tulosta, minä puhun eri aikoina ja eri ihmisten läsnäollessa keskustelujen tapahtuneitten perusteella — Jagoda ei ole lainkaan antanut minun häiritä itseään, minä yhdistän näitten keskustelujen tuloksen, minkä ohessa kuitenkin täysin vastaan kuvaukseni tarkkuudesta.

Muistan tässä yhteydessä linjan, jonka Jagoda veti keskuskomitean tulevan sihteerin Bucharinin ja Göbbelsin välille. Minun täytyy sanoa, että Jagoda ylipäätänsä ihaili suuresti Hitleriä.

Wyschinski: Ihaili fascismia ylipäätänsä? Ja konkreettisesti?

Bulanov: Hän ihaili Hitlerin kirjaa ja sanoi, että tämä »Mein Kampf» on todella arvokas kirja.

Wyschinski: Arvokasko?

Bulanov: Hän korosti useita kertoja, että Hitler on aliupseerista noussut sellaiselle paikalle.

Wyschinski: Eikö Jagoda itsekin ollut aikaisemmin aliupseeri?

Bulanov: Minä en tiedä, ainakaan hänen käyttäytymisensä ei juuri eronnut aliupseerin käyttäytymisestä.

Tulevassa hallituksessa mainittiin, jollei muistini petä, Jenukidse toimeenpanevan keskuskomitean puheenjohtajana.

Wyschinski: Ja mitä Göbbelsillä oli tässä tekemistä?

Bulanov: Hän sanoi, ettei Bucharin hänen alaisenaan tulisi olemaan huonompi kuin Göbbels.

Wyschinski: Sanoiko hän niin Bucharinista?

Bulanov: On lisättävä, että hän vetäessään tämän paralleelin, sikäli kuin minä muistan ja häntä tunnen, tarkoitti sillä, että hän Kansankomissaarien neuvoston puheenjohtajana Göbbelsin kaltaisine sihteereineen ja täysin taipuvaisine keskuskomiteoineen hallitsisi niinkuin itse tahtoisi. Niin olen minä hänet ymmärtänyt. Luulen, että mielikuvani hänestä on oikea.

Ajatus oli, että Bucharin tulisi olemaan hänen käsissään marionetti ja tekemään kaiken, mikä häntä Jagodaa suinkin miellyttäisi.

Aseistetun kaappauksen sijoittivat he Jagodan esityksen mukaan ehdottomasti sodan ajankohtaan. Minä esitin kerran Jagodalle epäilevän kysymyksen: en oikein ymmärrä — sota, välitön vaara, jännittynyt tilanne ja samanaikaisesti hallituksen järkyttäminen, silloin voi rintama tulla aika horjuvaksi. Jagoda sanoi minulle heti, että minä olen naivi ihminen, jos minä luulen, että he, suuret poliitikot, ryhtyisivät vallankaappaukseen sitä ennen sopimatta SNTL:n toden-

näköisten ja välttämättömien vastustajien kanssa. Vastustajina mainittiin saksalaiset ja japanilaiset. Hän sanoi peittelemättä, että he ovat tehneet sopimuksen, jonka mukaan uusi hallitus kaappauksen onnistuessa tunnustetaan ja sotatoimet keskeytetään.

Wyschinski: Millä ehdoilla?

Bulanov: En voi tarkoin sanoa, mutta mieleeni on jäänyt jotain toimiluvista ja myönnytyksistä. Silloin kuulin myöskin ensi kerran, että Krestinski ja Karachan olivat täydellisesti heidän miehiään, eikä vain vastuunalaista väkeä, vaan miehiä, jotka osasivat tehdä työtä, työtä luonnollisesti sanan vastavallankumouksellisessa merkityksessä. Vasta paljon myöhemmin kuulin minä Tuhatshevskin nimen, että hänestä tulevassa hallituksessa tehtäisiin puolustusasiankomissaari.

Wyschinski: Ja mitä te voitte kertoa suhteista trotskisteihin?

Bulanov: Tulen siihen myöhemmin.

Ollakseni lyhyt ja selvä, siirryn siihen rikokseen, johonka minä Jagodan välittömästi johtamana osallistuin — myrkytykseen.

Wyschinski: Ehkä olisi syytä etukäteen kertoa kaikista rikollisista yhteyksistä, jotka olivat olemassa ja sopimuksesta, joka oli olemassa ja sitten myrkytyksen konkreettisesta suorittamisesta.

Bulanov: Sopii.

Wyschinski: Tiedättekö, että Jagoda oikeistokeskuksen jäsenenä oli yhteydessä trotskilaisten kanssa?

Bulanov: Tiedän.

Wyschinski: Mistä tiedätte sen? Keiden kanssa hänellä oli yhteys ja millä tavalla?

Bulanov: On aivan ilmeistä, että Jagodalla oli läheinen yhteys oikeiston johtajiin. Hänellä oli myös yhteys trotskilaisiin. Päättelen tämän siitä, että olin toistuvasti hänen operatiotoimenpiteittensä todistajana, hän antoi enemmän tai vähemmän suoria ohjeita, jotta jätettäisiin tutkimatta trotskilaisia vahingoittavat asiat, ja lisäksi trotskilaisia, oikeistolaisia ja sinovjevilaisia vastaan suoritettujen toimenpiteitten keskeyttämisestä.

Wyschinski: Se siis merkitsee, että hän peitteli heidän toimintansa?

Bulanov: Sanoisin, että hän ei ainoastaan peitellyt, vaan suorastaan auttoi heidän työskentelyään.

Jotten puhuisi tyhjiä sanoja, haluaisin esittää muutamia tosiasioita. Jagoda antoi esimerkiksi ohjeen, että Uglanovin on oikeudessa esiinnyttävä määrätyllä tavalla, että hänen todistuksensa ei saa ylittää määrättyjä rajoja.

Wyschinski: Ettekö muista erästä tämän edellisen prosessin saastaista hahmoa, Dreizeriä. Mitä suhteita oli Jagodalla häneen?

Bulanov: Minä muistan, että Dreizeriä ei pidätetty, vaikka asianomaisen osaston johtajalla oli varsin konkreettisia tietoja Dreizerin pitkäaikaisesta trotskilaisesta toiminnasta. Minun täytyy ylipäätänsä sanoa, että Jagodan suhtautuminen oikeistolaisiin, trotskilaisiin ja sinovjevilaisiin noudatti linjaa, joka hyvin määrätietoisesti suuntautui taistelun lopettamiseen.

Wyschinski: Minua kiinnostaa konkreettiset tosiasiat.

Bulanov: Se oli yleinen linja ja rangaistustoimenpiteisiin turvautui hän vain, kun puolue ja yleinen mielipide häntä siihen kehoittivat, epäilyttävien henkilöiden esiintyessä avoimesti, mutta nämäkin rangaistustoimenpiteet olivat hyvinkin ehdollisia.

Wyschinski: Tiesikö Jagoda Dreizerin salaliittolaisesta toiminnasta ja peittelikö häntä?

Bulanov: Aivan varmasti.

Wyschinski: Tuleeko mieleenne toinen hahmo edellisestä prosessista, eikä vähemmän saastainen, Ivan Nikititsch Smirnov. Tiedättekö, oliko Jagodalla yhteys myöskin häneen ja suojeliko hän häntäkin?

Bulanov: Smirnovia koskevista tosiasioista tiedän tarkasti, että Jagoda lähetti Moltshanovin Smirnovin luokse, kun tämä oli vankilassa, viemään ohjeet, missä rajoissa hänen tuli pysytellä, kun häneltä väistämättömissä tapauksissa vaadittaisiin lausuntoa. Juuri niin se on.

Wyschinski: Tiedättekö, mitä Jagoda teki, kun Smirnov tuotiin tästä vankilasta Moskovaan?

Bulanov: Tiedän, että Jagoda toimi vastoin tapojaan. Hän ei tavallisesti käynyt vankilassa, mutta Smirnovia meni hän heti katsomaan.

Wyschinski: Selliinkö?

Bulanov: Niin.

Wyschinski: Mitä hän siellä teki?

Bulanov: Minä kuulin hänen puhuvan Moltshanovin kanssa, että hän, Jagoda, oli hyvin levoton Smirnovin esiintymisestä oikeudessa.

Wyschinski: Hän siis valmisti häntä. Millainen oli hänen suhtautumisensa Kameneviin Sergei Mironovitsh Kirovin murhan jälkeen?

Bulanov: Kun päätös Kamenevin ja Sinovjevin pidättämisestä oli tehty, lähetti Jagoda minut pidättämään Kamenevia.

Wyschinski: Kenen kanssa hän teidät lähetti?

Bulanov: Minä menin Paukerin kanssa.

Wyschinski: Kuka on Pauker?

Bulanov: Operatiivisen osaston johtaja.

Wyschinski: Ja mikä hän on muuten?

Bulanov: Täydellisesti salaliittoon vihitty ihminen, eräs heidän erikoisia luottamusmiehiään ja yhdysmies Jenukidseen.

Wyschinski: Eikö Pauker ollut saksalainen vakooja?

Bulanov: Olen myöhemmin kuullut, että hän oli vakooja.

Wyschinski: Saksalainenko vakooja?

Bulanov: Aivan oikein.

Wyschinski: Syytetty Jagoda, tiesittekö, te, että Pauker oli saksalainen vakooja?

Jagoda: Kyllä, minä tiesin.

Wyschinski: Istuutukaa. Siis Jagoda lähetti Paukerin ja teidät, Bulanov, pidättämään Kamenevia. Ja ketkä pidättivät Sinovjevin?

Bulanov: Luullakseni Moltshanov ja Volovitsh.

Wyschinski: Kuka oli Moltshanov?

Bulanov: Sisäasiain kansankomissariaatin salaisen poliittisen osaston johtaja ja järjestön jäsen.

Wyschinski: Minkä järjestön? Oikeistolaisten laittoman järjestönkö?

Bulanov: Niin.

Wyschinski: Entä Volovitsh?

Bulanov: Volovitsh oli operatiivisen osaston varajohtaja, on tunnettua, että hän oli osallistunut vakoiluun.

Wyschinski: Vahvistatteko te Jagoda, että myöskin Volovitsh oli saksalainen vakooja?

Jagoda: Kyllä, minä vahvistan sen.

Wyschinski: Syytetty Bulanov, mitä ohjeita Jagoda antoi teille lähettäessään teidät pidättämään Kamenevia ja Sinovjevia?

Bulanov: Ohje oli yksinkertainen. Tuo tänne, äläkä tee kotitarkastusta. Niin minä myöskin tein.

Wyschinski: Sen te teittekin. Jatkakaa lausuntoanne.

Bulanov: Nyt tulen suoraan konkreettiseen rikokseen, johon henkilökohtaisesti osallistuin. Jagodan sanoista tiedän, että päätös Nikolai Ivanovitsh Jeshovin murhaamisesta . . .

Wyschinski: Tiedättekö, missä Rykovin salaista arkistoa säilytettiin?

Bulanov: Jagodan luona.

Wyschinski: Salaliittoarkistoako?

Bulanov: Ellei se olisi ollut salaliittoarkisto, olisi Rykov tuskin tarvinnut sille niin luotettua paikkaa.

Kerron murhayrityksestä N. I. Jeshovia vastaan. Jagodan sanojen mukaan he tekivät päätöksen Nikolai Ivanovitsh Jeshovin murhaamisesta, se tahtoo sanoa, keskus, ja yksinomaan poliittisista syistä. Se oli eräs etappi tai eräs toimenpide salaliiton turvaamiseksi paljastumiselta, ja siis myöskin salaliiton toimintamahdollisuuden säilyttämiseksi. Tällainen päätös tehtiin, koska heti senjälkeen tai oikeammin, kohta Kirovin murhan jälkeen, Jeshov sai Neuvostoliiton kommunistisen puolueen (bolsheviikit) keskuskomitealta tehtäväkseen tutkimusten seuraamisen. Ja minä henkilökohtaisesti tiedän Jagodasta, että hänen tavaton levottomuutensa Jeshovin työstä lisääntyi kohta senjälkeen yhä enemmän. Jagoda korosti, että Jeshov, kuten hän sanoi, erikoisen nopeasti perehtyi valtion turvallisuushallinnon työn erikoisuuksiin ja ymmärsi ne, ja että ei ollut mitään taetta, etteikö hän hyväksi lopuksi keksisi koko asiaintilaa ja onnistuisi paljastamaan salaliittoa. Jagoda käytti kaikkea hyväkseen informoidakseen N. I. Jeshovia väärin — tiedän sen hänen keskusteluistaan useitten operatiivisten osastojen johtajien kanssa, jotka olivat salaliiton jäseniä. Jeshoville lähetettiin materiaalista, asiaa koskevista informaatioista ja pöytäkirjoista ainoastaan se, minkä Jagoda ja hänen auttajansa katsoivat siihen sopivaksi. Muut tiedonannot ja todistuskappaleet kätkettiin ja salattiin. Ylipäänsä tehtiin kaikki Jeshovin työn vaikeuttamiseksi.

Ja kuitenkin sanoi Jagoda ensimmäisen kolmanneksen alkaessa 1936, että hänellä ei ainoastaan ollut mitään ehdotonta varmuutta, mitään taetta, että Jeshov ei tunkeutuisi todelliseen asiantilaan, vaan että hän päinvastoin oli jo vakuutettu siitä, että tämä on jo siinä määrin oikealla tiellä, että täytyi turvautua määrättyihin, ratkaiseviin toimenpiteisiin tämän todellisen lähenevän vaaran paikallistuttamiseksi.

1936 alkupuoliskolla kuulin ensi kerran, että Jagoda aikoinaan oli tiennyt murhayrityksen järjestämisestä Kirovia vastaan. Menin kerran kuten tavallista ilmoittamatta Jagodan työhuoneeseen ja tapasin hänet hyvin kiihoittuneena keskustelussa Moltshanovin kanssa. Kun Moltshanov oli mennyt pois, pääsi Jagodalta täysin kiihoittuneessa tilassaan lause: Näyttää siltä että Jeshov selvittää myöskin Leningradin jutun. Sitten hillitsi hän itsensä ja sanoi, vaikka hän tavallisesti ei salannut minulta mitään, vasta vannotettuaan minulle uudestaan ja uudestaan hänen tiedoituksensa erikoisen konspiratiivista luonnetta ja uhattuaan minua kahdennenkymmenennen tai neljännenkymmenennen kerran, että hän repii minulta pään, »jos jotakin tapahtuu», — sanoi tietäneensä että S. M. Kirovia vastaan tehtäisiin murhayritys, että hänellä oli ollut Leningradissa uskottu ihminen, joka oli kaikesta tietoinen, sisäasiain kansankomissariaatin Leningradin piirihallinnon varajohtaja Saporoshez, että tämä oli järjestänyt asian niin, että Nikolajevin oli helpompi murhata Kirov, yksinkertaisesti sanoen, että murha tapahtui hänen suojaamanaan, siis Saporoshezin ollessa kanssarikollinen.

Muistan, miten Jagoda kertoi joutuisaan, samalla kun hän muuten haukkui Saporoshezia tämän ei niinkään vähäisestä taitamattomuudesta: oli ollut tapaus, jolloin koko asia oli paljastumaisillaan, kun vahti muutamaa päivää ennen Kirovin murhaa otti erehdyksessä Nikolajevin kiinni, jolloin hänen salkustaan

löydettiin muistikirja ja revolveri. Saporoshez oli kuitenkin oikeaan aikaan vapauttanut hänet. Jagoda kertoi minulle edelleen, että eräs sisäasiain kansankomissariaatin Leningradin piirihallinnon jäsen Borisov oli osallistunut Kirovin murhaan. Kun hallituksen jäsenet tulivat Leningradiin ja kutsuivat Borissevin Smolnaan kuullakseen häntä todistajana, oli Saporoshez siitä levoton ja päätti murhata Borissovin, sillä hän pelkäsi tämän tulevan paljastamaan Nikolajevin toimeksiantajat. Jagodan ohjaamana järjesti Saporoshez niin, että automobiili, jonka piti viedä Borissov Smolnaan, joutuikin onnettomuuteen. Borissov sai tässä onnettomuudessa surmansa ja tällä tavalla vapauduttiin vaarallisesta todistajasta. Nyt ymmärsin Jagodan erikoisen huolenpidon, kun Medvedj, Saporoshez ja toiset kanssarikolliset pidätettiin ja luovutettiin oikeudelle. Muistan, että hän määräsi minut henkilökohtaisesti huolehtimaan Saporoshezin ja Medvedjin perheistä. Muistan myöskin, että hän ei lähettänyt heitä rangaistusta suorittamaan tavallista tietä leirille, ei vankivaunussa, vaan erikoisvaunussa, joka meni suoraan määräpaikkaan. Ennen matkaa antoi hän tuoda Saporoshezin ja Medvedjin luoksensa.

Heidän paljastumisensa vaara oli niin ilmeinen ja todellinen, että Jagoda päätti ryhtyä vielä ratkaisevampiin toimenpiteisiin, yksinkertaisesti sanoen hän päätti murhata N. I. Jeshovin. Jagodan puheista tiedän, että hän antoi toisille henkilöille, jotka eivät ole mukana tässä oikeusjutussa, kesällä 1936 tehtäväksi Jeshovin myrkyttämisen. Miten, koska, millä tavalla ja missä olosuhteissa tämä tehtiin en tiedä, sillä hän ei sitä sanonut, mutta olen vakuutettu, että se tehtiin, sillä minä tiedän että Jagodan sanat ja teot erosivat toisistaan vain äärimmäisen harvoin.

Kun hänet vapautettiin sisäasiain kansankomissaarin toimesta, ryhtyi hän Jeshovin työhuoneen ja sisäasiain kansankomissariaatin niitten huoneitten, jotka rajoittivat työhuonetta, myrkyttämiseen. Hän antoi henkilökohtaisesti minulle välittömän tehtävän valmistaa myrkkyä liuottamalla elohopeaa happoon. Minä en ymmärrä paljon kemiasta enkä lääketieteestä, ehkäpä erehdyn nimityksissä, mutta muistan, että hän varoitti minua rikkihaposta, palaneen hajusta ja muusta sellaisesta. Tämä tapahtui syyskuun 28 p:nä 1936. Minä suoritin tämän Jagodan tehtävän ja toimitin liuottamisen. Työhuoneen, jossa Jeshovin piti istua ja sitä rajoittavien huoneiden tapeettien, mattojen ja verhojen ruiskuttamisen suoritti Savolainen minun ja Jagodan läsnäollessa. Tämä tapahtui syyskuun 29 p:nä. Jagoda sanoi minulle, että tämä ruiskutus täytyy uudistaa viisi, kuusi, seitsemän kertaa, mikä tapahtuikin. Valmistin pari kolme kertaa suuren pullon tätä liuosta ja annoin Savolaiselle. Hän ruiskutti sen. Muistelen, että hänen käyttämänsä ruisku oli suuri paksuvatsainen metallipallo. Tunnen tämän ruiskun, se oli Jagodan toiletissa ja oli ulkolaista tekoa. Toisella ja kolmannella kerralla suoritti Savolainen ruiskutuksen minun läsnäollessani, muut kerrat ilman minua. Hän kertoi minulle kaiken ja laati myös Jagodalle tiedoituksen.

On vielä lisättävä, että Jagoda otti syyskuun 28 p:nä, jolloin tämä keskustelu tapahtui, kaapistaan, missä hänellä oli useita erilaisia esineitä, erikoisesti pulloja, kaksi ampullia, jotka ulkonäöstä päättäen eivät olleet venäläistä valmistetta, ojensi ne minulle ja sanoi antaessaan: Nämä ovat myrkkyä, joita pitää ruiskuttaa samanaikaisesti elohopealiuoksen kanssa. Mitä se oli, minkänimistä, sitä en tiedä. Annoin sen Savolaiselle, ja tämä ruiskutti sitä yhdessä elohopean kanssa.

Tässä kaikki, mitä Nikolai Ivanovitsh Jeshovin murhayrityksen yhteydessä olen tehnyt.

Wyshinski: Sanokaahan, tunsiko Jagoda mielenkiintoa myrkkyihin yleensä?

Bulanov: Erittäin suuressa määrin.

Wyshinski: Miten tämä erikoinen mielenkiinto myrkkyihin ilmeni?

Bulanov: Tämä harrastus alkoi hänessä suunnilleen v. 1934. Toistan, kansalainen valtionsyyttäjä, että en päätellyt näin ainoastaan keskustelujen vaan myöskin tekojen perusteella, joista olin tietoinen. Tiedän, että hän pyrki erittäin läheiseen tuttavuuteen monien kemistien kanssa, että hän antoi heille nimenomaan tehtäväksi kemiallisen laboratorion perustamisen, paremminkin, organisoimisen.

Wyshinski: Mitä varten?

Bulanov: Tällöin korostettiin selvästi koko ajan, että laboratorio olisi Jagodan käytettävissä, koska hänellä ei ollut varastossaan kylliksi myrkkyjä, jotka ovat välttämättömiä välineitä määrättyjä tarkoituksia varten.

Wyshinski: Mitä tarkoituksia?

Bulanov: Se ilmeni myöhemmin aivan selvästi.

Wyshinski: Siis?

Bulanov: Vastavallankumouksellisia tarkoituksia varten, murhatarkoituksia varten. Tiedän, että hän on houkutellut tähän työhön, ei luonnollisestikaan aivan täydellisesti, mutta määrättyyn rajaan saakka, joukon henkilöitä. Tämän laboratorion organisoiminen oli reaalinen tosiasia. Tiedän sen, koska hän antoi tehtäväkseni etsiä sopivaa huoneistoa ja luovuttaa se määrättyjen henkilöiden käytettäväksi. Tämän teinkin. Löysin rakennuksen ja luovutin sen näille henkilöille. En tosin itse ollut siellä, mutta kuulin näiltä henkilöiltä, että tämän laboratorion järjestämiseksi tehtiin kaikki mahdollinen, minkä lisäksi Jagoda huomautti minulle, että tämä oli niin tärkeä asia, että minun oli annettava mainituille henkilöille rajoittamattomat käyttövarat heidän menojaan kontrolloimatta.

Wyshinski: Oliko tämä harrastus myrkkyihin yhteydessä hänen rikokselliseen toimintaansa ja suunnitteluunsa?

Bulanov: Aivan varmasti. Eräässä keskustelussa, jossa puhuttiin valtiokaappauksesta, jota he järjestivät, sanoi Jagoda, että tämän kaappauksen suorittamiseen olisivat kaikki keinot tarpeen — sekä aseellinen toiminta että provokaatiot, vieläpä myrkyt, sillä toisinaan, kuten hän sanoi, on hetkiä, jolloin täytyy edetä hitaasti ja sangen varovaisesti ja on hetkiä, kuten hän sanoi, jolloin täytyy toimia pikaisesti ja yllättäen. Ydin oli se, että kaikki keinot olivat oikeutettuja ja ettei keinojen käyttämisessä tarvitsisi valita.

Wyshinski: Ja ettäkö kaappauksessa myrkky voisi näytellä huomattavaa osaa?

Bulanov: Jos oikein muistan, hän jopa sanoi »ratkaisevaa».

Wyshinski: Oletteko työskennellyt kansankomissariaatissa Jagodan eroittamisen jälkeen sisäasiankomissaarin toimesta?

Bulanov: Olen työskennellyt siellä edelleen.

Wyshinski: Kauanko työskentelitte siellä?

Bulanov: Pidätykseen saakka.

Wyshinski: Suunnilleen mihin asti?

Bulanov: Maaliskuun loppuun 1937.

Wyshinski: Ja milloin Jagoda eroitettiin?

Bulanov: Syyskuun lopussa 1936.

Wyshinski: Ryhdyttiinkö myrkytyksiin kohta sen jälkeen kun Jagoda eroitettiin?

Bulanov: Ensimmäinen ruiskutus suoritettiin 29. syyskuuta, toinen kahden kolmen päivän perästä, ja kolmas, jollei muistini petä, joulukuussa. Yhteensä ruiskutettiin kuusi tai seitsemän kertaa.

Wyshinski: Kuusi tai seitsemän sellaista ruiskutusta?

Bulanov: Niin.

Wyshinski: Ja missä ruiskutuksissa olitte henkilökohtaisesti mukana?

Bulanov: Minä muistan selvästi: ensimmäisellä, toisella, kolmannella ja viimeisellä kerralla, kaikkiaan neljä kertaa.

Wyshinski: Ja kuka tällä välin suoritti ruiskutukset?

Bulanov: Savolainen.

Wyshinski: Tiesittekö siitä?

Bulanov: Kyllä tiesin.

Wyshinski: Kuka instruoi hänet siihen?

Bulanov: Kuten jo olen sanonut suoritti Savolainen ensimmäisen ruiskutuksen Jagodan ja minun läsnäollessani.

Wyshinski: Milloin tämä tapahtui?

Bulanov: Se oli tarkalleen 29. p:nä syyskuuta.

Wyshinski: Se merkitsee?

Bulanov: Päivää ennen Jagodan lähtöä.

Wyshinski: Tiedättekö paitsi tätä rikoksellista Nikolai Ivanovitsh Jeshovin myrkytyksen valmistelua vielä muita tämän laatuisia rikoksia, joita Jagoda ja Te tai vain Jagoda olisi tehnyt?

Bulanov: Kyllä, tunnen tarkkaan Menshinskin, Alexei Maximovitsh Gorkin ja Maxim Alexejevitsh Peshkovin murhat.

Wyshinski: Kertokaa lyhyesti näistä tapauksista.

Bulanov: A. M. Gorkin murha oli Jagodalle reaalinen toimenpide, jonka avulla luotaisiin edellytykset menestykselle siltä varalta, että valtiokaappaus onnistuisi. Jagoda sanoi, että oikeistolaiset olivat vakuutettuja, että Alexei Maximovitsh ei ainoastaan uupumatta ottanut osaa puolueen ja hallituksen politiikkaan, vaan että hän itsekin oli antautunut hänelle ominaisella innolla sosialistisen valtion rakennustyöhön. Kun he näkivät, kuulivat ja huomasivat, miten innostuneesti Alexei Maximovitsh puhui joka tilanteessa Stalinin osuudesta sosialistisen valtion rakennustyöhön, silloin he tulivat siihen yksimieliseen johtopäätökseen, että Alexei Maximovitsh kaappauksen onnistuessa julkisesti asettuisi sitä vastaan. Ottaen huomioon kuitenkin sen arvovallan, jota Gorki nautti Neuvostoliiton koko väestön keskuudessa ja hänen merkityksensä ulkomaiden kulttuuri-ihmisten keskuudessa, olisi tästä Gorkin rähinästä — kuten Jagoda sanoi — laajakantoiset seuraukset, senvuoksi he päättivät ajoissa raivata Gorkin pois tieltä.

Jagodan puheista tiedän, että tri Levin, Prof. Pletnjov ja Gorkin sihteeri Krjutshkov osallistuivat tähän rikokseen. Henkilökohtaisesti kuulin muutamia kertoja, miten Jagoda instruoi Krjutshkovia, että hänen täytyisi saada Alexei Maximovitsh vilustumaan, hän sanoi, että vilustuminen olisi kohtalokasta keuhkojen ollessa siinä tilassa kuin Gorkilla; mutta kaiken muun, mitä tarvittiin, tekisivät Pletnjov ja Levin, mikäli tiedän, on Jagoda houkutellut Levinin tähän asiaan ja ylipäätänsä antanut hänen tehtäväkseen myrkyttämisiä, käyttämällä häntä vastaan komprometoivaa aineistoa (minkälaista, en tiedä), ja myöskin häntä lahjomalla. Minä henkilökohtaisesti esimerkiksi hankin ja kustansin tuon maatilan, josta tri Levin on täällä puhunut, minä henkilökohtaisesti annoin tri Levinille Jagodan määräyksestä useasti rahat ulkomaisessa valuutassa, kun Levin matkusti ulkomaille.

Wyshinski: Muuten, ettekö muista, kuinka paljon annoitte?

Bulanov: Annoin kaksi tai kolme kertaa, en voi sanoa tarkkaan, luulen, että tri Levin, joka sai rahat, tulee sanomaan sen tarkemmin, mutta luulen, että annoin n. 1,000 dollaria joka kerta. Rahasumman suuruutta en voi tarkalleen taata, mutta suunnilleen niin paljon se oli. Samaten Jagodan määräyksestä annoin rajalle käskyn, että tri Levin oli päästettävä rajan yli ilman tullitarkastusta. Jagodan sanojen mukaan ei Krjutshkovia tarvinnut erikoisesti valmistaa, sillä hän sanoi Pjotr Petrovitshin jossakin määrin itse tuntevan mielenkiintoa asiaan, Alexei Maximovitsh Gorkin kirjallisen jäämistön perijänä — niin

ymmärsin tarkoituksen. Jagodan puheista tiedän, että Krjutshkov menetteli siten, että hän Jagodan pakoituksesta toi Gorkin Moskovaan epäsuotuisaan vuodenaikaan, että hän lähetti hänet saapumisen jälkeen kaupunkiasuntoon, jossa oli influenssaa, s.t.s. ilmapiiriin, jossa hän, huomioonottaen hänen heikkoutensa varmasti saisi tartunnan. Myöhemmin, kuten olen sanonut, sekä Levin että Pletnjov tekivät voitavansa tietoisesti väärällä hoitotavalla. Tässä on kaikki, mitä tiedän Alexei Maximovitshin murhasta.

Wyshinski: Ja kenen välittömästä määräyksestä ryhdyttiin Menshinskin murhaan?

Bulanov: Jagodan määräyksestä. Tällöin täytyy minun sanoa, että kun hänellä Gorkin murhassa oli nimenomaan poliittiset motiivit, niin havaitsin hänen motiiviensa tällä kertaa olevan persoonallista laatua.

Wyshinski: Se tahtoo sanoa?

Bulanov: Sellaisen ihmisen henkilökohtaiset motiivit, joka kaikin keinoin joka suuntaan, tahtoo luoda itselleen karriääriä, s.o.: jouduttaa valtion yhtyneen poliittisen hallinnon johtajanpaikan vapaaksituloa oman asemansa vakinaistuttamiseksi, jolloin hän ilmeisesti otaksui, että hän, Jagoda, näissä olosuhteissa olisi ainoa ehdokas johtajan paikalle.

Wyshinski: Onko tämä Teidän analyysinne?

Bulanov: Luonnollisesti oli poliittisilla tarkoitusperillä tässä osuutensa. Oikeistokeskukselle, salaliittolaisille, ylipäänsä oli erittäin tärkeätä, että oikeuselimen kärjessä olisi heidän miehiään, heidän johtajiaan, toisin sanoen, että he voisivat turvata mahdollisuuden hävittää kaikki jäljet melkein täydellisesti.

Mutta Jagoda kertoi minulle henkilökohtaisesti myös persoonallisista motiiveistaan. Hän korosti jatkuvasti, että Menshinski ei ollut pitkään aikaan tehnyt tosiasiallisesti mitään työtä, että hänen, Jagodan, täytyi suorittaa työt. Hän pani pilkun i:n päälle, tarkoitan vuonna 1933, kun hän sanoi minulle suoraan, että hän oli päättänyt kiirehtiä tai selvästi puhuen tuhota Menshinskin, että hän oli tähän asiaan vetänyt tri Levinin, mutta ettei hän ollut päässyt tuloksiin hänen suhteensa. Nyt tiedän tarkkaan, että hän otti tri Kasakovin asian pääsuorittajaksi.

Wyshinski: Tiedättekö muuten, oliko Kasakov tämän asian vuoksi Jagodan luona sisäasiain kansankomisariaatissa, hänen työhuoneessaan?

Bulanov: Koska Jagoda on jo aikaisemmin selittänyt, että hän näkee Kasakovin ensimmäistä kertaa, niin odotan hänen nyt sanovan, että hän näkee minutkin ensimmäistä kertaa elämässään. Luonnollisesti hän on nähnyt Kasakovin, eikä vain yhtä kertaa. Minä esimerkiksi muistan henkilökohtaisesti tapauksen, jolloin Kasakov oli Jagodan luona työhuoneessa, se on säilynyt muistissani, sillä se oli vapaapäivä, päivämäärää en voi taata.

Wyshinski: Sallikaa kysyä Kasakovilta. Syytetty Kasakov, milloin se tapahtui?

Kasakov: Kuudentena lokakuuta.

Wyshinski: Vuonna?

Kasakov: 1933.

Bulanov: Muistan että se oli vapaapäivä, olimme tavallisesti viettäneet vapaapäivät, mutta tuona päivänä olimme virkahuoneissamme. Tosiasia on, että Jagoda on usein nähnyt Kasakovin Menshinskin luona. Kasakov tuli hyvin usein Menshinskin luo työhuoneeseen.

Wyshinski: Kasakov oli hyvin usein Menshinskin luona työhuoneessa?

Bulanov: Niin, sangen usein.

Wyshinski: Jagodan täytyi nähdä hänet?

Bulanov: Kyllä, Jagoda näki Kasakovin monta kertaa Menshinskin työhuoneessa.

Wyshinski: Siis Jagoda ei puhu tässä totta?
Bulanov: Valhetta. Mistä minä voisin saada päähäni, että Jagoda on minulle sanonut myöskin tri Kasakovin tulleen vedetyksi mukaan tähän asiaan, Menshinskin murhaan ja että hänen tehtävänään oli suorittaa se kaksin Levinin kanssa, ja että Kasakov käyttäisi siihen joitakin hiuksenhienoja lääkäritemppuja, joita ei ainoastaan lääketiede ole tuntematta, vaan joista Kasakov itsekin tietää varsin vähän, niin että tuli olemaan vaikeata päästä tämän myrkytyksen jäljille. Tämän sanoi minulle Jagoda. Mistä minä olisin voinut sen muuten tietää?
Wyshinski: Syytetty Jagoda, oletteko kuullut Bulanovin todistuksen Menshinskin myrkyttämisestä?
Jagoda: Kyllä olen kuullut sen.
Wyshinski: Kiellättekö te tämänkin todistuksen jälkeen, joka vahvistaa teidän osallistuneen myrkytykseen, jatkuvasti syyllisyytenne?
Jagoda: En. Minä myönnän osuuteni.
Wyshinski: Te myönnätte?
Jagoda: Kyllä.
Wyshinski: Syytetty Bulanov, Maxim Peshkovin tappo on myöskin Jagodan työtä?
Bulanov: Se on selvä.
Wyshinski: Syytetty Jagoda, mitä te sanotte tähän?
Jagoda: Minä myönnän osallistumiseni Peshkovin sairastumiseen ja pyydän tuomioistuinta käsittelemään tämän kysymyksen suljetussa istunnossa.
Wyshinski: Minulla ei ole mitään sitä vastaan.
Syytetty Bulanov. Te olette antanut meille täällä hirvittävän kuvan rikossarjasta, jonka olette suorittanut Jagodan johdolla. Kuka muu oikeistolaisten ja trotskilaisten blokin johtajista on teidän tietojenne mukaan osallistunut näihin rikoksiin?
Bulanov: Jagoda toisti minulle usein, että päätöksen Jeshovin myrkyttämisestä ja Gorkin murhasta tekivät Rykov, Bucharin . . .
Wyshinski: Entä Jenukidse?
Bulanov: Luonnollisesti Jenukidse.
Wyshinski: Yhdellä sanalla: oikeistolaisten ja trotskilaisten blokin johto?

Rykovin osuus

Wyshinski: (jatkaa) Syytetty Rykov, tiedättekö, että oikeistolaisten ja trotskilaisten blokki oli tehnyt päätöksen Alexei Maximovitsh Gorkin fyysillisestä tuhoamisesta?
Rykov: En.
Wyshinski: Entä mitä te siitä tiedätte?
Rykov: Minulle oli tuttua useitten vuosien aikana ilmennyt trotskilaisten ja monien oikeistopiirien äärimmäisen vihamielinen suhtautuminen Alexei Maximovitsh Gorkiin.
Wyshinski: Oletteko puhunut siitä 1935 lopulla Jenukidsen kanssa?
Rykov: Jenukidsenkö? Kyllä.
Wyshinski: Minkälainen keskustelu se oli?
Rykov: Jenukidse ilmoitti minulle, että trotskilaiset ja sinovjevilaiset olivat hyvin huolestuneita Gorkin saavuttamasta vaikutusvallasta ja siitä, että hän oli Stalinin ja puolueen päälinjan päättäväinen kannattaja. Tämän vuoksi pitivät he välttämättömänä, niinkuin hän sanoi, huomioonottaen tämän

Gorkin merkityksen — hänen merkityksensä niin ulkomailla kuin meilläkin kaipaa tuskin vahvistusta — olivat he päättäneet, niinkuin hän sanoi, likvidoida hänen poliittisen aktiivisuutensa.

Wyshinski: Jenukidse puhui siis välttämöttmyydestä likvidoida Gorkin poliittinen aktiivisuus?

Rykov: Niin.

Wyshinski: Millä tavalla ja missä mielessä?

Rykov: Hän puhui niin kiihtyneessä sävyssä tai niin karkean vihamielisin sanoin, että minulle selvisi (kun kysymyksessä oli pääasiallisesti trotskilais-sinovjevilainen ryhmä) että tähän sävyyn kätkeytyi myös mahdollisuus käyttää väkivaltaisia keinoja.

Wyshinski: Teittekö keskustelustanne Jenukidsen kanssa sen johtopäätöksen, että kysymyksessä oli Gorkin poliittisen aktiivisuuden syrjäyttäminen eri keinoilla, väkivaltaiset niihin mukaanluettuina?

Rykov: Kyllä, määrätyissä tapauksissa saattoi niin käydä.

Wyshinski: Ja mitä merkitsee turvautuminen jopa väkivaltaisiin keinoihin? Voiko niiden joukkoon lukea murhankin?

Rykov: Luonnollisesti.

Wyshinski: Te siis tiesitte Gorkin murhan valmistelusta?

Rykov: Ei nyt aivan niin.

Wyshinski: Ettekö tiennyt, että sitä valmistellaan?

Rykov: Minä olen tiennyt siitä sen, minkä olen Teille jo sanonut.

Wyshinski: Eikö se riitä asian määrittelyyn?

Rykov: Siihen määrittelyyn, josta Te puhutte, se on riittämätön. Ehkäpä minä olen aliarvioinut Jenukidsen sanoja.

Wyshinski: Aliarvioinut niitä?

Rykov: Minä en luultavasti uskonut tai käsittänyt, että Gorkia vastaan valmistellaan murhayritystä. Sitä minä en tehnyt.

Wyshinski: Mutta että sellainen tehtävä saattaa tulla aktuaaliseksi, siis toisin sanoen, eikö keskustelu Jenukidsen kanssa antanut Teille mahdollisuutta ymmärtää, että ei käikäiltäisi Gorkin murhaa?

Rykov: Keskustellessani Jenukidsen kanssa puhuin aivan jyrkästi sellaista yritystä vastaan.

Wyshinski: Te, mutta minä kysynkin Teiltä blokista.

Rykov: Minä olen myöntänyt sen blokin jäsenenä.

Wyshinski: On Teidän asianne myöntää tai olla myöntämättä.

Rykov: Minä olen myös esittänyt sitä vastaan vastalauseen.

Wyshinski: Vastalauseen? Mitä vastaan?

Rykov: Jenukidsen sävyä, sanontatapaa ja hyökkäystä Gorkia vastaan. Koska kysymys oli asteella, jossa se saattoi tulla esiin vain tässä mielessä, luulin minä, että minun energinen puuttumiseni asiaan ja minun päättäväinen protestini poistaisi koko mahdollisuuden.

Wyshinski: Välttääkseni jatkuvaa kiistaa tästä kysymyksestä formuloin sen, mitä Te nyt olette sanonut seuraavalla tavalla: Ensiksi vuonna 1935 oli Teillä keskustelu Jenukidsen kanssa, jossa Jenukidse oli karkealla tavalla sanonut, että trotskilaisten ja sinovjevilaisten blokki oli päättänyt likvidoida Gorkin poliittisen aktiivisuuden.

Rykov: Niin.

Wyshinski: Toiseksi. Tämän keskustelun vihamielisestä sävystä, sen petomaisuudesta voi tehdä johtopäätöksen, että he eivät häikäilisi mitään keinoja A. M. Gorkin poliittisen aktiivisuuden lopettamiseksi.

Rykov: Kun sen nyt sanoo kaiken jälkeen, on se täysin selvää.

Wyshinski: Entä mitenkä Te silloin ajattelitte?

Rykov: Olen sanonut, että aliarvioin tämän vaaran.

Wyshinski: Tämä luonnehtii Teidän kantaanne tosiasiasta. Mutta minua kiinnostaa itse tosiasia. Te myönnätte, että keskustelusta Jenukidsen kanssa saattoi ymmärtää, että he eivät, kuten hän sanoi, häikäilisi mitään Gorkin poliittisen aktiivisuuden likvidoimisessa.

Rykov: Sanoisin yksinkertaisesti, että he olivat kylliksi pitkällä ollakseen häikäilemättä väkivaltaisiakaan keinoja.

Wyshinski: Jaha, ja kolmanneksi tämä keskustelu Jenukidsen kanssa selvitti, että kysymyksessä saattoi olla terroristinen teko Gorkia vastaan?

Rykov: Niin, kysymys voitiin asettaa siten.

Wyshinski: Se oli selvää. Istuutukaa, olkaa hyvä.

Rahat liikkuvat

Puheenjohtaja: (Bulanoville) Oletteko lopettanut lausuntonne.

Bulanov: Olen lopettanut.

Wyshinski: Minulla on kysyttävää Bulanovilta. Tiedättekö, että Jagoda on lähettänyt rahaa Trotskille?

Bulanov: Tiedän sangen hyvin.

Wyshinski: Minä vuonna?

Bulanov: Jagoda ei heti kertonut minulle, että hän järjesti rahaa Trotskille. Vuonna 1934 kutsui Jagoda minut luokseen ja sanoi, että minua tulee tervehtimään mies, jolle minun pitäisi antaa 20,000 dollaria.

Wyshinski: 20,000 dollaria? Mitä varten ja kenelle?

Bulanov: En ole koskaan Jagodalta kysynyt, mitä varten ja kenelle. Annoin tälle ihmiselle rahat.

Kun lähipäivinä ilmoitin suorittaneeni tämän tehtävän, sanoi Jagoda minulle, että minun on vast'edeskin annettava tälle ihmiselle rahaeriä, jotka hän antaa minun käytettäväkseni. Ja hän sanoi m.m. että tällä miehellä oli suora yhteys Trotskiin, että Trotskilla oli viime aikoina kova rahapula ja että summat, jotka minä olin antanut ja tulisin antamaan, menevät suoraan Trotskille. Tämä mies tulikin vuosina 1934—36 neljä viisi kertaa ja minä annoin hänelle joka kerta rahaa, mihin luonnollisesti sain Jagodan määräyksen.

Wyshinski: Minulla ei ole enempää kysyttävää.

Puheenjohtaja: Onko puolustuksella kysyttävää?

Puolustajat: Ei.

Bucharin ja Maxim Gorkin murha

— — —

— — —

Wyshinski: No, nyt kysyn Teiltäkin (Jagodalta), sanokaa, olkaa hyvä, mitä osaa näyttelivät Teille annettujen tietojen mukaan syytetyt Rykov ja Bucharin Alexei Maximovitsh Gorkin murhassa.

Jagoda: Jenukidseltä sain kuulla, että he olivat ottaneet osaa tämän asian suunnitteluun.

Wyshinski: Rykovin suhteen olemme asian selvittäneet. Rykov myönsi, että hänen ja Jenukidsen välisessä keskustelussa oli käsitelty kysymystä mahdollisesta terroriteosta. Minä tahtoisin kysyä Bucharinilta tästä.

Bucharin: Minulla ei ollut mitään osuutta siihen.

Wyshinski: Minä en ole vielä asettanut kysymystä ja te kiirehditte jo vastaamaan.

Bucharin: Te sanoitte, että haluatte kysellä minulta tästä asiasta.

Wyshinski: Sanoin tästä asiasta, mutta en ole vielä asettanut kysymystä ja olen jo melkein saanut vastauksen. Haluan kysyä Teiltä, miten suhtautui Alexei Maximovitsh Trotskiin.

Bucharin: Jyrkän kielteisesti.

Wyshinski: Ja tiedättekö, miten suhtautui Trotski Alexei Maximovistsh Gorkiin?

Bucharin: Yhtä jyrkän kielteisesti. Haluatteko yksityiskohtaista kuvausta.

Wyshinski: En, se ei ole tässä tarpeen. Haluan kysyä Bessonovilta, vahvistatteko te, että Trotski suhtautui Alexei Maximovitsh Gorkiin jyrkänkielteisesti?

Bessonov: Kyllä, minä vahvistan.

Wyshinski: Minkä tosiasioiden perusteella.

Bessonov: Sen perusteella, mitä Trotski on sanonut keskustellessaan henkilökohtaisesti kanssani.

Wyshinski: Vahvistatteko sen, mitä olette oikeudessa kertonut, että Trotski teidän kauttanne on antanut määräyksen Gorkin fyysillisestä tuhoamisesta?

Bessonov: Kyllä, jätin tämän Trotskin antaman määräyksen Pjatakoville.

Wyshinski: Trotski valitsi Pjatakovin, koska hän oli eräs blokin johtajista. Niinkö?

Bessonov: Niin.

Wyshinski: Te olitte Pjatakovin kanssa laittomassa salaliitossa?

Bessonov: Aivan oikein.

Wyshinski: Tiedättekö te, syytetty Bucharin, ettei ainoastaan Trotski suhtautunut vihamielisesti Gorkiin, vaan myöskin trotskilaiset.

Bucharin: Luonnollisseti, koska Tortksi ja trotskilaiset ovat yhtä puuta.

Bucharin: Tarkoitatte keskusteluani Tomskin kanssa.

Wyshinski: Jos se on todistus siitä, mitä olemme puhuneet.

Bucharin: Minä keskustelin Tomskin kanssa.

Wyshinski: Missä, milloin, tämä tapahtui?

Bucharin: V. 1935 sanoi Tomski minulle, että Trotski valmistelee vahingollista toimintaa tai vahingollista tekoa Gorkia vastaan.

Wyshinski: Te kuulitte Tomskilta, että Trotski suunnittelee jotakin Gorkille vahingollista tekoa. Ettekö kysynyt Tomskilta, mistä hän sen tiesi?

Bucharin: En. Oletan, että blokin trotskilaiset jäsenet olivat ilmoittaneet sen hänelle.

Wyshinski: Eikö hän sanonut teille, minkätähden trotskilaiset valmistelivat tätä vahingollista toimintaa tai vahingollista tekoa?

Bucharin: Hän ei sanonut. Hän sanoi, että tämä oli toimintaa stalinilaista Gorkia vastaan sosialistisen rakennustyön puolustajana yleensä ja Stalinin puoluepolitiikan puolustajana erikoisesti. Luulen, että silloin oli kysymys siitä suuresta vaikutuksesta, joka Alexsej Maximovitshin jokaisella sanalla oli kansainvälisesti ylipäätänsä ja älymystön keskuudessa erikoisesti.

Wyshinski: Eikö Tomski käsitellyt tätä kohtaa Neuvostoliiton kukistamisesta puheen ollessa.

Bucharin: Ei, kansalainen valtionsyyttäjä.

Wyshinski: Muistatteko sen selvästi?

Bucharin: Muistan.

Wyshinski: Sallikaa minun muistuttaa, mitä Bucharin sanoi alustavissa kuulusteluissa, nide V, asiakirja 117: »Trotskilaiset, sanoi Tomski minulle, perustelivat teesiään sillä, että jos kysymys Stalinin hallituksen kukistamisesta otetaan vakavasti, niin ei voitaisi olla ottamatta huomioon, että A. M. Gorkissa oli oikeistolaisten ja trotskilaisten järjestön aktiivinen ja sangen vaikutusval-

tainen vastustaja. Tomski sanoi minulle, että trotskilaiset ehdottomasti hyväksyivät heidän ehdotuksensa ja että se toteutetaan.»

Bucharin: Katsokaahan, kansalainen valtionsyyttäjä, asianlaita on näin: kun te kysyitte minulta, mihin arvelin Tomskin ohimennen lausutuilla huomautuksillaan pyrkivän ja minkä vaikutuksen tästä keskustelusta sain, niin arvelin niiden olevan irrallisia, tämä oli vaikutelmani, jonka muistin, kun kyselitte minulta keskustelusta Tomskin kanssa.

Wyshinski: Sanokaa, yhdistikö Tomski Gorkia vastaan suunnitellun vahingonteon kysymykseen Neuvostohallituksen kaatamisesta?

Bucharin: Periaatteessa, kyllä.

Wyshinski: Periaatteessa, kyllä?

Bucharin: Niin, olen jo vastannut?

Wyshinski: Minua kiinnostaa periaate.

Bucharin: Mutta te kysytte konkreettisia . . .

Wyshinski: Keskustelunne Tomskin kanssa sai teidät otaksumaan, että kysymys Gorkia vastaan suunnitellusta tihutyöstä tulee olemaan yhteydessä Stalinin hallituksen kukistamisen kanssa?

Bucharin: Kyllä, periaatteessa voi niin sanoa.

Wyshinski: Siis tiesitte, että oli kysymyksessä jokin tihutyö?

Bucharin: Kyllä.

Wyshinski: Minkälaisen tihutyön arvelitte olevan kyseessä?

Bucharin: En silloin ollenkaan ajatellut sitä, eikä minulla ollut mielessäni . . .

Wyshinski: Mitä te ajattelitte, sanokaahan?

Bucharin: En ajatellut paljon mitään.

Wyshinski: Mutta asiahan oli vakava? Mistä oli puhe?

Bucharin: Sallikaa minun kertoa se muutamin sanoin, nyt post factum, nyt kuulustelun aikana, voin sanoa . . .

Wyshinski: Ei kuulustelun aikana, vaan keskustellessanne Tomskin kanssa.

Bucharin: Mutta se oli satunnainen keskustelu, politbyroon istunnon aikana tapahtunut keskustelu, joka kesti kaikkiaan muutamia sekuntteja.

Wyshinski: Minua ei kiinnosta, kuinka kauan keskustelu kesti. Te olisitte voinut keskustella Tomskin kanssa jossakin nurkassa kokonaisen tunnin, sen vuoksi todistelunne ei merkitse minulle mitään. Minulle ovat tärkeät tosiasiat ja tahdon tietää ne. Seuraavat tosiasiat ovat olemassa: 1935:n alussa (kuten jo alustavissa kuulusteluissa olette o i k e i n i l m o i t t a n u t) oli teillä keskustelu Tomskin kanssa. Tomski kertoi teille, että o i k e i s t o l a i s e n j a t r o t s k i l a i s t e n b l o k i n trotskilais-sinovjevilaisella ryhmällä oli tekeillä tihutyö Gorkia vastaan Stalinin hallituksen kannattajana. Onko asia näin?

Bucharin: Sen voi sanoa siinä muodossa.

Wyshinski: Onko tämä tosiasia?

Bucharin: Se on tosiasia.

Wyshinski: Miten suhtauduitte tähän ilmoitukseen?

Bucharih: En kiinnittänyt siihen mitään huomiota.

Wyshinski: Ette kiinnittäneet siihen mitään huomiota?

Bucharin: En.

Wyshinski: Kun puhutaan tihutyöstä, voidaan sillä tarkoittaa sangen vakaviakin tihutöitä, vieläpä terroristisia tekoja, ymmärrättekö?

Bucharin: Kyllä, esiintymisestä sanomalehdessä, epämiellyttävästä keskustelusta aina terroritekoon asti — heilahdusväli on sangen suuri.

Wyshinski: Miten silloin suhtauduitte tähän?

Bucharin: Yleensä en silloin tästä asiasta keskustellut, en tietänyt mitään . . .

Wyshinski: Mitä sitten, oliko se tuollainen mitäänsanomaton ilmoitus, jota ei tarvinnut pysähtyä miettimään?
Bucharin: Se oli satunnainen huomautus . . .
Wyshinski: Vaikkakin satunnainen, Teille sanotaan, että Alexei Maximovitsh Gorkia vastaan suunnitelaan tihutyötä . . .
Bucharin: Asia oli seuraavanlainen. Jo kuulusteluissa olen selittänyt, minkätähden tahdoin muistella, eikö tuo keskustelun kohta millään tavoin valaise aineistoa, johon tutkimus perustuu ja josta lähtien määrätyt johtopäätökset on tehty. Mutta silloin en tullut ajatelleeksi sitä, en ajatellut näiden tosiasioiden ydintä.
Wyshinski: Ei ole sanottua etteikö juuri silloin ollut puhetta myöskin Gorkin fyysillisestä tuhoamisesta, murhasta.
Bucharin: Nyt olen sitä mieltä, että se saattoi olla mahdollista.
Wyshinski: Tomskin sanat antoivat sen aiheen ajatella, että oli kyseessä Gorkiin kohdistuva terroriteko?
Bucharin: Nyt myönnän kyllä.
Wyshinski: Ja silloin ette sitä ymmärtänyt.
Bucharin: Ehdottomasti en silloin ymmärtänyt.
Wyshinski: (oikeudelle) Minulla ei ole muita kysymyksiä.

Maxim Gorkin sihteerin kertomus

Puheenjohtaja: Siirrymme syytetyn Krjutshkovin kuulusteluun. Koska olette jo myöntänyt oikeiksi alustavissa kuulusteluissa antamanne lausunnot, kertokaa vain lyhesti rikoksenne.
Krjutshkov: Olen myöntänyt lausuntoni täydellisesti oikeiksi. Olen murhannut salakavalasti Maxim Gorkin ja hänen poikansa Maxim Peshkovin. Molemmat murhat olen suorittanut Jagodan ohjeitten mukaan ja hänen uhkaustensa vaikutuksesta.
Kun Jagoda antoi tehtäväkseni murhata Maxim Peshkovin, antoi hän minulle samalla tiedon aiotusta vallankaappauksesta ja hänen, Jagodan, osallistumisesta siihen. Samalla kun otin vastaan tämän tehtävän, tulin oikeistolaisten vastavallankumouksellisen järjestön jäseneksi. En voi salata oikeudelta, että, niinkuin jo olen sanonut esikuulustelussa, henkilölliset intressini soveltuivat yhteen tämän rikoksen poliittisen taustan kanssa ja kietoutuivat toisiinsa. Kun vetoan Jagodaan, en sillä tahdo vähentää mitään syyllisyydestäni. Ryhdyin suuresti epäröiden saattamaan häiriöitä Maxim Gorkin terveydentilaan. Maxim Peshkovin kuoleman suhteen oli minulla henkilökohtaiset intressit. Oletin, että Maxim Peshkovin kuoleman jälkeen olin ainoa Gorkille läheinen ihminen, ihminen jonka hoitoon joutuisi Gorkin suuri kirjallinen jäämistö, joka saattaisi minulle tulevaisuudessa olla keinona riippumattoman aseman saavuttamiseksi.
Jagodan opin tuntemaan vuonna 1928. Erikoisesti läheiseen suhteeseen hänen kanssaan jouduin vuonna 1931. Vuonna 1932 aloimme useammin tavata. Jagoda keskusteli usein kanssani, puhuimme Aleksej Maksimowitshista, hänen osastaan poliitikkona, hänen läheisestä suhteestaan puolueeseen, Staliniin. Puhuin tuosta työstä, jota Maxim Peshkov suorittaa Aleksej Maximovitshin luona. Jagoda hankki myös selvyyden poliittisesta mielialastani. En uskonut maan teollistuttamisvoimiin, en uskonut maan kollektivisointiin.
Vuonna 1932 viittaili Jagoda usein tietävänsä, että elän jotensakin suurellisesti ja että minulla on käytettävissäni suhteellisen suuret varat.
Wyschinski: Mistä teillä oli nämä varat?

Krjutshkov: Kavalsin huomattavia rahasummia Gorkilta nauttiessani hänen täyttä luottamustaan. Ja se saattoi minut määrätynlaiseen riippuvaisuussuhteeseen Jagodasta. Pelkäsin, että hän tietäisi minun tuhlaavan rahoja ja harjoittavan rikoksellista toimintaa. Jagoda alkoi käyttää minua hyväkseen saadakseen pääsyn Gorkin perheeseen, lähestyäkseen Gorkia. Olen auttanut häntä kaikessa. Vuoden 1933 alussa sanoi Jagoda minulle puhellessamme, että Aleksej Maximovitsh pian saattaisi kuolla, että hän tulee vanhaksi ja että hänen kuolemansa jälkeen hänen poikansa Maxim olisi Gorkin kirjallisen jäämistön hoitaja. Olette toki tottunut elämään hyvin ja jäätte taloon ruokavieraana. Tämä huomautus tyrmistytti minua ja Jagoda huomasi tyrmistykseni. Siihen loppui keskustelumme.

Vuonna 1933, keväällä luulisin, otti Jagoda, niinkuin jo tänään olen ilmoittanut, asian jälleen puheeksi ja kosketteli tällöin suoraan kysymystä Maxim Peshkovin poistamisesta, tarkemmin sanottuna hänen murhaansa.

Hän sanoi minulle silloin seuraavaa: Tässä ei ole kysymys Maxim Peshkovista, mutta on tärkeätä vähentää Gorkin toimintaa, joka on »suurten miesten» — Rykovin, Bucharinin, Kamenevin, Sinovjevin — tiellä. Keskustelu tapahtui Jagodan työhuoneessa. Hän kertoi minulle myös vastavallankumouksellisesta kaappauksesta. Mikäli muistan hänen sanojaan, puhui hän siitä, että pian olisi Neuvostoliitossa uusi valta, mikä täydellisesti vastaisi poliittista mielipidettäni. Maxim Gorkin toiminta oli suunnattu vallankaappausta vastaan ja tätä toimintaa oli vähennettävä pienemmäksi. »Tiedätte, kuinka Aleksej Maximovitsh rakastaa poikaansa Maximia. Tästä rakkaudesta ammentaa hän suuria voimia», sanoi hän.

Sanoin hänelle, että tarkoitukseni ei ollut estää hänen aikomuksiaan, ja kysyin häneltä, mitä minun oli tehtävä. Siihen hän vastasi: »Poistaa Maxim». Ja hän lisäsi siihen, että Maximin kuolema vaikuttaisi suuresti Gorkiin ja tekisi hänestä harmittoman vanhuksen. Edelleen keskustellessamme hän sanoi minulle: »Tehtävänne on hyvin yksinkertainen, alkakaa viettelemällä Maxim juoppouteen. Olen puhunut tri Winogradovin kanssa ja tiedän kuinka kohtalokas vaikutus viinillä on Maximin organismiin.»

Olin hämmästynyt, että hän oli neuvotellut tästä asiasta Winogradovin kanssa ja ilmaisin hämmästykseni. Hän sanoi minulle, että tri A. I. Winogradov ja tri Levin olivat mukana asiassa. Otin vastaan tehtävän ja aloin Maxim Peshkovin murhan valmistuksen. Aloin saattaa hänet juopottelemaan, ja siihen sain Jagodalta viiniä jotensakin suuria määriä. Kuitenkaan ei Maxim Peshkovin voimakas elimistö antanut myöten. Ja niin ahdisti Jagoda minua vuonna 1934 ja neuvoi minua huolehtimaan siitä, että Maxim joutuu kylmettymisen uhriksi. »Saattakaa hänet joskus makaamaan lumella.» Maalis- tai huhtikuussa, vähän ennen Maxim Peshkovin lopullista sairastumista, teinkin sen, mutta Maxim Peshkov pääsi siitä pienellä nuhalla. Toukokuun 2, kun olin ensin saanut Maximin juomaan, jätin hänet niinkuin tri Levin on täällä tänään ilmoittanut, muutamiksi tunneiksi puutarhan penkille nukkumaan. Päivä oli kylmä, ja tästä hetkestä alkaen sairastui Maxim ja 11:nä toukokuuta hän kuoli. Yöllä 3:na toukokuuta oli Maxim sanonut minulle, ettei hän voinut hyvin. Hän mittasi lämpötilansa, hänellä oli 39,5 astetta kuumetta. Siitä huolimatta en antanut kutsua ketään lääkäriä. Neuvoin häntä lämmittämään itseään ja juomaan vielä vodkaa. Sairaanhoitjatar Olympiada Dimitrijevna Tshertova, Gorkin perheen uskollinen ystävä, oli hyvin levoton ja olisi tahtonut heti hakea lääkärin. Sanoin, että saattoi odottaa aamuun. Aamulla kutsuin Levinin.

Levin tuli ja antoi diagnoosin, että Maximilla oli influenssaa lievässä muodossa. Samalla kutsui hän minut syrjään ja sanoi: »Nyt olette saavuttanut sen, mihin olette pyrkinyt.» Olin hieman hämmästynyt näistä sanoista, joista näin,

että hän tiesi osallistumiseni tähän rikokseen. Aikaisemmin olimme keskustelleet Maxim Alexejevitsh Peshkovin terveydestä, mutta emme olleet koskaan tehneet sitä kanssarikollisina. Muutamia päiviä senjälkeen tuli Alexej Maximovitsch Gorkin luo sattumalta tri Badmajev. Hän tutki Maxim Peshkovin ja totesi keuhkotulehduksen kysyen hämmästyneenä: »Eikö| Levin olekaan häntä tutkinut?» Kun Maxim Peshkov sai tietää, että hän oli sairastunut keuhkotulehdukseen, pyysi hän kutsumaan A. D. Speranskia joka oleskeli usein Gorkin talossa. Alexej Dimitrijevitsh Speranski ei ollut mikään praktisoiva lääkäri, mutta Alexej Maximovitsh piti hänestä kovin ja kunnioitti häntä etevänä tiedemiehenä. Ilmoitin sen Levinille ja Levin sanoi siihen: Älkää missään tapauksessa antako hakea Speranskia. Levin lisäsi siihen, että hän tulisi pian tri A. I. Winogradovin kanssa. Ja todellakin, illalla hän saapui tri Winogradovin kanssa. Tri Winogradov, joka ei ollut vielä nähnyt sairasta, toi mukanaan joitakin lääkkeitä. Muistan, että Winogradoville sattui jonkinlainen yhteenotto Olympiada Dimitrijevna Tshertkovan kanssa, kun hän antoi Maximille lääkettä, ja tällöin väitteli Winogradov sairaanhoittajattaren kanssa, tämä oli aina hoitanut kaikki sairaat Gorkin talossa ja on tahtonut kaiken tapahtuvan hänen käsiensä kautta. Ja hän antoi lääkettä, joita oli Gorkin kotiapteekissa.

7:nä tai 8:na toukokuuta oli Maxim Aleksejevitsh terveempi. Ilmoitin tämän Jagodalle. Jagoda sanoi suuttuneena: »Piru vieköön, terveitä lähetetään kuolemaan, ettekä te saa sitä toimeksi sairaan ollessa kyseessä.» Tiedän, että Jagoda senjälkeen puhui tri Winogradovin kanssa, ja että tri Winogradov teki ehdotuksen, että annettaisiin samppanjaa Maxim Peshkoville. Levin sanoi silloin, että samppanja oli hyvin hyödyllistä, kun sairas oli lamaannustilassa. Maxim Alexejevitshille annettiin samppanjaa mikä sai hänessä aikaan vatsahäiriöitä ja korkean kuumeen.

Senjälkeen kun vatsahäiriö oli asettunut, antoi Winogradov henkilökohtaisesti — sen tiedän tarkkaan — sairaalle ulostuslääkettä ja sanoi, lähtiessään huoneesta: »Maallikollekin on selvää, ettei sellaisessa lämpötilassa saa antaa mitään ulostuslääkettä.»

Neuvottelukunta, joka kutsuttiin koolle Alexeij Maximovitsh Gorkin vaatimuksesta asetti kysymyksen blokkadin käyttämisestä Speranskin metoodin mukaan. Tri Winogradov, Levin ja Pletnjov vastustivat jyrkästi ja sanoivat että pitäisi vielä vähän aikaa odottaa. 11:nen päivän vastaisena yönä, kun Maxim oli jo kuolemaisillaan ja näytti jo sinertävältä, päätettiin ryhtyä käyttämään blokkadia Speranskin metoodin mukaan, vaikka Speranski itse sanoi, että oli jo liian myöhäistä ja ettei siinä enää ollut mitään järkeä.

Ja niin kuoli Maxim 11:ntenä toukokuuta. Olen jo ilmoittanut, että olin henkilökohtaisesti kiinnostunut Maxim Peshkovin murhaamisesta. Jagoda painoi veitsen käteeni. Tapoin Maximin Jagodan kehoituksesta.

En unohda vielä lisätä, että kun keskustelu Maxim Peshkovin murhaamisesta Jagodan kanssa tapahtui, sanoi hän minulle: »Pjotr Petrovitsh, voin loitontaa teidät Gorkista kädenkäännöksellä, olette käsissäni. Vähäisinkin petollinen askel minua vastaan tulee Teille aiheuttamaan enemmän kuin epämiellyttäviä seurauksia.»

Senjälkeen, kun olin tehnyt tämän rikoksen, olin pakoitettu ryhtymään vielä kauheampaan rikokseen, Gorkin murhaan. Jagoda johti vähitellen puheen siihen, että oli välttämätöntä ryhtyä aiheuttamaan häiriöitä Gorkin terveydessä. Aloin epäröidä ja koetin välttää ottamasta vastaan tämän tehtävän suorittamista. Jagoda sanoi, ettei hän häikäilisi paljastaa minua Maxim Peshkovin murhaajana. Samalla Jagoda antoi minun suoraan ymmärtää, että jos ajattelin vedota häneen, en sillä pääsisi pitkällekään. »Omat mieheni suorittavat tutki-

muksen», huomautti Jagoda, ja niin suostuin tähän rikokseen. Levin on tänään ilmoittanut, että myötävaikutin Gorkin kylmettymiseen. Tulimme yksimielisyyteen, se tahtoo sanoa, otin varteen Levinin neuvon. Talven 1935—1936 vietti Maxim Gorki Krimillä, Tesselissä. Asuin Moskovassa, mutta kerran kolmessa viikossa tai kuukaudessa matkustin sinne. Houkuttelin Alexei Maximovitshin pitkille kävelyretkille, annoin säännöllisesti sytyttää valkean. Valkean savu vaikutti tietysti Gorkin häiriintyneisiin keuhkoihin. Ja tänä aikana 1935—1936 ei Gorki virkistynyt Krimillä, vaan palasi päinvastoin väsyneenä takaisin Moskovaan. Hänen paluunsa Moskovaan oli Jagodan järjestämä, tai oikeammin jouduttama, hänen pakottaessaan minua Maxim Gorkin murhaamisessa niinkuin hän oli pakoittanut Maxim Peshkovin murhaamisessa. Kun olin Krimillä, puhuin puhelimitse Jagodan kanssa. Jagoda pakottaa minua, hän sanoo: »On saatava Gorki Moskovaan» — huolimatta siitä, että Krimillä tuohon aikaan oli hyvin lämmintä ja Moskovassa kylmää. Puhun Gorkin kanssa matkasta Moskovaan, Gorki antaa suostumuksensa, valmistaudun matkaan, mutta 26:ntena toukokuuta 1936 tiedoitti Nadeshda Alexejevna Peshkova, Maxim Alexejevitsh Peschkovin leski, puhelimitse, ettei missään tapauksessa pitäisi matkustaa, että sää oli Moskovassa kylmä ja että sitäpaitsi vielä Aleksei Maximovitshin pojantyttäret, eli siis hänen tyttärensä, jotka olivat Moskovassa, olivat influenssassa ja aika korkeassa kuumeessa. Päivän tai parin kuluttua puhuin jälleen Jagodan kanssa. Jagoda sanoi minulle, että pojantyttäret olivat täysin terveet ja toipuneet ja että oli välttämätöntä ylipuhua Alexei Maximovitsh lähtemään matkaan. Ilmoitin tämän Alexe; Maximovitshille, ja 26—27:ntenä toukokuuta matkustimme Moskovaan. 31:ntenä toukokuuta lähti Alexej Maximovitsh heti tulonsa jälkeen pojantyttäriensä luo, jotka itse asiassa makasivat sairaina influenssassa, lämpötilan ollessa nouseva, ja 31:ntenä toukokuuta sairastui hän itse. 31:ntenä illalla kutsuttiin tri Levin. Levin ilmoitti, että oli kyseessä merkityksetön influenssa, mutta 2:na kesäkuuta kysyi Alexej Maximovitsh itse, kun aamulla puhuin hänen kanssaan: »Mitä lääkärit sanovat? »Vastasin: »Influenssa.» Mutta hän sanoi: »Minun käsitykseni mukaan alkaa minulla keuhkotulehdus, näen sen ysköksistä.» Senjälkeen kutsuin Levinin. Levin tuli ja selitti olevansa yhtä mieltä sairaan itsensä asettamasta diagnoosista. Senjälkeen alkoi hoito lainausmerkeissä. Gorkia hoitivat prof. Pletnjov ja tri Levin. Tarkkailin tätä hoitoa ja minun täytyy sanoa, että ratkaisevaa osaa näytteli se seikka, että Gorkille annettiin digaalia, josta oikeudelle on annettu tiedot. Kun 8:nteen kesäkuuta Gorkin sydämenlyönti oli yhä samanlainen nousten muistaakseni 130:een lyöntiin minuutissa, niin alkoi se digaalin nauttimisen jälkeen heti tehdä jyrkkiä hyppäyksiä.

Se on toinen kauhea rikokseni. Olen lopettanut.

Puheenjohtaja: Onko yleisellä syyttäjällä jotain kysyttävää?

Wyschinski: Ei.

Puheenjohtaja: Onko puolustajalla jotain kysttävää?

Puolustaja Kommodov: Ei.

Puolustaja Braude: Ei.

Puheenjohtaja: Onko syytetyillä jotain kysyttävää? (Ei)
Onko asiantuntijoilla jotain kysttävää? (Ei)
Käsittely lykätään 9:nteen III. 1938 kello 11 aamup.

(Allekirjoitus)

Puheenjohtaja:
Neuvostoliiton ylimmän tuomioistuimen sotakollegion puheenjohtaja.
Armeijan sotilasjuristi W. Ulrich.

Sihteeri:
I luokan sotilasjuristi A. Batner.

Levinin kuulustelu

Aamupäiväistunto — 8:ntena maaliskuuta 1937,

Oikeuspaikan päällikkö: Oikeus saapuu, olkaa hyvä ja nouskaa seisomaan.

Puheenjohtaja: Olkaa hyvä ja istukaa. Käsittely jatkuu. Siirrymme kuulustelemaan syytettyä Leviniä, Syytetty Levin, myönnättekö oikeiksi alustavissa kuulusteluissa antamanne lausunnot?

Levin: Myönnän ne oikeiksi.

Puheenjohtaja: Kansalainen yleinen syyttäjä, onko teillä kysyttävää?

Wyshinski: Minulla on useita kysymyksiä.

Syytetty Levin, kertokaa minulle milloin ja missä olosuhteissa tutustuitte Jagodaan ja mitä tuloksia oli läheisistä suhteistanne Jagodaan?

Levin: Tuttavuuteni Jagodan kanssa alkoi jo kaksikymmenluvun alussa. Käsittelin vainajia Dsershinski ja Menshinski. Tapasin silloin tällöin Jagodan ja annoin hänelle apua lääkärinä. Tapaamisemme tihenivät noin v:sta 1928 A. M. Gorkin Moskovaan muuton yhteydessä.

Kaikille on tunnettua, että A. M. Gorkin jo nuoruusvuosistaan asti on sairastanut tuberkuloosia sangen vaikeassa muodossa. Vuosikausia, niin hyvin ennen kuin jälkeen vallankumouksen, v:sta 1921 asti oleskeli hän Italiassa.

Näinä vuosina tunsi A. M. Gorki hyvin suurta kaipausta Neuvostoliittoon, häntä painosti erikoisen suuresti ero Neuvostoliitosta, mahdottomuus saada usein sieltä tietoja. Yhä useammin puhui hän että oli välttämätöntä palata takaisin. Palata ainaiseksi oli hänen terveydentilansa tähden mahdotonta, hän päätti käydä perioodittain Neuvostoliitossa. V:sta 1928 tuli hän kesäkuukausiksi Moskovaan, kun ilmastolliset olosuhteet Moskovan ympäristössä olivat suhteellisen suotuisat, kun sitävastoin Italiassa oli silloin liian kuuma. Edellämainitusta vuodesta lähtien alkoi hän käydä luonamme kesäkuukausina ja palasi talvikuukausiksi takaisin Italiaan.

Määrättiin, että hänen tuli Italiassa pysyä jonkun neuvostolääkärin valvonnan alaisena. Kun minä olin hänen vakinainen lääkärinsä, tuli osakseni tehtävä valita ryhmä lääkäreitä ja professoreja, jotka jakoivat tämän puoli vuotta kaksikuukautisiin kausiin, ja jokainen jäi nyt kahdeksi kuukaudeksi Italiaan, jotta ei kenenkään heistä tarvitsisi pitemmäksi aikaa keskeyttää täkäläistä vakinaista toimintaa. Tähän ryhmään kuuluin minä ja useita leningradilaisia ja moskovalaisia lääkäreitä. Joka kerta tulin minä hänen kanssaan Italiasta, saavuin hänen kanssaan Moskovaan, matkustin hänen kanssaan Moskovasta vakituisena lääkärinä. Muut tekivät sen vuorojärjestyksessä.

A. M. Gorkin oleskellessa Moskovassa kävin vakituisena lääkärinä hänen luonaan erikoisen usein. Hän asui maalla Moskovan lähellä. Vieläpä jäin yöksi hänen luokseen, ellei mitään tavallisuudesta poikkeavaa ollut tekeillä. Samanaikaisesti oli myös Jagoda sangen usein tässä talossa. Siellä tapasimme toisemme usein. Välillemme muodostuvat suhteet eivät olleet sellaiset kuin satunnaisen lääkärin ja hänen potilaansa, vaan ne olivat keskenään tuttujen henkilöiden suhteiden kaltaiset.

Samaan aikaan alkoivat myös käyntini Jagodan luona, hänen asunnossaan tai hänen maatalossaan, useammin, kun, kuten näyttää, noin v:sta 1930 hänen rouvansa Auerbach alkoi usein sairastella kroonillista sairautta, joka oli sen laatuinen, että hänen tilassaan usein oli kärjistymisiä. Näiden hänen sairautensa kärjistymisien aikana täytyi minun joskus käydä talossa joka päivä, joko yksin tai jonkun valtion yhtyneen poliittisen hallinnon sairaalan lääkärin tai vieläpä taloa lääkärinä lähellä olleen, sittemmin kuolleen kirurgi Rosanovin kanssa. Tällä tavalla kehittyi läheisempi tuttavuus.

On sanottava, että Jagoda käyttäytyi minua kohtaan sangen hyvin, että hän osoitti minulle erilaisia huomaavaisuuksia. Tunnustan, että tämä ei minusta tuntunut epätavalliselta, koska me lääkärit koemme usein, että potilaat jotenkin haluavat osoittaa meille kiitollisuuttaan ja huomaavaisuuttaan. Sanalla sanoen, en nähnyt siinä mitään tyrmistyttävää tai kasittämätöntä. Nämä huomaavaisuuden osoitukset hänen puoleltaan imartelivat minua.

Wyshinski: Missä ilmenivät nämä huomaavaisuudet?

Levin: No, hänellä oli esimerkiksi ihania kukkia, kasvihuone, ja hän lähetti minulle kukkia, lähetti minulle sangen hyviä ranskalaisia viinejä. Kerran hän teki minulle sangen arvokkaan lahjoituksen: Hän luovutti minulle Moskovan lähellä olevan maatalon, missä vietin 5—6 vuotta kesäkuukaudet perheeni kanssa.

Wyshinski: Onko hän rakennuttanut maatalon erikoisesti teitä varten?

Levin: Ei, hän luovutti minulle maatilan . . .

Wyshinski: Se tahtoo sanoa, hän lahjoitti teille maatalon?

Levin: Niin, pidin sitä lahjana.

Wyshinski: Onko Jagoda poistanut vastuksia ulkomaanmatkanne yhteydessä, raivaamalla tieltä erilaisia tullimuodollisuuksia?

Levin: Kyllä, hän antoi ilmoittaa tullivirastoille, että minut oli päästettävä tulemaan ulkomailta ilman tarkastusta.

Wyshinski: Kuinka olette käyttänyt tätä hyödyksenne?

Levin: Toin vaimolleni, poikieni vaimoille erilaisia esineitä, lasten leikkikaluja, naisten tavaroita, toin myös pieniä lahjoja virkaveljilleni . . .

Wyshinski: Se tahtoo sanoa, kaiken minkä toitte, toitte tullivapaasti, ilman että tullivirasto kiusasi teitä?

Levin: Niin, mutta ne eivät olleet mitään arvoesineitä . . .

Wyshinski: Luonnollisesti, te ette käsitellyt näitä arvoesineinä.

Levin: Toin niitä sukulaisilleni.

Wyshinski: Ymmärrän, itsellenne, sukulaisillenne, ystävillenne, tuttavillenne.

Levin: Luonnollisesti.

Wyshinski: Teitä eivät raja- ja tullilait koskeneet?

Levin: Aivan oikein.

Wyshinski: Ja tämä tapahtui kauan sitten?

Levin: Vuonna 1934 olin vielä ulkomailla.

Wyshinski: Ja milloin alkoi tämä »erikoinen» suhtautuminen teihin?

Levin: Ensimmäisestä matkastani Aleksej Maximovitshin luo vuodesta 1928 tai 1929 viime aikoihin asti.

Wyshinski: Nyt, ja edelleen? Tätä piditte tavallisena huomaavaisuudenosoituksena? Niinkö ilmaisevat yleensä potilaat huomaavaisuutensa lääkäriään kohtaan?

Levin: Kuten todennäköisesti tiedätte, eivät.

Wyshinski: Ei ulkomaanmatkoilla, ei lahjoituksilla, ei maataloilla, ei tullikamarin eikä tullien avulla.

Levin: Luonnollisesti, eivät.

Wyshinski: Pidätte näitä siis tavallisina asioina?

Levin: Hänelle oli tämä kaikki nähtävästi tavallinen asia.

Wyshinski: Entä teille?

Levin: Minulle ei tämä tietenkään ollut mikään tavallinen asia.

Wyshinski: Ette ajatellut sitä, mitä varten tämä tapahtui, mikä oli tämän huomaavaisuuden takana?

Levin: En ajatellut sitä, koska luulin, että nämä asiat eivät merkinneet paljoa hänelle ja että ne hänen asemassaan olivat vähäisiä huomaavaisuudenosoituksia.

Wyshinski: Mutta verratkaa tätä omaan asemaanne, oliko tämä teille tavallinen tapaus?

Levin: Luonnollisestikaan se ei ollut mikään tavallinen tapaus. Mutta kyseessä ei myöskään ollut mikään tavallinen asiakas.

Wyshinski: Epätavallinen asiakas osoitti teille siten epätavallista huomaavaisuuttaan?

Levin: Niin, niin. Luonnollisesti.

Wyshinski: Sanokaa, olkaa hyvä mitä ajattelitte tästä kaikesta?

Levin: Tavallisen potilaan on vaikeata antaa lahjoja, koska . . .

Wyshinski: Antakaa anteeksi, minun täytyy keskeyttää teidät vielä kerran. Kun teidät vapautetaan kaikesta tullitarkastuksesta, luuletteko, että se on laillista ja luonnollista.

Levin: En pitänyt sitä luonnollisena enkä laillisena, mutta tiesin että sellaista harjoitetaan paljon.

Wyshinski: Kuka harjoittaa sellaista ja miten tiesitte siitä?

Levin: Tiesin, että joukko henkilöitä käyttää hyväkseen diplomaattisia passeja j.n.e.

Wyshinski: Piditte itseänne diplomaattina?

Levin: Luonnollisestikaan en pitänyt itseäni sellaisena.

Wyshinski: Te käsititte, että teitte itsenne syypääksi karkeaan neuvostolakien loukkaukseen ja käytitte tätä laittomuutta itseänne hyödyttäviin tarkoituksiin.

Levin: Kyllä, käsitin sen. Minun täytyy kuitenkin sanoa, että valtiolla oli siitä sangen vähäisiä tappioita, toin mukanani jonkun parin solmioita, pikkutavaroita.

Wyshinski: Mutta monista pienistä tappioista tulee suuri tappio. Niin puolustaa m.m. jokainen rikoksellinen rikostaan. Vieläpä jokainen joka varastaa miljoonan kultaruplaa, voi niin mahtavaan, rikkaaseen valtioon verrattuna kuin meidän valtiomme, sanoa, että tappio sittenkin valtiolle on vähäinen.

Levin: Suvainnette kehitellä edelleen ajatustanne ja laskea suoralta kädeltä, kunka paljon tullimiehet niistä kantaisivat maksuja. Siitä tulee vähäinen voitto.

Wyshinski: Tähän saakka ette vielä käsitä rikoksenne raskautta?

Levin: Ei, ei, käsitän sen.

Wyshinski: Jatkakaa sitten selityksiänne.

Levin: Minun täytyy vielä painostaa sitä, että nämä huomaavaisuudet vieläpä imartelevat minua. Nehän olivat sellaisen elimen kuin valtion yhtyneen poliittisen hallinnan johtajan taholta tulevia huomionosoituksia. Näin siinä määrätyn tunnustuksen ja luottamuksen osoituksen itseäni kohtaan sellaisen viraston johtajan taholta. Minulle ei olisi voinut koskaan siitä johtua mieleen se,mitä nyt jouduin kokemaan.

Wyshinski: Myöhemmin se juolahti mieleenne?

Levin: Kyllä, se juolahti mieleeni.

Wyshinski: Kuinka tämä tapahtui?

Levin: 1932 päätti Aleksei Maximovitsh muuttaa koko perheensä kanssa kokonaan Moskovaan. Perheeseen kuului hänen poikansa Maxim Alexejevitsh Peshkov. V:n 1933 alussa käyntini aikana talvella Jagodan luona hänen maatalossaan, alkoi hän ollessaan kanssani kävelyllä keskustelun, johon hän muutamia kertoja on palannut, kekustelun, joka koski Alexej Maximovitshin poikaa — Maxim Alexejevitsh Peshkovia. Hän sanoi olevansa tyytymätön tämän elämäntapaan ja käyttäytymiseen. Tyytymätön siihen, ettei tällä ollut mitään työtä, ei tehnyt mitään. Tyytymätön siihen, että tämä käytti kohtuuttomasti väkijuomia. Mutta se oli keskustelu, joka enemmän tai vähemmän vastasi tosiasioita, sillä siihen aikaan M. A. Peshkovilla, vaikka hän olikin kahden lap-

sen isä, ei ollut mitään vakituista työtä, ei ollut tekemisissä minkään vakituisen työn kanssa, eli yksinkertaisesti isänsä talossa, niin että nämä keskustelut eivät sillä kertaa herättäneet minussa mitään erikoisia epäilyksiä.

Näiden puhelujen aikana sanoi hän minulle: Nähkääs, Max (siten nimitti hän häntä) ei ole ainoastaan aikaansaamaton ihminen, vaan hänellä on isäänsä vahingollinen vaikutus. Isä rakastaa häntä, mutta hän käyttää sitä hyväkseen ja tuo Alexej Maximovitshin taloon vahingollisen ja epämiellyttävän tunnelman. Täytyy poistaa hänet. Täytyy toimia niin, että hän saa surmansa.

Wyshinski: Mitä se on?

Levin: Aiheuttaa hänen kuolemansa.

Wyshinski: Se tahtoo sanoa, murhata hänet?

Levin: Luonnollisesti.

Wyshinski: Ja Jagoda vaati siis teitä toteuttamaan tämän asian?

Levin: Hän sanoi: »Teidän täytyy meitä siinä auttaa.» Minun tuskin tarvitsee tässä kertoa tunteistani, siitä, kuinka kauheata minun oli kuulla jotain sellaista, luulen, että tämä on hyvin ymmärrettävää, myöhemmin asettui keskeytymätön hämmennys. Minut eroittaa tästä kaikesta kuusi vuotta, sentähden ei kertomukseni tästä ole pikakirjoitetun tarkka, vaan selostan siitä ainoastaan sen sisällyksen. Edelleen sanoi hän: Te tiedätte, kenen kanssa puhutte, minkä viraston johtaja puhuu kanssanne? Te tiedätte, että olen puolueen politiikasta ja puolueen sekä hallituksen suurten miesten, niinkuin Alexej Maximovitshin, elämästä ja toiminnasta vastuussa, sentähden, Alexej Maximovitshin edut vaativat hänen poikansa poistamista, ette voi kieltäytyä tästä uhrista.

Wyshinski: Perusteliko hän sen niin?

Levin: Kyllä.

Wyshinski: Mitä te ajattelitte?

Levin: En ajatellut mitään. Hän sanoi: Toistaiseksi annamme asian olla sillään. Te punnitsette asiaa kotonanne ja muutaman päivän kuluttua kutsun teidät jälleen.

Wyshinski: Mutta mitä punnitsette?

Levin: Myöntymistä tai kieltäytymistä.

Wyshinski: Teidän oli sitäpaitsi mietittävä jotain.

Levin: Miten se on suoritettava.

Hän sanoi: »Ottakaa huomioon, että teidän on toteltava minua. Minun käsistäni te ette pääse. Kun minä olen osoittanut teille tässä suhteessa luottamusta, kun teihin tässä asiassa on luotettu, on teidän osattava arvostaa sitä ja suoritettava tämä. Te ette voi kellekään siitä kertoa. Kukaan ei teitä usko. Ei teitä, vaan minua uskotaan. Älkää epäilkö, te tulette tämän tekemään! Punnitkaa, miten te voitte sen tehdä, ja keitä te voitte ottaa mukaan. Muutaman päivän perästä annan kutsua teidät». Hän toisti uudestaan, että kieltäytyminen merkitsi minun ja perheeni tuhoa. Minä ajattelin, ettei ole mitään muuta pääsytietä, että minun on taivuttava. Toistan, kun perspektiivisesti, tästä päivästä katsoo vuoteen 1932, ymmärtää, kuinka ylivoimaiselta Jagoda näytti minusta, puolueettomasta, siksi oli luonnollisesti hyvin vaikeata vapautua hänen uhkauksistaan, irtautua hänen käskyvallastaan.

Wyshinski: Ja tekö olette sitä yrittänyt?

Levin: Minä olen sisäisesti yrittänyt.

Wyshinski: Sisäisesti, mutta vastarintaan ei teistä ollut?

Levin: Ei.

Wyshinski: Koetitteko protestoida? Sanoa, ilmoittaa siitä jollekulle?

Levin: En. Minä en tehnyt mitään, en tehnyt yritystäkään ilmaistakseni huoliani. En sanonut siitä kenellekään, ja tein päätökseni. Kun olin tehnyt päätökseni, menin hänen luokseen. Jagoda sanoi minulle: »Teidän on toden-

näköisesti vaikeata suorittaa sitä yksin. Kenen aiotte ottaa juttuun mukaan?» Vastasin hänelle, että on ylipäätänsä hyvin vaikeata tuoda uutta lääkäriä Alexei Maximovitshin kotiin, siellä ei siitä pidetä. On kuitenkin lääkäri, joka minun lomani aikana kävi Maxim Alexejevitshilla, hän oli tri A. I. Winogradov, valtion yhtyneen poliittisen hallinnon saniteettiosastolta. Krjutshkov tunsi hänet hyvin. Winogradov oli, ellen erehdy, hänen lähettämänsä (Krutjshkov oli Alexei Maximovitshin vakituinen sihteeri). Minä sanoin, että on välttämätöntä ottaa hänet asiaan mukaan. Lisäksi sanoin, että jos on välttämätöntä kutsua joku neuvotteleva lääkäri, on tässä tapauksessa ainoa siellä ollut professori Dmitri Dmitrijevitsh Pletjnov. Minä en vielä silloin konkreettisesti viitannut häneen. Vaan sanoin hänelle, että jos sellaisessa sairaudessa osoittautuisi välttämättömäksi kutsua neuvotteleva lääkäri, olisi ainoa henkilö, joka voisi sinne tulla, D. D. Pletnjov. Niin kului vuosi 1933. Hän painosti minua.

— — —

— — —

Wyshinski: . . . Syytetty Levin, jatkakaa.

Levin: Sivuutin vielä erään yksityiskohdan, joka on mainittava. Jagoda sanoi minulle, että hän oli keskustellut Krjutshkovin kanssa.

Wyshinski: Syytetty Krjutshkov, mistä Te keskustelitte Jagodan kanssa?

Krjutshkov: Jagoda sanoi, että on välttämätöntä poistaa Maxim Peshkov.

Wyshinski: Mitä se merkitsi, poistaa.

Krjutshkov: Tappaa Maxim. »Se ei», sanoi hän, »koske niin paljon Maximia, enemmänkin Gorkia. Gorkin toimintaa on rajoitettava, Gorkin toiminta on muutamille henkilöille haitallista.» Keskustelun jatkuessa ymmärsin, että hän tarkoitti Rykovia, Bucharinia ja muita. Keskustelun kuluessa kuulin Jagodalta, että on suunnitteilla vastavallankumouksellinen kaappaus ja että hän ottaa osaa tähän kaappaukseen. Hän sanoi minulle suoraan: SNTL:ssä on pian uusi valta. Uusi valta tulee olemaan enemmän Teidän mielipidettänne vastaava.

Wyshinski: Kenen mielipidettä?

Krjutshkov: Minun.

Wyshinski: Minkälainen oli mielipiteenne?

Krjutshkov: Keskustelusta, joka tapahtui suunnilleen 1933, saatoin huomata, että olin lähellä oikeistolaisten järjestöjä. Kysyin häneltä, mitä minun sitten on tehtävä? Hän sanoi: Tehän tiedätte miten Alexei Maximovitsh rakastaa Maxia. Maxin kuolema tulee olemaan Gorkille raskas isku ja muuttaa hänet vaarattomaksi vanhukseksi. Teidän täytyy tappaa Maxim. Hän lisäsi muutamia uhkaavia sanoja. Minä hyväksyn Jagodan ehdotuksen. Jagoda sanoi minulle: Te olette aikaisemmin juonut Maxin kanssa, alkakaa nyt herättää hänessä juomahimoa . . .

Wyshinski: Syytetty Jagoda, Te puhuitte Krjutshkovin kanssa salaliitosta?

Jagoda: En, Krjutshkovin kanssa en ole milloinkaan puhunut salaliitosta.

Wyshinski: Oletteko keskustellut hänen kanssaan poliittisista aiheista?

Jagoda: En, minä en ole luottanut häneen.

Wyshinski: Niin muodoin on kaikki, mitä Krjutshkov sanoo . . .

Jagoda: Kaikki on valetta.

Wyshinski: Te ette ole antanut hänelle tuollaista tehtävää Maxim Peshkovin suhteen?

Jagoda: Minä sanoin, kansalainen yleinen syyttäjä, että en antanut minkäänlaisia Maxim Peshkovin murhaamista koskevia määräyksiä, enkä näe hänen murhaamisensa merkitsevän mitään.

Wyshinski: Siispä Levin valehtelee?

Jagoda: Hän valehtelee.

Wyshinski: Ja Kasakov puhuu valheita?

Jagoda: Hän valehtelee.
Wyshinski: Krjutshkov?
Jagoda: Valehtelee.
Wyshinski: Ette ole antanut Krjutshkoville mitään Maxim Peshkovin kuolemaa koskevia määräyksiä. Alustavissa kuulusteluissa olette . . .
Jagoda: Valehdellut.
Wyshinski: Entä nyt?
Jagoda: Puhun totta.
Wyshinski: Minkätähden valehtelitte alustavissa kuulusteluissa?
Jagoda: Sanon teille, sallikaa minun olla vastaamatta tähän kysymykseen.
Wyshinski: Jatkakaa, syytetty Levin!
Levin: Yhteisestä tuholaistoiminnastamme johtuen kuolivat toukokuussa melkein samana päivänä, vain päivän väliajoin Vjatsheslav Rudolfovitsh Menshinski ja Maxim Alexejevitsh Peshkov. Tahtoisin pyytää oikeudelta ja teiltä, kansalainen yleinen syyttäjä, että tällä hetkellä ei viivyttäisi yksityiskohdissa, miten sen teimme, tahtoisin vielä lausua muutaman sanan seuraavia uhreja koskevasta keskustelusta Jagodan kanssa. Ehdotan tätä järjestystä senvuoksi, että te, jotka ette ole lääkäreitä ymmärtäisitte paremmin, minkälaatuista tuholaistyötä olemme suorittaneet. Senjälkeen tulen lyhyesti, aivan lyhyesti esittämään sen lääketieteelliset edellytykset. Silloin teille selviää menettelymme, joka kaikissa neljässä tapauksessa on ollut sama. Samaten haluan tällä hetkellä vain mainita, että meidän yhteisestä tuholaistoiminnastamme johtuen kuoli Menshinski toukokuun 10. 1934 ja seuraavana päivänä Maxim Alexejevitsh Peshkov. Nämä rikokset tehtiin. On tarpeetonta sanoa, miten inhoittavia, miten vastenmielisiä tällaiset teot ovat jokaisesta lääkäristä, riippumatta siitä, ketä sairasta kohtaan ja missä tilanteessa ne on suoritettu. Erikoisen masentavaa oli minulle tehdä rikos Menshinskiä vastaan, johon suhteeni aina oli ollut erittäin hyvä . . .
Wyshinski: Sen me näemme.
Levin: . . . ja joka taas oli suhtautunut minuun erittäin suopeasti, ja varsinkin rikos Alexei Maximovitshin poikaa kohtaan.
Silloin en tosin vielä tietänyt, mitä minulla oli edessä. Muutamia päiviä ennen V. R. Menshinskin ja M. A. Peshkovin tuhoamista, kutsutti Jagoda minut luokseen ja sanoi: »No, nyt olette tehneet nämä rikokset. Te olette kokonaan käsissäni ja Teidän on pakko tehdä, mitä teille nyt annan tehtäväksi. Se on paljon vakavampaa ja tärkeämpää. Varoitan teitä, tämä on teille yhtä sitovaa kuin molemmat aikaisemmat tehtävänne. Mutta jotta ymmärtäisitte, mitä teille sanon ja mitä teidän on tehtävä, on minun lyhyesti valaistava tilannetta maassa. Te, mies, joka ette ole politiikassa mukana, puolueeton, ymmärrätte silloin paremmin, mitä on tehtävä.» Senjälkeen alkoi hän puhua minulle, että puolueen keskuudessa vallitsee laajalti mitä suurin tyytymättömyys puolueen johtoon, hallituksen vaihdos on välttämätön, ja on ennakolta päätettyä ja kiertämätöntä että liikkeen kärjessä ovat Rykov, Bucharin ja Jenukidse. Ja koska tämä on väistämätöntä, koska tämä kaikki tulee tapahtumaan, niin sitä parempi, mitä nopeammin se käy. Jo senvuoksi, että tämä kävisi nopeasti, jotta prosessi helpottuisi täytyy meidän poistaa poliittiselta näyttämöltä muutamia politbyroon jäseniä samoinkuin Alexei Maximovitsh Gorki. Tämä on historiallinen välttämättömyys. Te kuitenkin keskeytitte minut, kansalainen yleinen syyttäjä, kun halusin kertoa tunteistani tässä asiassa, senvuoksi en tahdo niistä puhua, vaan toivomuksenne mukaan esittää vain kuivia tosiasioita. Hän sanoi siis erään sellaisen väliajan jälkeen: Te kiihoitutte suotta. Ymmärrättekö, että tämä on välttämätöntä, että tämä on historiallinen hetki, tämä on historiallinen välttämättömyys, tämä on etappi, vallankumouksessa, joka meidän on toteutettava ja jonka te yhdessä meidän kanssamme olette elävä, te tulette olemaan sen

todistaja ja teidän on niillä keinoin, mitkä teidän käsissänne on, autettava meitä, ja sensijaan että kiihoitutte, sanokaa mieluummin kenet Alexei Maximovitshin lisäksi voisitte ottaa osallenne?» Jälleen sivuutan muun ja sanon vain, että tuona päivänä emme keskustelleet enää. Muutamien päivien kuluttua olin jälleen Jagodan luona ja sanoin hänelle, että minun oli pakko noudattaa myöskin näitä hänen määräyksiään. Tämän keskustelun aikana Jagoda virkkoi: »Alexei Maximovitsh on henkilö, joka on sangen lähellä korkeinta puoluejohtoa, ihminen joka on erittäin alttiisti mukana maan tämän hetkisessä politiikassa, josta Josef Vissarionovitsh Stalin henkilökohtaisesti pitää, ihminen, joka ei milloinkaan tule pettämään ja joka ei koskaan tule käymään meidän tietämme., Ja te tiedätte toisaalta, mikä arvovalta Gorkin sanalla on maassamme ja laajalti sen rajojen ulkopuolella, mikä vaikutus hänellä on ja kuinka paljon vahinkoa hän voi sanallaan tuottaa liikkeellemme. Teidän on senvuoksi ratkaistava, sanoi hän, ja te olette korjaava hedelmät uuden mahdin astuessa valtaan.»

Kun Jagoda kysyi minulta, kenet vielä voisin ottaa osalleni, sanoin hänelle, että se voitaisiin tehdä ihmiselle, joka usein on sairas, joka tarvitsee usein lääkärinapua, Valerian Vladimirovitsh Kuibysheville, poliitbyroon jäsenelle. Minä voisin saada asiaan mukaan Dimitrij Dimitrijevitsh Pletnjovin, joka tunsi Valerian Vladimirovitshin. Olimme molemmat tunteneet hänet noin kaksitoista vuotta.

Pletnjov tunsi hänet yhtä hyvin kuin minä, hän oli ollut molempien potilas jo kaksitoista vuotta. Minä sanoin vielä lisäksi, että Moskovan lääketieteellisissä piireissä tiedetään yleisesti Dimitri Dimitrijevitsh Pletnjov neuvostovihamieliseksi, että hän suostuisi helpommin kuin kukaan muu. Jagoda sanoi: »Hyvä, minä puhun itse hänen kanssaan. Ilmoittakaa Pletnjoville, että minä kutsun hänet itse luokseni ja puhun hänen kanssaan. Sitäpaitsi kaikessa, mikä koskee Alexei Maximovitshia, voi Krjutshkov auttaa, ja Valerian Vladimirovitshiin nähden tietää asiat hänen sihteerinsä Maximov.»

Wyshinski: Se merkitsee, että te olette järjestänyt A. M. Gorkin murhan?

Levin: Niin.

Wyshinski: Keitä olette houkutellut tähän rikolliseen tekoon mukaan?

Levin: Professori Pletnjovin.

Wyshinski: Kuka vielä oli asianosallinen?

Levin: Pjotr Petrovitsh Krjutshkov.

Wyshinski: Kenen toimeksiannosta olette sen tehnyt?

Levin: Jagodan.

Wyshinski (oikeudelle): Sallitteko minun kuulustella syytetty Jagodaa?

Puheenjohtaja: Olkaa hyvä.

Wyshinski: Syytetty Jagoda, vahvistatteko tältä osalta syytetty Levinin lausunnon?

Jagoda: Kyllä. Minä vahvistan sen.

Wyshinski: Oletteko antanut sellaisen tehtävän?

Jagoda: Olen.

Wyshinski: (Levinille): Kenen toimeksiannosta olette lisäksi järjestänyt Valerian Vladimirovitshin Kuibyshevin murhan?

Levin: Jagodan toimeksiannosta.

Wyshinski: Ja tähän rikolliseen tekoon olette houkutellut?

Levin: Maximovin ja professori Pletnjovin.

Wyshinski: Syytetty Krjutshkov, myönnättekö, mitä Levin on sanonut?

Krjutshkov: Minä myönnän, että Jagoda antoi tehtäväkseni murhata A. M. Gorkin.

Wyshinski: Syytetty Maximov Dikovski, vahvistatteko Levinin lausunnon?

Maximov-Dikovski: Vahvistan sen sillä varauksella, että minua ei ole houkutellut Levin, vaan Jenukidse ja Jagoda.

Wyshinski: Syytetty Pletnjov, vahvistatteko Levinin lausunnon osallistumisestanne tähän rikokseen?

Pletnjov: Minä vahvistan sen.

Wyshinski: Istuutukaa. Minulla ei toistaiseksi ole enempää kysyttävää.

Puheenjohtaja: Syytetty Levin, jatkakaa.

Levin: Pyydän suomaan minulle pienen hyppäyksen puhtaasti lääketieteellisiin selityksiin, jotta olisi ymmärrettävää, miten olemme menetelleet.

Puheenjohtaja: Olkaa hyvä.

Levin: Kun joku sairastuu johonkin tarttuvaan tautiin, sanokaamme esimerkiksi difteriaan, ei ole ehdottoman välttämätöntä, että hänen suussaan on difteriabasilli, tai kun joku on sairastunut keuhkotulehdukseen, ei ole välttämätöntä, että pneumokokki, sairauden aiheuttaja, ehdottomasti on hengityselimissämme. Nämä bakteerit voivat olla organismissamme, ja määrättyyn ajankohtaan saakka eivät ne pysty aiheuttamaan mitään vahinkoa: ne eivät ole virulentteja. Tulee kuitenkin ajankohta, jolloin ne tulevat virulenteiksi. Jotta tämä tapahtuisi, täytyy elimistön joutua tilaan, jossa sen vastustuskyky ja sen suojeluvoima laskee ja se voi joutua tartunnan alaiseksi. Keuhkotulehdukseen tai johonkin muuhun akuuttiseen sairauteen riittää joskus pelkästään pieni kylmettyminen. Olen siitä lujasti vakuutettu, vaikkakin on lääkäreitä, joitten mielestä kylmettyminen on epoleellinen seikka. Minä sensijaan pidän epäämättömänä, että jos me aukaisemme ikkunat täällä molemmilla puolilla, niin jo huomenna useat läsnäolijoista eivät voi tänne saapua. Heikentääkseen elimistön vastustuskykyä täytyy tietää, mikä tässä elimistössä on heikkoa, missä paikassa elimistön vastarinta on vähäisin, mitkä elimet ovat kiihoittuvimmat ja missä heikentyminen helpoimmin saa jalansijaa. Vihdoin ei ole syytä ajatella, että ihminen voidaan myrkyttää ainoastaan jollakin myrkyllä. On tiedettävä, että jokainen lääke on olemukseltaan myrkyllistä, se riippuu vain annoksesta. Jokaisen lääkkeen, vieläpä yksinkertaisimmankin, voi tehdä myrkyksi käyttämällä sitä sopimattomin annoksin ja sopimattomana ajankohtana. Tahdon esittää havainnollisen esimerkin. Kaikki tietävät, että sokeritautia käsitellään insuliinilla, potilaat itse ruiskuttavat kahdesti päivässä insuliinia itseensä, kuljettavat sitä taskussa mukanaan, ruiskuttavat sangen suuria annoksia, 80—100 yksikköön. Mutta jos ruiskutetaan vaikkapa vain pieni annos 5—10 yksikköä henkilöön, jolle insuliiniruiske ei sovi, jonka veren sokeripitoisuus on alhainen, niin voi hän kuolla n.s. hypoglyktiseen kouristuskohtaukseen. Kun me astuimme uhriemme luo, lähdimme näistä edellytyksistä.

Kun emme halunneet käyttää mitään äkkiä vaikuttavaa myrkkyä, turvauduimme käyttämään väärää hoitotapaa.

Wyshinski: Kuka on »me»?

Levin: Minä, Pletnjov, Winogradov, Kasakov, kaikki, jotka minä olen teille jo maininnut.

Wyshinski: Oletteko tehnyt tämän suunnitelman itsenäisesti vaiko jonkun mainitsemanne henkilön kanssa?

Levin: Alexei Maximovitsh Gorkin ja Valerian Vladimirovitsh Kuibyshevin suhteen olen laatinut suunnitelmani professori Pletnjovin kanssa, Vjatsheslav Rudolfovitsh Menshinskin suhteen Kasakovin kanssa.

Wyshinski (oikeudelle): Sallitteko tehdä kysymyksen Pletnjoville? Syytetty Pletnjov, oletteko laatinut sellaisen suunnitelman Levinin kanssa?

Pletnjov: Kyllä.

Levin: Kerron kaikista neljästä tapauksesta. Kun tuli kysymykseen Maxim Peshkovin tappaminen, saimme aikaan elimistön heikontumisen ylettömällä

alkoholin käytöllä. Viinin suhteen on ihmisiä, jotka sietävät sangen hyvin alkoholijuomia. Koko Eurooppa juo viiniä, eikä se tuota kaikille vahinkoa. Mutta on elimistöjä, joille pieninkin määrä viiniä tuottaa korvaamattomia vahinkoja. Tällaisiin kuului myöskin Peshkovin elimistö. Hänessä voitiin hyväksikäyttää kolmea järjestelmää: sydän- ja verenkiertojärjestelmää, erittäin vaikutuksille altista, hengitysorganeja, joissa tuntui isän perintö, ei että ne olisivat olleet tuberkuloottiset, mutta ne olivat heikot, ja lopuksi vegetatiivinen hermosto. Jo pieni määrä viiniä vaikutti hänen organismiinsa, mutta siitä huolimatta joi hän sitä suuria määriä. Tämä oli hänen syntinsä. Tässä suhteessa piti Pjotr Petrovitsh Krjutshkovin olla hänen seuranaan. Krjutshkov joi sangen paljon, ero oli vain siinä, että viini vaikutti häneen edullisesti ja hän sieti sitä vahingoittumatta, kun taas Peshkovin laita oli aivan toinen.

Siten alettiin Maxim Peshkovin elimistön heikentäminen, alkoholijuomien käyttöä lisättiin, joka oli potilaalle sangen yksinkertaista, helppoa ja miellyttävää. Hän ei pitänyt sitä itseään rasittavana, ja kuitenkin se suuresti heikonsi hänen elimistöään.

Eräänä kuumana huhtikuun päivänä, ja kesä oli tuona vuonna Moskovassa sangen kuuma, heikontunut Max asetettiin Krujtshkovin, joka myöskin otti osaa Peshkovin organismin heikontamiseen, ehdotuksesta, makuulle aivan hikisenä penkille lähellä jokea, Hän oli alttiina tuulelle, oli hikinen, ja makasi siinä kaksi tuntia ilman paitaa. On selvää, että hän vilustui, että hän sairastui ja seuraavana päivänä puhkesi keuhkokuume.

Tämä oli tuholaistyön ensimmäinen vaihe — sairaan valmentaminen. Sitä jatkettiin. Sairas oli suuresti heikontunut, hänen sydämensä tila oli kauhistuttava, hermosysteemi, kuten tiedämme, merkitsee tarttuvan sairauden kehityksessä erittäin suurta osaa. Tasapaino oli horjahtanut. Kaikki oli heikontunutta. Ja sairaus oli luonteeltaan vakava, erittäin vakava.

Olen jo sanonut, että kohdatessani Jagodan ensi kertaa olin sanonut, etten tiennyt, voisiko professori Pletnjovia saada mukaan, enkä tehnyt sitä, koska oli selvää, että sairaus oli hyvin vaikea. Minä kutsuin Pletnjovin neuvotteluun, olin kaksi kertaa hänen kanssaan yhdessä, ja me näimme, että sairaus kehittyi nopeasti. Tästä tiesi myöskin A. I. Winogradov, joka oli kutsuttu päivystävänä lääkärinä. Sairauden kulku paheni yhä siitä, että ei käytetty niitä lääkkeitä, jotka olisivat olleet sydämelle lieventäviä, vaan päinvastoin käytettiin sellaisia, jotka heikonsivat sydäntä. Ja lopuksi hän, kuten jo olen sanonut, kuoli 11 toukokuuta keuhkokuumeeseen. Tällainen oli ensimmäinen tuholaistekomme.

— — — — — — — — — — —

Lopuksi viimeinen murha, Alexei Maximovitsh Gorkin murha. Tähän aikaan hän oli jo hyvin sairas ihminen, hänen keuhkojensa tila oli sangen huono. Ne olivat tuossa vaarallisessa tilassa tuberkuloosin jälkeen, joka, kuten jo olen sanonut, aina uusiintui hänessä. Sitäpaitsi haittasivat keuhkoissa tapahtuvat muutokset suuresti sydämen toimintaa, niin että hänellä samaan aikaan olivat sekä keuhkot että sydän huonossa kunnossa.

Talvella 1935 oli hän Krimillä, ja minä puhuin siellä Krjutshkovin kanssa, joka matkusti hyvin usein Krimille ja yleensä liikuskeli vapaasti Gorkin talossa. Me sovimme toimenpiteistä, jotka olisivat Alexei Maximovitshille vahingollisia. Sanoin hänelle, että Alexei Maximovitsh piti kovasti kävelystä, mutta pitkät kävelyretket väsyttivät häntä. Edelleen sanoi hän kärsivänsä siitä, että sai istua koko ajan, hänellä oli istumatyö. Sanoin, että täytyisi järjestää kävelyitä. Gorki piti kovasti työnteosta, hän hakkasi mielellään puutarhassa ja puistossa puunoksia tai vääntí kiviä. Kaikki tämä sallittiin, vahingoksi hänen terveydelleen. Hän rasittui kovasti. Koko päivän hän istui työhuoneessaan, sitten lähti

hän kävelemään ja puolitoistatuntisella kävelyretkellään teki hän näitä töitä. Nämä puuhat veivät hänen voimansa. Toinen hänen intohimonsa oli tuli. Gorki rakasti tulta, liekkiä, ja me käytimme sitä hyväksemme. Häntä varten pystytettiin nuotioita. Juuri silloin kun Gorki oli työstä väsynyt, koottiin oksia ja sytytettiin valkea. Gorki seisoi tulen ääressä, oli kuuma ja kaikki tämä vaikutti vahingollisesti hänen terveyteensä. Gorkin Moskovaan saapumisajaksi valittiin vuodenaika, jolloin hän voisi sairastua influenssaan. Hän oli hyvin vastaanottavainen influenssalle ja influenssaa seurasi usein jälkitauteja kuten keuhkokatarri tai keuhkotulehdus. Kun Jagoda sai kuulla, että Maxim Gorkin talossa oli influenssaa (lapset olivat silloin sairaina), ilmoitti hän siitä Krimille ja Krjutshkov järjesti Maxim Gorkin paluun Moskovaan juuri tuohon aikaan. Ja todellakin, kun Gorki palasi tähän influenssan saastuttamaan taloon, sairastui hän toisena tai kolmantena päivänä influenssaan, jota sangen pian jälkitautina seurasi vaikea keuhkotulehdus. Sitä suuremmalla syyllä prof. Pletnjov ja minä olimme sitä mieltä, että tekemämme suunnitelma oli toteutettava ja tähän tarkoitukseen oli käytettävä hänelle vahingollisia lääkkeitä. Emme valinneet mitään erikoislääkkeitä, jotka olisivat synnyttäneet epäilyksiä. minkätähden niitä oli käytetty tässä tapauksessa. Käytimme vain niitä lääkkeitä, joita tällaisissa tapauksissa tavallisesti käytetään, mutta sangen suurina annoksina. Tällöin niiden vaikutus oli päinvastainen. Sydän uupui, kun sitä rajattomasti rasitettiin, se kadotti työkykynsä. Jos sallitte sanon pari sanaa lääkkeistä, joista te eilen puhuitte, että tri Belostozkilta on saapunut kirje, jossa lausutaan, että ruiskeita käytettiin paljon ja että kerran käytettiin strofantiinia. En tiedä, tässä ei ole mitään uutta, emme itse salaa, että olemme käyttäneet sitä sangen suuressa määrässä. Strofantiini on valmiste ja sangen arvokas valmiste, ja juuri digitaliksesta; en pitänyt siitä, pelkäsin sitä en, käyttänyt, sitä usein — tästä lääkkeestä keskusteltiin eräässä neuvottelussa ja sitä ruiskutettiin muuten pari kertaa — kun, kuten tri Belostozki aivan oikein kirjoittaa, kun hän kysyi minulta, olisiko hyväksi käyttää sitä edelleen, vastasin, ettei se kannattanut, koska me jo annamme hänelle digitalisvalmisteita. Niin, että tämä kirje ei sisällä mitään uusia tosiasioita, joita olisimme salanneet, se on neuvostolääkärin valppauden todistus, lääkärin, joka päätti kertoa, mitä hän tietää ja joka vain vahvistaa sen mitä olen puhunut.

Puheenjohtaja: Oletteko lopettanut?

Levin: Kyllä.

Puheenjohtaja: Asian käsittely keskeytetään puoleksi tunniksi.

— — —

Wyshinski: Selostakaa lääkkeiden käyttö Alexei Maximovitsh Gorkin tapauksessa.

Levin: Alexei Maximovitshin tapauksessa oli menettelytapa seuraava: käyttää lääkkeitä, jotka sellaisinaan olivat luvallisia, jotka eivät synnytä epäilyksiä, joita voi käyttää sydämentoiminnan vahvistamiseen. Sellaisiin kuuluivat kamferi, koffeiini, cardiosol, digalenit. Meillä on oikeus käyttää näitä lääkkeitä sydäntauteihin, mutta tässä tapauksessa annettiin näitä lääkkeitä jättiläisannoksin, niinpä esimerkiksi hän sai aina neljäkymmentä kamferiruisketta.

Wyshinski: Pitkänkö ajan kuluessa?

Levin: Päivässä kolme-neljäkymmentä ruisketta. Hänelle oli tämä suuri annos.

Wyshinski: Kysymme asiantuntijoilta.

Levin: Aivan oikein. Mutta kirurgi antaa yhdellä kerralla kuusi ruisketta, me annoimme kolmestakymmenestä neljäänkymmeneen ruisketta. Sinänsä se ei ollut vahingollista.

Wyshinski: Ensinnäkin kolme- neljäkymmentä kamferiruisketta plus . . .

Levin: Plus kaksi digalenipistosta.

Wyshinski: Tekee neljäkymmentäkaksi plus . . ?

Levin: Plus neljä koffeiinipistosta.

Wyshinski: Tekee neljäkymmentäkuusi plus . . ?

Levin: Plus kaksi strykiinipistosta.

Wyshinski: Tekee neljäkymmentäkahdeksan.

Levin: Neljäkymmentäkahdeksan. Minun lisäkseni kutsuttiin mainehikas professori Leningradista — Lang, vieläpä sellainen suuri fysiologi kuin prof. Speranski. Haluan sanoa, että niin suurta määrää voi käyttää, mutta ei Alexei Maximovitshille, ei hänelle. Suvaitkaa minun tehdä pieni lääketieteellinen huomautus. Jollekin toiselle ihmiselle ei tämä olisi vaarallista, mutta hänelle tämä oli . . .

Wyshinski: Vaarallista?

Levin: Tietysti. Gorkille, joka oli kestänyt niin paljon, oli sellainen annoksen käyttäminen sydämen ja keuhkojen ollessa tuossa tilassa, vahingollinen.

Wyshinski: Tiesittekö, että se oli hänelle vaarallista.

Levin: Luonnollisesti.

Wyshinski: Mitä tautia Maxim Alexejevitsh Peshkov sairasti?

Levin: Hän oli sairastunut keuhkotulehdukseen.

Wyshinski: Käytetäänkö tällaisissa tapauksissa antipneumokokkiseerumia?

Levin: Kyllä.

Wyshinski: Käytittekö te sitä?

Levin: En.

Wyshinski: Miksi ette?

Levin: Tahallani, vahingoittaakseni.

Wyshinski: Olette siis tietoisesti jättänyt käyttämättä lääkkeitä, joita tavallisesti on käytettävä?

Levin: Aivan.

Wyshinski: Tarkoituksella vahingoittaa? Ymmärränkö teidät oikein?

Levin: Te ymmärrätte minut oikein.

Wyshinski: Ja nyt sallikaa minun kysyä teiltä Alexei Maximovitsh Gorkin sairaudesta — mitä lääkkeitä ja minkälaisia annoksia käytettiin hänen tapauksessaan?

Levin: Kolme- neljäkymmentä kamferiampullia joka päivä, kaksi strykniiniampullia, kaksi digaleniampullia, neljä koffeiiniampullia, tämä oli määrä, jonka olin yhdessä prof. Pletnjovin kanssa suunnitellut joka päiväksi heti ensimmäisestä päivästä alkaen; luonnollisesti sairaan heikontuessa annoksia vähitellen suurennettiin, joka läheisistä ihmisistä näytti luonnolliselta, koska hänen sydämensä kaipasi vahvistusta. Hänen sydämensä ja keuhkonsa olivat kuitenkin niin vahingoittuneita, että tämä vahvistusannos oli aivan liian suuri. Sitten hänelle annettiin tämän huomioonottaen joukko muita lääkkeitä, jotka kuitenkin olivat hänelle hyödyllisiä. Niinpä hänelle esimerkiksi ruiskutettiin urotropiinia laskimoon, joka on tavallinen lääke tuollaisissa sairauksissa. Hänelle annettiin myös rypälesokeria, joka on erinomainen lääke sydämelle. Sen teki sama tri Belostozki joka on teille lähettänyt tuon kirjeen ja jonka itse olin kutsunut.

Puolustusasianajaja Braude (oikeudelle): Haluaisin kysyä, sallitteko? (Levinille) Olkaa hyvä ja kertokaa lyhyesti elämästänne.

Levin: Pääsen siitä vähällä. Synnyin vuonna 1870 pikkuporvariperheessä. 14-vuotiaasta oli minun pakko gymnasistina ansaita rahaa tunteja antamalla jatkaakseni kouluani ja auttaakseni vanhempiani. Opiskelin luonnontieteellisessä tiedekunnassa Odessassa, sitten lääketieteellisessä tiedekunnassa Moskovassa, ja vuodesta 1896 olen toiminut lääkärinä. Täten olen harjoittanut lää-

kärin ammattia 42 vuotta. Näiden vuosien aikana työskentelin vallankumoukseen saakka sairaaloissa, työskentelin Moskovan Työväen sairaalassa ja samaan aikaan tehtaitten ja liikkeitten lääkärinä. Aivan vallankumouksen alussa ryhdyin kansankomissariaatin terveydenhoidollisen osaston palvelukseen. Astuin kansankomissariaatin sairaalan palvelukseen, josta minut mobilisoitiin Punaiseen armeijaan. Punaisessa armeijassa palvelin valtakunnan sisäisen turvan joukoissa. Samaan aikaan olin korkeimmassa lääketieteellisessä Neuvostossa ja sieltä minut v. 1920 terveydenhoidollisen kansankomissariaatin käskystä siirrettiin Kremlin sairaalaan, ja tuosta vuodesta alkaen työskentelin keskeyttämättä s.o. ilman sivuharrastuksia, Kremlin terveydenhoitohallituksessa. Paikkani oli pysyvä ja sitäpaitsi työskentelin sisäasian kansankomissariaatin terveydenhoito-osaston neuvoa-antavana jäsenenä.

Tämä on niin sanoakseni virallinen elämäntyöni. Koko ajan työskentelin, minulla ei koskaan tullut mitään ikävyyksiä, en koskaan ole ollut oikeuden edessä, ja Jagoda toi minut ensimmäistä kertaa syytettyjen penkille 68-vuotiaana.

Puolustaja Braude: Kun Jagoda valmisteli teitä Maxim Peshkovin murhaan eikö hän viittaillut, että tämä murha ei tapahtuisi vain hänen määräyksestään.

Levin: Hän sanoi minulle, että kyseessä oli joukko huomattavia henkilöitä, joista hän mainitsi Rykovin, Bucharinin ja Jenukidsen, jonka tunsin henkilökohtaisesti.

Puolustaja Braude: Eikö hän saattanut Teitä tekemisiin kenenkään tämän järjestön jäsenen kanssa, eikö hän lähettänyt Teitä Jenukidsen luo.

Levin: Aivan oikein.

Puolustaja Braude: Kertokaa, mitä Jagoda puhui Jenukidsesta ja mistä hän keskusteli Jenukidsen kanssa.

Levin: Tuossa keskustelussa, joka tapahtui v. 1934, puhui hän minulle Valerian Vladimirovitsh Kuibyshevista ja Alexei Maximovitsh Gorkista. Hän kehoitti minua etsimään Jenukidsen käsiini, tämä tiesi, että olin asiasta selvillä ja halusi puhua kanssani siitä. Jenukidse oli myöskin vakituinen potilaani. Kävin hänen luonaan seuraavan päivänä Kremlissä. Hänkin kysyi minulta kenet ottaisin osalleni ja oli hyvin innostunut, kun hän kuuli, että vain puhuinkin Kuibyshevista. Hän sanoi »no hyvä, alkakaa hänestä». Hän kehoitti minua ajattelemaan itselleni apulaista, minä sanoin miettiväni sitä ja ilmoittavani siitä Jagodalle.

Puolustaja Braude: Ja sanokaa, kenen avulla Jagoda vielä vaikutti teihin? Kuka oli välitön esimiehenne lääkärin toimessanne?

Levin: Chodorovski.

Puolustaja Braude: Lähettikö hän teidät Chodorovskin luo?

Levin: Hän lähetti minut ensiksi Metallikovin luo. Sain silloin lomaa ja kun palasin takaisin (tämä tapahtui syksyllä 1934) tapahtui johdossamme vaihdos ja Kremlin terveydenhoitohallituksen johtajana ei enää ollut Metallikov vaan Chodorovski. Sanoin Jagodalle, että Chodorovski oli uusi ihminen ja etten tuntenut häntä. Mutta hän vastasi, että Chodorovskia oli valmistettu — menkää ja puhukaa hänen kanssaan. Chodorovski oli henkilö, joka oli hyvin lyhytpuheinen ja juro. Hän ei ylipäänsä pitänyt minusta, enkä minäkään pitänyt häntä erikoisen suuressa arvossa. Menin hänen luokseen, mutta päätin olla alkamatta heti keskustelua tuosta asiasta, vaan käyttäen tilaisuutta hyväkseni puhuin Jenukidsen terveydestä. Hän kuunteli minua ja kysyi, entä onko hän sanonut Teille mitään muuta? Vastasin, että hän oli ilmoittanut minulle jotakin muuta. Chodorovski sanoi, tiedän mistä Te puhutte, älkäämme keskustelko siitä, toimikaa mutta jos tarvitsette apua tulkaa luokseni, mutta harvoin, vain äärimmäisissä tapauksissa, tähän rajoittui ainoa lyhyt keskustelumme.

Puolustaja Braude: Ja tästä keskustelusta ymmärsitte, että lähin esimiehenne . . .

Levin: Ei ole vastaan . . .

Puolustaja Braude: Ja siunasi rikokselliset tihutyönne?

Levin: Niin.

Puolustaja Braude: Sanokaahan, milloin tarkalleen katsotte osallistumisenne tähän kauheaan rikokseen alkaneen, mukaanottaen tekoihin ryhtymisenne?

Levin: Voin sanoa sen aivan tarkkaan, se tapahtui talvella 1933.

Puolustaja Braude: Ehkä kokoatte konkreettisesti sielulliset syyt, jotka saivat teidät, vanhan lääkärin, jolla oli neljänkymmenen vuoden praktiikka takanaan, suostumaan Jagodan rikollisiin kauheisiin ehdotuksiin.

Levin: Olen jo yrittänyt puhua psykoloogisista mielialoistani, mutta . . .

Puheenjohtaja: Puolustus asettaa kysymykset, vastatkaa Te olkaa hyvä.

Levin: Olen toiminut kuin mielisairas, kuin idiootti yhtäkkiä ilman mitään syytä mennä ja murhata Maxim Peshkov! Rakastin tätä perhettä kovasti, olin sitä lähellä. Rakastin Alexei Maximovitshia, pidin häntä eräänä maamme ja koko maailman suurimmista ihmisistä. Minkätähden menin niin pitkälle ja miksi Jagoda täällä voi sanoa, että ryhdyin Maxim Peshkovin murhaan ilman hänen suoranaista käskyään, minkätähden sanoin olevani samaa mieltä, sen olen jo sanonut. En puhu puhdistaakseni itseäni, vaan selittääkseni. Minä olen ihminen, joka on kaukana politiikasta, puolueeton ihminen, minut oli ehkä väärällä tavalla sokaissut valtion yhtyneen poliittisen hallinnon puheenjohtajan valta. Hän näytti minusta kaikkivoivalta ihmiseltä, jonka käsiin oli keskittynyt suunnaton valta. Ja kun tällainen ihminen sanoo, että minun on tehtävä jotakin, silloin on minun niin tehtävä. Psykoloogisesti selitän tämän eräänlaisella arkuudella, en pelännyt henkeäni, sen sanon aivan suoraan, minua peloitti enemmän se, että Jagoda uhkasi tuhota perheeni. Ja perheeni on hyvä työtätekevä neuvostoperhe.

Puolustaja Braude: Sanokaa, olkaa hyvä, käyttäytyikö Jagoda erilailla, kun hän houkutteli teitä Maxim Peshkovin murhaan, kuin myöhemmin kun hän puhui uusista rikoksista.

Levin: Luonnollisesti, eroitus oli sangen suuri. Aluksi hän sanoi, että suoritan välttämättömän tehtävän. Hän puhui tästä rikoksesta tekona, joka olisi välttämätön Alexei Maximovitshin pelastamiseksi joidenkuiden vihollisten käsistä. Mutta myöhemmin, kun tulin hänen luokseen, sanoi hän minulle heti — te olette käsissäni.

Puolustaja Braude: Sanoiko hän teille, mitkä järjestöt tätä asiaa ajoivat?

Levin: Siitä en tiedä mitään, kuulin siitä vasta oikeudenkäynnin aikana.

Puolustaja Braude: Puhuiko hän teille siitä, että on olemassa joku ryhmä, joka pyrkii Neuvostovallan kukistamiseen?

Levin: Hän sanoi, että se oli olemassa, sangen suuri ja vaikutusvaltainen ryhmä.

Puolustaja Braude: Ja tuosta silmänräpäyksestä lähtien tunsitte olevanne sidottu tuohon ryhmään, hyvin tietäen, että se oli vastavallankumouksellinen ryhmä ja että teidän kohtalonne riippuu tämän ryhmän kohtalosta?

Levin: Olin selvillä siitä, että tuhoutuisin yhdessä Jagodan kanssa.

— — —

— — —

Wyshinski: Minä puhuin teidän kanssanne murhien järjestämisestä, josta täällä olette puhunut. Jagoda on, jos olen teidät oikein ymmärtänyt, selostanut teille tuon toiminnan poliittisia syitä?

Levin: Hän on selostanut. Olen jo kertonut siitä. Hän puhui, että tyytymättömyys puoluejohtoon kasvaa puolueen keskuudessa.

Wyshinski: Sanoiko Jagoda niin?

Levin: Kyllä, että tyytymättömyys koko maassa leviää, että ei ole ainoatakaan suurempaa laitosta, jossa ei istuisi ihmisiä, jotka ovat tyytymättömiä johtoon ja pitävät tarpeellisena kukistaa johdon ja asettaa toiset tilalle. Sen lisäksi puhui hän minulle, että oli välttämätöntä, että toiset ihmiset pääsevät valtaan . . .

Wyshinski: Millä keinoin? Kenen avulla?

Levin: Kun hän oli lopettanut tämän historiallisen johdantonsa, sanoi hän, jotta asia kävisi helpommaksi, on meidän poistettava useita politbyroon jäseniä ja Alexei Maximovitsh Gorki poliittiselta näyttämöltä». Toisen kerran keskustellessamme selitti hän, miksi juuri Alexei Maximovitsh, nimittäin sen vuoksi, että Alexei Maximovitsh on puoluejohdon linjan uskollinen kannattaja, erikoisesti koko Stalinin politiikan suuri ihailija ja kannattaja ja hänen henkilökohtainen ystävänsä, joka ei missään olosuhteissa pettäisi häntä, ja on aina oleva tiellämme, aina turmeleva toimintamme. Hänet täytyisi raivata tieltä.

Wyshinski: Syytetty Levin, oliko murhilla, joita Jagoda suunnitteli valtiomme johtavia poliitikkoja vastaan, täysin ilmeinen, teidän selvästi havaitsemanne vastavallankumouksellinen poliittinen luonne.

Levin: Kyllä. Nyt oli kaikki jo selvää.

Wyshinski: Te ette suhtautunut tähän menettelyyn yksinomaan teon suorittajana vaan myös poliitikkona?

Levin: En tiedä, miten haluatte asian ymmärtää, poliitikko en ole koskaan elämässäni ollut.

Wyshinski: Sanotte, että ette ole koskaan osallistunut politiikkaan?

Levin: En koskaan.

Wyshinski: Kuitenkin toimitte poliittisena vihollisena.

Levin: Minä toimin poliittisen vihollisen välikappaleena.

Wyshinski: Ja niinmuodoin?

Levin: Poliittisena vihollisena.

Wyshinski: Täten te ette ollut mukana ainoastaan näissä murhissa, vaan myös kokonaisessa rikosten sarjassa . . .

Levin: Minä palvelin salaliittolaisia pakosta.

Wyshinski: Käsititekö, että oli kyseessä neuvostovallan vastainen taistelu?

Levin: Sitä, minkä olen ymmärtänyt tässä oikeuden edessä, en silloin vielä ymmärtänyt.

Wyshinski: Te saitte oikeusjutun aikana kauhean kuvan . . .

Levin: Niin, silloin en sitä ymmärtänyt enkä tietänyt.

Wyshinski: Mutta se, mitä silloin tiesitte, on samoin järkyttävää ja kauheata.

Levin: Niin, minä ymmärrän sen.

Wyshinski: Käsititekö, että oli kyseessä taistelu Neuvostovaltaa vastaan?

Levin: Käsitin sen.

Wyshinski: Ja kun Jagodan taitava menettely veti teidät mukaan, astuitte Te Neuvostovallan vihollisten puolelle? Ja tähän taisteluun Neuvostovaltaa vastaan, taisteluun, johon olitte joutunut, otitte myöskin osaa?

Levin: Onnettomuudeksi, kyllä, tahtoisin vain . . .

Wyshinski: Onko tämä jo poliittista toimintaa?

Levin: On.

Wyshinski: Vaikkakin bandiittimaista, onko näin vai ei?

Levin: On. Tahtoisin vain sanoa, että voi liittyä johonkin, jos tuntee myötätuntoa, ottaa osaa, on samaa mieltä. Tahtoisin vain korostaa sitä, en puhdistaakseni itseäni, puhuin täällä totta ensimmäisestä päivästä alkaen, jolloin

olin astunut vankilaan, että minä olen joutunut tähän asiaan onnettoman sattuman kautta, enkä sen vuoksi, että olisin tuntenut myötätuntoa vallantavoittelijoita . . .

Wyshinski: Mutta jos Te olisitte ollut kunniallinen nevostokansalainen, olisi Teidän pitänyt mennä jonkun luokse, kertoa jollekin näistä uhkailuista ja niin edespäin.

Levin: Hän sanoi minulle: »ottakaa huomioon, että seuraan teidän jokaista askeltanne ja ennenkuin astutte minkään kynnyksen yli, olette käsissäni».

Wyshinski: Ja nyt olette astunut kynnyksen yli . . .

Levin: Niin.

Wyshinski: Jos te piditte itseänne kotimaanne kunniallisena kansalaisena . . .

Levin: Pidin itseäni sellaisena.

Wyshinski: Neuvostolääkärinä . . .

Levin: Pidin itseäni sellaisena.

Wyshinski: Mitä teidän sitten olisi pitänyt tehdä, kun kuulitte tästä kauheasta salaliitosta?

Levin: Minun olisi pitänyt ilmoittaa siitä.

Wyshinski: Kun teitä vaadittiin ottamaan osaa, vieläpä enemmänkin, järjestämään huomattavien neuvostomiesten ja venäläisen kulttuurin neron, Gorkin murhan, mitä teidän olisi pitänyt tehdä, jos olisitte Gorkin tavoin rakastanut kotimaatanne?

Levin: Torjua kaikki tuo ja ilmiantaa Jagoda.

Wyshinski: Minkätähden ette tehnyt sitä?

Levin: Pelkäsin.

Wyshinski: Te siis luulitte, että ei ole voimakkaampaa eläintä kuin kissa?

Levin: Niin.

Wyshinski: Että Jagoda on kauhein ja voimakkain kissa?

Levin: Aivan oikein.

Wyshinski: Entä mitä ajattelette nyt?

Levin: Niin, se on selvää.

Wyshinski: Kysyn teiltä vielä, miten vastaisitte parhaan tietonne ja omantuntonne mukaan kysymykseen, uskoitteko te, ettei kukaan olisi Jagodan vertainen?

Levin: Ymmärrän sen nyt aivan hyvin, yleensä ajattelen, silmäillessäni taaksepäin: Jumalani, miksi en ole tehnyt tätä, miksi en ole toiminut näin?

Wyshinski: Kuinka kauan otitte osaa tähän rikolliseen toimintaan.

Levin: Kolme vuotta.

Wyshinski: Kolme vuotta! Tuona aikana teillä oli tuhansia mahdollisuuksia menetellä kunniallisesti.

Levin: Niin, enkä käyttänyt niitä.

Wyshinski: Ette käyttänyt niitä, koska te, sanojenne mukaan, olitte arka?

Levin: Niin.

Wyshinski: Olette siis pelkuri?

Levin: Kyllä, pelkuri.

Puolustaja Kommodov: Sallikaa minun kysyä syytetty Leviniltä jotakin.

Puheenjohtaja: Olkaa hyvä.

Puolustaja Kommodov: Mitä tulee suhtautumiseenne syytetty Bucharinin kysymykseen, sanokaahan, mitä teitte lokakuun vallankumouksen aikana?

Levin: Silloin toimi Moskovassa vielä n.s. sotauhrien sairaaloita. Johdin useampaa tuollaista.

Puolustaja Kommodov: Ja käytitte koko ajan työhönne?

Levin: Niin.

Puolustaja Kommodov: Ettekö yhtenäkään päivänä laiminlyönyt työtänne?

Levin: En ainoanakaan päivänä. Ja myöhemmin, kun sairaalat suljettiin, sain viran kansankomissariaatin terveydenhoito-osastolla. Kun työ sairaalassa oli päättynyt, menin kansankomissariaatin terveydenhoito-osastolle ja pyysin työtä, ja muutamien päivien kuluttua sain paikan eräässä kylpypaikkasairaalassa . . .

Puolustaja Kommodov: Niin että sabotaashiepäilyksessä teihin nähden ei ole mitään perää?

Levin: Ei luonnollisestikaan. Tavallisen sairaalan lääkäri voi saboteerata, mutta minä en ollut sellainen.

Puolustaja Kommodov: Kuuluitteko mihinkään puolueeseen?

Levin: En.

Puolustaja Kommodov: Kenties johonkin kansalliseen puolueeseen, esimerkiksi juutalaisten?

Levin: En kuulunut mihinkään puolueeseen, lukuunottamatta lääkärien puoluetta.

Puolustaja Kommodov: Mutta sellaista puoluetta ei ollut olemassa.

Puheenjohtaja: Onko asiantuntijoilla mitään kysyttävää syytetty Leviniltä?

Shereshevski ja Winogradov: Asiantuntijoilla ei ole mitään kysyttävää, kaikki on selvää.

Puheenjohtaja: Käsittely keskeytetään kello kuuteen asti illalla.

Neuvotteleva lääkäri Pletnjov

Aamupäiväistunto 9:ntenä maaliskuuta 1938

Oikeuspaikan päällikkö: Oikeuden jäsenet saapuvat, olkaa hyvä ja nouskaa seisomaan.

Puheenjohtaja: Olkaa hyvä ja istukaa. Käsittely jatkuu edelleen.

Syytetty Pletnjov, kertokaa tuomioistuimelle rikoksenne Neuvostoliittoa vastaan.

Pletnjov: Kesällä 1934 kääntyi tri Levin puoleeni ja sanoi, että Jagoda tahtoisi nähdä minua, mihin hän lisäsi, ettei hän käänny puoleeni potilaana. Keskustelun teemaa ei hän ilmoittanut suoraan, niin etten tietänyt tarkkaan, mistä on kysymys, hän sanoi kuitenkin, että hallituksen piirissä on erimielisyyksiä, että määrätynlainen ristiriita on olemassa, ja että Jagoda todennäköisesti tulee puhumaan kanssani tästä aiheesta. Hän ei maininnut minulle etunimiä eikä sukunimiä, vielä vähemmän konkreettisia tosiasioita.

Muutaman päivän perästä lähetettiin luokseni auto ja minut vietiin Jagodan virkahuoneeseen. Hän aloitti kanssani poliittisen keskustelun. Hän sanoi hallituksen kukistumisen olevan kysymyksessä ja ottavansa siihen osaa; muista henkilöistä nimitti hän ainoastaan Jenukidsen. Jonkun ajan kuluttua mainitsi Levin minulle Jenukidsen lisäksi Rykovin osallisena neuvostoliitonvastaiseen salaliittoon. Jagoda sanoi, että hän ja Jenukidse olivat päättäneet vetää mukaan paitsi Leviniä myös minut, ja että apumme oli tarpeellinen kahden henkilön poistamisessa, ja että nämä kaksi henkilöä olivat Maxim Gorki ja Kuibyshev. Huomautin sitä vastaan, että ensiksikin Maxim Gorki oli kirjailija, ja toiseksi oli kysymys kahdesta sairaasta miehestä, joiden ei oltu suotu elää niin kovin kauan. Jagoda vastasi siihen: »He ovat sairaita, mutta erinomaisen aktiivisia, eikä ole kysymys vain terveitten tieltäraivaamisesta, vaan näiden henkilöiden toiminnan jatkumisen ja intensiivisyyden ehkäisemisestä.» Hän lisäsi siihen, että Maxim Gorkilla sekä itse maassa että ulkomaillakin oli erikoinen merkityksensä. Hän sanoi valinneensa minut ei ainoastaan sentähden,

että olin lääkäri, vaan myöskin sentähden, että hän tunsi neuvostoliitonvastaisen kantani. Hän vahvisti ehdotustaan minua ja perhettäni vastaan tähdätyin kiivain uhkauksin. Hän sanoi tuntevansa suhteeni tri Nikitiniin. Tri Nikitinin suhteen on minun sanottava seuraavaa: Tri Nikitin oli Leo Tolstoin suosikkilääkäri, teki hänen kanssaan matkoja, ja kun hän oli sairas, asui hänen kanssaan Jassnaja Poljanassa, matkusti Krimille ja toimi senjälkeen samassa sairaalassa kuin minä. Hän asettui kerran keskustellessamme sitä ryhmittymistä vastaan, mikä on olemassa lääkärien keskuudessa. En voinut kuitenkaan pitää tri Nikitiniä puolitiehenkään poliittisena henkilönä, ja niinkuin olen sanonut jo kuulusteluissa, samoin väitän myös nytkin, että vältin joutumasta keskusteluun hänen kanssaan. Jonkun ajan kuluttua sain tietää, että hän ja useita muita henkilöitä joutui karkoitetuiksi. Lukuunottamatta näitä keskusteluja voin henkilökohtaisesti tuskin sanoa, mikä oli heidän toimintansa ydin. Mutta tuohon niinkutsuttuun Nikitinin juttuun en ole vähäisimmässäkään määrin ottanut osaa. Kuibyshevin luona kävin harvoin. Gorkin luona kävin yhdessä tri Levinin kanssa, kun Gorki oli vaikeasti sairaana. Olin neuvoa-antavana lääkärinä, Gorkin kotilääkäri oli Levin.

Hoitosuunnitelman teimme yhdessä Levinin kanssa, siitä olen minä vastuussa yhtä paljon kuin Levin.

Levinin kuvaukset todistan oikeiksi. Gorki oli hyvin heikko terveydeltään, sen tiesivät siihen aikaan kaikki lääkärit. Ruumiinavaus vahvisti, että Gorkilla oli ainoastaan kolmasosa keuhkoja, ja siitä seurauksena saattoi ruumiillinen liikarasitus tai mikä tahansa tartunta olla kohtalokasta. Hänelle ei annettu minkäänlaisia myrkkyjä, mutta sensijaan noudatettiin hoitoa, joka oli Gorkille vahingollinen.

Tri Levin sanoi aivan oikein, että kun käsittely oli saatettu loppuun, ei luvallisten ja mahdollisten annosten rajoja ylitetty. Eilen tehtiin tri Levinille kysymys, oliko hän koskaan ruiskuttanut 30—40 ampullia kamferttia. Tämä ei ole ylin raja. Minulla on ollut tapaus, jossa ruiskutin suoraan keuhkotulehdusta sairastavan vatsaan paljon suuremman määrän kamferia, nimittäin 50 ampullia. Tuosta ajasta on kulunut kahdeksan vuotta ja jatkuvasti käy hän luonani. Kamfertti häviää elimistöstä korkeintaan 25—30 minuutissa, Mutta siten ei ole aina, ja lisäksi, mikä Iivanalle on normaali annos ja sallittava, on Pietarille jo liikaa. Samaa voidaan sanoa alkohoolista. Toiselle riittää kaksi lasia humalaan tulemiseksi, toiselle ei kaksi pulloa vaikuta mitään.

Paljouteen ja laatuun nähden olivat kaikki nämä lääkkeet luvallisia, mutta henkilökohtaisesti Gorkille ne olivat vahingollisia. Luonnollisestikaan se ei muuta asiaa. Niillä oli myrkyllinen, vahingollinen vaikutus sentähden, että Gorkin vastustuskyky oli heikompi, alempana kuin jonkin toisen henkilön.

Mitä Kuibyshevin murhaan tulee, on Levin kuvaillut sen aivan oikein. Rasittavan ja hermostuttavan työn tähden eivät Kuibyshevin voimat olleet riittävät, kiihoittavat lääkkeet olivat tarpeen ja ne ruiskutettiin häneen erilaisten hormoonien muodossa. Niitä ei olisi saanut ruiskuttaa sisään keskeytymättä kaikkina vuoden 365:nä päivänä, vaan olisi pitänyt pitää taukoja, joita kuitenkaan ei pidetty. Vastaava vaikutus oli sydänlääkkeen antamisella, jonka Levin järjesti väärin.

Kuten näkyy, ovat lausuntoni sopusoinnussa Levinin lausuntojen kanssa, ne ehkä eroavat pienissä yksityiskohdissa, mutta pikkuasiat eivät tässä ole ratkaisevia, ja minulla on sama vastuu kuin hänellä.

Ehkä suotte minun nyt heti vastata syntyperääni, toimintaani j.n.e. koskeviin kysymyksiin, jotka eilen tehtiin Levinille, ja jotka nähtävästi tullaan tekemään myös minulle.

Wyshinski: Miten luonnehditte mielialanne aikana, jolloin Jagoda pyysi teitä suorittamaan Kuibyshevin ja Gorkin murhan? Oliko mielialanne jo silloin neuvostoliitonvastainen?

Pletnjov: Kyllä.

Wyshinski: Ja te naamioitte tämän mielialan?

Pletnjov: Kyllä.

Wyshinski: Millä tavalla?

Pletnjov: Puhuin usein niiden toimenpiteiden täydellisestä tukemisesta, joihin Neuvostoliitto oli ryhtynyt.

Wyshinski: Ja todellisuudessa?

Pletnjov: En ollut mikään neuvostoihminen.

Wyshinski: Neuvostoliitonvastainen?

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Naamioitte itsenne?

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Olitte kaksinainen.

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Te valehtelitte?

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Petitte?

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Mitä sisälsi suunnitelma, jonka te yhdessä Levinin kanssa olitte laatineet Alexei Maximovitsh Gorkin murhaamiseksi? Määritelkää se lyhyesti.

Pletnjov: Väsyttää elimistöä ja sen kautta vähentää sen vastustuskykyä.

Wyshinski: Niin . . .

Pletnjov: Jottei . . . sanalla sanoen, vähentää vastustuskykyä, päästä siihen, että elimistö ei kykene vastarintaan.

Wyshinski: Vähentää äärimmäisiin rajoihin saakka?

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Mahdollisuuksien äärimmäiseen ja inhimilliseen rajaan saakka?

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Äärimmäiseen mahdolliseen ja inhimillisin voimin saavutettavissa olevaan rajaan saakka!

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Ja mihin käyttää tätä heikontuneen elimistön tilaa?

Pletnjov: Sattumanvaraiseen kylmettymiseen ja kylmettymistä seuraavaan tulehdukseen.

Wyshinski: Se tahtoo sanoa, tarkoituksellisesti luoda tila, missä sairastumista johonkin tautiin ei voisi välttää?

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Ja käyttää sairautta hyväkseen minkä tekemiseksi?

Pletnjov: Väärän hoitometoodin käyttämiseksi.

Wyshinski: Missä tarkoituksessa?

Pletnjov: Gorkin murhaamiseksi.

Wyshinski: Ja tämä siis oli teidän suunnitelmanne?

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Ja olette sen toteuttanut?

Pletnjov: Kyllä.

Wyshinski: Miten valmistitte Gorkin elimistöä tilaan, jossa hän ei kykenisi vastustamaan sairautta?

Pletnjov: Tämän tekniikan on Levin täällä jo kuvaillut.

Wyshinski: Ja kannatitte tätä suunnitelmaa?

Pletnjov: Kyllä.
Wyshinski: Oliko teidän mielipiteellänne merkitystä tässä asiassa?
Pletnjov: Teknillisesti en voinut mitään tietää edeltäkäsin, mutta olen siitä täydessä vastuussa.
Wyshinski: Vastuussa olette tietysti täydelleen. Minua kiinnostaa tällä hetkellä eräs toinen asia: missä ilmeni teidän todellinen osanottonne? Siinäkö, että olette yhdessä Levinin kanssa suunnitelleet tämän rikollisen, kauhean suunnitelmanne? Ymmärränkö oikein?
Pletnjov: Kyllä.
Wyshinski: Saavutitte Levinin kanssa tuon kauhean tuloksen, johon pyritte?
Pletnjov: Kyllä.
Wyshinski: Tullaksemme Valerian Vladimirovitsh Kuibysheviin, oletteko suunnitelleet samoin yhdessä Levinin kanssa hänen murhaamistaan.
Pletnjov: Samoin Levinin kanssa yhdessä.
Wyshinski: Ja Levinin kanssa yhdessä piditte myös huolta siitä, että tämä suunnitelma toteutettiin?
Pletnjov: Sikäli kuin Levin sitä toteutti, oli se yhteinen suunnitelmamme.
Wyshinski: Ja minkätähden luulette itse Levinin valinneen juuri Teidät apulaisekseen?
Pletnjov: Tapasimme toisemme hyvin usein sairaskäynneillä hallituspiireissä.
Wyshinski: Mutta kai hän tapasi muitakin?
Pletnjov: Luulen, että hän voi itse vastata tähän kysymykseen paremmin kuin minä.
Wyshinski: Mutta mikä käsitys on Teillä itsellänne?
Pletnjov: Todennäköisesti tuon neuvostoliitonvastaisen mielialani tähden.
Wyshinski: Tiesikö hän siitä?
Pletnjov: Hän tiesi.
Wyshinski: Oletteko jo kauan tunteneet Levinin?
Pletnjov: Noin 40 vuotta.
Wyshinski: Ylioppilasajoilta asti?
Pletnjov: Vähän myöhemmiltä ajoilta.
Wyshinski: Oliko hänellä perusteita olettaa, ettette tule kavaltamaan häntä?
Pletnjov: En ymmärrä Teitä.
Wyshinski: Ette pelänneet, että Levin johtaisi Teidät harhaan?
Pletnjov: Sitä en voi sanoa.
Wyshinski: Pelkäsittekö sitä vai ei?
Pletnjov: Sikäli kuin olen tässä asiassa vastuunalainen.
Wyshinski: Mutta pelkäsittekö, että hän antaisi teidät ilmi, vai ettekö?
Pletnjov: Sitä en ajatellut.
Wyshinski: Itsestään selvää. Hyväksyitte suunnitelman mielellänne?
Pletnjov: Sanoin jo esikuulusteluissa, että tässä kohden minun oli käytävä vaikea taistelu.
Wyshinski: Minkätähden ette kieltäytynyt tästä rikollisesta suunnitelmasta?
Pletnjov: Jagoda uhkasi minua.
Wyshinski: Minkätähden otitte vakavasti Jagodan uhkaukset?
Pletnjov: Hän oli yhä sisäasiain kansankomissaari.
Wyshinski: Nyt, kun hän oli lakannut olemasta kansankomissaari, mikä pidätti Teitä ilmestymästä asiaankuuluviin hallintoelimiin ja täyttämästä kansalais-velvollisuuttanne?
Pletnjov: Pidin kysymystä päättyneenä ja haudattuna.
Wyshinski: Uhrinne ovat haudatut, mutta kysymys sitävastoin on elävä tähän päivään saakka.

Pletnjov: Nyt näen, että se on elävä.

Wyshinski: Pelkäsitte Jagodaa, kun hän oli sisäasioitten kansankomissariaatin johtaja, mutta oli aika, joka kesti kauemmin kuin päivän ja kauemmin kuin kuukauden, jolloin Jagodan taholta ei Teille ollut mitään vaaraa ja se oli silloin, kun hänet oli siirretty syrjään työstä sisäasioitten kansankomissariaatissa.

Pletnjov: Luulin, että painajainen nyt oli lopussa . . .

Wyshinski: Että ruoho oli sen päälle kasvanut, ja ettei kukaan koskaan saisi tietää siitä mitään?

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Ja että saatoitte niinkuin aikaisemmin esiintyä lääketieteellisen maailman valona sensijaan, että todellisuudessa esiinnyitte roistomaailman valona. Onko niin?

Pletnjov: Kyllä.

Puheenjohtaja: Onko puolustajilla mitään kysyttävää?

Puolustaja Kommodov: Lausunnossanne, syytetty Pletnjov, on eräs kohta, jossa sanotte, että Jagoda keskustellessaan kanssanne, kun olette väittäneet häntä vastaan, on huomauttanut Teille: ehdotusta ei ole tehty, jotta siitä keskusteltaisiin, vaan jotta se pantaisiin toimeen. Onko sellainen kohta olemassa?

Pletnjov: On.

Puolustaja Kommodov: Onko tapahtunut ollessanne yhteydessä Jagodan kanssa, että Jagoda olisi sanonut Teille, että on olemassa Teitä vastaan kompromettoivaa aineistoa?

Pletnjov: Hän ei ole minulle sitä näyttänyt, vaan ainoastaan siitä puhunut.

Wyshinski (Pletnjoville): Ettekä kysyneet, mitä aineistoa se oli?

Pletnjov: Ei, en kysynyt.

Wyshinski: Ehkä ei mitään aineistoa ollutkaan?

Pletnjov: Minun käsitykseni mukaan? En tiedä siitä tähän hetkeen saakka mitään.

Wyshinski: Jos siihen asti olisitte ollut vakaa ihminen, olisi teidän toki tullut kysyä, mistä aineistosta oli kysymys.

Pletnjov: En kysynyt sitä. Mutta minun kadettimenneisyyteni . . .

Wyshinski: Ette te ole ainoa, jolla on kadettimenneisyys, mitä siinä olisi pelottavaa?

Pletnjov: Yleinen tilanne.

Wyshinski: Se on ymmärrettävää.

Puolustaja Kommodov: Mielialanne oli neuvostoliitonvastainen?

Pletnjov: Kyllä, niinkuin jo olen sanonut.

Puolustaja Kommodov: Saatoitteko olettaa, että valtiollisen turvallisuuden elimet tiesivät neuvostoliitonvastaisesta mielialastanne?

Pletnjov: Kun minulla kerran sellainen oli, oli myös syytä sellaiseen olettamukseen.

Puolustaja Kommodov: Olisivatko Teidän neuvostoliitonvastaiset mielialanne itsessään saattaneet Teitä rikoksen harjoittamiseen työssänne, jollei Jagodan kehoituksia olisi ollut olemassa?

Pletnjov: Ei missään tapauksessa.

Puolustaja Kommodov: Kuinka monta vuotta olette jo harjoittaneet lääkärinammattia?

Pletnjov: 40 vuotta tahratonta lääkärinammattia.

Puolustaja Kommodov: Olitteko nämä 40 vuotta käytännöllinen lääkäri vai harjoititteko tieteellistä toimintaa?

Pletnjov: Olin käytännöllinen lääkäri sekä opettaja, tein tieteellistä tutkimustyötä ja olin erään Neuvostoliiton johtavan lääketieteellisen aikakauslehden toimittaja.

Puolustaja Kommodov: Oletteko julkaissut tieteellisiä teoksia.

Pletnjov: Olen julkaissut koko joukon teoksia.

Puolustaja Kommodov: Minulla ei ole enempää kysymyksiä.

Wyshinski (Pletnjoville): Kuinka monta vuotta sanoitte harjoittaneenne lääkärin ammattia?

Pletnjov: 40 vuotta?

Wyshinski: Toimintanne on mielestänne ollut tahratonta?

Pletnjov: Pidän sitä sellaisena.

Wyshinski: Tahratonta?

Pletnjov: Pidän sitä sellaisena.

Wyshinski: Näinä 40:nä vuotena ei ole koskaan sattunut rikkomuksia, joita olisitte tehneet ammatissanne?

Pletnjov: Te tunnette yhden.

Wyshinski: Kysyn teiltä, koska ilmoititte toimintanne 40:n vuoden aikana tahrattomaksi.

Pletnjov: Niin, mutta jo siihen aikaan annoin suostumukseni . . .

Wyshinski: Eikö teidän mielestänne se tuomio, joka nojautuu Teidän hyvin tuntemassanne jutussa potilasta vastaan tekemäänne väkivallantekoon, ole häpeällinen tekijä ammatissanne?

Pletnjov: Tuomio, niin . . .

Wyshinski: Häpäiseekö tuomio ammattianne vai ei?

Pletnjov: Se häpäisee sitä.

Wyshinski: Sen mukaan oli näinä 40:nä vuotena häpäiseviä tekijöitä.

Pletnjov: Niin.

Wyshinski: Ette tunnustanut itseänne mihinkään syylliseksi?

Pletnjov: En voi sanoa, etten mihinkään.

Wyshinski: Olette siis jotakin tunnustanut?

Pletnjov: Kyllä.

Wyshinski: Eikö se tahraa teitä?

Pletnjov: Kyllä.

Wyshinski: Sen mukaan oli noina 40:nä vuotena tekijöitä, jotka tahrasivat teitä?

Pletnjov: Kyllä.

Wyshinski: Minulla ei ole enää kysymyksiä.

Julkaisemistamme Gorkin murhaa käsittelevistä oikeuden asiakirjoista on tilanpuutteen vuoksi täytynyt jättää pois puolustajien Brauden ja Kommodovin puolustuspuheet, syytettyjen loppusanat ja Jagodan kuulustelu. Kuten lukijat ovat huomanneet, on Bulanovin kuulustelu yllä ennen Leviniä, vaikka oikeudessa oli järjestys päinvastainen. Vaihdos johtuu siitä, että ensinmainittu opastaa lukijaa paremmin käsittämään murhan motiivit.

Lääketieteellisten asiantuntijoitten vastaus

1. KOSKEE A. M. GORKIN MURHAA.

Kysymys: Onko luvallista, että potilaalle, jolla selvästi ilmenevän keuhkoskleroosin ohella on ilmatiehyeiden laajeneminen ja ontelomuodostumia, keuhkolaajentuma ja sydämen sekä verenkiertosysteemin turmeltuminen, joka kärsii vaikeista jaksottaisista keuhkoissa tapahtuvista verenvuodoista, määrätään puolipäivän aterian jälkeen pitkiä kävelymatkoja, joihin usein on yhdistetty väsyttävä työ?

Voisiko sellainen hoitotapa, pitemmän aikaa sovellettuna, aiheuttaa huonontumista sairaan terveydentilassa, etenkin sydämen ja verenkierron suhteen?

Vastaus: Sellainen hoitotapa on ehdottomasti luvaton ja voi aiheuttaa sairaan terveydentilan huonontumisen varsinkin sydämen ja verenkierron suhteen.

Kysymys: Onko luvallista antaa sellaisen sairaan tulla asuntoon, missä on todettu influenssatapaus?

Vastaus: Se on ehdottomasti luvatonta, sillä siten kysymyksessä oleva sairas saa influenssatartunnan aivan varmasti.

Kysymys: Olivatko sairasta koskevat merkinnät oikeat, oliko A.M. Gorkin sairaskertomus ja hoitokertomus hänen viimeisen sairautensa aikana, 31. pstä toukokuuta 18. pvään kesäkuuta 1936 oikein merkitty?

Vastaus: Sairaan vaikea tila oli riittävästi ilmaistu sairaskertomuksessa, samallakuin toteutettu käsittely oli viety kirjoihin rikollisen huolimattomasti.

Kysymys: Oliko ylipäätänsä sallittavaa, suurten sydänlääkeannosten samanaikainen verisuoniin ja ihon alle ruiskuttaminen ja nauttiminen, erikoisesti digitaliksen ja digalenin (eräs digitalisvalmiste) strofantinin ja strofantuksen, kun kysymyksessä on vaikeasti sairas A. M. Gorki, 68 vuotias, joka lisäksi kärsi yllämainitusta sisäelimien sairaudesta?

Vastaus: Absoluuttisesti mahdotonta hyväksyä.

Kysymys: Mitä seurauksia saattoi sellainen käsittely aiheuttaa A. M. Gorkille hänen viimeisessä sairaudessaan.

Vastaus: Sellaisen hoitometoodin täytyi ylipäätänsä johtaa sydänlihaksen herpautumiseen ja se saattoi määrätyssä tapauksessa aiheuttaa sairauden päättymisen kuolemaan.

Kysymys: Onko mahdollista otaksua, että riittävän kokeneet lääkärit voisivat käyttää niin väärää hoitometoodia ilman pahaa tarkoitusta.

Vastaus: Sitä ei voida otaksua.

Kysymys: Voiko kaikkien näitten tosiasioitten perusteella katsoa todistetuksi, että A. M. Gorkin hoitometoodi oli luonteeltaan tietoisesti vahingollinen, tarkoitettu jouduttamaan hänen kuolemaansa sovelluttamalla niitä erikoistietoja, joita syytetyt Levin ja Pletnjov omasivat ja käyttivät rikollisen tarkoituksensa saavuttamiseen.

Vastaus: Kyllä. Tämä voidaan katsoa ehdottomasti todistetuksi.

(Näillä sanoilla päättyivät asiantuntijoitten lausunnot myöskin muitten tässä oikeudenkäynnissä esilläolleiden murhien osalta)

Ansioitunut tiedemies prof. D. A. B u r m i n, ansioitunut tiedemies prof. M. A. S h e r e s h e v s k i, prof. V. N. V i n o g r a d o v, prof. D. M. R o s s i n s k i, lääket. tohtori V. D. S i p a t o v.

Moskovassa maalisk. 9. p:nä 1938.

Kappale tuomiosta

Kansanvihollisen L. Trotskin kehoituksesta tekivät oikeistolaisten ja trotskilaisten blokin johtajat v. 1934 päätöksen murhata suuren proletaarisen kirjailijan Maxim Gorkin. Tämän kauhean terroriteon järjestäminen uskottiin Jagodalle, joka vihki salaliittoon M. Gorkin perhelääkärin tri Levinin ja myöhemmin lääkäri Pletnjovin antaen heidän tehtäväkseen aiheuttaa M. Gorkin kuoleman käyttämällä tuholaismetoodeja hänen hoidossaan. Tämä tapahtui tri Levinin johtaessa rikoksen suorittamista. Rikokseen ottivat aktiivisesti osaa oikeistolaisten ja trotskilaisten blokin jäsenet M. Gorkin entinen sihteeri M. Krjutshkov ja sisäasiain kansankomissariaatin sihteeri Bulanov.

— — — —

— — — —

Ylläesitetyn perusteella ja Venäjän sosialistisen federatiivisen neuvostotasavallan rikosprosessijärjestyksen 319 ja 320 artiklan mukaan tuomitsi Sosialistisen neuvostotasavaltain liiton korkeimman oikeuden sotilaskollegio Bucharinin, Nikolai Ivanovitshin, Rykovin, Alexei Ivanovitshin, Jagodan, Genrich Grigorjevitshin — — — Bulanovin, Pavel Petrovitshin, Levinin, Lev Grigorjevitshin — — — — —, Krjuutshkovin, Pjotr Petrovitshin korkeimpaan rangaistukseen — ammuttavaksi ja heidän koko henkilökohtaisen omaisuutensa takavarikoitavaksi, Pletnjovin, Dimitri Dimtrijevitshin, joka ei ottanut välittömän aktiivisesti tovereitten V. V. Kuibyshevin ja A. M. Gorkin murhaan, vaikkakin hän on antanut apua näihin rikoksiin— kahdeksikymmeneksiviideksi vuodeksi vankeuteen ja menettämään poliitiset oikeutensa viideksi vuodeksi vankeusrangaistuksen sovittamisen jälkeen sekä hänen koko henlökohtaisen omaisuutensa takavarikoitavaksi.

Pletnjovin — — — vankeusaika lasketaan hänen pidätyksestään.

Puheenjohtaja:

S. N. T. liiton korkeimman oikeuden sotilaskollegion puheenjohtaja

Armeijan sotilasjuristi V. Ulrich

Jäsenet:

S. N. T. liiton korkeimman oikeuden sotilaskollegion varapuheenjohtaja

Armeijakunnan sotilasjuristi I. Matulevitsh

S. N. T. liiton korkeimman oikeuden sotilaskollegion jäsen

Divisioonan sotilasjuristi B. Jevlev.

Puheenjohtaja: Oikeuskäsittely on päättynyt.

Jatkoa kansilehd. 2. siv:lta
kuvaa kansalaissotaa. Sitä osoittavat erilaiset vertauskuvalliset yksityiskohdatkin, joita Picasso työskennellessään on tutkinut, mutta jättänyt käyttämättä, ja myös ne, jotka hän on hyväksynyt tauluunsa, kuten käsivarsi katkaistuine miekkoineen hevosen kavioiden alla.

Härkätaistelujen maan maalaustaiteilijalle ovat taisteleva ja kiusattu eläin ja jännittyneenä odottava härkä täysin tosia vertauskuvia. Picasson selittäjät ja tutkijat, sen Picasson, joka kolmekymmentä vuotta sitten maalasi kubistisesti, uskovat johtavansa mahtavaa *sotaa* selitellessään kangaspalaselle maalattuja erivärisiä kolmioita ja neliöitä, ja nimittävät sitä »Madridiksi». Kun Picasso itse vihdoin otti aiheen kansalaissodasta, menetteli hän luonnollisesti aivan päinvastaisesti; hänen taulussaan pistää heti silmään tunnettu tositapaus sodasta ja siinä hän antaa sille symbolisen merkityksen.

Tämä todellisuuden palvominen esiintyy kaikkialla kuvassa, naiskasvojen tuskaisessa ilmeessä, kaatuneen soturin kädessä, joka jäykistyy kuolonkamppailussa, hevosen ruumiin valtavissa liikkeissä ja varsinkin pään raivoisassa asennossa. Kaikki tämä näyttää mitä hirveätä jälkeä sota on tehnyt ja maalarin kiivaan vastalauseen.

Tosi kuva sodasta. Valaa katselijan mieleen kauhua ja inhoa; hän tahtoo taistella niitä voimia vastaan, jotka sytyttävät sodan soihtuja, yhtä hyvin kuin sotaa itseäänkin vastaan. Mutta tässä kohdassa on maalarin sivellin erehtynyt. Taulu ei tee hänen tarkoittamaansa vaikutusta. Kun sitä katselee kyllin kauan, kiteytyy juuri se, minkä hän on uskonut herättävän mitä räikeimpiä epäsointuja, mitä hienoimmiksi sopusoinnuiksi. Väreiksi on valittu musta ja valkoinen, jotta ristiriita olisi huomattavampi. Siinä on kenties Goyan radeerausten vaikutusta. Mutta Picasso on iskenyt harhaan — maidon valkea ja kermanvärinen, jotakin harmahtavaa, joka vähitellen muuttuu pehmeän ja lämpimän harmaaksi ja mustat värivivahdukset härän ympärillä eivät vaikuta räikeän ristiriitaisesti, vaan liukuvat levollisesti täydellistä sopusointua kohti. Siten haihduttaa estetiikka taulun sotaisen tunnelman. Ruumiista irroitettu pää huomataankin tavalliseksi kuvapatsaspääksi. Me emme siis enää ole taistelukentällä, vaan maalarin ateljeessa; miekkaa pitelevä käsi ei ole nykypäivän sotaa, vaan reminisenssi muisto, jälkimuisto, vaikutelma. Peräisin klassillisen taiteen ajalta, jonka asehuoneesta keihäskin on otettu. Kumpikin, symboli ja värit etäännyttävät meidät täten tosi sodan raa'asta todellisuudesta, ja sopusointu vaikuttaa miellyttävän esteettisesti ja sovittavasti.

Paljon on kirjoitettu uudesta näkemyksestä, jonka nykyhetken taide on antanut meille ja taiteen saavuttamien ilmaisukeinojen kehityksestä ja viljelystä. Totta on, että se pani koko painon ilmaisukeinoihin, taiteen kieleen, mutta sillä ei ollut mitään ilmaistavana ja raukesi siten omaan autioittavaan ristiriitaansa. Se nähdään Picasson taulusta. Picasso on toisia taitavampi taiteen kielen käyttäjä, sen avulla hän voisi saada sodan esiintymään keskitetyllä voimalla, mutta hänen kuvansa sittenkin vievät pois tosisodasta sen sijaan, että veisivät sen keskelle.

Guernica on aito ja hieno sotakuva, joka voi vaikuttaa selvästi ja voimakkaasti, kun vain jätetään huomioon ottamatta suurin osa muodollisia kokeita, joita kuvassa on tehty; kun ei välitetä enää siitä, että vertauskuvat ovat tilannekuvien lähellä, kun ei loukkaannuta siitä, että todellisuus ja vanhat taidemuistot sekoitetaan toisiinsa, että symbolit vuorotellen ovat päivänkysymyksiä ja esihistoriallisia, ja että väreillä on vastakkainen vaikutus nähtyyn. Tämä epäselvyys maalarin tauluissa, maalarin, joka muuten loistaa selvyydellään, on ominaista sille taidesuunnalle, johon hän kuuluu.

Maailma, jonka nämä maalaustaiteilijat valitsevat kuvattavakseen, oli etupäässä heidän ateljeensa. ja ne esineet, jotka he tahtoivat tuoda sinne: ikuiset mandoliinit, mallit, asetelmat, kuvat. Kulkiessaan ateljeen ulkopuolella rajoittivat he maalaustaiteen ahtaaseen ainepiiriin, he kun eivät tahtoneet pakoittaa itseään näkemään sitä muussa valaistuksessa kuin esteettisen kauneuden. He eristäytyivät siis pikkuruiseen maailmaan, jossa he valitsivat itsellensä elementit, jotka kiinnostivat heidän mieltään heidän etsiessään niiden väri-, muoto- ja

tilavuuslakeja. Niitä he oppivat taitavasti hallitsemaan. Ja taidekauppiaat ja yleisö kiinnostuivat yhteiskunnallisen taistelun ja sodan muistoihin, jotka vaikuttivat vapauttavasti.

Mutta niin pian kuin tämä maalaustaide asetetaan vasten maailmaa ateljeen ulkopuolella, vasten maailmaa jota maalari ei pysty komentamaan, missä koko esteettisen kauneuden sortavat nuo toiset pitäen sitä muutamien yksilöiden etuoikeutena. Sellaista on elämä, missä ihmiset ovat suurten yhteiskunnallisten ristiriitojen repimiä; maailman, missä maalari ei hallitse, vaan on sen hallittavana; jonka arvosteltavaksi hänen täytyy alistaa taiteensakin ja josta hän ei noin vain saata luopua tulematta kutsumukselleen uskottomaksi. Asetettuna tätä suurempaa maailmaa vastapäätä ei Picasso enää kykene selviämään tehtävästään. Picassoa on usein kunnioitettu aitona kauneuden palvojana. Se on ollut hyvin pieni kauneus, kauneus ahtaissa puitteissa, jota hän on palvonut. Jos hän olisi kuvannut kauneutta koko ihmiselämässä, olisi hänen täytynyt ottaa huomioon välttämättömät vastakohdatkin, eikä hänen olisi silloin tarvinnut erehtyä tehtävässään kuvatessaan kaiken hävitystä vastenmielisenä ja inhoittavana.

Väitetään taiteelle olevan ominaista, että se ei voi herättää kauhua ja kammoa, paitsi jos se on huonoa taidetta. Niinpä Picasson taulu, kaikista ristiriidoista huolimatta, vaikuttaa esteettisesti. Kant, jonka estetiikka on ollut porvarillisen taiteen pohjana sekä sen ensimmäisessä nousussa että sen myöhemmässä laskussa, osoitti, että hyvä taide voi kuvata esineitä kauniisti, vaikka ne luonnostaan ovatkin rumia.

Niihin aiheihin kuuluviksi, joita taide kauniisti kuvaa, ja joita on kauniisti kuvattava ollakseen esteettisesti sallittuja, mainitsee Kant varsinkin sodan hävitykset. Esteettistä kauneutta vaaditaan esittäessä asioita, joiden tiedetään todellisuudessa olevan rumia. Tämä on alunpitäen ollut tyypillinen porvarillinen vaatimus ja se on ollut olemassa aina l'art pour l'art-teorian ja romantiikan päiviltä.

Kantin mielestä ei kuitenkaan voi totena kuvata sellaista rumuutta, joka tekee kammottavan ja inhottavan vaikutuksen, repimättä rikki kaikkea esteettistä suloa. Se on siis ulkopuolella taiteen piirin. Mutta taiteen historia vastustaa Kantin kaunistamisteoriaa. Keskiajan taiteesta voi löytää teoriaa vastustavia tauluja; viimeisessä suuressa ranskalaisessa taidenäyttelyssä, joka vieraili Skandinaviassa, löydämme niitä. 18. vuosisadan taiteessa näimme *Largillieresin* kuvauksia rumista käsistä; ja nykyaikana ovat dadaistiset ja surrealistiset taulut esittäneet samanlaatuista rumuutta.

On aivan toisenlaisiakin maalauksia, niin ankarasti ja totuudenmukaisesti maalattuja, ettei mikään esteettisesti sovittava voi olla niiden lopputuloksena, esim. *Dürerin* ja *Velasquezin*, vanhan *Goyan* maatilakuvaukset, *Gericaultin* taulu, joka kuvaa kahta katkaistua päätä ja *Einar Nielsenin* Adam ja Eva.

Ei itse taide, vaan Picasso ja hänen suuntansa erehtyvät kuvatessaan ihmiselämän suurtapahtumia nykyhetkenä.

HARALD RUE.

Marssi kanssamme toveri!

Maailman työväenluokka ja kaikki ihmiset viettävät vuoden 1938 vappua pelottavamman uhan alaisena kuin koskaan jälkeen maailmansodan. Kansojen silmien edessä on kaksi maata väkivalloin alistettu niille vastenmieliseen vieraaseen herruuteen: Abessinia ja Itävalta. Kansojen silmien edessä on kahdesta suuresta maasta, Espanjasta ja Kiinasta, tehty verisiä taistelutantereita, itsenäisen Liettuan oikeutta vapaasti määrätä asioistaan ja ulkomaisista suhteistaan on törkeästi loukattu.

Me tahdomme muistuttaa sinun mieleesi toveri näitä tosiasioita. Tahdomme kehoittaa sinua vappuna osallistumaan työväen mielenosoitukseen rauhan puolesta. Vappujuhlamme on tänä vuonna enemmän kuin koskaan ennen mielenosoitus Suomen itsenäisyyden puolesta. Kansan voimat on koottava saalistushimoista Saksan imperialismia vastaan. Suomesta ei tehdä Saksan pelinappulaa, Suomen maasta ei uuden maailmansodan taistelukenttää. Marssi kanssamme toveri!

Kirjallisuuslehden toimitus

HELSINKI

Alda ja Urho
I. N.
Karin perh.
Martta ja Veikko
Tyyne, Ena ja Eila
Terttu, Eino ja Esko R.
Vieno ja Pave
Bebe
Irma ja Tyyne
Kitti-Ville
Impi-Kyllikki
Impi-Vilhelmiina
Soini Rantanen
Vili-Anselm
Lempi, Vili ja Kauko A.
Ristellin mamma
Meri-Olivia
Hili ja Aimo
Hunnakon Impi
Taavi Pöyry perh.
Hilma Lintunen
Matti Löppönen
Olga Rosnell
K. S. R. Ahonen
A. L. ja M. Heinonen
K. ja O. Vauhkonen
A. Dahlgren
Edith ja Mirjam
Matvei Pöhkerövits
Bruno Kaskela
Kaarlo Koski
Anni Salonen
Lyyli Mättölä
Toivo Andersson perh.
Toivo Strand perh.
Sirkka Jalkanen
Jukka Soininen
Veikko Kosonen
Veljekset S. S. ja O. Laine
Hugo K. perh.
Veera ja Lyyli J.
Reino Kosunen perh.
Tuomas Lahtinen
Y. Forsström perh.
Hugo ja Maija
Viljo Sironen
Hanna ja Toivo
Väinö Vepsäläinen
Eeva Kortelainen
Eino Virta
Selma Hämäläinen
J. Anttila perh.

Aatu ja Irja
Kaisa ja Jussi
Armiida, Eenokki ja Lauri Aho
Ida, Lauri ja Esko L.
Anni Valden
E. Turunen per.
A. Turunen perh.
Vilho ja Anni Sams.
Aino ja Riku
Toivo, Helvi ja lapset
Kalle, Aili ja Janne
Pikku Väiski
Pesula, IV-linja 24
Aili Forss
U. Seppälä perh.
H. Ståhlberg
U. Lindroos perh.
Taimi Kunkjärvi
Hilma Salo
Paavo Pii
Martta, Terttu, Taisto ja Oskari Vesa
E. Aalto perh.
Albin Holmstén
Toivo Vainio
Valdemar Aaltonen
O. Kivimäki perh.
Vihersalo
Sylvia Ahlberg
Alma ja Eetu Mäkelä
Tyyne, Anja ja A. Hannula
O. Hyyryläinen
Hilma, Paavo ja Paul
E. Pekkarinen
B. Pettersson
Hulda, Irma ja Lauri Lehtonen
Helmi ja Kalle Kotro
Paavo Ranta
Tyyne ja Eino Lehtinen
J. Pennilä
Helmi ja Väinö
E. Kivekäs
L. Iltanen
O. Moisander
A. Östman perh.
J. Virtanen perh.
I. J. Kangas
Sylvi ja Masa
Lempi ja Vilho A.
A. Kaukonen
E. Hirvonen
T. Rossi
P. Mynttinen
E. K.
V. Ristell
Eikka, Arska ja Martta
Hilja ja Oskar
Virtaset
Veera ja Eino
Lehtosen sisarukset
Antti Karvonen
Saima, Erkki ja Toivo Ahlberg
Anni ja Armas Tukiainen
Iida ja Tyyne Heinonen
Sossi Lindfors
Maija Stevander
O. S.

Vuokko ja Kalle
Hanna Kujanen
V. Jaatinen
N. Nieminen
Hilda ja Maire Ahlberg
Martti Nikander
A. Stenman perh.
Aarne, Lilja ja Matti
L. Aalto perh.
Anna ja Gunnar Idman
V. Jouhten perh.
Aune, Anna ja K. Karttunen
Kirsti, Veijo ja Aulis
Ali, Kati ja pojat
Sirkka, Väinö ja Heikki
Ilta, Bertta ja Ida
Anni ja Iina
Kirsti, Kauno ja Hilkka
Martti O.
R. H.
Kuronen
Ailo Anolin
Eino Hackltn
Aune ja Martta
H. Selin
Toivo Syrjänen ja maistraatti
A. Salonen
Karl Danielsson
Kalle, A. Nieminen perh.
Väinö Laine perh.
Martti Landén perh.
Edit ja Emil Tiainen
Tyyra ja Frans Mikkola
Hilma ja Lauri Miekka
Anna ja Kaarlo Hellesaari
Irja, Hilta ja A. Ukkonen
K. K. ja T. Pöllänen
J. Kokko perh.
Nestor Hahl
Arvi Ojanen
U. Kaipainen perh.
P. Nieminen perh.
E. Lappalainen perh.
Eso Lipponen perh.
J. Salminen
V. ja E. Rosila
S. Ahlgren
V. ja E. Samuelsson
Alma ja Antti Alho
S. Rosendahl
Jalmari ja ? Haaranen
V. Paanamäki perh.
E. Lajunen perh.
H. ja J. Alakoski
V. Härkönen perh.
A. Heikkilä perh.
Sulo Salminen
A. Viinikainen perh.
Viljo Heikkilä
V. Rautelin perh.
Iida ja Juho Makkonen
Reino Sivonen
S. Laatunen perh.
Juho Pensasto perh.
Heikki Rinne perh.
M. Sipponen perh.

Viki Heino perh.
I. Karvonen
A. Sipponen
P. Riikonen
M. Jänt
K. Tamminen
Kerttu ja Otto Miettinen
E. Eteläinen
E. Laiho
M. Airisto
Olga, Vuokko, Jorma ja Frans Lipponen
R. Berger-Vuoristo
L. Jokinen
E. R. O.
Lempi, Santtu ja pojat Salo
T. A. M. Nym*au*
Otto, Hanna ja mummu Holopainen
Aili ja Sirkka
Martta Laine
Olga, Toini ja Paavo Pentikäinen
V. Vesterlund
T. T. O. V. Saarinen
A. Uusitalo perh.
Martta Koskinen
E. Eklund
Eeva ja David Silanen
J. Tolkis perh.
Evert, Pentti ja Kaarin
Ines, Eino ja Kalle P—to
Niilo, Rauha ja Pauli Laine
Tilda ja Lauri Salomaa
Alma ja Nestori Virtanen
Sylvi ja Evert Antman
Jussi Vassman perh.
Alli Nieminen
Ingrid ja Matti
Saima ja Veikko
A:n ja Y:n perhe
Viivi, Vuokko ja Vilho
Ida Laakso
M. M. S.
Ida ja Iituli
Elli ja Martta
Aune ja Nipa
Aili ja Viljami
Artur Forsström
Anni ja Martti Saarela
Aino ja Kalle
Olga, Annikki ja Arvo Järvisalo
Heikki Muje
Arvo ja Mari Veinamo
Maija Nuutinen
Linda, Maire ja Kumpp.
Kalle ja Helmi Kotro
Antti Tähtinen
Väinö Partanen
Einar Ylönen
Jalmari ja Impi Laaksonen
Rikhard Makkonen
Paavo Sinisalo
J. Helin
T. Rantanen
M. Uusitalo
T. Hellstedt
Aili, Erkki ja A. Vilhonen
K. Virtanen
A. Ahonen
V. Laine
Esko Ahonen
Paavo Alanen
Paavo Korpijärvi
Johannes ja Rosa Kirjanteri
Viljo Siren perh.
Väinö Siren perh.
Kauko Lilja-aho
O. E. Aalto
P. ja K. Saari
Fanny, Kalle ja Paul Achrén
Meri, Elli ja Ville Ryöppy
Ida Laine
M. I. A. Antikainen
Jenny, Irene ja Eemeli Rimpiläinen
Mia ja Venni Helin
A. Lehto
Helmi, Salomo ja Martti Mahrberg
Pirkko, Lempi ja Pauli Lilja
Urho, Eeva ja Olavi Väre
E. ja E. Ristell
E. Saastamoinen
V. Kyllönen
P. Raunio
Sainion sakki
Lempi Eskelinen
E. Virta perh.
Laina ja Toivo
Jenkka ja Pee Pee
Leo Koivula
Valdemar Kandell
Kaisa ja Yrjö Nykänen
Maija Nuutinen
Ida ja Väinö Viitanen
Martta Ruoho
Osmo Satukangas
L. Jokinen
Saidi Aatramo
P. Leponiemi perh.
M. Kontro
Hansy ja Fritzu
Sanni ja Lenni
Griljka
H—a perheineen
Tytti V.
Anni Hunnakko
S., Tervo ja S. Lagerstam
Tuuli-Täti
H. K. ja K.
Anita Joutsen
Ilkka Ryömä
James

ALAKYLÄ, Kallo

Eevert Lakkala
Paavo ja Hanna
Maila ja Hilda Ollikainen
Aino ja Fr. Ollikainen
Kaisa ja Esa Jauhojärvi
Äiti ja Eino Keskitalo
Meimi ja Armas Keskitalo
Asakki ja Aksel
Toivo Vasara
Onne ja Joel Kallo
Helmi ja Viljam Keskitalo

Saimi ja Jorma Taskila perh.
Toivo Kangas
Erkki Kivijärvi
Maria ja Viljo Poikela perh.
Emma ja Kalle Vasara
Olga, Fiina ja Aug. Körkkö
Huugo ja Aug. Kivijärvi
Eevert Viuhkola
Fanni ja Kalle Kivijärvi
Eyli, Lempi ja U. Järvenpää
Eevald Jauhojärvi
Alb. Vuomajärvi

ALPPIKYLÄ

Maija ja Heikki Joki

HANKO

Mimmi Lehtinen
Hilda ja Jussi Holmberg
Toivo Huhtinen
Y. K.
Liisa Vainio
Kaino Laaksonen
A. N. Kallio
E. Koivisto
A. O.

IISVESI

Tilda ja Aku Kukkonen
Hilja ja Uuno Strengell
Hannu ja perhe Jyrkänne
Elsa ja Tatu Suomalainen
Hilda ja Kalle Ryyttäri
Enni, Elsa ja Tatu Parviainen
Eino Säämänen
Tatu Matilainen

IMATRA

Matti Paasonen perh.
Anja, Kalervo, Lempi ja Kalle Vesterinen
Maija ja Otto Honkasalo ja kuuliaiset lapset

KEMI

Helvi ja Amos Salmela
Anni ja Niilo
M. ja S. Rahikainen perh.
Bertta, Iida ja Aili
Maija ja H. Roth
Elsa ja Heikki
Ossi Virtanen
Kalle Fiskal
Otto ja Janne Kokkila
Anita, Aatos ja Anni Kaakko
V. Kallinen ja mamma sekä mutsini muualla
Kaari Kukkonen
Lauri Virolainen ja mutsi
Elsa ja Eila Appleht
Jussi Korhonen perh.
Salli ja Veikko
Eeva ja M. Puurula
Seidi ja Sulo Kallinen
Impi ja Einari Mäkinen perh.
Hulda ja Atte S. H.
Emmi ja Toivo Åkerman

Elsa, Pirkko ja Veikko Hirvinen
Väinö Värn ja heilat
Kalle Kokkonen ja ystävä
Leo, Väinö ja Kalle

KERIMÄKI

E. Härkönen

KOIVISTO

Forsman ja mukulat
Ralf Turioja
Arttu Särkioja

KOTKA

Jalmari Virtanen
Kosti Sundell
Väinö Puska
Reino Kemi
Urho Laukkarinen
Indreen Aksu, napsu ja lapset

Anoi ja Viljo Luukkonen
Armas Turkia
Eino Kuusela
Arvo Seppälä
Tuomas Lylynoja
T. Viiri
Vilho Huttunen
Saima, Pauli ja Paavo Heinonen
Hilda Heiskanen
Esteri Lylynoja
Elma Metsola
Aku Hämäläinen
Lempi ja Taavi Hildén
Antti Honkanen
T. K.
V. S.
Mirkku, Sirkka ja Himma
Aune, Veikko ja Reijo
Martta ja Roobert Sallinen

LAHDENPOHJA

Elis Tapanainen
Uuno Tyyskä
Väinö Sihvonen
Eino Nieminen
Kalle Tuhkanen
Aarre Tuhkanen
Evert Nokelainen
Tuomas Sihvonen
Veijo Valtonen
Toivo Tapanainen

LAHTI

Helga ja Väinö S.
V. ja K. Järvinen
E. ja M. Piekkola
E. Aalto
T. ja M. Lång »perheineen»
E. Villberg perh.
Anni ja Leo Tuominen
O. Virtanen »perheineen»
Eikka
Toivo Mäkinen
Meri ja Saara
Toini ja Reino perheineen
Kapa ja Peke
Helmi, Albert, Kerttu ja Katri
Väinö Ahonen
Aune ja Aulis
E. S.
Aune ja Oiva S.
Eino Heino
P. Mattila perh.
Hilja, Helvi ja Repa
I. Köyrylä perh.
Alma, Eino ja Osmo
Lempi, Voitto ja Poju
Orvokki ja Tyyne
Saimi ja Saku
Siiri ja Lasse

LAPPEENRANTA

E. Huttunen perh.
T. Nyholm perh.

V. Tarvainen
M. Tanskanen perh.
S. Pesonen
A. M. H. ja mukula
A. K. Tenavat
T. E. K.
J. Hilja ja Teuvo Rötkö
Paavo Leskinen
E. H.
E. ja Kumpp. Salin
H. H. R. H.

LAURITSALA

S. ja J. Holopainen
Aino, Rauha ja Viljo P—n
Arvi Palmroos perh.
N. Valtonen perh.
Sulo Mattila
Arja ja Aino Oksanen
Roobert Liukkonen
Aug. Hirvisaari

LOHINIVA

H. J. Alamaunu
A. Alamaunu
J. Alamaunu
A. Batala
F. Tervaniemi
A. Maunula
J. Maunula
S. Maunula
E. Maunula
A. Maunuvaara
B. Maunuvaara
E. Männistö
H. Mikkonen
A. Nikula
A. Rautiainen
K. Rautiainen
V. H. Rautiainen
V. Rautiainen
V. Suutari
A. Suutari
A. Simola
H. Simola
B. Simola

MALMI

Toivo Rissanen
A. Vallenius perh.
»Iloiset pajatoverit»
Työn tyttäret
Kalle ja Elna
A. Janhunen perh.
Kalle Salminen perh.
Joukkohaukkujat
Pohjanvaarat
Anna ja Eino Malén
Maija ja Ahti Heiskanen
Ester, Yrjö ja O. Ahomaa
Ida Asikainen
Villiam Rääsiö
M. Palola perh.
V. Ruotsalainen perh.

S. Toveri
Taimi, Maija-Liisa ja K. Niinikoski

MANKALA

Pena ilman heilaa

PAKINKYLÄ

U. Michelsson perh.
Marja, Kaisa ja Yrjö Lehtonen
K. ja V. Virta
Pappa, Anja ja Lahja V.
Mummo ja Timo
Veikko Viikari
Kerttu, Ester ja Sirkka
Laura ja Esko

PORI

M. Häyhtiö
T. Forsman
V. Mäntynen
V. Rantanen
V. Nurminen
K. Forsman
Lasse Jaakkola
Risto Lindström
Olai
Arvo Aronen perh.
Arvo Virtanen perh.
»Setän» kuppikunta

PUISTOLA

A. Aulimo ja Kumpp.
Eila A.
A. T. R. Kokkarinen.
M. Nykänen
E. Hämäläinen
H. ja E. Nyqvist
U. Räykkylä ja Kumpp.
P. ja A. Nieminen
Jaska ja Irja

RUOSNIEMI

S. Häyhtiö ja mukulat
Jaakko Koivunen
Erkki Peltonen
Arvo Höijer
Yrjö Raunio

SEINÄJOKI

Linda, Jorma ja Jussi Saranpää
Linnea ja Reino Eero
Vald. & perhe
Väinö Vanhala perh.

SIEPPIJÄRVI

Eemeli Lakkala
Tauno Raitala
Väinö Niva
Kalle Heikola
E. H.
Kustaa Vesala.
Tyttöjä, Senja L.
Helmi H., Eeva H.

Helmi Peuraniemi
Armas Koivumaa

TAMPERE

V. Sarkola
Leo & Kyllikki
Olga ja Aarre Liuttu
Betty Novoschilow
Elsa Virtanen
Yrjö Laakso perh.
Hili ja Arvi Laakso
H. H. ja Y. Lasander
M. A. Lehtelä
Emil Koski
Eva Virtanen
Elli ja Aapo Korpijärvi
L. S.
Elma Nieminen
Palomaan perhe
Ulaani
Pauli Mäenpää
Y. Järvinen
Helga Järvinen
Nikki ja Peuhu
Rauha ja Ilmari Lahtinen
H. Sillman perh.
Kate ja Veikko
Aili Stenberg
Toivo Lindgren
N. Jyränen perh.
A. ja A. Ojansuu
Kalle Renfors perh.
Aug. Lehtelä perh.
B. E. A.
P. R. Mendelin
Leo Suonpää
Betty ja Onni
Lyyli Lahtinen
Anni ja Tauno Mikkola
Aune ja Aaro
Aino Nordlund
Anni ja Lasse S.
Bertta Saukkokoski
Aune ja Heikki Harju
Kaisa ja Heikki
Jaakko Meriö
Otto Mikkola perh.
Heikki Joki
Vilho Lindell perh.
T. Nieminen perh.
Vilho Johansson
Kalle Aho perh.
Fanny Kuitunen perh.
Hilja Viitanen
Emmi Rissanen
Kalle Lehtinen perh.
Martti Aho perh.
Rauno Toiminen
Tyyne Ruusunen
Pentti Taipale
Jutta ja Leo
Ida ja Väinö Joronen
Niilo Kontio
Lahja ja Aimo Mikkola
Johteiset

Martta ja Arttu Pihala
Toivo Sillanpää perh.

TAPANILA

A. Räykkylä
E. K.
K. P. perh.
K. Bergsten ja Kumpp.
V. ja V. Mäkinen

TOEJOKI

Aimo Laiho
A. Pruunila ja mukulat
Urho Jättilä
Artturi Stenroos
Sandra Roine
Sulho Lainne
Yrjö ja Aune
Risto ja Hilja
Särkioja ja mukulat
Lauri ja Aino
Antti ja Lyyli
Kirjallisuuden levittäjät
Leevi Nordlund

TURKU

Aino ja Uuno Ermo
Oiva Lehtinen
S. Kontulainen
Hildur ja Osmo Mäkinen
K. Lehtonen
Kaarlo Lehtonen perh.
Hertta, Mirja, Jutta ja Alvar Lunden
Y. Virtanen perh.
Oopperalaulaja
Saima Lehtinen
Aino ja Salme Juvanto
Rauha, Helga ja Saima
Lempi Laine
Salli ja Aaro
Lasse ja Aune
Allan Lehmussalo
Astrid ja Oiva Lehto
Kerttu ja Vilho Suomi
A. Laihinen
Taina ja Olli Laiho
Ebba ja Tuure
H. Kanerva
Katri Luoto
Jussi Viitanen
Alli ja Armas
Ellen ja Väinö Harmovaara
Alli Salonen
Eino Lehtonen
Toini ja Väinö
Inkeri ja Leo
Pekka, Kalevi ja Siviä Ryynänen
Erkki ja Esteri Ojanen
V. Kuusinen
Sylvi ja Veikko Vuori
K. Nordman
Työväen tyttäret
Työväen pojat
Ingrid, Kerttu ja Aarne Kallio

Toini Lehto
Anna, Eino ja Yrjö Roine
Irja ja Pentti
T. Vahlbäck
Yrjö Salokangas
Eero Saaristo
Toivo Ojanen
Sikke ja Untti Tuominen
Yrjö Ylijoki
Kerttu Helenius
Edith ja Armas Tuominen
Reino Leino
V. Valjakka
E. Blomroos
V. Nygren
Lempi Saarinen
Laina Töykkälä
Anna Laurikkala
Elli ja Lauri
A. Lamminen
Tarmolan vahtimestarit
Aili ja Onni
Anna Mattila
Pirkko, Kerttu ja Aarne Suhonen
Tero, Sylvi ja Kaino Nordblom
E. Ståhlman
Uuno Perus
E. Perus
Tyyne, Olavi ja Torsti Virtanen
Ida, Niilo ja Sylvi Marjunen
V. Arvela
P. Roininen
N. Ahtola
Arvo Raita
Ola Kaisla
Unno Kaisla
Oili Kaisla
Linda Kaisla
Vilho Kaisla
I. Grönlund
Osk. Suomi perh.
Osmo Vihriä
Kauno Tuominen
Y. Jussila
Arvo Ruoho
A. Virtanen
B. Salminen
E. A. Terho
Ivar ja Elsa Koskinen
Viljo Lehtinen
Taimi, Anneli ja L. Keto
Viljo Koskinen
A. H. ja E. Peltonen
N. Karlström
Jenny ja Oskar Karén
Veikko Koskinen
Arvo Laiho
Göta Salmi
Tuure ja Torsti Lehtonen
K. Kolkka
A. Virtanen
A. Kirkkola
Aili Otava
V. Suomi
Paul Kivinen
Sulho Vuorela

VAAJAKOSKI

Katri ja Artturi
Emmi ja Lauri
Iris ja Jaakko
Hilja ja Onni

VAASA

Senja Piippo
V. Vanharanta
Katariina Partanen
Lyyli Beijar
Hauhiot
Työl. kulttuurin kannattaja
Esko, Maija ja Allan
Ola ja Sulo Vuorinen
Else Beijar
Hanna, Tyyty ja Aino Ruosteoja
Sanni, Juho, Aino ja Pauli Lauttajärvi
E. Dahl
Amalia Bergendahl
E. & N.
Tyyne Salo
A. S. Rajala
Himppu, Maij, Jammu kai kai
M. C. Björkbacka perh...
T. Aho
S. Laakso
O. Borgar
O. Vuorenmaa
K. Saarinen perh.
E. Vallenius perh.
Ondoj
B. Sunell perh.
V. Kovala ja perhe
Sylvi ja Hatas Rajala
S. Alanko perh.
Ida, Uuno ja pojat Paananen
O. Pekkarinen
H. J. Rajala

VIHTI

Jalo Lindholm
Paavo Saarisalmi
Lauri Berg
Ahti Lindström
Kaarlo Johansson
Vilho Katajakoski
Malva Palo
Asta Oksanen
Pauli Nyström
Viljo Liimatainen
Lauri Alhokorpi

VOIKKA

Voikaan Rakenn. osaston opintokerholaiset

VUOKSENNISKA

Emma ja Kalle Räsänen
J. Vanninen perh.
Vike ja Emppo Suikkanen
H. Säde perh.

Printed in Finland

82

Seuraava

Suomenruotsalaisen kirjallisuuden numero

Allekirjoittanut tilaa täten Kirjallisuuslehden toukokuussa ilmestyvän Suomen ruotsalaisen kirjallisuuden numeroa .... kpl. Maksu **à 5 mk** seuraa mukana, lähetetään myöhemmin.

Nimi: ....

Osoite: ....

KIRJALLISUUSLEHDEN KONTTORI, HÄMEENTIE 6 A, HELSINKI, PUH. 71 272

Helsinki 1938 - Keskuskirjapaino